

**APROXIMACIÓ A L'ESTUDI DE LES RELACIONS
PERSONALS I LITERÀRIES DE SEBASTIÀ JUAN ARBÓ
A PARTIR DEL SEU FONS ARXIVÍSTIC**

Joan Antoni Forcadell

*A la meva mare, que m'ha ensenyat
a amar la literatura.*

Se trata de aquella Barcelona que encontré a mi llegada del pueblo –es la misma–, cuando con el haz de mis sueños, hice mi entrada en ella.

Iba a empezar el combate, combate largo y penoso, y lo sabía. No había que forjarse ilusiones: «per angusta, augusta», se ha dicho, pero, de momento, era «angusta»; después ya veríamos lo que sería. Dios, se ha dicho, en estos caminos, no promete nada. El futuro es un libro sellado y hay que avanzar por él. Surgieron baches, fango, y caídas, lo que se encuentra en todos los caminos de la vida –es un dicho de Séneca–, pero surgieron trozos de camino liso, con árboles para descansar en la sombra, y fuentes donde apagar la sed, y aquí estuvo presente el sentimiento de la amistad.

Juan Arbó, S. (1 agost 1978). Un libro evocador: Barcelona y la amistad. *La Vanguardia Española*, p. 6.

Resum: Un total de 442 dedicatòries manuscrites inèdites signades a Sebastià Juan Arbó i preservades a l'Arxiu Comarcal del Montsià, juntament amb la seva correspondència personal conservada entre aquest arxiu i l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita, permeten explorar i fer una primera aproximació a les seves relacions personals i literàries amb altres autors, editors i traductors coetanis de primer rengle i descobrir, així, nous aspectes personals i biogràfics desconeguts fins ara d'un novel·lista que, en el seu temps, fou una personalitat literària de prestigi.

Resumen: Un total de 442 dedicatorias manuscritas inéditas signadas a Sebastián Juan Arbó y preservadas en el Archivo Comarcal del Montsiá, junto con su correspondencia personal conservada entre este archivo y el Archivo Municipal de San Carlos de la Rápita, permiten explorar y hacer una primera aproximación a sus relaciones personales y literarias con otros autores, editores y traductores coetáneos de primera fila y descubrir, de esta manera, nuevos aspectos personales y biográficos hasta ahora desconocidos de un novelista que, en su tiempo, fue una personalidad literaria de prestigio

Abstract: A total of 442 unpublished handwritten dedications signed to Sebastià Juan Arbó and preserved in the Montsià's Regional Archive, together with his personal correspondence kept between this archive and the Municipal Sant Carles de la Ràpita's Archive, allows for exploring and making a first look at her personal and literary relationships with other first line coetaneous authors, editors and translators to discover unknown personal and biographical facets of a novelist who was a prestigious literary personality in his time.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	1
1.1 Tema de recerca	1
1.2 Objectius del treball	1
1.3 Metodologia de recerca	2
1.3.1 L'inventari dels llibres amb dedicatòria manuscrita	3
1.3.2 La recerca de la correspondència personal	5
1.3.3 Altres cerques i recursos	7
1.4 Estructura del treball	8
2. ELS ARXIUS DEL MONTSIÀ	10
2.1 El fons Sebastià Juan Arbó, un llegat compartit	11
2.1.1 El fons Sebastià Juan Arbó a l'Arxiu Comarcal del Montsià	12
2.1.2 El fons Sebastià Juan Arbó a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita	14
3. APUNT BIOGRÀFIC INICIAL	16
4. INICI DE LA VIDA LITERÀRIA	17
4.1 Primers passos en <i>L'inútil combat</i>	17
4.2 Primeres amistats a la ciutat: <i>La Veu de Catalunya</i>	21
4.3 Joan Puig i Ferrer, l'últim pas	25
4.4 Proa: Les primeres reunions literàries	27
4.4.1 Miquel Llor, la primera amistat íntima	28
4.4.2 Ramon Xuriguera	31
4.4.3 Xavier Benguerel, la primera gran decepció	35
5. ELS ÍDOLS DEL POBLE	40
5.1 Josep Maria de Sagarra	40
5.2 Eugeni d'Ors	42
5.3 Pío Baroja	47
6. ELS GRANS AMICS	49
6.1 Josep Janés, «l'amic»	49
6.2 Sempronio, «una amistat que dura i durarà sempre»	53
6.3 Ignasi Agustí, Guerra Civil i <i>Destino</i>	64
6.3.1 L'altra història d'Ignasi Agustí i l'amistat amb Josep Vergés i Joan Teixidor	76

7. CONSOLIDACIÓ: ELS PREMIS LITERARIS	82
7.1 El membre del jurat	83
7.1.1 El Premi Nadal	84
7.1.1.1 Miguel Delibes, l'homòleg	85
7.1.1.2 Candel, un «talent» amb «desfici»	88
7.1.2 El Premi Planeta	94
7.1.2.1 Víctor Chamorro, el finalista	96
7.1.2.2 Concha Alós, l'altra cara de la moneda	104
7.1.3 Una altra descoberta: Ana María Matute	109
8. ALTRES AMISTATS DE LA POSTGUERRA	114
8.1 Amèrica Cazés i el saló del carrer Provença	114
8.2 Manuel Alvar i «el “perro” de Menéndez Pidal»	116
8.3 Camilo José Cela, «tu buen amigo»	120
8.4 Corresponsalia a Londres: Luca de Tena i l'ABC	128
8.5 Juan José López Ibor	135
9. REPRESA DEL CATALÀ: “EL CLUB DELS NOVEL·LISTES”	137
9.1 <i>L'Espera</i> eterna de Joan Sales i Xavier Benguerel: inici i final respecte de dues amistats	137
9.2 Mercè Rodoreda: Tino i Cecília	148
9.3 Joan Oliver i Llorenç Villalonga	154
10. UN PASSEIG PER LES TERRES DE L'EBRE	156
10.1 Artur Bladé i altres autors	156
11. CONCLUSIONS	164
12. FONTS DOCUMENTALS	169
13. ANNEX 1	181
14. ANNEX 2	328

**APROXIMACIÓ A L'ESTUDI DE LES RELACIONS
PERSONALS I LITERÀRIES DE SEBASTIÀ JUAN ARBÓ
A PARTIR DEL SEU FONS ARXIVÍSTIC**

(VOLUM I)

1. INTRODUCCIÓ

1.1 *Tema de recerca*

Aquest treball de recerca es va començar a gestar quan la tutora d'aquesta investigació em va comunicar l'existència d'un fons documental dedicat a Sebastià Juan Arbó a l'Arxiu Comarcal del Montsià (ACMO). Jo, que des de ben menut havia estat un viu lector de la seva obra, em vaig sentir immediatament atret per qualsevol tasca que pogués reconèixer la memòria de l'autor i així, havent visitat i explorat totes les possibilitats que m'oferia l'arxiu, vaig decidir emprendre la recerca.

Concretament m'atreia, del seu fons, la correspondència personal i un seguit de llibres amb dedicatòries manuscrites preservats en caixes que autors de l'època –molts dels quals també havia jo llegit– li havien signat personalment. Aquells documents plantejaven diverses incògnites: Què significaven? Quina relació unia aquells autors amb Sebastià Juan Arbó? En quin context s'havien emès? D'ésser veritable el contingut de les dedicatòries, quina transcendència real hauria tingut l'escriptor en el panorama literari del seu moment i per què dóna la sensació que avui en dia no rep tots els reconeixements que mereix?

En definitiva, jo em plantejava realment si la dedicatòria d'un llibre és quelcom senzill, ensems innocent, o si, per contra, hi ha molt més que una simple mostra de cordialitat i afecte al seu darrera: una admiració literària sincera, una amistat lleial i duradora, un intent de reconciliació, un interès particular o, fins i tot, segones intencions.

Així, amb aquest pretext, he emprès aquestes dedicatòries i la correspondència amb els seus corresponents autors per escriure, amb documents inèdits fins ara, sobre les relacions personals i literàries de Sebastià Juan Arbó.

1.2 *Objectius del treball*

Els objectius d'aquesta recerca són:

- Posar en valor que darrera les dedicatòries manuscrites hi ha la vida literària intensa d'un autor de renom i prestigi literari durant la seva època i àmpliament reconegut per la crítica; un home que, en un moment històric turbulent, va haver de superar grans adversitats que dificultaren la seva tasca creadora –que li varen suposar, inclús, haver de canviar de llengua–, que tingué amics de totes ideologies, entre els quals mai féu distincions; un home que molts encertaven a definir en una paraula: “humà”.
- Sumar, a la reivindicació del valor de la seva obra, un argument relacional que situï l'autor a l'altura del prestigi que les seves amistats tingueren.
- Inventariar el fons documental de dedicatòries manuscrites que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià.
- Plantejar una primera aproximació a la investigació arxivística de l'autor que permeti assentar les bases per a futures investigacions.

Aquests objectius queden resumits en la pregunta de recerca i alhora en el títol d'aquest treball, que són, respectivament:

Què hi ha darrera la dedicatòria d'un llibre?

Aproximació a l'estudi de les relacions personals i literàries de Sebastià Juan Arbó a partir del seu fons arxivístic

Aquest treball parteix, doncs –des del punt de vista de l'admiració i el respecte però amb completa imparcialitat i rigor– de la necessitat de retornar a la història i a la memòria de Sebastià Juan Arbó i la seva gent allò que és seu, de fer allò que la investigació encara no ha fet; construir, en definitiva, un retaule d'experiències viscudes en primera persona per l'escriptor i d'endinsar-nos en un univers literari perdut: la letargia intemporal d'uns documents que per primer cop surten a la llum i deixen la història al descobert.

1.3 Metodologia de recerca

El procés que queda aquí descrit és el que s'ha seguit amb la documentació trobada en els diferents arxius i en ulteriors cerques. Suposa una descripció del procediment seguit, que no dels resultats totals obtinguts amb l'anàlisi dels documents, ja que aquests resten descrits i analitzats posteriorment en el cos del treball.

1.3.1 L'inventari dels llibres amb dedicatòria manuscrita

El punt de partida d'aquest treball són les dedicatòries manuscrites trobades en els diferents llibres de la biblioteca personal de Sebastià Juan Arbó que es conserva en el fons documental de l'Arxiu Comarcal del Montsià; les personalitats literàries i les seves relacions descrites al cos del treball corresponen exclusivament a aquelles de què se'n conserva una dedicatòria.

Els problemes que plantejava aquesta documentació en un principi eren dos: en primer lloc, que es tractava de documents inèdits sobre els quals ningú mai havia treballat abans –així ho comunicà la mateixa direcció de l'ACMO–. En segon lloc, que no es disposava d'una referència total dels llibres del fons perquè fins ara no se n'havia fet cap inventari. L'únic tractament arxivístic que havien rebut havia estat la seva classificació en caixes i una petita llista de referència on figurava el primer cognom del primer i de l'últim autor per ordre alfabètic a cada caixa. Això, per a la recerca que es volia efectuar, era insuficient. Calia conèixer l'abast total d'aquella part del fons documental amb un total d'autors i títol de llibres inventariats, així com una transcripció de les dedicatòries manuscrites.

Per aconseguir aquest objectiu hem realitzat la redacció d'un inventari informatitzat exhaustiu dels llibres amb l'objectiu d'agilitzar la feina a l'hora de redactar el contingut del treball i de crear una guia fidedigna que serveixi de referent per a futures consultes del fons. Ha estat la voluntat pròpia, arran d'una decisió personal, cedir aquest inventari a l'Arxiu Comarcal del Montsià com a mostra d'agraïment pels serveis prestats en finalitzar la redacció del treball.

Per formalitzar l'inventari s'ha procedit, en primer lloc, a la creació d'una taula informatitzada, en un document de text, on hi consten les següents dades de cada llibre: títol, nom de l'autor, any (corresponent a l'edició vigent), editorial i ciutat de publicació. En el mateix document consta a sota un apartat amb la transcripció literal a llenguatge escrit de la dedicatòria manuscrita de cada llibre i una referència a possibles documents adjunts, en cas que n'hi hagi, amb la seva corresponent transcripció de considerar-ho necessari, ensems que un últim apartat amb observacions per comunicar incidències.

En un primer moment pertanyien a l'inventari també aquells llibres que no havien estat dedicats a Sebastià Juan Arbó sinó a la seva filla o altres, però a l'hora de formalitzar l'inventari definitiu, considerant-los prescindibles, se'ls ha relegat a una segona carpeta que queda exclosa del treball.

En concloure aquest primer inventari ha estat necessària una revisió d'errades i buits, que s'ha dut a terme dues vegades a nivell general per tal de garantir la correcció de les dades i del text transcrit. Fet això, tenint en compte la manca d'unitat estètica del document, s'ha procedit a la creació d'una nova taula uniforme, visualment agradable, que reflecteix la informació completament estructurada i organitzada. Això ha comportat la modificació de la totalitat de documents creats.

Un cop aquesta feina ha estat enllestida, s'ha ponderat la possibilitat de digitalitzar les dedicatòries i els possibles documents corresponents adjunts per tal d'afegir-les a la fitxa de l'inventari i possibilitar que en el moment de revisar qualsevol dedicatòria es pugui llegir amb facilitat, alhora, en un mateix document, tant la dedicatòria manuscrita digitalitzada com la seva corresponent transcripció. Això s'ha dut a terme en el mateix Arxiu Comarcal del Montsià, que ha cedit a la investigació voluntàriament els seus equipaments informàtics: un ordinador, un escàner i un disc dur.

Per comprendre l'abast total de la documentació arxivística de l'inventari, cal justificar el volum documental amb què s'ha treballat: un total de 442 llibres, de 216 autors, que s'emmagatzemen en 40 caixes, corresponents a les compreses

entre la 10372 i la 10413 segons la referència que reben en el propi sistema informàtic de l'ACMO.

No s'ha de desestimar que per la seva banda l'Arxiu Municipal de la Ràpita custodia 7 llibres més d'aquest tipus, que també s'han tingut en compte en el moment de redactar el treball, però que no consten en els annexos del treball perquè el seu propi arxiu ja els ha inventariat.

El contingut total de l'inventari, que es considera l'eix vertebrant de la part pràctica i teòrica del treball, queda recollit parcialment en l'apartat "Annex 1" del treball segons els criteris de selecció que a continuació es descriuen. La totalitat dels documents es pot llegir a l'inventari cedit a l'ACMO.

1.3.2 La recerca de la correspondència personal

Els passos realitzats en les investigacions ulteriors vénen determinats pels autors dels llibres de les dedicatòries manuscrites.

L'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita conserva el gruix de la correspondència personal de Sebastià Juan Arbó; aquesta part del fons documental, que a data de 2016 segueix essent en gran part inèdita, s'ha considerat la manera més directa de conèixer de prop la naturalesa del tracte i la relació que s'establí entre les personalitats literàries figurants en els llibres dedicats i l'escriptor.

Així doncs s'ha emprès la segona part de la part pràctica d'aquesta investigació amb la recerca i l'anàlisi de la correspondència que va mantenir amb els autors que figuren a les dedicatòries. Ha estat entregat a l'arxiver municipal un índex onomàstic per ordre alfabètic de tots aquests autors per tal d'agilitzar la cerca informàtica. D'un total de 216 personalitats inicials, 89 han resultat remitents de correspondència de caire personal o professional amb Sebastià Juan Arbó¹. Cal destacar que gairebé tota la correspondència que es conserva és

¹ Aquest és el llistat complert en ordre alfabètic, un cop inventariades totes les dedicatòries, dels autors, traductors i editors que dedicaren llibres a Sebastià Juan Arbó que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià; en negreta, aquells que hi mantingueren correspondència personal o

unidireccional, és a dir, gairebé només es conserven cartes rebudes, i no aquelles que han estat enviades.

professional. S'ha de tenir en compte que no sempre l'autor de la dedicatòria és l'autor del llibre, per la qual cosa s'anomenen només els signants, i no els autors: ADLER, Alfred; **AGUSTÍ, Ignasi**; ALBA, Víctor; ALCORTA, José Ignacio; **ALDECOA, Ignacio**; ALFONSO, José; **ALÓS, Concha**; **ALVAR, Manuel**; AMAT PINIELLA, Joaquim; **ARCE, Manuel**; **ARIMANY, Miquel**; ARNÚS, Joaquim; **ARTÍS I TOMÀS, Andreu-Avel·lí**; **BADOSA, Enrique**; BARAT, Joan; **BARBERÁ, Carmen**; **BARCO TERUEL, Enrique**; **BAROJA, Pío**; BARTRA, Agustí; **BARTRÉS, José Raimundo**; **BATLLE MONRÓS, Gonçal**; BAYERRI, Enrique; BENAUDALLA, Domingo; **BENQUEREL, Xavier**; BERENQUER, Lluís; BERTRANA, Aurora; BERTRAN MASSANA, Antoni; BIOSCA I TORRES, Francesc; **BLADÉ DESUMVILA, Artur**; BOADA, Antoni; **BOIX I SELVÀ, Josep Maria**; BONET BALTA, Joan; **BONNIN ARMSTRONG, Anna-ines**; BOSCH, Andrés; BUÑUEL, Miguel; CABA, Rubén; CALLE ITURRINO, Esteban; CALLICÓ, Ferran; **CAÑAS, José**; **CANDEL, Francisco**; **CANTIJOCH, Josefa**; CANYAMERES, Ferran; CARBONELL GENER, Josep; **CARDEÑOSO, Severino**; CARNICER, Ramon; **CAROL, José**; CAROL, Montserrat; CARULL, Lluís; FONT, Maria; CASAS, Augusto; **CASTILLO, Antonio**; **CASTRO Y CALVO, José María**; CATALÀ FRANQUET, David; **CAZÉS, Amèrica**; **CELA, Camilo José**; **CHAMORRO, Víctor**; CHAURIT, Pablo; CID I MULET, Joan; **CODINA VILÀ, Jaume**; **COSTA CLAVELL, Javier**; COSTA I DEU, Joan; **CRASTRE, Víctor**; CRESPO, Antonio; CRUSAFONT, Miquel; **CRUZET, Josep Maria**; **CUCURULL, Fèlix**; CUMELLAS, Joan; **D'ORS, Eugeni**; **DARNELL, Alfredo**; DE AMORIM, Guedes; DE ARMAS, Gabriel; DE CASTRESANA, Luis; DE CASTRO, Ferreira; DE GARGANTA, Miquel; DE LA ESCALERA, Santiago; DE LEÓN, Ponce; DE LORENZO, Pedro; DE MENDIZÁBAL, Federico; **DE MENDIZÁBAL, Héctor Aurelio**; DE MIGUEL, Torcuato; DE RIQUER, Martí; DE SAGARRA, Josep Maria; DE SEABRA, Manuel; **DELIBES, Miguel**; DOLZ RALLO, Miguel; DURAN DE VALÈNCIA, Miquel; ESCLASANS, Agustí; **ESPRIU, Salvador**; ESTELRICH, Juan; **ESTRADA SALADICH, Fèlix**; DE GOICOECHEA, Ramón Eugenio; **FÀBREGAS I BARRI, Esteve**; FAGES DE CLIMENT, Carles; FARRAN I MAYORAL, Josep; FERNÁNDEZ DE LA REGUERA, Ricardo; **FERRERES, Rafael**; FLAVIO, Regina; Foix i Mas, Josep Vicens; **FOLCH I CAMARASA, Ramón**; FOLCH, Jorge; GALIMANY, Albert; GALLART-ESQUERDO, Antonio; **GARCÉS, Tomàs**; GARCÍA FAYOS, Juan; **GARCÍA MERCADAL, José**; **GARCÍA PAVÓN, Francisco**; **GARCÍA VENERO, Maximiliano**; **GEIS, Camil**; GIL, Antonio; GIMENO NAVARRO, Josep; **GIRONELLA, Josep Maria**; GONZÁLEZ MALUQUER, Concepció; GUANSÉ, Domènec; GUARNER, Lluís; HERCULANO, Alejandro; IGLESIAS LAGUNA, Antonio; **JANÉS I OLIVÉ, Josep**; **JANÉS, Clara**; JIMÉNEZ DE PRAGA, Manuel; **JUAN, Caty**; KNITTEL, John; LACACI, María Elvira; **LACRUZ, Mario**; **LANDÍNEZ, Luis**; LARRETA, Enrique; LICHTHEIM, George; LIZANO, Jesús; **LILLO LUTTEROTH, Heliodoro**; LLADÓ, Miquel; **LLARCH, Joan**; **LLOR, Miquel**; **LÓPEZ IBOR, Juan José**; LÓPEZ MORELLO, José Luis; LÓPEZ PERALES, Rogelio; LÓPEZ-PICÓ, Josep Maria; **LUCA DE TENA, Torcuato**; LUCARDA, Mario; LURIA PALAU, Carlos; LUTTEROTH, Heliodoro; **MANEGAT, Julio**; MANYÀ ALCOVERRO, Joan Baptista; MARCH, Susana; MARÈS DEULOVOL, Frederic; MASERES, Alfons; MASIP FONOLLOSA, Jesús; **MATUTE, Ana María**; **MELIÀ TENA, Casimir**; MESTRE I NOÉ, Francesc; MESTRE, Lluís; **MILLÁN ROCA, Lluís**; MINETO RUIZ, Genaro; **MIRACLE, Lluís**; MOR DE FUENTES, José; MORA, Víctor; **MULDER, Elisabeth**; **NOGUER I SUÑOL, Alfons**; **NOGUÉS, Cesar**; NONELL, Lluís; OLIVÉ GUILERA, Fèlix; **OLIVER, Joan**; ORIOL I ANGUERA, Antoni; PALAU, José; PAPP, Desiderio; **PEMÁN, José María**; PERARNAU, Salvador; PERICOT, Luis; PERMAYER, Ricard; PIBERNAT I PARÉS, Jaume; PIFERRER, Josep Maria; PIULACHS, Pedro; PLANAS BACH, Miquel ; POBLET, Josep Maria; PONS, Iu; **PORTAL, Marta**; PROSEK, Josef; PUIG I FERRATER, Joan; **PUJOL, Carlos**; PUJOL, Jordi; PUNTÍ I COLELL, Joan; QUEROL GAVALDÀ, Miguel; QUINTANA, José; RIBALTA, Josep; RIBERA, Antoni; RIBOT, Pere; RIERA CLAVILLÉ, José; RIU, Fidel; RODOREDA, Mercè; **RODRÍGUEZ MÉNDEZ, José María**; **ROIG I LLOP, Tomàs**; **ROS, Fèlix**; ROSENDORFSKY, Jaroslav; ROSSELLÓ-PÒRCEL, Bartomeu; TORRENT, Josep; RUBIO, Rodrigo; RUSIÑOL, Maria; RUYRA, Joaquim; SABATÉ, Modest; **SALES, Joan**; SALGADO GÓMEZ, Enrique; **SALVADOR, Tomás**; SÁNCHEZ-JUAN, Sebastià; SANTA MARINA, Luys; **SANTOS TORROELLA, Rafael**; SEDANO VILLALAIN, Mariano; **SERRA I JANER, Josep**; **SISQUELLA, Alfred**; SOL, Josep; **SOLANO, Antonio**; SOUDET, Pierre; **SUEIRO, Daniel**; **TARÍN-IGLESIAS, José**; TARRADES, Jaume; **TEIXIDOR, Joan**; **TOR, Ramon**; TORBADO, Jesús; TORRES, Estanislau; TRÉMENS MAURI, Jaume; **USERO, Juan Antonio**; **VALERI, Lluís**; **VERBITSKY, Bernardo**; **VERGER, Maria**; VERGÉS PRÍNCIP, Gerard; **VERGÉS MATAS, Josep Maria**; VERGÉS, Pedro; **VERNET, Maria Teresa**; VIDAL SALVÓ, Juan; **VIDAL, August**; **VILÀ VALENTÍ, Joan**; VILALLONGA, Llorenç; VYDRA, Josef; XURIGUERA, Ramon.

Tot i ser molt menor el nombre d'autors remitents de correspondència i llibres dedicats que no pas de només llibres, l'abast documental a què calia fer front, realitzada una primera visió general de la documentació, ha generat dos problemes: el temps i els desplaçaments. Llegir tota la correspondència hauria comportat una inversió insondable de temps i un gran nombre de desplaçaments a Sant Carles de la Ràpita.

Per aquest motiu, se n'ha realitzat una digitalització amb càmera fotogràfica; això ha facilitat la lectura de la documentació des de qualsevol dispositiu electrònic optimitzant, així el temps emprat. La lectura de la correspondència s'ha complementat amb anotacions en una llibreta a banda amb la informació essencial de cada document. Entenent que el futur treball hauria de fer referència contínuament a la correspondència i a documents concrets, per tal de fer-los més accessibles s'han transcrit a llenguatge escrit a l'apartat "Annex 2".

El mateix procediment ha estat aplicat amb la correspondència personal trobada a l'Arxiu Comarcal del Montsià, que quant a volum és substancialment molt menor a aquella que es conserva a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita. La tasca a l'ACMO ha suposat, però, una dificultat afegida: la correspondència no es trobava classificada per autors; en aquest cas, doncs, s'ha hagut de dur a terme una tasca d'identificació de signatures.

El criteri de selecció de les personalitats literàries que apareixen en el cos del treball és el següent: tenint en compte que no tots aquells que li van enviar un llibre a Sebastià Juan Arbó van arribat a transcendir i que molts no hi van tenir una relació propera, en base a aquest criteri i a la informació recopilada de la lectura de la correspondència i de les obres autobiogràfiques de Sebastià Juan Arbó –*Los hombres de la tierra y el mar* i *Memorias: Los hombres de la ciudad*–, s'han seleccionat exclusivament aquelles considerades essencials durant la vida de l'autor o transcendents en la seva època. L'exclusió d'autors, tenint en compte que aquest treball suposa una primera aproximació al fons Sebastià Juan Arbó, obeeix a una decisió personal conscient i deliberada. La selecció d'autors de què s'ha transcrit la documentació epistolar obeeix aquest mateix criteri de selecció.

1.3.3 Altres cerques i recursos

Un dels majors problemes que sorgeixen quan es planteja una recerca sobre Sebastià Juan Arbó és l'escassa quantitat de treballs i articles que s'han escrit al respecte si es compara amb altres autors coetanis com puguin ser Mercè Rodoreda o Salvador Espriu. Això suposa que el seu estudi estigui encara avui en dia en fase embrionària, tot i que els treballs que sí s'han publicat aporten informació molt valuosa i són de gran rigor. No obstant això, aquest fet comporta que qualsevol cerca s'hagi de traslladar a altres fonts, com són les hemeroteques virtuals, arxius particulars, referències a l'autor en documents secundaris o a la Biblioteca Nacional de Catalunya, on es poden consultar enregistraments de Ràdio Barcelona amb entrevistes a Sebastià Juan Arbó.

El gruix, però, d'aquesta cerca s'ha realitzat a l'entorn d'hemeroteques² com la de *La Vanguardia*, l'*ABC* o la revista *Destino*, on se sap que l'autor hi col·laborava de forma assídua, per recopilar articles de Sebastià Juan Arbó relacionats amb els autors de les dedicatòries manuscrites.

A més, s'ha procedit a la digitalització d'uns retalls de premsa que Sebastià Juan Arbó guardava i que es conserven en el fons de l'ACMO referents, o bé a crítiques literàries de la seva obra, o bé a ell mateix i les seves amistats literàries, escrits per alguns dels autors de les dedicatòries manuscrites.

1.4 Estructura del treball

Aquest treball de recerca conté les següents parts:

- Un primer apartat on es presenten els arxius històrics de la comarca del Montsià i, amb deteniment, l'Arxiu Comarcal del Montsià i l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita i la seva relació amb el fons documental de l'escriptor Sebastià Juan Arbó.
- Un breu apunt biogràfic introductori sobre l'autor en l'època anterior a la seva primera publicació.

² En la citació d'articles s'ha seguit el criteri APA.

- El cos del treball, que recorre cronològicament les etapes de la vida de Sebastià Juan Arbó a partir de la publicació del seu primer llibre i presenta la relació que va establir amb les personalitats literàries seleccionades. De cadascuna d'aquestes se n'intenta explicar la coneixença, aspectes generals de la seva relació, es presenten els documents arxivístics més transcendents i, si escau, els motius que van conduir a l'anihilació de la relació.
- Un apartat de conclusions on es fa una valoració en termes generals de recerca, la informació trobada i els resultats obtinguts, les dificultats que han sorgit, allò que s'ha après, una reflexió personal i els pertinents agraïments.
- Un apartat final que recull la bibliografia del treball.
- Dos apartats d'annexos: un primer, amb l'inventari de dedicatòries manuscrites dels autors seleccionats i un segon amb la transcripció a llenguatge escrit de la correspondència personal escollida de Sebastià Juan Arbó.

2. ELS ARXIUS DEL MONTSIÀ

Els arxius –juntament amb les biblioteques–, són gairebé els millors “aliats” de l’investigador, que desenterra de les entranyes del temps la memòria i el coneixement. No es pot parlar, per tant, dels arxius simplement com una eina d’emmagatzematge documental –que és, de fet, l’estereotip que socialment se li ha atorgat– sinó com un centre cultural de referència a l’abast de tothom. Aquest és el missatge que des de les xarxes d’arxius, sobretot municipals, s’intenta transmetre. Si bé és cert que no tots els arxius són 100% accessibles –no es pot pretendre que hom pugui accedir físicament a uns manuscrits de 500 anys d’antiguitat com qui agafa prestat un llibre d’una biblioteca– avui en dia és possible l’accés a documents de tot tipus per mitjà dels suports informàtics que les noves tecnologies posen a l’abast.

Els arxius de la comarca del Montsià són un dels patrimonis culturals més importants de la seva població. L’Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita i l’Arxiu Comarcal del Montsià, en concret, duen a terme una important tasca d’apropament i difusió del seu llegat històric. Aquests dos han estat els referents documentals d’aquesta investigació.

L’Arxiu Comarcal del Montsià, inaugurat l’any 2010, sota la direcció actual de Montse Matamoros, té cura de la preservació, conservació i difusió del patrimoni documental de la comarca amb l’objectiu de posar-lo al servei de la ciutadania. Ingressen en els seus fons històrics, d’acord amb els convenis corresponents, tots els arxius del Montsià, exceptuant-ne els municipis d’Alcanar i de Sant Carles de la Ràpita, que sobrepassen els 10.000 habitants. Es tracta d’un arxiu dotat d’instal·lacions, sistemes i equipaments tecnològics de primer ordre per garantir la preservació a llarg termini del seu contingut documental, conservat en diversos formats. Amb una longitud de més de 1000 metres lineals, s’hi conserven documents compresos entre l’any 1680 i el 2016.

L’Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita, sota la direcció del seu arxiver municipal, Jordi Enfedaque, té com a funcions principals les de vetllar per la gestió, descripció, conservació i difusió del patrimoni documental generat pel propi

Ajuntament, així com d'aquells fons privats cedits per particulars per a la seva conservació. S'encarrega, a més, d'aplicar i coordinar el Sistema de Gestió Documental municipal. La documentació que custodia cronològicament abraça el període comprès entre l'any 1909 i el 2016, amb una longitud documental aproximadament d'uns 750 metres lineals.

2.1 *El fons Sebastià Juan Arbó, un llegat compartit*

L'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita i l'Arxiu Comarcal del Montsià comparteixen el llegat de Sebastià Juan Arbó a voluntat de Teresa Juan Bes, la seva filla, que cedí la totalitat d'aquest patrimoni entre l'any 1992 i l'any 2002 a ambdós municipis, que foren respectivament ciutat natal i ciutat "adoptiva" de l'escriptor³, on visqué durant l'adolescència i la major part de la seva joventut –que no deixà de visitar en els seus estiueigs–, i pels quals sentia molta estima.

No obstant, no s'hi conserva la totalitat de documents que van pertànyer a la família Juan Arbó ja que els hereus conserven encara documentació relacionada, que ambdós arxius han anat adquirint en la mesura que han considerat d'interès per completar els fons i garantir així la preservació de la memòria històrica de l'escriptor. Un exemple pràctic és el cas de Fernando Juan Regolf, fillol de l'escriptor per part de pare, que cedí part d'aquest llegat, inicialment dipositat al Museu Comarcal del Montsià abans del seu posterior traslladat a l'Arxiu Comarcal del Montsià. Tanmateix, per motius personals, encara en conserva fotografies i llibres que Sebastià Juan Arbó dedicà al seu germà, Juanito Juan Arbó.

En base a aquesta investigació, cal doncs revisar i estudiar el contingut documental que contenen, que és la base per l'estudi i la comprensió de la vida personal i literària de l'escriptor que s'estudia.

³ Ambdós municipis en feren distinció, com a "Fill Predilecte", en el cas de Sant Carles de la Ràpita (1983), i com a "Fill Adoptiu" en el cas, d'Amposta (1950).

2.1.1 El fons Sebastià Juan Arbó a l'Arxiu Comarcal del Montsià

Des de 1992 s'ha anat incorporant al fons històric d'Amposta un gran nombre de documents que avui en dia es preserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià (ACMO) en referència a Sebastià Juan Arbó. A data de 4 d'octubre de 2002, quan es va cedir l'altra part del fons a l'Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita, Amposta feia ja deu anys que havia rebut la seva part del llegat.

Inicialment, a voluntat de l'escriptor per l'estima que li tenia a Amposta, Maria Teresa Juan Bes, filla de l'escriptor, havia cedit els manuscrits originals de les obres més importants del seu pare, com *Terres de l'Ebre*, *Camins de nit* o *Tino Costa* i els seus efectes personals, tals com el carnet d'identitat o el carnet de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana al Museu Comarcal del Montsià, que en seria la seva ubicació inicial. En l'acompliment d'aquesta voluntat de l'escriptor el professor Mario López Albiol tingué un paper decisiu ja que es va encarregar de fer de mediador per arribar a un acord amb Maite Juan Bes.

Aquest fons original incloïa també la biblioteca personal de l'escriptor, formada per llibres propis en totes les seves edicions, per les lectures que ell efectuava i per aquells llibres que altres autors li van dedicar. En el seu conjunt, el fons disposava de documents datats entre l'any 1923 i l'any 1999.

Posteriorment, la Biblioteca Comarcal Sebastià Juan Arbó d'Amposta va adquirir els manuscrits originals d'aquestes obres per a la seva conservació, fent d'intermediari un cop més Mario López Albiol, que va dedicar part dels seus esforços a que el paper d'aquests manuscrits no es malmetessin, tasca en què la directora de la Biblioteca, Joana Serret Fabra, hi prengué també part important. El fet, però, de custodiar la resta del llegat en un museu suposava una certa limitació en l'àmbit de l'estudi i la recerca.

Finalment, a principis de l'any 2012, ingressà a l'Arxiu Comarcal del Montsià la documentació del fons i la biblioteca personal. En aquesta nova instal·lació, inaugurada a finals de l'any 2010, quedà completament garantida la preservació del fons, així com la seva difusió i accés al públic per a la consulta o la recerca.

En ingressar el fons es va procedir al conseqüent tractament arxivístic, que va consistir en la classificació en caixes dels llibres dedicats a finals de 2012. Més tard, a principis de 2015 es procedí a la classificació de la documentació en un quadre de classificació⁴, inventari informatitzat, descripció de la documentació i neteja per al seu arxivament en dipòsit de la resta de documents del fons a excepció de l'altra part de la seva biblioteca personal, que senzillament havia estat emmagatzemada en dipòsit. No obstant això, durant l'estiu de l'any 2015 va rebre el seu primer tractament en ser desempaquetada, netejada i ordenada en els estants de la sala de consultes del mateix arxiu, un lloc a l'abast de tothom.

L'inventari dels llibres amb dedicatòria manuscrita fet en aquest treball ha estat l'última de les aportacions relatives al fons Sebastià Juan Arbó de l'Arxiu Comarcal del Montsià, inventari que s'ha cedit voluntàriament al mateix arxiu com a mostra de gratitud per tots serveis prestats amb la finalitat de facilitar futures recerques.

A data de 2016 es pot afirmar que són molts els progressos que s'han fet i molta la feina realitzada que, cada cop més, han de conduir a una unificació completa del fons.

⁴ Quadre de classificació de la documentació de la documentació del Fons Sebastià Juan Arbó que es conserva a l'Arxiu Comarcal del Montsià

FONS SEBASTIÀ JUAN ARBÓ (1923 / 1999)

01 ACTIVITAT PERSONAL I FAMILIAR

0101 Documents personals

0102 Correspondència personal

0103 Dossiers i col·leccions d'interès personal

02 ACTIVITAT PROFESSIONAL O OBRA LITERÀRIA

0201 Creació i publicació literària

0202 Creació i publicació d'articles

0203 Correspondència professional

0204 Articles sobre Sebastià Juan Arbó

0205 Participació en jurats de certàmens literaris

03 ACTIVITAT ASSOCIATIVA

2.1.2 El fons Sebastià Juan Arbó a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita

L'any 2002, per mitjà d'un acord entre la família de l'escriptor i l'Ajuntament, es va arribar a un conveni per la cessió d'ús i dipòsit de materials de Juan Arbó⁵ entre l'Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita i Maria Teresa Juan Bes, la seva filla. Això fou possible, en primera instància, gràcies a Eduardo Sánchez López i al fillòleg Josep Carcellé, que va fer d'intermediari per consolidar aquest acord i fer possible que aquesta part de la documentació se cedís a l'Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita.

Prèviament a la cessió, realitzada finalment el 4 d'octubre de 2002, la filla de l'autor havia inventariat, amb l'ajuda d'una segona persona, el gruix de la documentació en un quadre de classificació que posteriorment s'aplicaria al fons. La documentació original, doncs, arribaria a l'arxiu en un total de 101 carpetes numerades a més de diverses revistes agrupades en 8 caixes.

Es va produir un lapse de gairebé 4 anys fins que es va iniciar, durant la tardor del 2006, la identificació i descripció del fons, a càrrec de Mariona Gairí Blavi, estudiant en pràctiques de biblioteconomia i documentació per la Universitat de Saragossa, que ha realitzat la que és fins ara la descripció més exhaustiva d'aquest fons.

Gràcies a aquesta feina, més tard, l'arxiver municipal Jordi Enfedaque i Novell inicià el tractament arxivístic del fons fins completar l'inventari a nivell de sèries documentals i agrupacions documentals, reestructurant i identificant correctament la documentació inclosa al fons, que inicialment va ser entregada juntament amb un "inventari de materials escrits". Partint d'això, es va elaborar un

⁵ Sembla que no hi ha un criteri general emprat per referir-se a Sebastià Juan Arbó. El seu primer cognom és, en efecte, Juan; tanmateix, al llarg dels anys se l'ha anomenat pel seu segon cognom, Arbó. Aquest error té encara vigència. Es tracta, en molts casos, d'una confusió, ja que alguns han interpretat que el seu nom és compost i que l' "Arbó" és, doncs, el primer cognom. Com a conseqüència d'aquest fet, quan se'n feia referència en català, entenent que "Juan" és un nom propi castellà, es feia en una traducció literal a "Joan", i encara avui en certs llocs es pot veure escrit d'aquesta manera. Com es pot observar en gran part de la correspondència i de les dedicatòries manuscrites, molts remitents incorren en aquest mateix error. En aquest treball, quan s'hi hagi de fer referència i s'obviï el nom, s'ha decidit emprar els seus dos cognoms.

quadre de classificació definitiu de la documentació del fons⁶ que dóna una idea completa de l'abast total del seu contingut.

⁶ Quadre de classificació del fons Sebastià Juan Arbó que es conserva a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita

S1.00.00 ACTIVITAT PERSONAL i FAMILIAR

Inclou tota la generació i rebuda de documents relacionada amb la seva activitat personal i familiar

S1.01.00 Documents personals

Inclou carnets i fotografies personals de l'autor i la seva família

S1.02.00 Correspondència personal i familiar

Recull la correspondència rebuda, així com els esborranys i còpies de correspondència enviada de tipus personal i particular

S1.03.00 Documents posteriors la Mort de Sebastià Juan Arbó

Documents i publicacions creats després de la mort de l'autor. Recull, articles, homenatges i condolences d'Arxiu Municipal

S2.00.00 ACTIVITAT PROFESSIONAL i OBRA LITERÀRIA

Aquesta secció agrupa totes aquelles qüestions relacionades amb la seva activitat professional, producció literària i d'articles, crítica sobre la seva obra, premis, etc.

S2.01.00 Contractes professionals

Recull esborranys de contractes laborals, de cessió de drets, etc.

S2.02.00 Correspondència professional

Recull la correspondència rebuda, així com els esborranys i còpies de correspondència enviada de tipus professional i/o relacionada amb la seva producció

S2.03.00 Creació i publicació literària

Recull tot allò relacionat amb la creació literària: esborranys, manuscrits, catàlegs, obra impresa, etc.

S2.04.00 Creació i publicació d'articles

Recull la documentació relacionada amb la creació i la publicació d'articles

S2.05.00 Treballs i crítiques sobre l'Autor i la seva Obra

Inclou articles i treballs sobre l'obra literària de l'autor, premis, obra, resposta a articles i treballs sobre la seva obra

S2.06.00 Adaptacions sobre la seva obra

Aquesta subsecció agrupa les adaptacions teatrals i televisives realitzades sobre la seva obra

S2.07.00 Premis, discursos, conferències i participació en jurats

Recull la seva activitat sobre conferències, participació en jurats i esborranys de discursos

3. APUNT BIOGRÀFIC INICIAL

El 27 d'octubre de 1902 nasqué, fill d'una família humil de Sant Carles de la Ràpita, Sebastià Juan Arbó, el primogènit de quatre germans. Son pare Sebastià, i sa mare Francesca, eren servents dels Carvallo, una família jueva d'origen portuguès assentada a França que s'havia traslladat a Espanya per estendre els seus dominis comercials i territorials. Sebastià Juan Arbó, ja des de ben petit, va heretar aquesta condició de servent.

L'any 1909 la família Carvallo decidí traslladar el seu negoci a Amposta, arrossegant-hi, amb ells, la família d'en Sebastià. Immediatament ingressà al col·legi Centro Moral e Instructivo, que mai li acabà de ser grat. Amb tretze anys abandonà definitivament l'escola per instal·lar-se al despatx dels seus amos, on, per bé que hi treballés assalariat, veia condicionada enormement la seva llibertat.

Malgrat tot, això li brindà l'oportunitat d'aprendre francès gràcies a un professor particular de la família que l'instruïa conjuntament amb els fills dels amos en una sala del despatx. Poc a poc Sebastià Juan Arbó es guanyà el favor i la confiança de la senyora de la casa, Cecília Meyer, que hi veié en ell un gran potencial i li va oferir a plena disposició la seva biblioteca personal; gràcies a això, Juan Arbó va descobrir la seva gran passió: la literatura.

Arran de la mort del seu germà Josep l'any 1918 va començar a realitzar els seus primers esborranys literaris: un primer intent que no s'ha conservat, *L'àngel que s'adormí*; *Terres de l'Ebre*, concebut inicialment com un conte que més tard, quan el reprengué, transformà en novel·la i, finalment, *L'inútil combat*.

L'any 1924 fou cridat a files per complir el servei militar a Barcelona: des d'aquell moment la Ciutat Comtal se li començà a presentar com un anhel d'alliberament, llargament somniat. Esperonat per aquestes aspiracions, amb els seus escrits i una carta de recomanació gairebé com a únic equipatge, finalment s'encaminà cap a Barcelona l'any 1930 a la recerca de la seva vocació literària, deixant endarrere la seva família i la seva vida a Amposta.

4. INICI DE LA VIDA LITERÀRIA

4.1 *Primers passos en L'inútil combat* ⁶

En arribar a Barcelona l'any 1930 Sebastià Juan Arbó era encara un autor desconegut. Havia llogat l'habitació d'una pensió amb una finestra que donava al campanar de Gràcia, des d'on escrivia i feia els últims retocs a les dues novel·les que havia portat del poble⁷. Quan va veure disminuir els seus estalvis, començà a fer els seus primers intents per publicar: de formació gairebé autodidacta, sense títols i amb l'única referència d'una carta de recomanació, temptejava un terreny amb moltes més probabilitats de fracàs que no pas d'èxit.

La carta de recomanació l'havia escrit el polític català republicà Marcel·lí Domingo⁸, de qui era admirador. Sebastià Juan Arbó, militant, tal i com diu a les

⁶ En la redacció d'aquest apartat s'ha pres com a referència principal el pròleg de l'edició del 1969 de *L'inútil combat*. La majoria de les citacions que es faran pertanyen a aquest pròleg; en cas contrari, s'adjunta la corresponent referència.

⁷ El Doctor en Filologia Catalana Jordi Malé i Pegueroles, en l'article *Gide o Dostoievski? Els inicis literaris de Sebastià Juan Arbó (La gènesi de L'inútil combat)*, publicat al número 76 de *Els Marges* l'any 2005, apunta el fet que Sebastià Juan Arbó, segons una entrevista feta per Albert Manent al número de setembre de 1965 de *Serra d'Or*, hauria estat traductor anònim de moltes obres abans d'aconseguir la seva primera publicació, i entre aquestes havia traduït Vicente Blasco Ibáñez per encàrrec de Miquel Duran i Tortajada, poeta valencià. El fet que Miquel Duran i Tortajada traduís *Flor de maig* i *La barraca* al català i que les dues primeres edicions d'aquesta apareguessin entre setembre i octubre de 1931 fan pensar que Sebastià Juan Arbó hagués pogut realment ésser-ne el traductor i que el valencià s'hagués atribuït el mèrit. A l'Arxiu Comarcal d'Amposta es conserva la segona edició de *La barraca*, a Editoria Mentora, de setembre de 1931, traduïda per Miquel Duran i Tortajada, que signa amb el pseudònim de *Miquel Duran de València* i que dedica a Sebastià Juan Arbó de la següent manera:

A S. Juan Arbó amb tota simpatia i cordialitat

Miquel Duran de València

Aquest fet, doncs, podria reforçar la idea que en Malé exposa, tot i que es desconeixen les circumstàncies professionals que van poder arribar a unir ambdós escriptors.

⁸ Sebastià Juan Arbó, sobre la identitat de qui en realitat va redactar la suposada carta, fou força contradictori. Si bé al pròleg de l'edició del 1969 de *L'inútil combat*, ho atribueix al seu «bon amic» Inocenci Soriano Montagut, reconegut escultor ampostí del mateix partit, a *Memorias: Los hombres de la ciudad*, Barcelona: Planeta, 1982, assegura que el redactor fou, rectificat el que anteriorment havia dit, Marcel·lí Domingo, i que la carta havia estat procurada pel primer alcalde republicà d'Amposta, Alfredo Escrivà, que era també un important banquer local. En base a aquesta rectificació final, entenent que la versió dels fets que dóna a les seves memòries és la definitiva i correcta, s'afirma que fou Marcel·lí Domingo i no pas Soriano Montagut.

seves memòries literàries⁹, de les Joventuts Republicanes des que tenia 15 anys, havia mostrat des d'un principi molt interès per la causa revolucionària; malgrat tot, amb l'edat i els desenganys va passar a mantenir vers la política una posició neutral. La recomanació anava dirigida a Pere Coromines, escriptor, polític i economista català amb despatx a la Gran Via, que el va rebre cordialment però no pogué atendre les seves peticions. Si més no, sota la impressió de simpatia que li arribava del jove escriptor, adreçà una nova carta de recomanació «a un amic seu, escriptor, crític d'altura i boníssima persona, Farran i Mayoral, el qual la llegiria –n'estava segur– amb tot l'interès». Pere Coromines es mostrà sempre molt orgullós del seu paper com a primer impulsor literari de Sebastià Juan Arbó, tan és així que més tard va fer tot el possible per col·locar a l'escriptor a la Conselleria de Cultura de la Generalitat, que després de diversos intents frustrats amb Lluís Companys i Ventura Gassol aconseguí per mediació de Josep Tarradellas, a qui en una carta enviada amb data de 12 d'octubre de 1932 en parlava de la següent manera:

Ara mateix us exposaré el cas d'en Sebastià Juan Arbó. Aquest xicot va publicar l'any passat el seu primer llibre [*L'inútil combat*] i ara n'acaba de publicar un altre [*Terres de l'Ebre*]. Jo el tinc per l'escriptor més potent entre els joves de la més recent promoció. Té una força d'evocació imaginària que no sé si existeix en cap més escriptor català. Potser la vanitat d'haver-lo descobert em fa exagerar un poc els mèrits d'aquest home. [...]. Per això em dirigeixo a vós, que veig que teniu el bon gust de rodejar-vos de persones que valen. Vull dir que si podeu el feu entrar a la Generalitat.

De retorn amb la segona carta de recomanació, Josep Farran i Mayoral, afamat crític literari del moment, que des d'Ampostà, amb els seus articles a *La Veu de Catalunya*, havia atret l'atenció de Sebastià Juan Arbó, que el considerava «un crític de sòlida formació clàssica, d'un judici clar i de visió profunda i, a més a més, sense prejudicis ni limitacions d'escola, i sens dubte, el millor tastador de novetats que, per al meu gust, hi havia llavors a Catalunya, fora de l'Ors, que ja no hi era». Sebastià Juan Arbó fou rebut amablement, sota la forta impressió de jove escriptor que l'imaginava donant lliçons als seus deixebles, a la manera socràtica, i que el trobà

⁹ Amb la utilització del terme "memòries literàries" o *Memorias* se sobreentendrà, a partir d'aquest moment i per a la resta del treball, que la referència és a *Memorias. Los hombres de la ciudad*, (Barcelona: Planeta, 1982); és el volum que, cronològicament, centra l'interès d'aquest treball. Tanmateix, és cert que l'autor va publicar un primer llibre de memòries d'infància, *Los hombres de la tierra y el mar*, (València: Prometeo, 1966), i que *L'inútil combat* (Barcelona: Proa, 1931), és en certa manera un llibre que ell mateix considerava força autobiogràfic.

enclaustrat en una petita cel·la, «arrastrando una existencia miserable, en aquel mundo en el cual me ilusionaba figurar, en el que iba a entrar sin tardanza»¹⁰. Imaginà, però, que el fet que el crític tingués per vocació la descoberta de nous talents literaris –per la qual cosa tenia aquell habitacle ple de manuscrits que li havien estat confiats– provocaria de retruc que qualsevol influència que pogués exercir fos poca.

Tanmateix, Sebastià Juan Arbó li entregà el manuscrit amb la intenció de rebre'n una opinió sincera, però Farran i Mayoral preferí que li'n llegís algun capítol allí mateix. Malgrat el tràngol que li suposava, el jove escriptor s'hi sobreposà, escollint els millors capítols i llegint-los en veu alta davant d'ell i Modest Sabaté i Puig, polític i comentarista teatral, que també era periodista de *La Veu de Catalunya* i estava present en aquell mateix moment.

Farran i Mayoral i Sabaté ràpidament s'hi mostraren impressionats; eren, en efecte, els primers a qui confiava l'obra; l'opinió del primer fou la més punyent: «L'obra, a Farran, li semblà «forta», una mica descordada, però viva i roent; la prosa, imperfecta però eficaç, una prosa que, en els bons moments, com digué ell –i com escriví–, es convertia en «música biològica», expressió que m'agradà». Per aquest motiu, abans que pogués acabar de llegir ja havia escrit una nova carta de recomanació, la definitiva, a Joan Puig i Ferrater, dramaturg modernista i polític al càrrec de la direcció literària de la Biblioteca "A tot vent", d'Edicions Proa.

Abans de centrar-nos en Puig i Ferrater, cal, però, donar una visió de conjunt sobre la relació establerta entre Farran i Mayoral i Juan Arbó i les implicacions que aquesta tingué. En primer lloc, és important destacar el crític literari com a introductor del narrador de l'Ebre en les primeres relacions d'àmbit literari barcelonines. Amb Farran i Mayoral, segons ell un «mestre», probablement el seu primer gran mestre, passava bones estones conversant al mateix despatx de *La Veu de Catalunya*, per on haurien de passar, com ell, altres joves amb esperances de publicar la seva obra i a qui allí mateix coneixeria.

En record d'aquestes reunions, Farran i Mayoral signà la que probablement és la primera dedicatòria manuscrita d'un llibre que va rebre Sebastià Juan Arbó de les

¹⁰ Juan Arbó, S. (1982). *Memorias: Los hombres de la ciudad* (p. 105). Barcelona: Planeta.

que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià, *Conferències filosòfiques*, publicat per l'Ateneu Barcelonès l'any 1930. Es tracta d'un recull de dissertacions emeses per diversos autors, entre els quals es compta el crític que, com ja s'ha dit, sentia predilecció per la filosofia. Farran i Mayoral el dedicava de la següent manera:

A l'estimat amic S. Joan [sic] Arbó, en recordança de les nostres primeres converses tan riques d'idees i de noms i de coses.

J. Farran i Mayoral

2 juny 1931

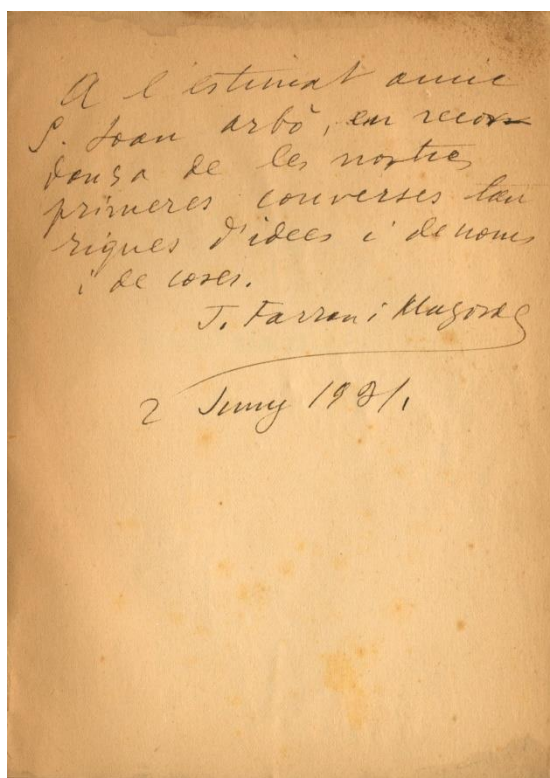

Fig. 1. Dedicatòria de Josep Farran i Mayoral a *Conferències filosòfiques*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Més tard, en un extens article publicat a *La Veu de Catalunya* el 20 de setembre de 1931, Farran i Mayoral parlava de Sebastià Juan Arbó assenyalant-lo com una jove promesa que havia de publicar un llibre que assenyalaria una data a la història de la literatura catalana; en efecte, es presentava com a precursor de la novel·la existencialista que més tard conrearien Sartre o Camus, en un moment en què la novel·la catalana sofria una crisi de valors que jugava en favor de la poesia.

Quan finalment fou publicada, el mateix any, Sebastià Juan Arbó correspongué signant la seva primera dedicatòria al crític, a qui dugué

expressament al seu despatx l'exemplar. Això, per bé que fou amb la millor de les intencions, suposà la primera de les seves decepcions. En qualitat de crític literari, Farran i Mayoral no s'està de fer-hi, a banda d'elogis, algunes reserves de les quals Juan Arbó se'n ressentí. Això va acabar produint un cert distanciament que, per contra, no afectaria l'admiració que professava al crític «per la seva intel·ligència, per la seva bondat i, sobretot, per aquella dignitat [...] que es girà tantes vegades contra ell mateix». Sebastià Juan Arbó, al cap i a la fi, pensava que aquella crítica havia estat, si més no, la «millor i més profunda, la que més penetrà en l'ànima del llibre, com ell havia penetrat en la meua ànima».

Sota el nou títol de *La luz escondida*, anys més tard, Juan Arbó publicà una autotraducció al castellà de *L'inútil combat* amb la intenció de desfer l'obra d'uns defectes que ell considerava propis del desencant de qualsevol autor vers les seves primeres obres. Pensant, doncs, que repararia els errors assenyalats per Farran i Mayoral, li va tornar a demanar una opinió sincera sobre la nova edició i, incisiu com sempre, respongué que havia desnaturalitzat l'obra de l'essència de joventut que en un principi tenia, que rectificar-la havia estat un «error total».

L'edició definitiva de *L'inútil combat*, apareguda a Proa l'any 1969, és un homenatge pòstum al seu primer crític, desaparegut l'any 1955, als aprenentatges que d'ell en rebé i, sobretot, al que en ella veié com l'essència d'una obra que l'entusiasmà des d'un primer moment i que Sebastià Juan Arbó, en aquesta versió que considerava definitiva, intentava mantenir intacta, tal i com al seu «mestre» li hagués agradat: el seu primer mestre literari.

4.2 Primeres amistats a la ciutat: La Veu de Catalunya

Com ja s'ha dit, Josep Farran i Mayoral va introduir Sebastià Juan Arbó en l'àmbit de les relacions literàries barcelonines. Les aquí descrites són, si més no, les que meresqueren l'atenció d'una dedicatòria manuscrita i que es conserven, doncs, a l'Arxiu Comarcal d'Amposta. S'atorga a Farran i Mayoral, com Juan Arbó reconeix a les seves memòries, la coneixença d'Aurora Bertrana, la filla de l'autor de *Josafat*, i de retruc a aquest, escriptors ambdós, tot i que Prudenci no va dedicar cap llibre a

Juan Arbó; també el de Modest Sabaté, de qui ja s'ha parlat i, per últim, el de Maria Teresa Vernet i Reial, predecessora de Mercè Rodoreda en la novel·la catalana, que coincidiria amb Sebastià Juan Arbó en el jurat del Premi Creixells de l'any 1937.

Amb Aurora Bertrana mantingué durant anys una amistat duradora, tal com palesa el fet que l'única dedicatòria manuscrita que es conserva sigui la primera edició de la seva novel·la *Vent de grop*, l'abril de 1967, on s'hi pot llegir:

A Sebastià Juan Arbó, el gran novel·lista i vell amic

Aurora Bertrana

La relació amb Modest Sabaté, que a *La Veu de Catalunya* va tenir la seva gènesi, va estar sempre condicionada per una sèrie de decepcions que Juan Arbó mai va voler concretar. Sabaté va dedicar-li l'any 1935 *La nit del 6 d'octubre a Barcelona*, escrit conjuntament amb Joan Costa i Déu, reportatge periodístic sobre la proclamació de l'Estat Català per part del president de la Generalitat de Catalunya Lluís Companys l'any 1934.

*A l'estimat amic Joan S. Arbó [sic].
Amb l'afecte sincer de*

Modest Sabaté

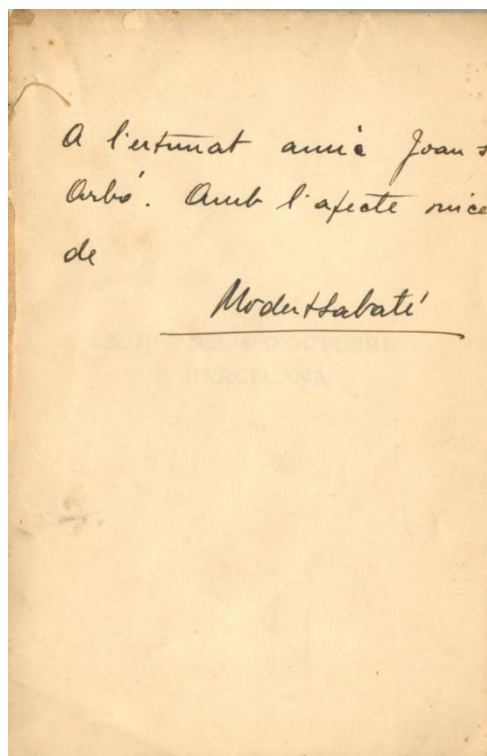

Fig. 2. Dedicatòria de Modest Sabaté a *La nit del 6 d'octubre a Barcelona*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

L'autora més transcendental entre aquestes primeres amistats literàries de Juan Arbó fou Maria Teresa Vernet i Reial, la novel·lista catalana més reconeguda abans de Mercè Rodoreda, que fou la primera dona a obtenir el Premi Creixells, l'any 1934, amb l'aclamada novel·la *Algues roges*. Una mica apartada de la vida literària barcelonina, sobretot a partir de la postguerra, en què la seva producció literària quedà estroncada i reduïda a l'àmbit de la traducció, tingué una relació molt propera a Sebastià Juan Arbó, tal i com ho demostra ja no només la tendresa amb què

l'escriptor descriu a les seves memòries literàries l'injust oblit a què se la sotmeté a la seva mort, sinó també l'escassa –però molt suggeridora– correspondència que se'n conserva.

El fil conductor de les tres cartes que se'n conserven és, si més no, un assumpte editorial que l'escriptora intenta solucionar amb el seu ajut. La correspondència es conserva parcialment, fet que s'evidencia per la desconnexió entre les cartes i l'interval cronològic que les separa. Des de la primera carta, amb data de 28/02/1944, fins a l'última, amb data de 21/12/(1944), l'escriptora es refereix tota l'estona a un «senyor Paricio», qui se suposa que coneix Juan Arbó personalment, i a uns volums que ha de deixar enlestits per encàrrec d'aquest. Per això, demana constantment una sèrie d'obres a Sebastià Juan Arbó per a llegir i «corregir» de Shakespeare: *El rei Lear*, *Coriolà*, *Conte d'hivern*, *Somni d'una nit d'estiu*, *Cymbeline*, *La tempesta*, *Juli Cèsar* i *La fera sotmesa*.

La següent interpretació sobre la documentació podria desvetllar una dada biogràfica desconeguda fins ara sobre Vernet. Sebastià Juan Arbó l'any 1945, entre d'altres tasques, treballava com a corrector a l'Editorial Iberia. Aquesta editorial havia estat fundada per Joaquín Gil, que havia marxat a Buenos Aires abans de la Guerra Civil, i el seu cunyat, Gabriel Paricio, estava a partir d'aquell moment al càrrec de l'empresa. Així doncs, és lògic pensar que Gabriel Paricio i Sebastià Juan Arbó ja es coneixien, i que aquest sigui el «senyor Paricio» a qui es refereix Vernet a la correspondència. El fet es que Iberia, l'any 1944, endegà la col·lecció "Obras maestras", que recollia grans clàssics de la literatura de tots els temps. Justament, entre aquests hi havia William Shakespeare, de qui s'editaren dos volums de drames i dos de comèdies amb versions clàssiques de Nicolás Fernández de Moratín, Marcelino Menéndez Pelayo i Mario del Álamo. Tot i que no consti en cap recull biogràfic de Maria Teresa Vernet, és possible que hagués fet anònimament part de les traduccions, essent la correspondència l'evidència més plausible.

El paper, doncs, que Sebastià Juan Arbó hauria jugat hauria estat el de prestador dels volums que posseïa de William Shakespeare, a qui considerava, com

es veu a les seves memòries literàries, el més gran de tots els poetes de la història¹¹. La seva biblioteca personal era immensa, tan com els seu coneixement dels clàssics, procurat, com ja s'ha dit, per Cecília Meyer. Mario López Albiol¹² assegura que encarregava una quantitat tan gran de llibres a Barcelona quan encara vivia a Amposta, que li remetien els llibres a “Llibreria Arbó, Amposta”, pensant que era un llibreter. Per tant, no sorprèn que entre les seves amistats fos un referent a l'hora de deixar llibres.

La correspondència es produí en un moment, l'any 1944, en què havia de nàixer l'única filla del matrimoni entre Sebastià Juan Arbó i Teresa Bes Guim: Maria Teresa Juan Bes. Per això, i per correspondre les atencions del seu amic, Maria Teresa Vernet li demana, en la primera carta, que li digui «quines inicials puc fer gravar a un raset [sic] i cullereta que vull oferir-vos pel naixement del vostre hereu o pubilla».

El contacte més proper que establiren al llarg dels anys fou en les reunions de l'Ateneu Barcelonès. L'any 1956 apareixia a l'Editorial Arimany *Nit d'argent i altres contes*, un recull de narracions de diferents autors, entre els quals figura Vernet. És aquesta l'última obra que se li coneix, i l'única que dedicà a Sebastià Juan Arbó.

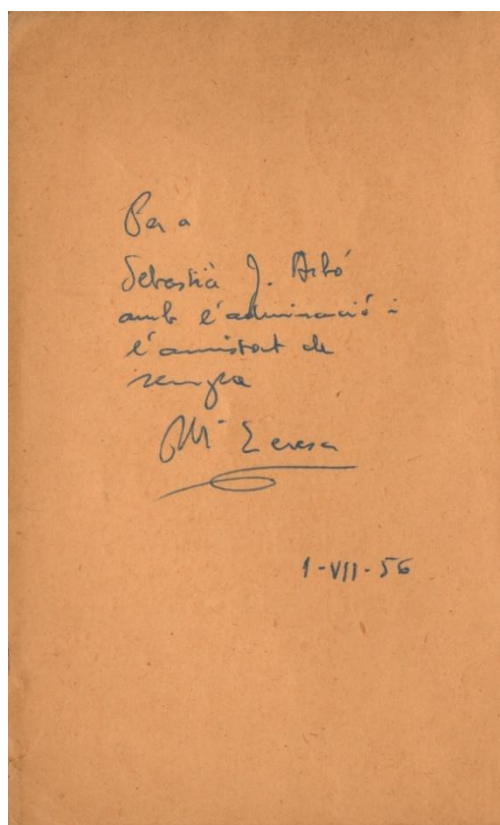

Fig. 3. Dedicatòria de Maria Teresa Vernet i Reial a *Nit d'argent i altres contes*. Dedicatòria realitzada per l'autor del treball.

¹¹ “Shakespeare se yergue para mí en una cima solitaria: él los supero a todos; ni antes ni después ha habido quien lo igualara y se presenta como algo excepcional, único, algo que no parece de este mundo”.

¹² Llicenciat en Filologia Catalana, Mario López Albiol ha exercit durant gran part de la seva vida professional la docència. És, actualment, el filòleg de referència en la matèria de l'escriptor Sebastià Juan Arbó i, en bona mesura, de les lletres ebrenques, i ha publicat diferents articles i estudis d'interès local. Per a la confecció d'aquest treball s'ha d'agrair la bona disposició amb què ha ofert el seu testimoni oral sobre Juan Arbó, que a l'edat de 87 anys recorda amb perfecte detall. A partir d'aquest moment, quan es nombri al filòleg, doncs, se sobreentendrà que les afirmacions que se'n derivin prenen base del seu testimoni oral.

Per a Sebastià J. Arbó amb l'admiració i l'amistat de sempre

Mª Teresa

1-VII-56

Més avant, els Nadals de l'any 1965 i 1967, emeté encara dues felicitacions per a l'autor. La de 1967 és l'últim document que es conserva. Sebastià Juan Arbó no podia evitar sentir indignació davant l'arraconament a què s'havia sotmès una escriptora reivindicativa amb el paper de la dona com a escriptora i amb la normalització de la llengua catalana, que havia estat públicament aclamada i que en el final de la seva vida estava sola, abatuda i abandonada fins al punt que no se sabé de la seva mort, el 16 de febrer de 1974, fins molts dies després, i la premsa gairebé no se'n féu ressò.

4.3 Joan Puig i Ferrerter, l'últim pas

Sebastià Juan Arbó es presentà finalment al despatx de l'Editorial Proa, al carrer del Duc de la Victòria de Barcelona. Duia, juntament amb el manuscrit, la carta de recomanació de Farran i Mayoral, amb grans lloances, on demanava a Puig i Ferrerter que es llegís l'obra en vista a ser editada. La reacció de Puig i Ferrerter no fou menys que la del seu company, per la qual cosa no dubtà en publicar-la a la col·lecció *A tot vent*, el somni de qualsevol jove que volgués figurar entre les personalitats de més prestigi literari del moment:

Era entonces la "Proa" la colección literaria más importante; dirigida por Puig y Ferrater [sic] había cobrado un gran auge; navegaba, puede decirse, "a tot vent" [...]. En ella figuraban los mejores novelistas de Cataluña, y de fuera de ella, y éstos en las traducciones más cuidadas.

Era, por todo esto, y en todos los conceptos, la colección de más prestigio, y no había nadie, entre los jóvenes de Cataluña que aspiraban, con más o menos vocación, a la gloria literaria, que no soñara con figurar en ella con uno de sus libros. La "Proa" era la meta de todos, y también fue la nuestra.¹³

¹³ Juan Arbó, S. (2 maig 1964). De la fiesta pasada: La colección «Proa». *La Vanguardia Española*, p. 11. Cal tenir present que Sebastià Juan Arbó feia servir molts cops, tant en articles com en les seves memòries, la primera persona del plural per referir-se a ell mateix.

Abans, però, que es publicués, Puig i Ferrater dedicà a Sebastià Juan Arbó l'únic llibre que es conserva signat pel dramaturg modernista a l'Arxiu Comarcal del Montsià, *Vida interior d'un escriptor*, de la següent manera:

*A S. Juan Arbó, afectuosament i amb l'enhorabona per la seva admirable obra "Notes d'un exiliat"*¹⁴

Joan Puig i Ferrater

1931

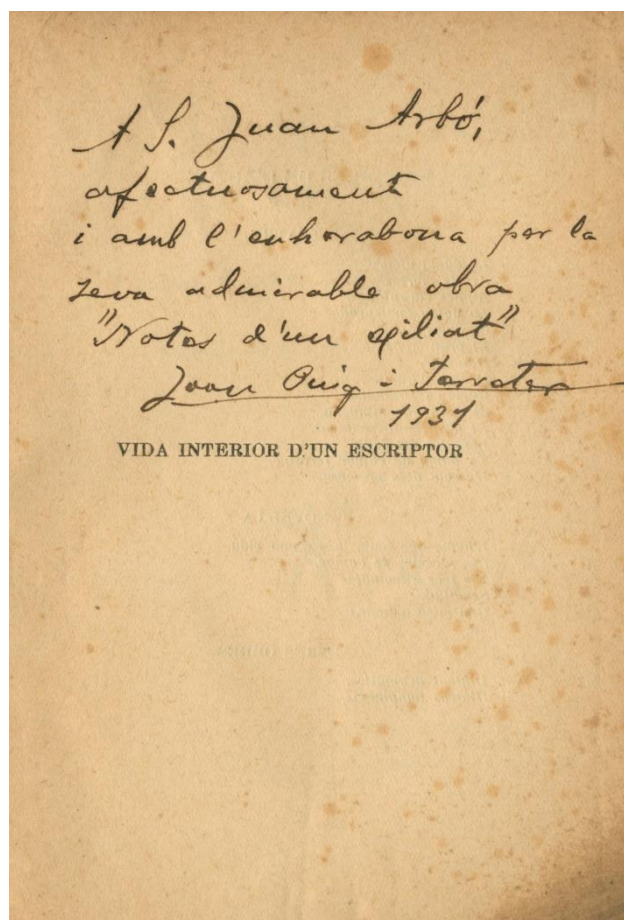

Fig. 4. Dedicatòria de Joan Puig i Ferrater a *Vida interior d'un escriptor*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

¹⁴ *Notes d'un exiliat* és el títol que Sebastià Juan Arbó donà en un primer moment a *L'inútil combat*, que per aquell moment ja escrivia *Notes d'un estudiant que va morir boig* –que publicaria dos anys més tard a Col·lecció Balaguer–, anomenada així seguint aquesta mateixa línia. *L'inútil combat* narra, en efecte, la història d'un jove que se sent humiliat i marginat en una societat rural que l'oprimeix; d'aquesta necessitat d'alliberament sorgeix la idea d'una fugida que es materialitza a Barcelona i finalment a Rússia, on després d'una successió d'esdeveniments que el porten al límit de l'existència, acaba esdevenint un assassí.

No és que Sebastià Juan Arbó fos precisament un admirador de l'obra de Puig i Ferrater. Com ell deia, «aleshores estava amb Dostoievski, amb Tolstoi, amb Balzac, amb Dickens; la davallada era massa forta, la diferència massa gran, perquè l'obra de l'escriptor pogués despertar-me entusiasme». La dedicatòria és, si més no, una primera prova d'afecte i cordialitat.

Per a Sebastià Juan Arbó va suposar «el triomf final i, sens dubte, la primera gran alegria que em proporcionaren les lletres, una de les més grans de la meua vida; jo diria que la més gran, perquè en ell em vaig sentir justificat, vaig trobar-me a mi mateix, que fins aleshores m'havia sentit tan perdut». Joan Puig i Ferrer l'havia llançat definitivament cap a l'acompliment d'un somni que venia perseguint des de feia anys, que buscava amb la seva marxa del poble: per fi podria començar a viure de la seva autèntica vocació.

4.4 Proa: Les primeres reunions literàries

Poc abans de publicar *L'inútil combat*, Sebastià Juan Arbó freqüentava els despatxos de l'Editorial Proa: era, en efecte, on Joan Puig i Ferrer, sota la viva impressió produïda arran de la lectura de l'obra, havia decidit editar-la. Seria allí mateix on, en un primer moment, coneixeria a Andreu Nin¹⁵, que compaginava la seva activitat política amb la traducció d'autors clàssics russos al català¹⁶. Amb Nin, tot i les discrepàncies en política, el va unir una bona amistat que s'enfortia en petites tertúlies que se celebraven en el seu despatx. Tot i ésser declaradament poc fet en matèria de reunions d'aquest tipus, l'encara jove escriptor de l'Ebre hi trobà

¹⁵ Andreu Nin, natural del Vendrell (1892) fou polític, assagista i traductor. Se'l coneix per la seva activitat política a Moscou, on fou diputat del Partit Comunista de la Unió Soviètica i expulsat del país l'any 1930 per la seva filiació a l'Oposició Internacional d'Esquerra liderada per Trotsky, partit a què havia donat suport des de 1926 amb l'adveniment al poder de Stalin l'any 1924. De retorn al seu país natal, continuà amb la difusió de la seves ideologies polítiques i creà l'Esquerra Comunista, facció espanyola del partit trotskista, i més tard amb la fundació del Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM), que liderà durant la Guerra Civil. Perseguit per la policia secreta stalinista, al líder del qual mai es sotmeté, fou torturat fins la mort l'any 1937 a Alcalá de Henares.

¹⁶ La seva tasca en el terreny de la traducció és força destacable, amb autors com Dostoievski, Tolstoi, Txekhov, Pliniak o Bogdanov. Sebastià Juan Arbó opinava que eren d'una excel·lent qualitat.

en aquestes reunions un primer nucli d'acceptació i comunió amb altres joves escriptors que, com ell, encara temptejaven en els primers passos literaris.

Sebastià Juan Arbó encara comptava només amb els elogis que n'havien fet el dramaturg modernista i Farran i Mayoral, i de moment amb això era suficient per a que se sentís integrat; això era possible fonamentalment perquè, així com ho assegura a les seves memòries literàries, la seva àmplia formació cultural l'avantatjava en relació a la resta dels seus companys: havia llegit els clàssics de gairebé totes les literatures occidentals, sense fer distincions, tot i que amb una marcada predilecció pels russos i els alemanys; estava a l'avantguarda de totes les novetats literàries nacionals i tenia coneixements sobre història, filosofia, geometria i aritmètica. D'alguna manera, la marcada influència d'aquestes lectures en les seves primeres novel·les pretén evidenciar que no és un escriptor provincià sense formació, tot i que després hi hauria qui diria que era una mena de «pastor poeta»¹⁷; poc podia envejar, doncs, a qualsevol altre jove amb estudis universitaris.

Entre aquestes primeres amistats de Proa, perseguits per les mateixes, hi havia escriptors com Miquel Llor, Xavier Benguerel, Ramon Xuriguera, Agustí Esclasans, Rafel Tasis i Guillem Díaz-Plaja, dels quals ja en coneixia alguna obra, i que tingueren en comú que, en un primer moment, els va unir una amistat, més o menys directa, amb Sebastià Juan Arbó. En aquest treball centrarem l'atenció, però, els tres primers autors, que són el testimoni viu d'aquest primer moment a l'Editorial Proa i al món literari barceloní.

4.4.1 *Miquel Llor, la primera amistat íntima*

L'any 1931, Miquel Llor i Forcada, escriptor barceloní, es trobava en el moment de màxim esplendor de la seva carrera literària. Sebastià Juan Arbó, un jove que tot just començava, feia amistat amb algú amb una certa experiència en aquest camp; la diferència de 8 anys que els separava era motiu suficient. Llor havia publicat novel·les com *Tàntal* (1928) o *Laura a la ciutat dels sants*, editada justament

¹⁷ Juan Arbó, S. (1969). *L'inútil combat*. Barcelona: Proa.

a Proa l'any 1930 i amb què obtingué el Premi Joan Creixells i el reconeixement del públic i la crítica; el mateix Juan Arbó la considerava una de les millors novel·les aparegudes per aquells dies. En aquest context, coincidint a més amb un moment de represa de la novel·la catalana després d'un període de domini de la poesia, en què esdeveniments polítics com l'adveniment de la Segona República promulgaven la necessitat d'un canvi, es coneixen dos autors amb influències literàries molt semblants i amb bastants punts de contacte entre les seves obres¹⁸.

La relació que els va unir fou estreta i personal; es podria parlar, sí, d'una gran amistat: de la primera amistat íntima i sincera que establí Sebastià Juan Arbó amb un escriptor. Ambdós escriptors trobaven entre ells mateixos punts afins i, sobretot, la confiança mútua. D'això ja no només n'és testimoni el llibre de memòries literàries de Sebastià Juan Arbó, sinó també l'única dedicatòria manuscrita signada per Miquel Llor que es conserva a l'Arxiu Comarcal d'Amposta, del recull de contes *L'oreig al desert*, amb un missatge prou revelador:

A. S. Juan Arbó: amb aquella voluntat que ja saps de mi.

Miquel Llor

Abril de 1934

S'hauria de parlar, en referència a Miquel Llor, d'una producció esbiaixada per la Guerra Civil, que provocà que s'aïllés i es dedicués gairebé exclusivament a la seva tasca com a funcionari a l'Ajuntament de Barcelona. Això es tradueix, alhora, en una progressiva pèrdua del contacte amb Sebastià Juan Arbó, amb qui coincidiria en alguna visita a l'Ateneu Barcelonès i a la torre de

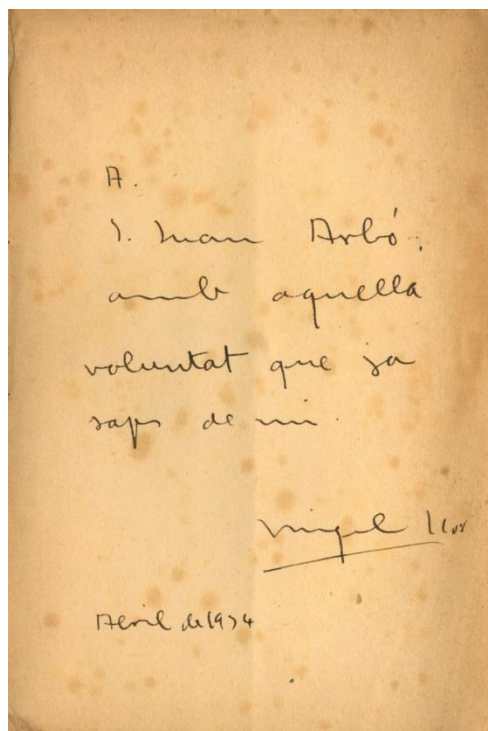

Fig. 5. Dedicatòria de Miquel Llor a *L'oreig al desert*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

¹⁸ Així ho assenyala Carme Arnau a *Marginats i integrats en la novel·la catalana (1925-1938)*, Barcelona: Edicions 62, p. 59.

Pedralbes de Josep Janés, de qui més avant es parlarà.

Miquel Llor era de caràcter introvertit, característica que Juan Arbó atribuïa a l'escoliosi que sofria, que hauria fet que s'apartés la vida pública. El que és cert, però, és que amb la postguerra, en què va ésser depurat, es produí una davallada important en la seva producció literària i desaparegué el novel·lista d'èxit de la Segona República. Amb una marcada nostàlgia i tristor escrigué Llor la felicitació a Sebastià Juan Arbó per la concessió d'un «premi», amb data de 02/01/1965, que per proximitat cronològica ha de correspondre al Premi Nacional Miguel de Unamuno, que rebia a finals de 1964 per la biografia *Pío Baroja y su tiempo*.

La carta, manuscrita, és l'única que es conserva a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita signada per Llor. Comenta, entre línies, la situació d'abaltiment en què es trobava en els últims instants de la seva vida, sofrent d'una malaltia, l'arteriosclerosi, que el duria a la mort al cap d'un any. Per dirigir-se a l'escriptor emprà la fórmula «estimat», i preludeja la felicitació amb un «vaig arribar tan amunt com va ser possible», que vol ser un lament a la seva estroncada producció literària però alhora un elogi a la trajectòria literària del seu amic, que considera que «no podria ser més brillant del que ha estat». Llor considera totalment just i merescut el reconeixement que suposa el premi que se li atorga a l'amic.

Si es segueix amb la lectura de la carta, hom s'adona que la felicitació és un simple pretext per tornar a veure a Juan Arbó, per reprendre novament el contacte. Miquel Llor li dóna el seu número de telèfon perquè el truqui i aconseguir així quedar amb ell, «tal com tantes vegades ens hem proposat». Amb la consciència del pas del temps i recordant l'amistat que els havia unit, Llor incideix en el fet que «és entre nosaltres que encara hi ha la poca o molta amistat disponible i amabilitat. Amb els altres ens es més difícil de partir-nos el pa i la sal per esforços que hi dediquem». En efecte, l'escriptor barceloní hauria pogut considerar aquella vella amistat com el conhort necessari en un moment difícil. Miquel Llor conclou la carta desitjant un bon any a l'escriptor i als seus «en bona salut com per a mi voldria», accentuant aquí el seu greu estat de salut.

El maig de 1966 moria Miquel Llor, posant punt i final a una íntima amistat que havia durat gairebé quatre dècades i que quedaria per sempre més en el record

de Sebastià Juan Arbó, a qui poc temps abans morir havia desitjat visitar en qualitat d'una de les úniques amistats literàries que conservava.

Fig. 6. Miquel Llor (a l'esquerra) amb Sebastià Juan Arbó (a la dreta). Imatge extreta del web <<http://www.escriptors.cat/autors/llorm>> [Data de consulta: 3 de gener de 2016]

4.4.2 *Ramon Xuriguera*

Ramon Xuriguera¹⁹ i Perramona és considerat un dels activistes culturals més importants de la literatura catalana de la primera meitat del segle XX. Narrador, traductor, assagista i periodista, va nèixer a Menàrguens (Lleida) l'any 1901. Des de ben jove havia desenvolupat una intensa activitat periodística, primer en publicacions de caire obrer com *Lucha social*, que el portà a dirigir la revista *Lleida* a partir de l'any 1926, una plataforma per promulgar el dinamisme cultural de la seva comarca estretament vinculada a Joventut Republicana, i més tard a col·laborar en diverses publicacions, tant franceses com catalanes, quan es va traslladar a París, becat, per exercir de mestre. L'any 1931, poc després de la proclamació de la Segona República, es traslladà a Barcelona per ocupar el càrrec de secretari del conseller

¹⁹ No s'ha de confondre Ramon Xuriguera amb Joan Baptista, el seu germà i alhora un també reconegut escriptor sobretot arran de les seves publicacions sobre lingüística, com *Els verbs conjugats*. Barcelona: Claret, 1972.

de Defensa de la Generalitat de Catalunya, Joan Casanovas. Pocs mesos després, Xuriguera va entrar en contacte amb el món literari barceloní.

L'any 1932 s'incorporà a la vida literària barcelonina amb la publicació de dos llibres, *Volves grises* i *Espills dormits*, respectivament publicats a l'Editorial Proa i a la Nova Sèrie de la Col·lecció Balagué. És en aquest moment quan Ramon Xuriguera començà a relacionar-se amb Sebastià Juan Arbó en les tertúlies a l'Editorial Proa²⁰. El recull de contes *Espills dormits* és el primer llibre que dedicà a Sebastià Juan Arbó entre els que es conserven a l'Arxiu Comarcal d'Amposta, en la seva primera edició. Ho féu de la següent manera:

Al novel·lista S. Juan Arbó, amb amistat i simpatia

Ramon Xuriguera

En aquest precís moment, gairebé de manera simultània, es produïa una fita rellevant en la vida literària de la Barcelona de principis dels anys 30: la confluència d'un grup d'escriptors de diferents ideologies, orígens, generacions, caràcters, estils i gèneres literaris que s'aplegà en tertúlies literàries celebrades entre 1932 i 1933 i que s'autoanomenà més tard la "penya de l'Euzkadi". Formaven part d'aquest grup escriptors com Joan Teixidor, Ignasi Agustí, Josep Janés i Olivé, Joan Vinyoli, Josep Maria Boix i Selvà, Josep Maria Miquel i Vergés, Xavier Benguerel i Martí de Riquer, així com els propis Ramon Xuriguera i Sebastià Juan Arbó i, amb menys freqüència, Salvador Espriu i Guillem Díaz Plaja. Es tracta d'escriptors que havien començat a

²⁰ És necessari aquí fer un incís en una altra de les contradiccions en què cauen les memòries literàries de Sebastià Juan Arbó; si bé és cert que en un moment d'aquestes assegura que fou a l'Editorial Proa on conegué a Xuriguera (p. 110), més avant canvia aquesta versió, dient que va ser a la Generalitat de Catalunya, on ell també hauria d'ocupar un càrrec, com ja s'ha dit, que el coneixeria. Bé, la segona versió dels fets és la més improbable ja que, com observa Josep Camps i Arbó en la seva tesi doctoral *Ramon Xuriguera (1901-1966): ideologia, activitat cultural i literatura*, la publicació de les dues novel·les esmentades es produeix gairebé de manera simultània; tot i que no comenta la data exacta d'aparició de *Volves grises*, sí que diu que *Espills dormits* es publicava entre el 22 i 23 d'octubre de 1932, segons les dates fixades pels anuncis publicitaris apareguts *L'Opinió* i *La Publicitat*. Sebastià Juan Arbó s'incorporà com a funcionari de la Generalitat el 15 d'octubre de 1932; és molt més probable, però, que haguessin coincidit abans a les reunions de l'Editorial Proa, doncs ja havien coincidit en altres actes socials. Un d'ells fou la Festa de l'Art, una festa literària i musical organitzada per Àurea de Sarrà on assistiren, entre altres, Sebastià Juan Arbó, Josep Farran i Mayoral, Joan Estelrich, Aurora Bertrana i Dalmau Costa, que se celebrà el 12 de març de 1932 i que és considerat un dels primers actes socials en què Ramon Xuriguera, que ja s'estava donant a conèixer com a escriptor i periodista, entrà en contacte amb la intel·lectualitat del moment.

destacar, cadascú en un gènere literari diferent, i que acabaren de manera progressiva per cultivar-los tots com a conseqüència de les influències que mútuament es van exercir²¹.

Inicialment establert al Cafè Euzkadi, al Passeig de Gràcia, s'anà ampliant i consolidant en altres cafès, com el Chez Nous, el Navarra, el Glacier i el Cafè Suís, on va coincidir amb més freqüència amb Ramon Xuriguera i, alhora, amb Emili Grau Sala.

La relació amb Ramon Xuriguera al Cafè Suís s'estretí: això s'explica a partir de la dedicatòria d'*Espills dormits* i de la publicació del tercer llibre de Sebastià Juan Arbó, *Notes d'un estudiant que va morir boig* arran d'unes gestions dutes a terme per Xuriguera per tal d'aconseguir que el llibreter Joan Balagué i Pallarès publicés una col·lecció de llibres, sota el nom de Nova Sèrie de la Col·lecció Balagué. Aquesta constà de 4 llibres de la ploma d'autors emergents: *Espills dormits* (1932), de Ramon Xuriguera; *Notes d'un estudiant que va morir boig* (1933), de Sebastià Juan Arbó; *La vida d'Olga* (1934), de Xavier Benguerel, i *Peikea, princesa caníbal i altres contes oceànics* (1934), d'Aurora Bertrana.

Xuriguera [sic] había convencido al librero Balaguer para lanzar una colección; se trataría de novelas breves –entre cuento y novela– y cada una con el retrato del autor –tenía su vanidad–, hecho por un artista.

En la colección publicó una obra suya, creo que *Espills dormits*, para la cual le hizo [Emili] Grau Sala un bonito retrato, donde se le veía, con su cara redonda y su aire satisfecho, interpretado estupendamente.

Me pidió alguna obrita; yo tenía unas notas escritas en momentos de mal humor, en que desahogaba los venenos del alma, las decepciones acumuladas, y me aliviaba. Las reuní, les puse por título *Notes d'un estudiant que va morir*

²¹ Xavier Benguerel parla també al seu llibre *Memòries. 1905-1940*, Barcelona: Alfaguara, 1971, p. 233-234, de la importància d'aquestes en el panorama polític i cultural del moment: «Després d'aquells set anys, el panorama tenia, per a nosaltres, alguna cosa de miracle. Políticament érem més conscients i, per tant, més forts. Culturalment podia establir-se un cens considerable. Diaris, revistes, editorials en llengua catalana, sense malaguanysats arrauxaments romàntics, progressaven sobre bases racionals i solides. Una "penya" al Cafe Euzkadi, que no sé per que ara se'n diu "Navarra", es trobava incorporada, jo diria per naturalesa, a aquest normal procés. Però, particularment què ens unia entorn d'aquella taula? A uns quants, l'edat, haver pertangut a una mateixa promoció universitària i una decidida vocació per les lletres; a d'altres, com jo mateix, simplement concomitànies literàries amb aquell grup. Però per damunt d'aquests lligams tan forts en ells' mateixos, una solidaritat ens acoblava: sentir-nos història viva d'un país que, sovint, les circumstàncies, fins i tot certes circumstàncies provocades des de l'interior, tendien a desnaturalitzar imposant-li una mascara odiosa».

boig, obra que después, con diferentes títulos, corregida y aumentada, se ha hecho en repetidas ediciones.²²

Per mitjà dels seus articles periodístics, Ramon Xuriguera, implicat en les propostes culturals de Josep Janés com *Avui*, *Rosa dels Vents* i el *Diari Mercantil* o amb la fundació del setmanari *Horitzó*, que proporcionaven una plataforma cultural de llançament i difusió de l'obra de joves escriptors, els quals comencen a cultivar la crítica i el periodisme, es va fer ressò de la novel·lística de Sebastià Juan Arbó, a qui considerava un novel·lista de «remarcables condicions»²³, i on féu crítica de *Terres de l'Ebre* i *Camins de nit*²⁴.

L'últim document que es conserva a l'Arxiu Comarcal d'Amposta signat per Ramon Xuriguera és la dedicatòria de la novel·la *Desordre*, testimoni de l'amistat i l'admiració que sentia Ramon Xuriguera per l'obra del seu amic, que expressa en els següents termes:

A S. J. Arbó, excel·lent novel·lista i excel·lent amic

Ramon Xuriguera

B. 18-2-1936

Dos anys més tard, però, Ramon Xuriguera s'exilià a París, on continuà una activitat professional ininterrompuda fins als final dels seus dies; d'aquesta manera, quedava estroncada per sempre més una «excel·lent» amistat que mai més es reprengué, ni per via epistolar ni per en contacte personal ja que Xuriguera moriria a l'exili el 22 d'agost de l'any 1966 sense poder retrobar el seu país natal. Sebastià

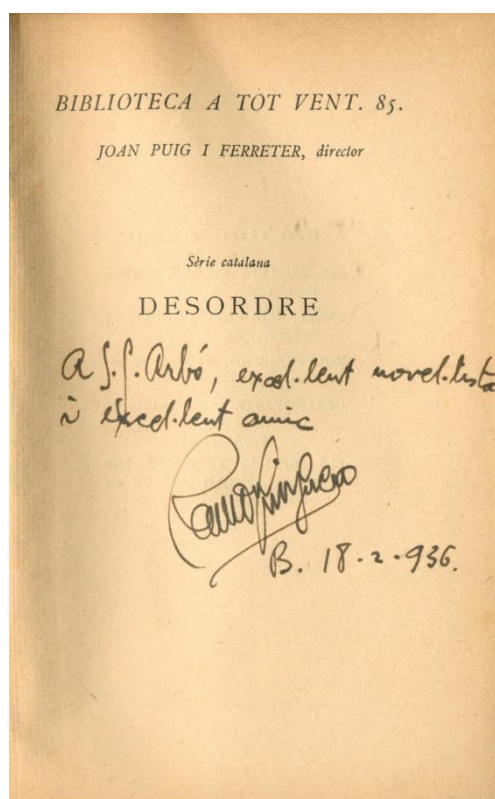

Fig. 7. Dedicatòria de Ramon Xuriguera a *Desordre*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

²² *Memorias*, p. 137.

²³ Xuriguera, R. (3 agost 1935). *Camins de nit*, *L'Horitzó*, p. 3.

²⁴ També en parlà a Xuriguera, R. (19 novembre 1936). *Influència de la literatura russa a Catalunya*, *Mirador*, p. 5.

Juan Arbó, però, no era conscient de la mort del seu amic pel mateix motiu, perquè mai en rebé notícies, i és per això que a les seves memòries literàries, publicades l'any 1982, s'equivocava suposant que vivia tot desitjant la seva felicitat, tal vegada amb l'esperança que el text arribés al seu amic i, d'aquesta manera, tornar-hi a tenir contacte.

4.4.3 *Xavier Benguerel, la primera gran decepció*

Xavier Benguerel és un personatge polèmic en relació a Sebastià Juan Arbó; el conflicte sorgí de la manca d'objectivitat d'aquest, molt passional, que s'arribà a expressar en termes fins i tot catastrofistes i que condicionà per complet qualsevol judici crític que, de restar amb una única visió, es pugui fer sobre la relació entre ambdós escriptors.

Es conserva, de Xavier Benguerel, un dels fons documentals més extensos en dedicatòries de l'Arxiu Comarcal d'Amposta en relació amb la resta d'escriptors que van signar-n'hi una. Sis dedicatòries, segurament unes de les més interessants, sumades a les quatre cartes repartides entre aquest primer i l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita, permeten fer el recorregut cronològic d'una relació que abraça el període comprès entre els inicis literaris de Sebastià Juan Arbó i la publicació de *L'Espera* al Club Editor l'any 1967.

Nascut a Barcelona l'any 1905, Xavier Benguerel s'incorporava al món literari gairebé de manera simultània a Sebastià Juan Arbó. La seva primera aproximació literària, *Pàgines d'un adolescent*, escrita l'any 1929, fou guardonada amb el premi literari Les Ales Esteses, editorial on, un any més tard, en publicà la primera edició. En vistes a la publicació d'un segon llibre a l'Editorial Proa, la coneixença amb Juan Arbó es produí, talment com amb altres escriptors, en les petites tertúlies celebrades dintre la mateixa editorial. En les memòries literàries de Sebastià Juan Arbó, aquest jove Benguerel queda així descrit:

Benguerel era entonces un muchacho delgado, nervioso, con lentes: sonreía a menudo, pero tenía un rictus amargo en la boca hacia la comisura, reflejo sin

duda de alguna amargura interior, pero que parecía desmentir sus palabras, su aire más bien optimista y alegre.²⁵

Cal notar, però, que és aquesta una descripció que avança esdeveniments: d'alguna manera, la personalitat de Benguerel queda reduïda a falses aparences, amb un detall, el del «rictus amargo», que és l'element premonitori d'una suposada traïdoria que més avant esdevindrà. En aquest primer moment, però, comença a nàixer un vincle d'amistat profund que Juan Arbó banalitza i que atribueix a la seva propensió a sentir afecte immediat per aquells que li'n mostraven, per mínim que fos; no deixaria d'estar lligat, doncs, a la innocència del jove escriptor. De Benguerel n'admirava, a més, la determinació que s'havia marcat d'ésser econòmicament independent per a exercir la seva vocació literària, que era el que ell també perseguí. Als dos escriptors els unia, a més, la simpatia per Andreu Nin i un compartit dol pel seu fatal desenllaç.

A més, com ja s'ha dit, pertanyien a la “penya de l'Euzkadi” i havien coincidit al Cafè de la Rambla. Fins 1934, però, cap nova obra de Benguerel no sortiria publicada. Ho féu, sí, aquest any: de manera triple apareixien *El teu secret*, a Proa, *La vida d'Olga* a Impressions La Ibèrica en novel·la i *Poemes de suburbi* a La Revista, en poesia. Són aquests dos últims els primers llibres que li va dedicar. Quant a *La vida d'Olga*, Benguerel la signava amb aquestes paraules:

A Sebastià Juan Arbó, en record de “L'inútil combat” i en espera de les “Terres de l'Ebre”.

Cordialment

Xavier Benguerel

Demostrant ésser lector del seu amic, a Benguerel probablement se li escapi un detall, i és que *Terres de l'Ebre* l'any 1934 ja en feia dos que havia sortit a la llum a Llibreria Catalònia; es podria, però, interpretar de manera que Benguerel s'estigui referint a què, en el moment en què va escriure aquestes línies, encara no havia llegit la novel·la de Juan Arbó. En tot cas, en aquesta mateixa línia d'estricta cordialitat

²⁵ *Los hombres de la ciudad*, p. 12.

escriu, com a record d'una trobada a casa seva amb l'escriptor, la segona dedicatòria amb el poemari *Poemes de suburbi*, de la següent manera:

*A Sebastià Juan Arbó penyora de la
seva visita a la meua llar.*

Cordialment

Xavier Benguerel

1934

Tot i que no ho precisi a les seves memòries literàries, és per aquest temps que Sebastià Juan Arbó rebé la primera decepció per part del seu amic quan fou obligat a contreure un deute econòmic amb una tercera persona aliena a un pacte personal que havien acordat en ocasió d'una excursió a la Vall d'Aran.

Xavier Benguerel, probablement poc conscient de la falta que havia comès, dedicà novament llibres al seu company i, aquest cop sí, inclogué l'amistat com a ítem principal en les dos últimes dedicatòries abans de l'exili: cal destacar, en primer lloc, la signatura a *El casament de la Xela*, la primera obra teatral que escrigué Benguerel, on s'hi llegeix:

A Sebastià Juan Arbó, per si calgués, un bon testimoni de la meua amistat autèntica

Xavier Benguerel

Es podria interpretar també aquesta dedicatòria, que és posterior a l'excursió, com un intent de redempció, tot i que no és segur. Això donaria resposta a per què Benguerel necessita testimoniar l'amistat en subjuntiu «per si calgués».

L'any 1936, amb l'inici de la Guerra Civil, ambdós escriptors es van distanciar; abans d'un exili que semblava imminent, Benguerel va publicar a l'Editorial Proa una

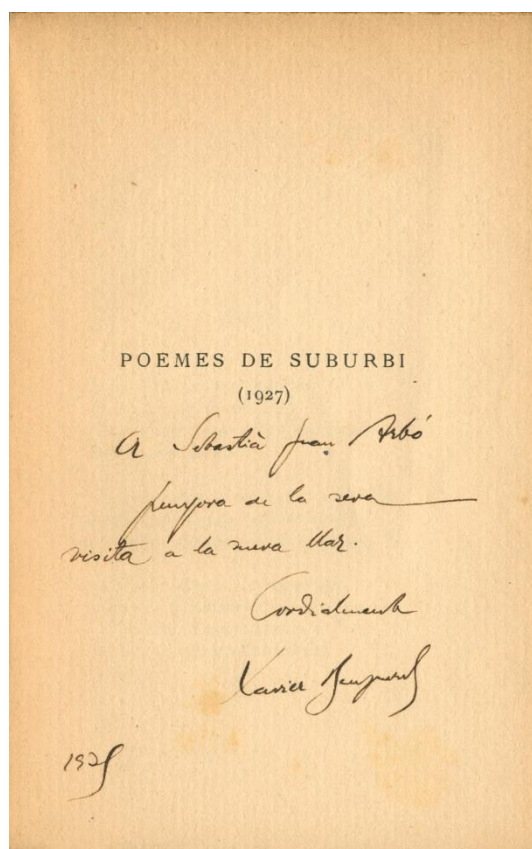

Fig. 8. Dedicatòria de Xavier Benguerel a *Poemes de suburbi*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

última novel·la l'any 1936 que li va merèixer el Premi dels Novel·listes, *Suburbi*. Aquesta és la dedicatòria de Benguerel

*A Sebastià Juan Arbó, estimat amic i escriptor de raça,
en record dels seus inoblidables "Camins de nit".*

Xavier Benguerel

Benguerel torna a insistir en l'amistat i qualifica l'amic com a prosista autèntic, d'una qualitat narrativa que colpeix en el record; és a dir, Benguerel era un lector assidu de tota la producció de Sebastià Juan Arbó i en valorava la qualitat i la personalitat.

En un moment en què la relació entre Xavier Benguerel i Sebastià Juan Arbó era inestable i no queda ben clar quina posició real ocupava en sengles vides, vists els posicionaments oposats d'ambdós –el primer, amb plena convicció de la solidesa de la seva amistat, i l'altre, amb un desengany que per sempre més arrossegà–, succeí el desastre que els hauria de separar durant quinze anys. Xavier Benguerel, que havia estat cridat a files, contragué una úlcera de duodè i fou designat al Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya sota les ordres de Rafael Tasis. L'avanç dels nacionals, però, el féu pensar, en última instància, en la idea de l'exili. En una situació límit i amb la marxa gairebé preparada, sense perdre la il·lusió i amb la voluntat i l'esperit de treball i sacrifici que Juan Arbó elogia a les seves memòries, Benguerel es decidí a abandonar el seu país, no sense abans insistir al seu amic que fugís amb ell. Sebastià Juan Arbó, amb la sospita que aquelles paraules no eren sinceres, recelós d'una nova traïdoria, decidí quedar-se i resistir tot el que fes falta.

Qui sap si, d'haver acceptat l'oferta de marxar a França, on Benguerel es reuniria amb escriptors com Mercè Rodoreda, Sebastià Gasch o Joan Olivé, si, de no haver-se separat d'aquest sector de la intel·lectualitat, Sebastià Juan Arbó, avui per avui, seria considerat d'una manera diferent en el panorama literari català. És cert, doncs, que la decisió de quedar-se, amb la imposició d'una nova llengua literària que

no dominava²⁶ jugà en detriment seu en un fort desprestigi i desconsideració per part de posteriors generacions literàries catalanes; aquest fou, però, el camí que havia triat i que s'havia fixat, i estava decidit a dur fins als límits la còpia de treball i de sacrificada vocació.

Pel que ateny a Benguerel, marxà finalment a l'exili a França l'any 1939 des d'on, deu mesos més tard, es traslladà a Santiago de Xile gràcies al programa d'Evacuació dels Refugiats Espanyols. Un cop allí, va iniciar una carrera professional exitosa en el món farmacèutic creant Laboratorios Benguerel, S.L. que, continuada pels seus fills, és encara avui dia una important empresa xilena. Aquesta empresa fou la oportunitat necessària que li permetria, més avant, dedicar-se per complet a la literatura.

Xavier Benguerel tornà finalment, l'any 1954; sense haver oblidat en absolut el seu amic, justament quan acabava de tornar, l'obsequià amb la primera novel·la publicada a Barcelona després de l'exili, l'any 1953, *La família Rouquier*, en la seva primera edició: un pretext per reprendre el contacte després d'un llarg temps a l'exili.

*Per a Sebastià Juan Arbó, en la nostra bella amistat i per a saludar-lo amb afecte
després de quinze anys d'absència*

Xavier Benguerel

Juliol 1954

Més avant, quan parlem de Joan Sales i el Club Editor, l'inicialment "El Club dels Novel·listes", col·lecció d'Aymà, reprendrem la figura de Benguerel.

²⁶ Com a curiositat i fet, també, rellevant, cal dir que en una ponència impartida per Emili Rosales l'11 de novembre de 2015 a la Biblioteca Marcel·lí Domingo de Tortosa, assegurava que Sebastià Juan Arbó, quan va veure havia d'adoptar el castellà com a llengua literària si volia continuar publicant, com que no el dominava per complet, feia proves en unes quartilles on anotava adjectius en català i, al costat, la seva corresponent traducció al castellà; podria ésser mostra d'una formació autodidacta en llengua castellana, mostra d'una infatigable voluntat i vocació.

5. ELS ÍDOLS DEL POBLE

Alguns dels escriptors fonamentals de les lletres catalanes en el moment que Sebastià Juan Arbó va arribar a la ciutat eren Josep Pla, Josep Maria de Sagarra i Eugeni d'Ors; aquest últim, però, força desprestigiats després d'una sèrie d'acusacions que el portaren a traslladar-se a Madrid i a renunciar a la seva pròpia llengua. Aquests tres precisament ja els havia llegit Sebastià Juan Arbó a Amposta gràcies a Cecília Carvallo i eren els que més admirava en català; molt en contra del que mai hagués pogut arribar a imaginar, amb diferents nivells però, amb tots ells va arribar a tractar-se. No obstant això, en aquest apartat es prescindirà de Josep Pla car no es conserva cap document signat per ell en cap dels dos arxius consultats. Un altre autor que mereix una menció especial en aquest apartat, aquest però en llengua castellana, és també Pío Baroja.

5.1 *Josep Maria de Sagarra*

Nascut a Barcelona l'any 1894 en el sí d'una família benestant, Josep Maria de Sagarra fou un important poeta, dramaturg, novel·lista i periodista català. Justament a principis dels anys 30 del passat segle, quan conegué Juan Arbó, vivia el seu apogeu literari. El primer cop que el jove veié Sagarra fou a la distància, en el cafè de la Rambla, conversant amb Federico Garcia Lorca. Més tard es van conèixer personalment per mediació d'Alexandre Plana i van enfortir el tracte en celebracions de la intel·lectualitat barcelonina, dut per Janés. Mogut per l'admiració que li professava, va arribar a recitar-li inclús fragments sencers d'obres seves en persona. Certament, el tenia per poc menys d'un déu, de la mateixa manera que a Pla –qui, quan el va conèixer en persona per mediació d'Ignasi Agustí, va semblar-li, desagradable i mesquí–. Admirava tot allò que en Sagarra podia trobar: la seva personalitat, les seves qualitats com a orador i comensal indiscutible en tots els sopars, el nivell de vida que es podia permetre, la ironia, la malícia...

D'aquest primer temps són les tres dedicatòries signades per Sagarra que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià, un moment en què encara eren mers coneguts –l'amistat arribà anys més tard–, i és per això que en les tres dedicatòries,

que són gairebé un calc, s'hi refereix parlant «d'afecte». Concretament, Sagarra va signar *Vida privada* (Barcelona: Llibreria Catalònia, 1932), *La rosa de cristall* (Barcelona: Llibreria Catalònia, 1933) i *Àncores i estrelles* (Barcelona: Llibreria Catalònia, 1936). A tall d'exemple, la dedicatòria a *Vida privada*, vencedora del Premi Joan Creixells 1932 en detriment de *Terres de l'Ebre*, que quedà finalista:

A Sebastià J. Arbó. Amb tot l'afecte

Josep Maria de Sagarra

Octubre 1932

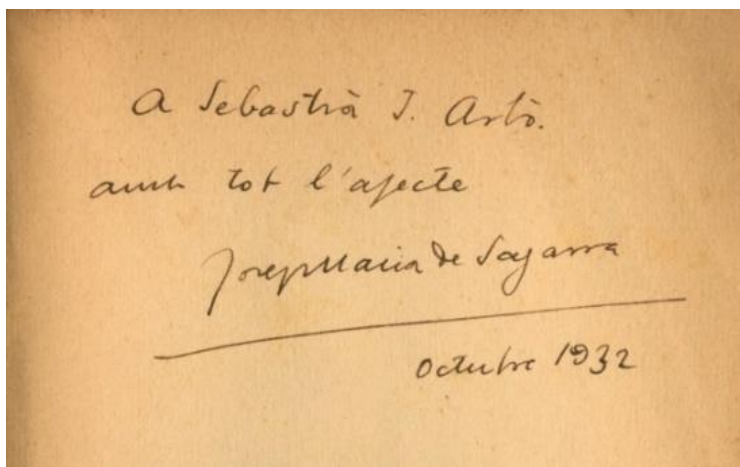

Fig. 9. Dedicatòria de Josep Maria de Sagarra a *Vida privada*. Imatge ampliada. Digitalització realitzada per l'autor del treball

Un interval de quatre anys marcats per l'exili féu que Sagarra esdevingués en un dels primers coneguts de Juan Arbó en retrobar la terra natal. En els successius anys, una mica més igualats en fama i reconeixements –Juan Arbó havia anat adquirint importància en el panorama literari del moment, i inclús havia rebut elogis de Sagarra per *La vida tràgica de mossèn Jacint Verdaguer*– la relació entre ambdós es va consolidar fins al punt que, com assegurava Sebastià Juan Arbó, van esdevenir amics íntims. En gran part la responsabilitat d'aquest fet recau en el nomenament per Ordre ministerial el 25 d'abril de l'any 1952 d'ambdós escriptors com a vocals de la Junta Directiva de l'Ateneu Barcelonès, presidida per Ignasi Agustí. Es continuaren veient fins que la mort sorprengué Sagarra el 27 de setembre de 1961 després d'una llarga malaltia.

5.2 *Eugeni d'Ors*

El cas d'Eugeni d'Ors és força diferent. Nascut a Barcelona l'any 1881, fou un important escriptor en llengua catalana i castellana, conegut per ésser l'ideòleg del moviment noucentista i esdevenir, de retruc, un model per a tota una generació de literats, fita que aconseguí mitjançant la seva tasca periodística a partir de la columna diària que es coneix com Glossari, i destacà com a filòsof, assagista i crític d'art. Un fet molt important marcà la vida de d'Ors i que ha fet que se'n parli en dues etapes: l'adopció del castellà com a llengua literària, decisió personal adoptada arran de la seva marxa a Madrid l'any 1923 per les fortes desavinences amb Josep Puig i Cadafalch, al capdavant de la Mancomunitat de Catalunya, que endegà una campanya de desprestigi contra l'autor fonamentada en acusacions per malversació de fons públics. L'Eugeni d'Ors amb qui tractà Juan Arbó fou, de fet, el d'aquesta segona etapa.

L'admirava, però, des de feia molt temps. L'havia llegit des del seu poble amb entusiasme i, de fet, el considerava un dels seus primers mestres en prosa, una persona a qui devia, per sobre de tot, moltíssim. D'aquesta manera ho descrivia en un article publicat a *Destino*:

Recuerdo todavía el fervor, con que allá en mi pueblo, iba siguiendo yo sus enseñanzas, pasando de un periódico a otro: primero en «La Veu», en «El Día Gráfico» después, y más adelante, creo, en «Las Noticias», y la avidez con que me entregaba a su lectura. Era entonces lo que leía con más gusto, lo que dejó en mí una huella más honda [...].

Traía Eugenio d'Ors en sus glosas, un aroma de raras elegancias, un señorío, una madurez de tonos crepusculares, vislumbres de nuevos caminos, de cielos nuevos. No nos venía mal para los excesos de nuestro ruralismo de porrón, para un sentimentalismo, en lo social y en lo humano, emparentado estrechamente con aquel ruralismo. Era para nosotros, los que empezábamos, como un aire purificador, como una fuerte corriente de voluntad y de contención, que nos elevaba a más altos empeños: era una ventana a la que podíamos asomarnos y percibir hasta el más leve de los latidos del alma de Europa.²⁷

Sebastià Juan Arbó va assistir més d'un cop a sopars organitzats en honor seu i la impressió que en va rebre fou colpidora: «oírle fue un gozo, una fiesta del

²⁷Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y Cataluña. *Destino*, 1530, p. 48-52.

espíritu, algo, es verdad, que no se puede olvidar»²⁸. El considerava, veritablement, un conversador excepcional. Tot i això, mai el volgué tractar personalment; li era desagradable en el contacte “de tu a tu” i rebutjà, per això mateix, conèixer-lo personalment per mediació de Josep Janés. Això no lleva, si més no, que admirés la seva obra i amb passió, i que en fos un fervent seguidor. De fet, admirava en d’Ors les mateixes qualitats que veia apreciables en Sagarra. Aquesta admiració, sembla ser, hauria estat recíproca, així com l’única dedicatòria que es conserva signada per Eugeni d’Ors, a *Gualba, la de mil veus* (Barcelona: Llibreria Catalònia, 1935), n’és testimoni.

A l'admirat novel·lista S. Joan [sic] Arbó

Eug. d'Ors

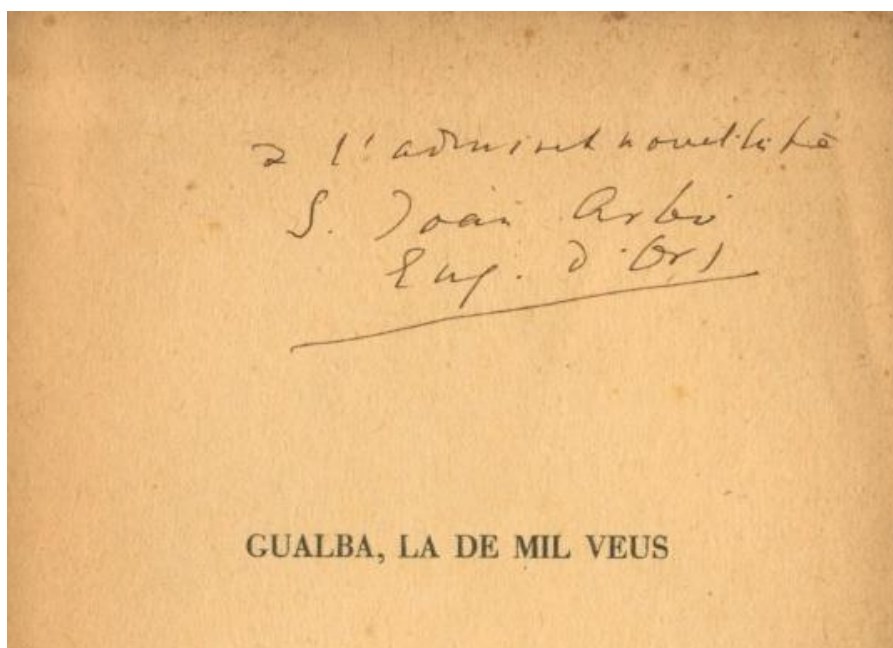

Fig. 10. Dedicatòria d'Eugeni d'Ors a *Gualba, la de mil veus*. Imatge ampliada. Digitalització realitzada per l'autor del treball

Juan Arbó va esperar uns anys més tard per correspondre aquestes atencions, i ho féu en publicar *La luz escondida* (Barcelona: Iberia-J.Gil, 1943); en una targeta postal sense data, Eugeni d'Ors acusava la recepció de l'obra tramesa amb agraïment i expressava les afinitats per l'obra de Juan Arbó: «Ya sabe cuánto su producción me interesa».

²⁸ *Los hombres de la ciudad*, p. 239.

No és sinó la següent carta, amb data de 19/05/1945, la que centra l'atenció d'aquest apartat. La temàtica no varia: Eugeni d'Ors acaba de rebre un llibre signat per Sebastià Juan Arbó, *Cervantes*, i li vol mostrar el seu agraïment. El canvi substancial es fa notar en la utilització del llenguatge: d'Ors fa tot un desplegament artificios del seu domini del castellà amb una prosa estilitzada i un lèxic culte i refinat, que s'observa des de la primera línia amb la fórmula «Muy distinguido cofrade». De la mateixa manera que ho fa en l'anterior document, d'Ors s'hi adreça en un registre estrictament formal per fer una sèrie d'observacions sobre la biografia, que considera «magnífica»:

El empeño en algunos rezagados trabajos me obliga hoy a aplazar su lectura; no mucho, pues los días de verano ya están cerca. Seducido, sin embargo, por tal cual belleza captada al hojear, he catado ya alguna página de su prosa togada y noble.

[...] En cualquier caso, un mérito de aquella está en que, ahora, a pesar de su aplicación al asunto, haya permanecido impermeable al contagio de la estilización cervantina, que ha perdido a tantos catalanes, puestos a escribir en castellano.

En successius paràgrafs, les consideracions d'Ors giren entorn la tipografia de lletra emprada, l'adequació de les il·lustracions i la recança que el seu autor no hagués llegit una obra seva sobre Cervantes per fonamentar la biografia; sembla, més que un apunt, un intent d'alliçonar Sebastià Juan Arbó. Això mateix explica per què la seva relació no va reeixir mai: Juan Arbó el considerava amb tendències a la prepotència, l'orgull i la recerca fàcil del propi elogi lloant els altres—«Hay que confesar que su tono, su actitud, no predisponían a su favor; lo hacían más bien en contra suya»²⁹—; per això creia que atencions com les que li dedicà en aquesta carta eren una mera cortina de fum, que d'Ors en realitat no l'apreciava com a escriptor, contràriament al que a ell li succeïa.

De fet, del poc tracte que haguessin pogut arribar a tenir, de la poca amistat que van arribar a establir en el retorn d'Ors a Catalunya, Juan Arbó no se'n creia res; més bé pensava que les poques atencions que li va prestar li havia conferit en funció dels seus objectius personals, per comptar-lo entre aquells pocs que li podien donar

²⁹ Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors en Madrid. *Destino*, 1531, p. 62-65.

suport des de Barcelona. Això explica per què els intents que havia fet d'Ors per atreure'l al seu cercle d'amics havien resultat infructuosos. D'aquesta manera, en un altre article, ho deixà palès Sebastià Juan Arbó:

Mi natural desconfianza, mi amor a la soledad [...] al conocer a don Eugenio, me salvaba en este punto de todo peligro de vanidad, pues siempre, detrás de la más ínfima manifestación de interés, de amistad, o de simple simpatía, veía yo algo de lo que Pla ha llamado muy justamente «estrategias de utilidad inmediata», que estaban en su obra, como en su persona, aunque, a veces, no tan inmediata. Y no se diga, como se ha hecho, que hay exageración. Es la pura verdad.

Llevaba Ors la cuenta de los favores, con mucha más claridad que la que ponía en sus crónicas, con avaricia calculada; decía de uno, por ejemplo, que era moreno, que tenía aire triste, o preocupado y le enviaba una carta con el recorte, como quien envía una factura.³⁰

Aquest natural caràcter d'Eugeni d'Ors fou el que desencadenà el desenllaç de la relació entre ambdós escriptors. L'any 1944, un grup d'intel·lectuals –entre

els quals hi havia Camilo José Cela, Manuel Machado o Pere Pruna– va projectar la factura d'una escultura en homenatge a d'Ors, que va triar l'Àngel Custodi, objecte de moltes de les seves reflexions filosòfiques, com a tema de l'escultura, que hauria de realitzar Frederic Marès³¹, amic seu. Entre els col·laboradors que havien de dur

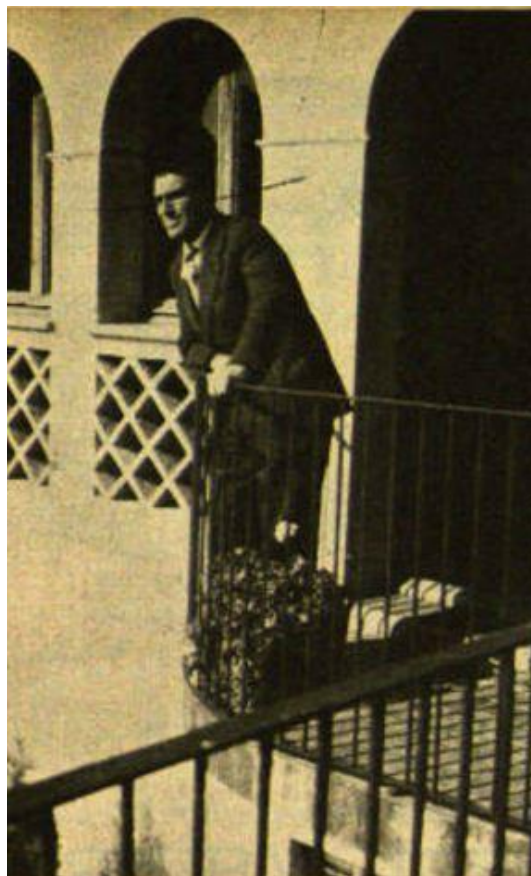

Fig. 11. Sebastià Juan Arbó, mirant des d'un balcó de l'ermita d'Eugeni d'Ors a Vilanova i la Geltrú en una visita a la mort de l'escriptor. Imatge ampliada extreta de Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y el regreso. *Destino*, 1532, p. 58-63.

³⁰ Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y el regreso. *Destino*, 1532, p. 58-63.

³¹ Frederic Marès Deulovol (1893-1991) fou un important col·leccionista d'art i escultor barceloní. Fou, també, una personalitat artística del moment que havia tingut relació amb Sebastià Juan Arbó. A l'Arxiu Comarcal del Montsià se'n conserva una dedicatòria manuscrita signada per ell a *La pequeña historia de mi museo* (Madrid: Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, 1965), un discurs llegit per ell en una recepció pública el 24 d'octubre de 1965.

Fig. 12. *Àngel custodi*. Obra de Frederic Marès Deulovol dedicada a Eugeni d'Ors. Imatge extreta del web <<http://w110.bcn.cat/fitxers/icub/museum/ares/mfm.ngelcustodicast.305.pdf>>

a terme l'homenatge d'Ors va voler comptar Juan Arbó. Aquest, però, per les estretors econòmiques que passava i pel desinterès que hi mostrava va escriure-li per disculpar-se i oferir-li una quantitat que, relativitzada, era molt menor a la resta. Això va desagradar Eugeni d'Ors, i de retruc a Juan Arbó la seva incomprensió, per la qual cosa l'any 1945, quan es va presentar l'escultura acabada, es va produir el distanciament definitiu.

Tal vez exageré, pero lo sentí así, y apenas crucé con él unas pocas palabras. Su carácter absorbente y su tremendo egoísmo, su tendencia a convertir a sus amigos en servidores, de que pocos se libraron, me apartaron de él. Yo, con las personas, sean lo que sean, por más grandes que sean, necesito un absoluto encontrarme cómodo; sin esto no hay nada a hacer, y no daría un paso, no para oír a Ors, sino al mismo Platón que volviese.³²

Tanmateix, d'Ors moriria l'any 1954 i l'admiració pel que aquell escriptor cabdal de les lletres catalanes representava restaria intacta. D'aquesta manera, Sebastià Juan Arbó, en record seu, l'any 1966 va viatjar a Vilafranca del Penedès per visitar la casa del prosista i escriure, a mode d'homenatge i reivindicació, quatre articles a l'entorn de la seva vida, la seva obra i la seva personalitat³³.

En la dedicatòria de Marès, escrita l'any 1967 arran de circumstàncies desconegudes, s'hi pot llegir:

A Sebastià Juan Arbó amb gran admiració i estima

F. Marès

³² Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y el regreso. *Destino*, 1532, p. 58-63.

³³ Els articles són els següents: Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y Cataluña. *Destino*, 1530, p. 48-52; Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors en Madrid. *Destino*, 1531, p. 62-65; Juan Arbó, S. (1966).

5.3 Pío Baroja

Sobre Pío Baroja, el gran escriptor basc de la generació del 98, i la seva relació personal amb Sebastià Juan Arbó, el professor de llengua catalana i literatura Pep Carcellé n'ha parlat en un article³⁴ on fa un extens anàlisi de la correspondència que mantingueren. No obstant això, es poden fer un parell de consideracions complementàries.

En primer lloc, una anècdota que referí Manuel del Arco en una entrevista radiofònica a Sebastià Juan Arbó a Ràdio Barcelona per al programa *La vida contra reloj* l'any 1967 sobre com conegué a Baroja i a la qual Juan Arbó també va aportar la seva versió sobre els fets. La següent és una transcripció parcial a llenguatge escrit de l'enregistrament sonor, que es conserva a la Biblioteca Nacional de Catalunya:

¿Tú has conocido a Pío Baroja, verdad?

Sí, lo traté.

Yo también, yo también... ¡Más, hay un dibujo mío de Pío Baroja! Una caricatura de Pío Baroja que yo la hice hace muchísimo tiempo...

Seguramente coincidimos en la impresión de la humanidad, de bondad... Sencillez contra todo lo que defender... ¡Y la fama de ogro que le atribuyen!

¡No no, no no! Yo recuerdo que un día le llamé y fui a Madrid y me abrió la puerta él ¡Y estábamos solos! ¡Solos!

Lo mismo te digo.

Durante la entrevista tocaban el timbre y él: «perdone, perdone», y se levantó, se quitó esa manta un poco raída que llevaba y se fue a ver quién era y resulta que era el electricista: «¡Pase, pase! Resulta que aquí hay un lechuzo que no sé, que no va bien, ¡pase, pase!» Luego tocaron otra vez el timbre y no sé si era un recibo... O sea, era un hombre encantador.

Eugenio d'Ors y el regreso. *Destino*, 1532, p. 58-63 i Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y Matilde. *Destino*, 1533, p. 89-91.

³⁴ Veure Carcellé, P. (2014). Correspondència personal entre Sebastià Juan Arbó i Pío Baroja. *Quaderns de l'Ebre*, núm. 3, p. 16-28.

Yo me quedé... porqué llamé al timbre y salió él, y al verle tan pequeño, allí, con la admiración que le tenía... te juro que me emocionó: con su boinita, con su manta...

¿Tú crees que hay algo de contacto en tu manera de ver las cosas con la manera de verlas él?

En todo caso es una cosa *a posteriori*. Yo le leí tarde a Baroja; así como Blasco Ibáñez me ha influenciado...

¡Has coincidido sin saberlo! En la manera de ser...

¡Sí, sí! Me hizo una impresión tremenda cuando lo leí, y sobre todo en la manera de enfocar las cosas, de sentir y de pensar; me encontré tan identificado con él, que en seguida tuve la idea de hacer la biografía. Se lo dije, cosa que le ilusionó mucho.

A banda d'aquesta dada, encara es pot fer una aportació més. Carcellé, en el seu article, parla d'una carta amb data de 24/01/1948 escrita per Sebastià Juan Arbó on aquest demanava a Baroja que li dedicés un exemplar de *El mayorazgo de Labraz* (1903), adduint que era la seva il·lusió i que algun conegut o ell mateix passaria a buscar-lo per Madrid, donant peu així a la coneixença de l'escriptor. Aquest exemplar li adjuntava a l'enviament. Bé, el llibre en qüestió es conserva amb la corresponent dedicatòria a l'Arxiu Comarcal del Montsià i s'hi pot llegir:

A Sebastián Juan Arbó de su compañero

Pío Baroja

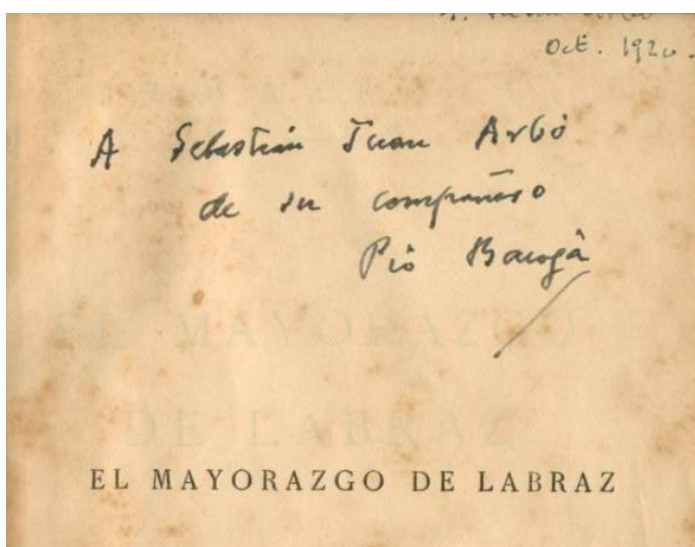

Fig. 13. Dedicatòria de Pío Baroja a *El mayorazgo de Labraz*. Imatge ampliada. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

6. ELS GRANS AMICS

En l'àmbit de les relacions literàries personals de Sebastià Juan Arbó, arribats a aquest punt –la cronologia ho demana–, cal parlar d'aquelles que, per la seva naturalesa, foren les més sinceres i estimades, aquelles que repercutiren més en la seva personalitat i que, amb els canvis i els temps, es van mantenir sempre intactes; cal parlar, de Josep Janés, d'Andreu Avel·lí Artís i Tomàs, també anomenat Sempronio, el seu pseudònim, i d'Ignasi Agustí. Són casos molt particulars d'amistat; potser el fet que no haguessin abandonat Barcelona durant la Guerra Civil va ajudar a estretir un vincle que va desembocar en implicacions emocionals molt intenses en Juan Arbó.

Seria en va plantejar-se quina fou l'amistat més sincera. La selecció no ateny més que a una abstracció d'allò que s'intueix a *Memorias* i queda ratificat en la correspondència personal de l'autor, per la qual cosa el marge d'interpretació que se'n pugui fer queda molt obert. És important, per tant, tenir en compte que cadascuna d'aquestes amistats s'ha de valorar –i segurament així ho feia Juan Arbó– amb les seves particularitats, allò que les feia úniques i diferenciades. És important també remarcar amb insistència que el contingut d'aquest anàlisi no respon a una simple reproducció d'allò que queda palès al mateix recull autobiogràfic de Juan Arbó, precisament perquè és suficientment ampli de per sí com per a que hom se'n faci una clara idea. L'apartat que segueix, més que això, pretén constatar fets ignots fins ara amb la fi d'ampliar allò que ja se sap.

6.1 Josep Janés, «l'amic»

Considerar Josep Janés i Olivé com el millor amic de Sebastià Juan Arbó potser podria arribar a ésser arriscat. En tot cas, sí que es pot dir que Juan Arbó considerava Janés com «l'amic»³⁵ i que durant la seva fugaç existència va marcar de

³⁵ Aquesta consideració es recull a Juan Arbó, S. (8 agost 1978). Un libro evocador: Barcelona y sus hombres. *La Vanguardia Española*, p. 13.

ple i per sempre més la seva vida³⁶. Nascut a l'Hospitalet de Llobregat l'any 1913, poeta, dinamitzador i artífex cultural sobretot durant els anys de la Segona República a Catalunya, i més tard un dels editors més importants en llengua castellana amb l'empresa José Janés Editor, que donaria sortida a grans promeses literàries que han esdevingut clau en la literatura castellana del segle XX, la vida de Josep Janés va estar marcada per una trajectòria estel·lar frustrada per una mort prematura a causa d'un accident automobilístic l'any 1959. De fet, Sebastià Juan Arbó sempre se n'havia fet creus que ell no hi hagués estat involucrat; pensava que, per qualsevol combinació, en el moment de l'accident ell podria haver ocupat el mateix vehicle.

Fig. 14. Josep Janés (dret) amb Sebastià Juan Arbó. Imatge extreta de Guillamon, J. (17 gener 2007). Un gran Arbó: Recuperación de un estupendo relato de amor de 1947. *La Vanguardia*, p. 8.

De Janés es conserven 3 llibres dedicats i signats per ell a l'Arxiu Comarcal del Montsià i una carta mecanoscrita a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita. Els tres llibres pertanyen a dos poemaris, *Tu* (Barcelona: Quaderns Literaris, 1934), i *Combat del somni* dues vegades (Barcelona: Edicions La Rosa dels Vents, 1937), (Barcelona: La Rosa dels Vents, Tercera edició, 1938). A tall d'exemple és interessant

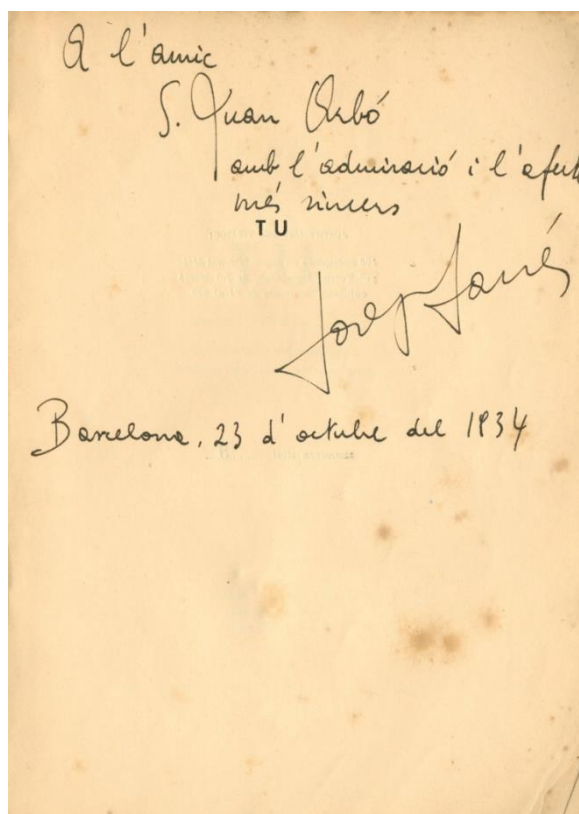
³⁶ Per conèixer quina relació els unia només cal anar a *Los hombres de la ciudad* i llegir perquè fou, en definitiva, de qui més en parlà. Això fa inadequat parafrasejar aquí allò que ja s'ha escrit i de forma extensa i detallada a les memòries literàries de Sebastià Juan Arbó. I encara, per aprofundir una mica més, una lectura de *A dos tintas. Josep Janés, poeta y editor*, biografia de Josep Mengual Català sobre aquesta personalitat, permet una visió més àmplia de la seva relació en aquest aspecte. Aquest apartat recull només la documentació inèdita conservada entre l'Arxiu Comarcal del Montsià i l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita. Josep Janés, a banda, és força citat al llarg de tot aquest treball.

citar la dedicatòria a *Tu*, un tiratge de 300 exemplars numerats, concretament aquest amb el "9", on s'hi llegeix:

A l'amic S. Juan Arbó amb l'admiració i l'afecte més sincers

Josep Janés

Barcelona, 23 d'octubre del 1934

A l'amic
S. Juan Arbó
amb l'admiració i l'afecte
més sincers
TU
Josep Janés
Barcelona, 23 d'octubre del 1934

Fig. 15. Dedicatòria de Josep Janés a *Tu*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

La carta que es conserva de Janés, amb data de 27/08/1946, amb l'encapçalament de l'empresa de Janés i la fórmula «Amic Arbó», pertany a la seva segona etapa com a editor; remet a qüestions editorials que queden a l'ombra d'un *post scriptum* prou suggeridor:

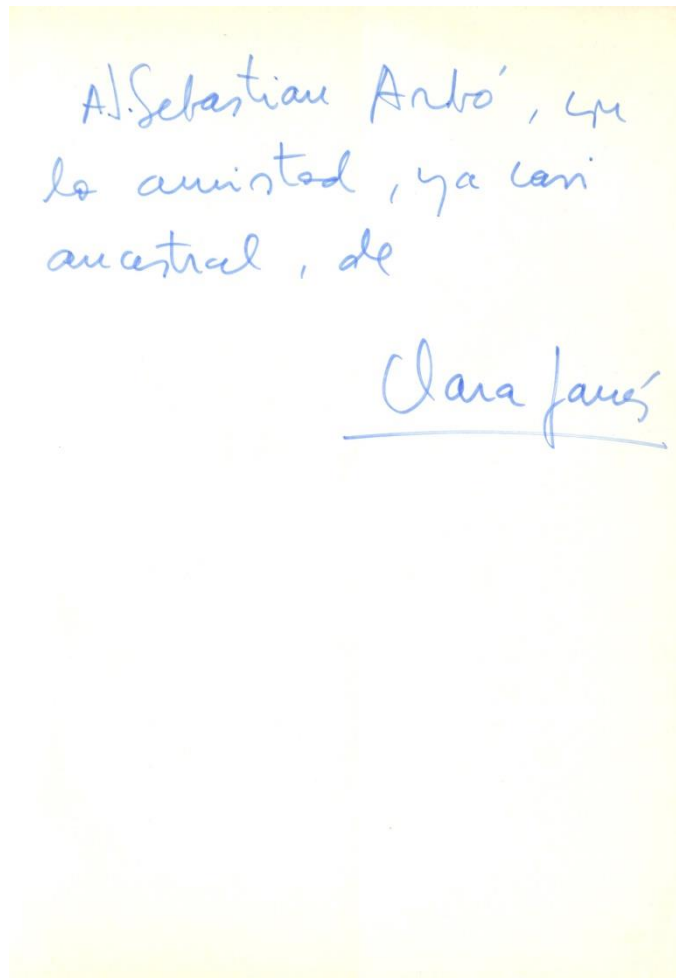
P.S.- Acabades d'escriure aquestes ratlles em decideixo a venir a veure't el proper dissabte, de manera que et portaré jo mateix les pessetes. Vindrà a menjar llagostins amb en [Frederic] Mompou i unes quantes senyores.

El tracte, com es veu, era molt proper i, com també es veu a la carta, irònic i desenfadat; no en va, Janés fa la següent apreciació:

Veig que ets molt bon minyó i treballes molt.

A la mort de l'amic, Juan Arbó també va rebre llibres signats per la seva filla, Clara Janés, nascuda l'any 1940, que és actualment una important poetessa i traductora. Se'n conserven quatre: dos poemaris *La noche de Abel Micheli* (Madrid: Alfaguara, 1965) i *Desintegración* (Madrid: Editorial Eucar, 1969) i dues novel·les, *Las estrellas vencidas* (Madrid: Ágora, 1964) i *Límite humano* (Madrid: Editorial Oriens, 1974). La més significativa de totes pel fet que remet alhora a la seva amistat i al seu pare, és la referent a aquesta última novel·la, on s'hi pot llegir:

*A J. Sebastian Arbó, con la amistad, ya casi ancestral, de
Clara Janés*

A J. Sebastian Arbó, con
la amistad, ya casi
ancestral, de
Clara Janés

Fig. 16. Dedicatòria de Clara Janés a *Límite humano*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

6.2 *Sempronio, «una amistat que dura i durarà sempre»*

Sempronio és el pseudònim d'Andreu-Avel·lí Artís Tomàs, anomenat per antonomàsia –i corroborat amb la distinció que ho acredita oficialment per l'Ajuntament de la ciutat comtal– “el cronista de Barcelona”, ciutat que el veié nàixer l'any 1908 i morir 98 anys més tard, consagrat com un dels periodistes i escriptors més transcendents de la Catalunya del segle XX. L'amistat amb Artís comprèn un període de temps molt extens, tant que es podria considerar l'amistat més duradora que va tenir: abraça dels primers dies a la ciutat fins la mort de Juan Arbó.

A la incògnita d'on i com es conegueren, s'obren tres possibles respostes: el cafè de la Rambla, on tot i no participar en les tertúlies, Juan Arbó s'asseia amb la que havia d'ésser la seva futura esposa i coincidia molts cops amb Artís; la Generalitat de Catalunya, on ambdós van exercir de funcionaris, i l'Ateneu, centre d'estudi i treball de Juan Arbó, declarat obertament poc fet a les tertúlies literàries, on es trobava amb Sempronio, Cèsar August Jordana, Domènec Guansé o Josep Palau en conversacions íntimes.

De basar aquest estudi només amb allò que s'afirma a les memòries literàries de Juan Arbó, molt probablement l'amistat d'Artís quedaria relativitzada amb la d'Agustí o la de Janés, i molt probablement a l'ombra. La correspondència personal que se'n conserva, però, permet afirmar el contrari, tal i com Maite Juan Bes assegurava. Tanmateix, aquesta abraça un període relativament breu de temps si es compara amb tots els anys que van estar en contacte: un total de 17 cartes escrites entre el 23/04/1963 i el 11/09/1978³⁷. Això s'explica perquè, de fet, majoritàriament es tracta d'un fons documental que s'emmarca dintre de l'activitat professional de l'escriptor, i no en la seva correspondència més íntima, car el contacte més proper s'establia de manera personal.

El precedent d'aquesta correspondència –i probablement l'element motivador que va encetar el contacte per escrit entre els dos autors³⁸– fou una

³⁷ Dues d'aquestes apareixen, tanmateix, sense data; com més avant es demostra, podrien estar també incloses en aquesta cronologia.

³⁸ La incompleció del fons, evident en la desconexió entre les cartes de l'epistolari, no permet negar amb certesa que amb anterioritat s'hagueren escrit.

primera dedicatòria d'Artís l'any 1962 a la novel·la *La oración al diablo*, finalista l'any anterior en el premi Planeta.

A Sebastià J. Arbó, amb agraïment i una abraçada

Sempronio

Maig 1962

Tot i que no se sap amb certesa a què es refereix aquest «agraïment» –bé podria estar relacionat simplement amb l'amistat– no és casual que sigui precisament aquest llibre el que li dedica si es té en compte que Juan Arbó ja era, per aquell temps, jurat del Premi Planeta.

La resposta es produiria un any més tard, durant la diada de Sant Jordi, en què Sebastià Juan Arbó rebia el següent agraïment:

Moltes gràcies pel Baroja [sic], que m'ha fet gran il·lusió i que no esperaré llegir, ni molt menys!, a la vora del foc, vell i xaruc, sinó en plena i actual juvenesa...

Sempronio es refereix a la biografia *Pío Baroja y su tiempo*, que s'ha de llegir en clau d'agraïment a la dedicatòria del seu amic. Es desprèn d'aquest paràgraf el que serà una constant al llarg de tota la correspondència: el to amistós, que en molts casos arribarà a mesclar la ironia, en un registre informal. En aquesta, amb data de 23/04/1963, el seu autor aprofita també per proposar-li que li faci arribar un relat breu per publicar-lo al diari *Tele/eXprés* en ocasió d'un suplement setmanal dedicat a la literatura catalana, signe inefable que Artís el valorava com a novel·lista.

Tanmateix, la proposta en un principi no arribaria a bon terme, d'una banda perquè en la següent carta, amb data de 01/09/1966, encara es debat un acord per la remuneració d'aquests contes, que preocupa a Arbó per la seva delicada situació econòmica –Sempronio proposa 2.500 pessetes–, i perquè a ell mateix sempre s'havia considerat, en la narració breu, un autor amb poques facultats, fet que l'havia dut durant molt temps privar-se d'escriure en aquest gènere. Conseqüència d'això, com ho explica precisament al pròleg de la primera edició de *Narraciones del Delta*, un recull de contes publicat per l'editorial Selecta l'any 1965, no havia figurat «en muchas antologías, extranjeras y nacionales [...] a cuyas demandas tuve que

contestar siempre con una negativa». L'any 1964, Melchor Fernández Almagro va publicar una crítica a *Los hombres de la tierra y el mar* on al·ludia amb especial èmfasi al capítol que duu per títol *Quico*, que destacava per sobre de la resta de la obra i que considerava que, isolat, podria considerar-se un conte de gran qualitat. Aquest comentari va fer replantejar a Juan Arbó el seu autoconcepte i el va motivar a escriure el recull anteriorment esmentat. Aquest és motiu pel qual no s'animaria fins anys més tard a escriure cap conte per a Artís.

Fig. 17. Sebastià Juan Arbó (de cara) rep la primera abraçada per part d'Artís en rebre el Premi Nadal. Imatge extreta de Artís i Tomàs, A. A. (1949). Por quinta vez ha sido adjudicado el «Nadal»: Así fue, más o menos.... *Destino*, 597, p. 12.

El 5 d'octubre del 1966 Juan Arbó rebia novament una carta del seu amic; finalment s'havia decidit a enviar-li un conte, i Artís responia amb entusiasme: «Magnífica narració del Delta!» i l'animava a telefonar-lo per pactar la forma de publicació. Tot i que la fórmula amb què s'adreça el cronista –«Estimat amic»– és ben representativa del caràcter de la relació que els unia, es veu com Sempronio no tenia molt clar encara com s'anomenava el seu amic, per la qual cosa l'encapçalament de la carta resa un «Sr. Joan Sebastià Arbó» amb què el narrador del Delta queda sense voler-ho rebatejat³⁹.

Artís, que l'any 1966 passa a dirigir el setmanari en català *Tele-estel*, ha d'afrontar les inseguretats del seu amic, que tot i dur diversos contes publicats encara se sent insegur en el gènere. Per això, en una carta amb data de 28/07/1967, a la Ràpita estant, Juan Arbó rep una carta d'Artís on aquest assegura, davant les

³⁹ Es tracta d'una errada puntual que no es repeteix més en cap altra carta.

vacil·lacions del seu amic, que «quan vaig publicar el “Senyor Vargués” és que m’agradava. D’altra manera te l’hauria tornat». En aquesta mateixa carta deixa oberta la possibilitat d’una visita per part seva i de la seva dona a la Villa Blanca, la casa d’estiueig de Juan Arbó. La següent, amb data de 27/10/1967 versa també sobre aquests assumptes.

El 30 de desembre del mateix any apareixia a *La Vanguardia Española* un article de Sebastià Juan Arbó titulat *Motivos del sentimiento: La noche de Navidad*, que narrava un drama –els drames de la pobresa– que havia presenciat l’autor pels carrers de Barcelona aquell mateix any la nit de Nadal. Amb molta tristor i nostàlgia, Juan Arbó evocava antics Nadals, que per a ell havien estat de gran felicitat, molta més que aquell any, i atribuïa gran part del mèrit al seu amic Artís. Juan Arbó escrivia el següent:

Antes de estos paseos en la noche, solía tener un agradable encuentro; me topaba con un conocido, con un amigo; a veces era Artís, a veces [Josep] Palau; son los que más recuerdo; eran amigos, aficionados como yo a estos errabundajes [sic] melancólicos, a pasar, un poco tristes, tal vez un poco emocionados, entre la alegría de las gentes, y uno sentía de repente un brazo posado en su hombro, una voz alegre, una salutación. Esto ocurría, sobre todo, con Artís, antes de que los cargos –estos terribes cargos– le tuviesen atado a la servidumbre de una dirección –o de una crónica diaria– [...]. Le miraba; los ojos parecían humedecidos tras el cristal de los lentes; permanecíamos en silencio, escuchando, perdidos entre las gentes, bajo las luces que se encendían y se apagaban, en el sonar incansante [sic] de las canciones, de los antiguos villancicos. Nos despedíamos, nos repetíamos las felicitaciones. Él se alejaba por un lado, yo por el otro [...]; yo me alejaba solo, con las palabras del amigo y las escenas tristes volvían a mi mente; se levantaban más vivas, más dolorosas, de una tristeza mayor [...].

Dos dies després, l’1 de gener de 1968, Juan Arbó rebia una carta del seu amic: li agràia l’esment a l’article i completava l’anècdota referida amb les pròpies percepcions i sentiments sobre el fet. La lectura al complet d’aquesta carta denota el profund vincle emocional que els unia. Com a conclusió de la mateixa, Artís escrivia això que segueix:

Sóc home que no envia “christmas”. Celebro que el teu magnífic article (magnífic per ésser teu, no perquè hi surti jo) em doni ocasió de felicitar-te les festes, a tu i als teus, i desitjar-vos un bon any 68.

Una abraçada! [...].

A partir de la següent carta que es conserva apareix ja explícitament la figura de l'Artís atrafegat pels alts càrrecs que a 1 de setembre de 1973 no havia començat les vacances d'estiu a causa dels seus compromisos professionals, tot i prendre-s'ho amb humor:

Posat a no fer vacances, no he interromput la col·laboració a "Destino". Morirem "con las botas puestas", com diuen els novel·listes de l'Oest. Sóc un ruc, i el mal és que ho sé.

D'aquest mateix any és la segona ofrena d'un llibre que Artís va fer a Juan Arbó; en aquest cas, l'assaig *Clar i català* en la seva primera edició del novembre de 1972, i on es llegeix:

A Sebastià J. Arbó

*Esperant que en aquest llibre hi trobi alguns punts de coincidència.
Amb l'abraçada del seu vell amic,*

Andreu A. Artís⁴⁰

29-XII-73

La longevitat de l'amistat entre ambdós era quelcom molt present en el seu contacte personal. De fet, aparegué com un dels temes principals en una sèrie d'articles⁴¹ escrits per Sebastià Juan Arbó l'any 1974 a *La Vanguardia Española* dedicats a evocar records sobre el Salón Rosa –cafè-restaurant recentment enderrocats que havia vist la gestació de la major part de la seva obra– en la línia de nostàlgia malenconiosa amb què escrivia tots els seus articles del record⁴². Tenint

⁴⁰ En aquesta ocasió, Artís signa la dedicatòria amb el seu nom i no amb el pseudònim amb què se'l coneixia; això provoca que fluctui en l'ús d'una o una altra signatura segons el caràcter del document o la intencionalitat que persegueixi.

⁴¹ Aquests articles són: Juan Arbó, S. (24 maig 1974). Mi «Salón Rosa». *La Vanguardia Española*, p. 15.; Juan Arbó, S. (1 juny 1974). Temas de nuestra ciudad: El Salón Rosa y los escritores. *La Vanguardia Española*, p. 15. i Juan Arbó, S. (7 juny 1974). Temas de nuestra ciudad: El «Salón» en su plenitud. *La Vanguardia Española*, p. 17.

⁴² Exemples d'aquest passat idealitzat en Juan Arbó –obviant les seves memòries literàries i la seva producció novel·lística– es troben en articles com Juan Arbó, S. (27 novembre 1970). El tema del dia: El viejo Ateneo. *La Vanguardia Española*, p. 13., Juan Arbó, S. (28 juliol 1967). El tema literario: Las viejas reuniones. *La Vanguardia Española*, p. 9. o Juan Arbó, S. (2 maig 1964). De la fiesta pasada: La colección «Proa». *La Vanguardia Española*, p. 11., en què prenen importància, per sobre de personalitats i individus concrets, institucions i edificis que, en Juan Arbó, tenen entitat pròpia.

això en compte, considerant-se a ell mateix com un escriptor de cafès⁴³, no es estrany que es sentís amb «el alma como desabrigada, fuera de mi centro, un poco perdido en la Ciudad»⁴⁴; i és que era un afer tan personal, que l'atenyia d'una forma tan directa i que coneixia tan de prop que sembla gairebé inevitable que acabés fent la següent consideració:

Creo haber demostrado ya, y como ya dije, que del Salón Rosa nadie podía hablar como yo; que me perdone el amigo Barín, que me perdone Badosa⁴⁵, y Sempronio, que me dedicaron alusiones asimismo y elogios en sus artículos sobre nuestro café; que me perdonen, sí, esta pequeña presunción; pero, el Salón Rosa era lo mío; de él sabía y sé más que ninguno⁴⁶.

En relació amb el tema de la longevitat, Juan Arbó aprofitaria aquests articles com una excusa per parlar del seu amic Sempronio, que considerava un amic «d'abans de la guerra» –«Ya se sabe que antes de la guerra era todo mejor»– i n'elogiava les següents qualitats:

⁴³ Destaquen, en aquesta línia, el cafè de la Rambla i l'Euzkadi, propis de l'escriptor de la Segona República, i l'Or del Rhin, el Salón Rosa i el Términus, que freqüentà després de la Guerra Civil. A banda d'ésser el centre de la producció literària de Juan Arbó, foren importants nuclis de trobada de la intel·lectualitat del moment, llocs de tertúlia i discussió de les classes socials benestants i enclavaments decisius per a importants reunions empresarials.

⁴⁴ Juan Arbó, S. (7 juny 1974). Temas de nuestra ciudad: El «Salón» en su plenitud. *La Vanguardia Española*, p. 17

⁴⁵ Enrique Badosa, nascut l'any 1927, és un il·lustre poeta català en llengua castellana que es relacionà amb Sebastià Juan Arbó i que, de fet, va dedicar-li quatre llibres mentre ocupava el càrrec de director literari del Departament de Llengua Espanyola de l'Editorial Plaza&Janés: *La libertad del escritor* (1968), *En roman paladino* (1970), *Historias de Venecia* (1971) i *Mapa de Grecia* (1979). Un exemple d'aquestes dedicatòries és el següent, que pertany a l'últim llibre citat:

A Sebastià Juan Arbó, amb una molt forta abraçada

Enrique Badosa

La següent citació demostra com, 31 anys després de la mort de Sebastià Juan Arbó, Enrique Badosa seguia recordant-lo com el narrador que creava als cafès:

«Hoy, estos dignos lugares apenas existen, por lo menos en Barcelona. No existen como ámbito de ocio creador. A un Sebastián Juan Arbó no se le podrá ver escribiendo su novela en un rincón de un «Salón Rosa» que ya no se encuentra en el Paseo de Gracia... ¿Tertulias de estudiantes, de escritores? Nada, o apenas algo. Lugar de tránsito, de ruido y de «tómese pronto esto y váyase» (Badosa, E. (7 de setembre 2005). Steiner y los cafés, *ABC*. <http://www.abc.es/hemeroteca/historico-07-09-2005/abc/Catalunya/steiner-y-los-cafe%C3%89s_61688462596.html>)

⁴⁶ Juan Arbó, S. (24 maig 1974). Mi «Salón Rosa». *La Vanguardia Española*, p. 15.

Con Artís teníamos —y tenemos— sabrosas y divertidas conversaciones; no eran de altas —ni de lejos— especulaciones; él era diferente de [Josep] Palau; era más humano, y los temas, más «terre á terre» y más de las cosas del día, o podríamos decir cotidianas. Sabía todo lo que sucedía en la ciudad; conocía todos los secretos; trataba con todos y era estimado de todos; era el que sabía más de estas cosas, como yo el que menos.⁴⁷

De fet, Artís, amb Lucas Beltrán —economista canareu—, era l'únic gran amic que conservava Sebastià Juan Arbó a la ciutat després del traspàs d'Ignasi Agustí el 26 de febrer d'aquell mateix any. De fet, Maite Juan Bes considerava que «l'únic gran amic que tenia a Barcelona va ser en Sempronio, el periodista, i en Fernández de la Reguera»⁴⁸.

Ricardo Fernández de la Reguera, escriptor càntabre nascut l'any 1912, tot i que no es conservi un epistolari que ho avaluï i que en les memòries literàries se'n faci un breu esment, podria ser considerat potencialment com un “gran amic” de Sebastià Juan Arbó; de fet, són de gran valor el conjunt de dedicatòries de llibres propis que va oferir-li al seu amic, un total de cinc: *Cuando voy a morir* (1951), *Cuerpo a tierra* (1954), *Perdimos el paraíso* (1955), *Bienaventurados los que aman* (1956) i *Vagabundos provisionales* (1959). Posteriors totes a l'entrada de Sebastià Juan Arbó com a jurat del Premi Planeta —amb qui coincidiria com a membre—, en totes es poden trobar punts de contacte: l'admiració a Sebastià Juan Arbó com a creador literari de gran vocació i prestigi, el seu caràcter humà i la condició d'amic incondicional. A tall d'exemple, se'n podrien citar dues:

En primer lloc, la dedicatòria a *Cuando voy a morir* en la seva primera edició a l'Editorial Destino, on es llegeix:

A Sebastián Juan Arbó, escritor al que admiro por sus magníficas obras, por su relieve humano y al que quiero como un amigo.

Reguera

⁴⁷ Juan Arbó, S. (1 juny 1974). Temas de nuestra ciudad: El Salón Rosa y los escritores. *La Vanguardia Española*, p. 15.

⁴⁸ Garcia, X. (2004). *Homenots del sud: Segona sèrie*, Tarragona: Arola Editors. Aquestes afirmacions, tot i no entrar en contradicció amb les memòries literàries de Juan Arbó, són discutibles pel fet que no tenen en compte ni a Ignasi Agustí ni a Janés. D'altra banda, és cert que Fernández de la Reguera i Artís foren els últims que van passar pel Salón Rosa abans del seu enderrocament i que, d'alguna manera, com deia el mateix Juan Arbó, alegrarien aquells dies de solitud i malenconia.

En segon lloc, la referent a *Cuerpo a tierra* en la seva primera edició a l'Editorial Garbo.

Para Arbó al que estoy unido por una profunda amistad y una misma, irreprimible vocación literaria, con un abrazo de,

Fernández

Barcelona, 8-I-55

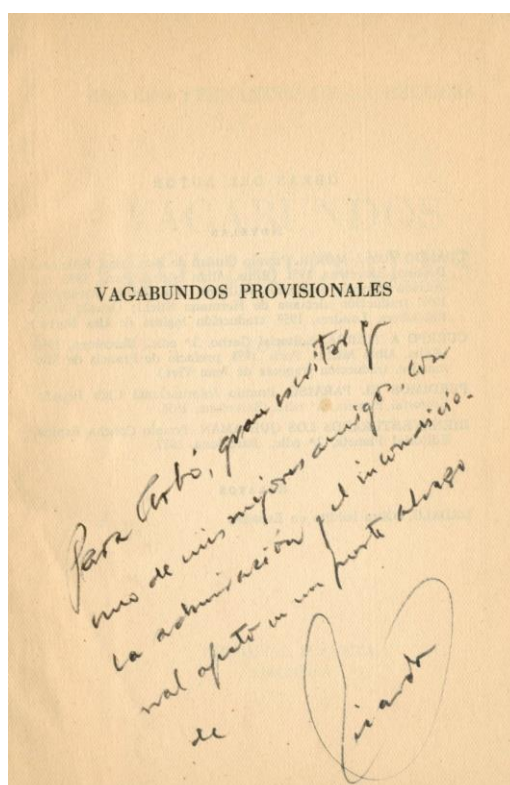

Fig. 18. Dedicatòria de Ricardo Fernández de la Reguera a *Vagabundos provisionales*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

L'amistat amb Fernández de la Reguera es pot relacionar amb la que, de retruc, va establir amb la muller del càntabre, Susana March, poetessa i novel·lista en castellà nascuda a Barcelona l'any 1918, que alhora també va dedicar llibres a Juan Arbó i ho va fer d'una manera molt similar a com ho feia el seu marit, és a dir, amb motius semblants. En concret, ho va fer amb dues novel·les, *Nina* (1949) i *Algo muere cada día* (1955) i un poemari, *Tristeza* (1953). La dedicatòria a *Nina* és clarificadora en aquest sentit:

*A Sebastián Juan Arbó, gran novelista y
excelente amigo, con el afecto de*

Susana March

1950.-

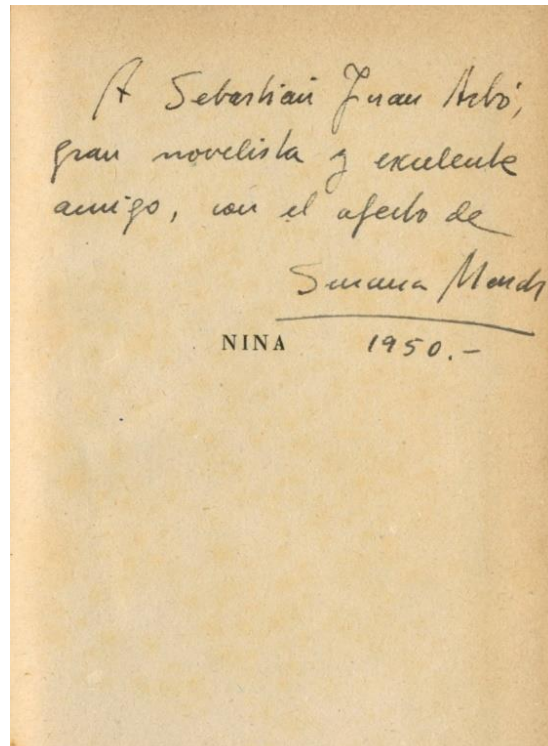

Fig. 19. Dedicatòria de Susana March a Nina. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Aquests, com Sempronio, també van ser, doncs, grans amics de Sebastià Juan Arbó. De fet, encara no hauria de cessar la correspondència amb el cronista. El mateix any 1974 n'hi va enviar una referent a un enigma literari probablement plantejat per Juan Arbó al seu amic. Juan Arbó, gran coneixedor del poeta Jacint Verdaguer, va proposar-li esbrinar a qui es referia el poeta quan deia que «un fill de ses entranyes fou qui primer va prendre per missatger lo llamp» a l'*Oda a Barcelona* (1883). Tot i que la deducció que fa Artís a la carta és correcta (és a dir, es refereix a algú nascut a Barcelona que havia estat pioner en les ones de ràdio o la telegrafia) la resposta és incorrecta: ho atribueix al poeta Joaquim Maria Bertrina, que havia mostrat inquietuds científiques en aquest camp d'investigació, quan realment Verdaguer es referia a Francesc Salvà Campillo, científic barceloní considerat per molts l'inventor del telègraf elèctric l'any 1804.

Després d'un període d'inactivitat epistolar –cal recordar que el contacte que mantenien era en gran part personal o per telèfon–, va enviar dues cartes que mostren les inquietuds d'un Artís que ja frega la setantena: en el període de la transició democràtica espanyola, el Reial Decret 10/76, del 30 de juliol, establia, entre d'altres, l'amnistia d'antics funcionaris de la Generalitat. Com ja s'ha dit, Sebastià Juan Arbó havia estat funcionari de la Generalitat durant el període

republicà, així com també Artís, que havia estat redactor en cap del Diari de Sessions del Parlament. En la primera carta, amb data d'1 de juliol de 1977, fa saber al seu amic la notícia i anuncia la data límit d'entrega de la instància en vistes a obtenir la jubilació en funció del temps cotitzat. En la següent, amb data de 22 d'agost del mateix any, concreta les seves preocupacions, centrades en una possible reincorporació al seu antic lloc de feina que no desitja, i que, com diu, «Ja seria el “colmo” de les coses imprevistes». Aquesta preocupació apareix estretament lligada a la imminent clausura de *Tele/eXprés*, pertanyent a l'empresa Godó, on era encara cronista, que aquell mateix any havia intentat vendre el diari al setmanari *Interviú* fracassant en les negociacions, i que finalment tancaria l'any 1980. Amb un to marcadament irònic, Artís expressava així les seves preocupacions:

Tot això em troba a mi, naturalment, tot pensant en la meva possible jubilació, no per falta de ganes de treballar ni d'energies, sinó més aviat per cansanci [sic] moral, un cansanci [sic] que tenim dret a tenir tots els que fa seixanta o setanta anys que ens arrosseguem per aquest caòtic país. Caòtic i fèrtil en quant a [sic] l'esplèndida collita de ximpls. Penso que és el país del món que més en compta per metre quadrat. I molts, molts, són amics nostres.

Altres consideracions que es fan al llarg d'aquesta extensa carta versen sobre una exposició pictòrica duta a terme per Artís, la situació desfavorable de Sebastià Juan Arbó en les seves col·laboracions a *La Vanguardia Española* i la salut del matrimoni.

Molt probablement el punt culminant de la correspondència i l'amistat entre ambdós escriptors es produeix amb l'última dedicatòria manuscrita a un llibre que Artís va signar al seu amic, *Aquella entremaliada Barcelona*.

A Teresa i Sebastià J. Arbó, aquests records d'una época en que [sic] vam posar els fonaments d'una amistat que dura i durarà sempre.

Sempronio

11 mayo 78

La importància d'aquesta dedicatòria recau en què constitueix una perfecte síntesi del que realment fou l'amistat entre ambdós escriptors i en què, d'altra banda, fou el punt de partida a partir del qual Juan Arbó, sota l'impacte de les paraules i la lectura del llibre, va escriure una sèrie d'articles periodístics dedicats a Barcelona i l'amistat⁴⁹ i en els quals la figura d'Andreu-Avel·lí Artís apareix com a protagonista indiscutible. Aquesta és la reacció d'Artís amb una carta amb data de 04/08/1978 a un dels articles, que duu per títol *Barcelona y la amistad*, publicat l'1 d'agost de 1978 a *La Vanguardia Española*:

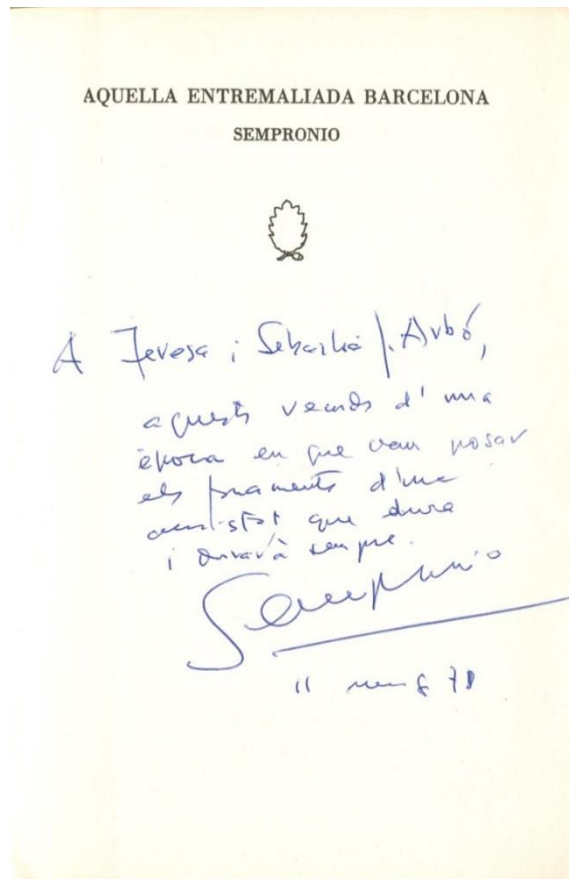

Fig. 20. Dedicatòria d'Artís a Aquella entremaliada Barcelona. Dedicatòria realitzada per l'autor del treball.

En fi, consolem-nos. Consolem-nos llegint l'estupend article que has publicat sobre l'amistat, i alegrem-nos, m'alegro de que te l'hagi suggerit el meu modest llibre. Modest, naturalment, de dimensions. Pel que fa al contingut, segurament superior a molts llibres dels quals parlen tant i tant els savis. Els savis catalanescs. En fi, repeteixo, però ara no és qüestió de fer-me l'autoelogi, sinó d'agrair als amics que com tu practiquen la generositat pel boc gros. Gràcies, una vegada més, estimat Arbó.

La resta de la carta, amb l'última que es conserva amb data, de l'11/09/1978, constitueix un retrat íntim i personal d'Artís, que es descriu com un periodista que ha perdut l'esma, amb 70 anys i encara en plena vida laboral que, tot i que amb fatiga, duu amb un ritme de vida frenètic; un Artís que acaba de publicar *Aquella*

⁴⁹ Arran d'*Aquella entremaliada Barcelona*, els articles publicats a *La Vanguardia Española* foren Juan Arbó, S. (5 juliol 1978). Un libro evocador: Barcelona y la democràcia. *La Vanguardia Española*, p. 6., Juan Arbó, S. (1 agost 1978). Un libro evocador: Barcelona y la amistad. *La Vanguardia Española*, p. 6., Juan Arbó, S. (8 agost 1978). Un libro evocador: Barcelona y sus hombres. *La Vanguardia Española*, p. 13. i Juan Arbó, S. (27 agost 1978). Un libro evocador: La Barcelona «nuestra». *La Vanguardia Española*, p.10.

entremaliada Barcelona com un caprici, conscient que qualsevol col·laboració és més rentable que editar un llibre; que, en un moment de greus dificultats econòmiques, veu estupefacte com es concedeix el Premi de Literatura Ciutat de Barcelona a Joan Brossa i es consola pensant que «la decisió està dintre de l'ordre de les coses, pertany a la normalitat, que des de fa un temps és l'anormalitat. Entenc que ens hem d'acostumar a viure ja per sempre més dins aquest desori»; un Artís que, per no perdre l'esperança, retroba el seu «amor d'adolescència», la pintura, i somnia en jubilar-se per dedicar-s'hi a temps complet. Un Artís que, en definitiva i com veia el seu amic, no era el d'abans i que, com si d'una premonició es tractés, acomiada l'última carta que es conserva de la següent manera:

Repeteixo, Arbó, gràcies de tot. Amb una bona abraçada per a l'esposa i per a tu, m'acomiado.

Definitivament queda Andreu Avel·lí Artís i Tomàs com una de les grans amistats de Sebastià Juan Arbó, probablement la més duradora, i la seva correspondència personal com un reflex més de la relació en l'àmbit professional que no pas de la personal com un mitjà de comunicació emprat en determinats moments, sobretot els d'absència a la ciutat de Juan Arbó durant els estius, fet que fa pensar que la relació que mantingueren fou, en gran part, de contacte personal. I, com si fos una premonició, la veu de Sebastià Juan Arbó finalment s'apagava deixant intacta una amistat que, com deia Sempronio, «dura i durarà sempre».

6.3 Ignasi Agustí⁵⁰, Guerra Civil, i Destino

En aquest apartat es tracta la relació establerta entre Sebastià Juan Arbó i Ignasi Agustí i Peypoch; això mateix fa imprescindible parlar alhora de dues importants figures també del món literari rellevants en relació al novel·lista de l'Ebre, Josep Vergés i Joan Teixidor, perquè en un moment històric i una situació determinada liderarien un important projecte que faria renàixer de les seves pròpies cendres la literatura nacional: *Destino*, a banda d'haver pertangut a la

⁵⁰ Aquest apartat no pretén esser un recull de tota la informació aplegada d'Agustí, ja que l'amistat es pot resseguir perfectament a *Memorias* i al llarg de la recerca ja s'aporten dades puntuals sobre l'escriptor. El que en aquest es fa és un aplec de documents originals aliens a aquestes memòries literàries que poden ajudar a completar la informació que ja es coneix.

generació d'escriptors catalans que s'aplegaven en tertúlies literàries durant la Segona República de "la penya de l'Euzkadi", on també hi figuraren Benguerel i Martí de Riquer, el gran erudit filòleg romanista qui, sigui dit, també fou un apreciat amic de l'escriptor durant aquest període; prova d'això li signà una de les seves primeres obres l'any 1935, *Spinoza i els gentils*, una comèdia teatral, amb les següents paraules:

A l'estimat Sebastià Juan Arbó, amb tot l'afecte

Martí de Riquer

Eren els dies, també per a Agustí, de l'inici. Havia publicat *El veler*, un primer poemari que entusiasmà Juan Arbó, l'any 1932. Ignasi Agustí havia nascut l'any 1913 a Santa Maria del Vallès, coneguda també com a Lliçà de Vall, i estava cursant estudis universitaris de Dret. Havia publicat articles en algunes revistes com *Juventus*. Aquell any aparegué també *Terres de l'Ebre* a Llibreria Catalònia; entre les millors crítiques que havia rebut estaven les de Mario Verdaguer, Rafael Ferreres⁵¹ i, també, la d'Ignasi Agustí, que per qüestió d'inclinacions personals passà a formar part del pròleg de l'obra en les successives edicions; un pròleg que diu molt de la capacitat lírica i narrativa de l'autor i que suposa també en part una *literaturització* de l'amic Sebastià Juan Arbó del primer temps⁵². Agustí i Juan Arbó foren, al llarg de les seves

⁵¹ Rafael Ferreres, escriptor valencià, fou un amic molt apreciat de Sebastià Juan Arbó. D'ell se'n conserven tres llibres a l'Arxiu Comarcal del Montsià: *Razón de amor* (València: Imprenta Provincial, 1957), *Los límites del Modernismo y del 98* (Madrid: Taurus, 1964) i *Eduardo Escalante. El hombre y la obra* (València: Prometeo, 1969). L'exemple recollit pertany a aquest últim:

Para Sebastián Juan Arbo, a quien tanto admira y quiere

Rafael Ferreres

Navidad, 67

⁵² «En las tardes de domingo, mientras Amposta bulle con algarabía de suburbio acorralado, Sebastián Juan Arbó, con un libro debajo del brazo, desciende a la ribera, a contemplar el agua y los hombres, uno a uno, debatiéndose en el lodazal.

Devora sus lecturas buenas y malas, con irrefrenable pasión. Balzac, Dostoiewsky [sic], Tolstoi. [...] La sugestión irreal, demoníaca, de «Los hermanos Karamazoff», perdura larga y profundamente en su pecho durante estas caminatas. Le atrae Barcelona, con su jadeante, minúsculo y desatado clima literario. La formación intelectual precaria y difícil, el paisaje comarcal y filial, la adolescencia solitaria y castigada, estrecha para su sensibilidad, se desbordan en una novela autobiográfica, sincera y desenfrenada. Perduran las sensaciones, crudas aún, en su piel; no hay tránsito alguno entre éstas y la vida que emprende en la ciudad que le alucina. Se advierte en su pluma un resentimiento, más leído que real, y una absoluta ausencia de perspectiva [...] *Gedlud ist alles*. La paciencia lo es todo;

vides, grans seguidors i admiradors de l'obra de l'altre; això hauria de provocar, de retruc, que la visió literària força crítica d'Agustí transcendís tota amistat i que, en conseqüència, emetés sempre judicis sincers que molts cops enterboliren la il·lusió del seu amic. A tall d'exemple, l'Arxiu Comarcal del Montsià conserva un retall de diari (sense identificar) que aplega un article d'Agustí, «Despertar», *drama en cinc actes de S. Juan-Arbó*, en què fa crítica sobre la representació de l'obra l'any 1936 per la companyia teatral "Mossèn Cinto" i on, admirant les qualitats del seu amic com a novel·lista, dubta de la seva capacitat per escriure teatre.

Malgrat tot, el temps i el contacte els convertí en amics inseparables, una relació que –amb els seus petits daltabaixos– hauria d'esdevenir de les més fermes que mai tingué Juan Arbó i, alhora, de les més sentides quan la mort l'estroncà. Els unia gairebé tot: gustos, sentiments, idees, semblants formes d'entendre la vida i, per sobre de tot, el respecte. La qualitat que més admirava Sebastià Juan Arbó en ell era la generositat.

Si bé s'ha dit que un dels primers llocs on coincidiren fou el cafè Euzkadi, és veritat que se sentien molt més atrets per la solitud i la tranquil·litat de l'Ateneu Barcelonès, que fou de fet on, amb la conversa, lligaren uns llaços d'amistat més intensos. Al cafè es feia més evident la diferència entre els autors amb una formació universitària i aquells, com Juan Arbó, de base autodidàctica, per bé que la seva havia estat sòlida i res hi podia envejar.

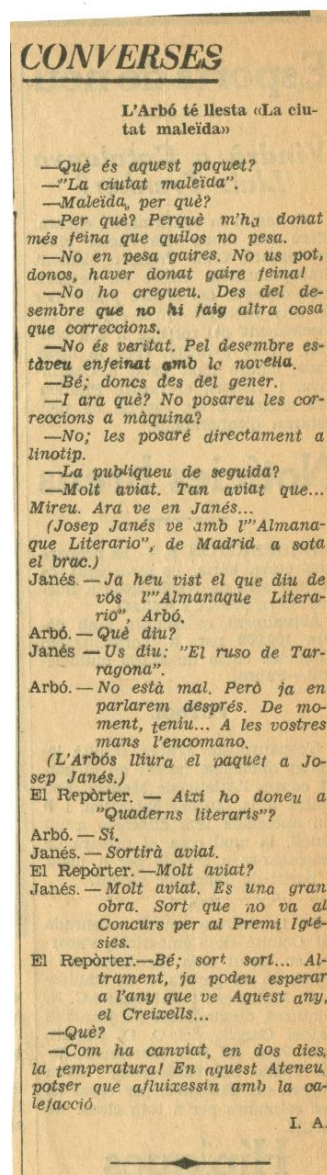

Fig. 21. Reportatge d'Ignasi Agustí que reproduïx una conversa entre Sebastià Juan Arbó, Josep Janés i ell mateix. Retall de premsa sense identificar conservat a l'Arxiu Comarcal del Montsià.

deberán morir asimismo, todas las adolescencias de que adolece, hasta obtener en él la posteridad fecunda del sarmiento.» (Juan Arbó, S. (1956) *Tierras del Ebro*. Barcelona: Noguer (6a ed.).)

Malgrat que el transcurs dels fets hagués estat com es descriu, el primer record que conservava Sebastià Juan Arbó d'Ignasi Agustí era el d'un viatge, a Olot, invitats per Joan Teixidor:

Regresamos Ignacio y yo, solos, en el autocar lleno. Era una mañana fría y lluviosa e íbamos en la baca –no había sitio abajo y éramos jóvenes–, desabrigados, y tiritando. Así pasamos por las curvas, muy pronunciadas, junto a los precipicios –desde allá arriba parecían más altos–, y nos apretamos el uno contra el otro, ateridos de frío.⁵³

Un dels grans amics d'Ignasi Agustí durant aquest primer temps, amic que va tenir en gran estima i va admirar durant tota la vida, fou Salvador Espriu. A Espriu el conegué Juan Arbó per mediació seva, i tot i el caràcter retret i procliu a la solitud d'Espriu, alguna cop es pogueren veure i tractar a l'Euzkadi i l'Ateneu, on segellaren una amistat de què les vint-i-quatre cartes que se'n conserven a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita –datades entre 1945 i 1974– en són un testimoni plausible d'amistat i respecte. Val a dir, però, que la figura d'Ignasi Agustí condicionà tant la seva relació que en morir, l'any 1974, Espriu i Juan Arbó perderen definitivament la relació epistolar.

Josep Miquel Ramis, doctor per la Universitat Pompeu Fabra en Traducció i Interpretació, va publicar un article a *Indesinenter*, Núm. 9 (2014), p. 45-97 que duu per títol *Correspondència Salvador Espriu – Sebastià Juan Arbó* on en fa un exhaustiu anàlisi i que suposa una important aportació a l'estudi del fons documental de l'escriptor, per la qual cosa repetir una feina ja feta es fa completament innecessari. No obstant això, queda recollida íntegrament transcrita a llenguatge escrit en l'apartat "Annex 2" en la seva totalitat, perquè en definitiva és una mostra més del geni del poeta a l'hora d'escriure i transmetre sentiments i perquè permet entendre quina fou l'essència de les implicacions emocionals que uniren Agustí i Juan Arbó.

Tota aquesta valuosa informació permet ser ampliada per dos documents inèdits que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià; corresponen a dos llibres dedicats per Espriu a Juan Arbó: *Primera història d'Esther* (Barcelona: Edicions 62, 1966) i *Narracions* (Barcelona: Edicions 62, 1966). Com que ambdues dedicatòries

⁵³ Juan Arbó, S. (6 març 1974). En la muerte del escritor: Mi adiós a Ignacio Agustí. *La Vanguardia Española*, p. 13.

repeteixen motius semblants, és interessant aquí recollir la segona, més original pel tractament del llenguatge que fa Espriu en descriure el seu amic:

A Sebastià Juan Arbó, un gran escriptor, un home bo i dreturer, un veritable amic.

Salvador Espriu

B., 18-IV-67

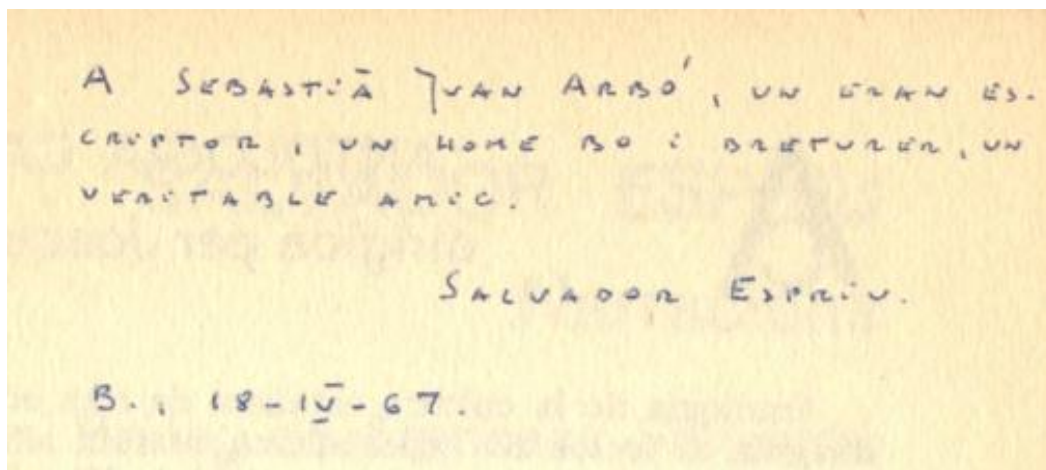

Fig. 22. Dedicatòria de Salvador Espriu a *Narracions*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Per la seva banda, la resta de documentació que es conserva d'Ignasi Agustí abraça un període cronològic comprès entre el final de la Guerra Civil i la seva mort l'any 1974. D'uns anys abans, l'any 1934, són les dues primeres de les nou dedicatòries manuscrites que es conserven d'Ignasi Agustí a l'Arxiu Comarcal del Montsià. Corresponen a dues obres seves, *L'esfondrada* (Barcelona: El Nostre Teatre, 1934) en teatre, i *Diagonal* (Barcelona: Casa Altés, 1934) en novel·la). A tall d'exemple, a *Diagonal* signava:

Al novel·lista i amic S. Juan Arbó, molt afectuosament

Ignasi Agustí

24. IV. 43.

No és cap secret que Ignasi Agustí fou un home de dretes, així com ho foren Joan Teixidor i Josep Vergés. Res més a advertir que la revista que impulsaren i l'editorial homònima que fundaren s'anomenà Destino i pren el seus orígens de frase

del falangista José Antonio Primo de Rivera «España es una unidad de destino en lo universal». Cal assenyalar aquest segon període alhora com una segona fase en l'amistat entre Juan Arbó i Agustí, que bé es podria anomenar fase de consolidació. Ignasi Agustí, que havia militat a la Lliga Regionalista –partit que defensava els interessos de la burgesia catalana– s'adherí, en esclatar la guerra, al bàndol colpista. De fet, la revista *Destino* es va fundar el 7 de març de 1937 a Burgos, capital de l'Espanya sollevada, però n'havien estat creadors José María Fontana i Xavier de Salas; a partir del número 35 Agustí n'assumí la direcció i a partir del número 101, amb l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona, Josep Vergés passà a formar-ne una part molt important.

La primera carta que es conserva signada per Ignasi Agustí data d'aquest mateix any, 1939, i és de l'ordre professional: és la primera proposta d'Agustí al seu amic per formar part d'una gairebé elit de col·laboradors de la revista; en un moment de màxima desolació i estretors econòmiques no va tenir cap més remei que acceptar. Aquesta decisió, a partir de la qual Sebastià Juan Arbó mudà de llengua literària, fou durament criticada per molts sectors catalanistes i ha estat, en gran part, la responsable de l'arraconament al què durant molt temps se'l va sotmetre i se l'ha sotmès. L'escriptor, però, s'havia desentès de la política des del moment en què va advertir que tenia amics en ambdós bàndols i que haver abandonat uns o altres hagués estat deslleialtat; tampoc havia volgut deixar la seva terra i, de retruc, s'hagué d'atendre a les conseqüències de la seva decisió. Que Juan Arbó acceptés, doncs, no s'ha d'entendre des de la conformitat amb el règim franquista sinó des de la més estricta necessitat. Ignasi Agustí, en la seva primera carta, amb data de 12/05/1939, expressava la seva voluntat en els següents termes:

Mi distinguido compañero:

En el amplio anhelo de Servicio y sacrificio que nos hemos impuesto, enfrentados con la idea y con el destino gloriosos de nuestra Patria, una de las cosas más esenciales, quizá, era la de poder concertar y resumir en una publicación, toda ella impregnada de espíritu entusiasta y de vigorosa superación las ambiciones mejores y las más aquilatadas necesidades intelectuales y morales del momento.

[...] La colaboración a "DESTINO", será pues, una colaboración celosamente escogida; las páginas de "DESTINO" no se nutrirán con el aluvión del

pensamiento e ideologías personales sino que aspiran a ser llevadas a cabo por una minoría decidida y entusiasta.

Hemos pensado en el nombre de Vd. para formar parte de esta minoría intelectual y pasional que deba llevar a cabo la tarea que nos proponemos desarrollar con una especie de juramentación de fe.

La remuneració d'aquests articles estava projectada per a ésser de 100 pessetes per treball, i cadascun d'aquests havia de rondar les 2000 o 2500 paraules. Per si quedava algun dubte sobre les inclinacions polítiques de la revista, Agustí concloïa la carta de la següent manera:

Aprovechamos este motivo de fraternal y alta sollicitación para ofrecerle el testimonio de nuestra consideración y afecto y les saludamos brazo en alto, para la Unidad, la Grandeza y la Libertad de la Patria.

! [sic] ARRIBA ESPAÑA !

A partir de la dècada dels 40, la revista va anar perdent el seu caire falangista, amb les dures represàlies que en alguns moments li va suposar ja que era obertament aliadòfila. Aquest procés de pèrdua de l'ideal falangista aniria fent efecte sobre Agustí, fins al punt que *La ceniza fue árbol*⁵⁴, saga novel·lística que fou el projecte de la seva vida, és una crònica de la burgesia catalana que s'ha arribat a interpretar com un intent de redempció personal en l'aspecte polític⁵⁵. La següent carta que es conserva és també d'àmbit professional: una invitació a una celebració organitzada per *Destino* en commemoració de la Festa del Llibre, amb data de 24/04/1941, un acte que, com indica Agustí, havia de servir per a conèixer i afermar llaços amb escriptors barcelonins o que estiguessin de pas a la ciutat i alhora per a la signa de llibres. Tot i que no es coneix la resposta, és fàcil intuir que fos afirmativa; de fet, l'autor era un habitual en aquestes reunions i, com ell deia, «algún tiempo parecí un poco de la casa»⁵⁶.

⁵⁴La integren *Mariona Rebull* (Barcelona: Destino, 1944), *El viudo Rius* (Barcelona: Destino, 1945), *Desiderio* (Barcelona: Planeta, 1957), *Diecinueve de julio* (Barcelona: Planeta, 1965) i *Guerra Civil* (Barcelona: Planeta, 1972).

⁵⁵ Veure Doria, S. (2013). *Ignacio Agustí, el árbol y la ceniza*. Barcelona: Destino.

⁵⁶ Juan Arbó, S. (22 agost 1969). Del ámbito local: El paso del escritor. *La Vanguardia Española*, p. 9.

Un any més tard, Agustí, Teixidor i Vergés varen fundar l'Editorial Destino, editorial que coronaria Josep Vergés com l'editor espanyol més important del segle XX al costat de Josep Janés. Se sustentava sobre una estratègia editorial hàbil en molts sentits: a l'hora d'encativar els lectors i d'arribar al públic, amb la conciliació entre qualitat literària i rendibilitat econòmica, amb tota mena d'accions empresarials i a l'hora d'esquivar els paranys de la censura, en què la participació en accions borsàries del Comte de Godó jugaria un paper fonamental. En aquest període fou també quan aparegué la col·lecció "Áncora y Delfín". Destino, com a empresa, passava a ser un joc a quatre bandes: Agustí a la direcció de la revista, més preocupat per la seva producció literària; Vergés, amb el compte Godó al darrera, en la tàctica empresarial com ja s'ha dit, i Teixidor de l'àmbit més literari.

Tota aquesta activitat desembocà en la creació del primer premi literari de la postguerra i un dels més importants a Espanya durant el segle XX l'any 1944 promogut per l'Editorial Destino: el Premi Eugenio Nadal, que amb el temps acabà esdevenint una de les celebracions socials i intel·lectuals més importants del país. El mateix any que fou coronada *Nada*, de Carmen Laforet, Agustí va donar el tret de sortida a *La ceniza fue árbol* amb *Mariona Rebull*, que suposà un aclaparador èxit de ventes i de crítica i que merequé una adaptació cinematogràfica. Aquesta és la tercera obra que es conserva d'Agustí, signada de la següent manera:

Al gran escriptor i amic Sebastià Juan Arbó, en record i auguri.

Molt afectuosament

Ignasi Agustí

Juny 1944

L'any 1945 ambdós coincidiren en la publicació de dues obres cabdals en sengles produccions: Juan Arbó, en la biografia *Cervantes*, i Agustí en la segona novel·la del cicle, *El viudo Rius*, obres que es van signar mútuament. En la tercera carta, amb data de 20/04/1945, Agustí agraeix l'enviament del seu amic. Es tracta de la carta més significativa de les que es conserven i la que més dades aporta. Gairebé tots els documents que es conserven d'Agustí coincideixen en el fet que aquells que estan escrits en català són manuscrits i tenen un caràcter proper i

familiar, mentre que els que estan escrits en castellà són mecanoscrits i, amb un tracte més distant, tenen un caràcter més oficial. Així doncs, tant aquest document com un de posterior i totes les dedicatòries que es conserven estan escrites en català.

Això ho enceta un document encapçalat amb la fórmula «Estimat Tiano», hipocorístic que revela un tracte només emprat pels seus amics més propers o en àmbit familiar i alhora curull de vacil·lacions ortogràfiques d'Agustí. Com a dada curiosa, Agustí concreta que el llibre li ha fet arribar «l'amic Goicoechea», un individu que, com més avant es veurà, fou força polèmic en relació a Sebastià Juan Arbó. *El viudo Rius* arribà a mans de Sebastià Juan Arbó signada poc temps després, en aparèixer. La dedicatòria és, sens dubte, la més interessant i significativa que es conserva d'Ignasi Agustí, la que transmet amb més intensitat el sentiment d'estima d'aquest escriptor i amic.

A Sebastià Juan Arbó, el primer exemplar que ha sortit de l'impremta. En la nit, ja llarga, del seu homenatge. Amb una abraçada que durarà quaranta anys més

Ignasi Agustí

VII Portes

Juliol XLV

Són, en definitiva, els dies de més fama i honors per a Agustí que es tornen en felicitat; amb el temps, però, aniria adquirint un posat trist i malenconiós que ja mai més abandonaria i amb què el conegué el seu amic durant els últims dies de la seva vida. Encara, però, els èxits se succeïen; *Mariona Rebull* es reeditava cada cop més i estenia la seva fama arreu d'Europa. L'any 1947 Edition Jeheber en publicava a Gènova

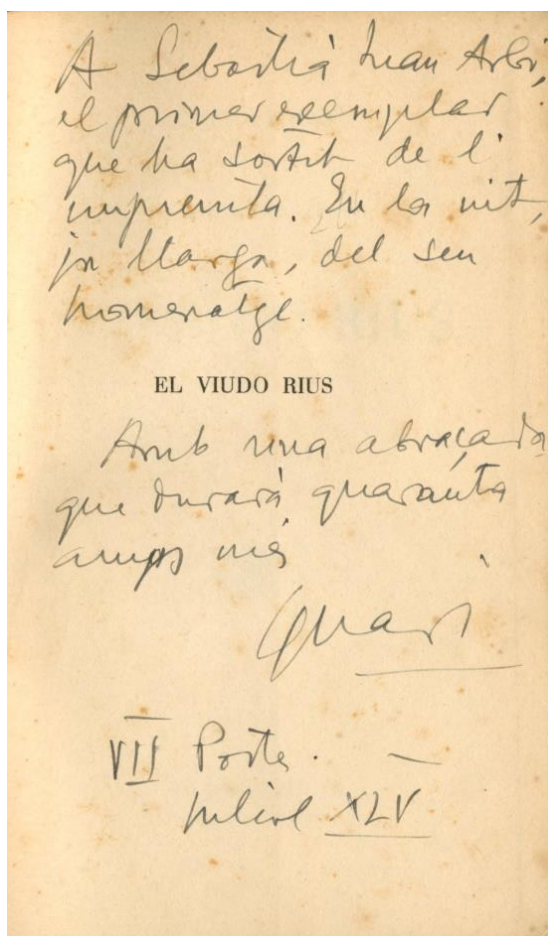

Fig. 23. Dedicatòria d'Ignasi Agustí a *El viudo Rius*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

la traducció en francès i, un any més tard, Juan Arbó la rebia signada pel seu amic:

A Sebastià Juan Arbó, com sempre i fins sempre. Efusivament,

Ignasi Agustí

IV. XLVIII

També havia d'esdevenir un moment de felicitat per a Sebastià Juan Arbó: el Premi Nadal 1948 requeia a les seves mans per *Sobre las piedras grises* en un moment de maduresa literària que el consagra com a novel·lista nacional. És un moment personal intens. Agustí i Juan Arbó es veien casi a diari al Salón Rosa, on aquest últim creava, sentia «una sombra que se había puesto a mi lado; oía la voz: «Hola, què fas?»»⁵⁷. Viatjaven junts a les seves respectives poblacions natal; hi passaven unes setmanes d'estiu, en comunió intel·lectual.

Només una petita ombra enterboliria aquest moment especial: Ignasi Agustí, jurat del Premi Nadal, va considerar que un altre escriptor mereixia el premi abans que el seu amic, i no el va votar. A tot això l'amistat sabé sobreposar-s'hi. L'any 1949 Juan Arbó entrava a formar part del jurat del Nadal, amb el seu amic, i començava una nova etapa de la seva vida. L'any 1952 publicava Ignasi Agustí a l'Ateneu de Madrid *Cataluña entre tradición y revolución* i el dedicava també al seu amic d'una forma molt similar a com ho havia fet abans.

La següent dedicatòria, a *Desiderio*, l'any 1957, assenyala un moment de canvi. *La ceniza fue árbol*, ja en el seu tercer volum, ja no s'edita a Destino sinó a Planeta, i Agustí ven totes les seves accions de l'empresa a Josep Vergés havent abandonat l'any anterior la seva ocupació com a jurat del Nadal. Agustí, amb nous reptes, se situa al capdavant de la Librería Editorial Argos, endegant una nova etapa professional, aquesta, però, curulla d'implicacions i males gestions empresarials que el farien acabar en l'oblit i la ruïna econòmica. Una carta d'Agustí, amb data de 21/09/1959, permet desvetllar una faceta professional de gran tràfec. Torna a aparèixer l'«Estimat Tiano» i un Agustí que s'excusa, com en un telegrama també ho havia fet, de no poder visitar-lo a Sant Carles. Està projectada l'aparició d'una nova

⁵⁷ Juan Arbó, S. (6 març 1974). En la muerte del escritor: Mi adiós a Ignacio Agustí. *La Vanguardia Española*, p. 13.

novel·la de Juan Arbó l'abril de l'any 1960, una obra que havia estat sol·licitada expressament per l'editor. A Agustí es deu, doncs, en part, l'aparició del primer volum de memòries de Sebastià Juan Arbó, *Los hombres de la tierra y el mar*, que s'acabaria publicant l'any 1961 i que culminaria en un segon volum, *Los hombres de la Ciudad*, l'any 1982 a Planeta. L'any 1959 assenyala també una altra fita amb l'entrada d'ambdós amics en el jurat del Premi Planeta:

Lara està impacient per que [sic] comencem a llegir i jo per la meva banda començaré a fer-ho demà passat, al arribar [sic] a Barcelona.

Fig. 24. José Manuel Lara Hernández (a l'esquerra) comentant passatges d'una novel·la presentada al Premi Planeta 1961 a Sebastià Juan Arbó. Imatge capturada de *Los años del NO-DO*. Radio Televisión Española (1961).

I més tard, una altra dedicatòria –aquest cop no a Juan Arbó, sinó a la seva muller i a la seva filla, a reedició de *Mariona Rebull* a Argos– assenyalaria una altra data important en la vida d'ambdós: l'entrada com a president d'Agustí a la Junta Directiva de l'Ateneu Barcelonès i la renovació com a vocal en aquesta de Juan Arbó l'any 1962.

L'amistat continua invariable, com ho demostra l'última carta conservada a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita amb data de 23/02/1963. Ignasi Agustí es veu obligat a absentar-se en les votacions del Premi Ariza, on eren jurats ambdós escriptors, per qüestions professionals la mateixa nit de la seva concessió, de manera que demana a Juan Arbó que excusi la seva presència i fa, alhora, la següent petició, mostra inefable de la confiança que li disposava:

Y al propio tiempo te suplico me sustituyas en las votaciones y asumas el voto que me corresponde, puesto que me consta a través de las conversaciones que he mantenido contigo durante estos días mi punto de vista sobre las obras coincide totalmente con el tuyo.

El fet que la relació hagués estat gairebé exclusivament personal i, algun cop, per via telefònica, fa gairebé innecessari que s'hagués d'establir més correspondència i que, de retruc, no es conservi res més. Durant l'últim període de la vida d'Agustí, a qui Sebastià Juan Arbó veia pesarós, fatigat i trist, es produí l'incident més greu de la relació, esclatat arran de la publicació de *El viejo Ateneo* a *La Vanguardia Española* el 27 de novembre de 1970, un article periodístic en què Juan Arbó feia una crònica de la decadència dels ateneus i demanava urgentment una renovació o un tancament definitiu de la institució a Barcelona. L'article, escrit sense cap mala intenció, fou rebut com un afront personal pel seu amic, que com ja s'ha dit presidia l'Ateneu, i durant un temps provocà que es distanciessin.

No van trigar en superar-ho; l'amistat, en aquest cas, ho podia tot. Tot això trobava Ignasi Agustí dedicant l'últim llibre que se'n conserva a Juan Arbó, *Guerra Civil*, escrit en part entre Gandesa i la Ràpita en una estada amb el seu amic a la Villa Blanca tres anys abans.

A Sebastián Juan Arbó con el afecto y la amistad de siempre.

Ignacio Agustí

1972

Ignasi Agustí i Peypoch, gran escriptor i amic incondicional de Sebastià Juan Arbó, desapareixia a Barcelona el 26 de febrer de 1974 després d'una llarga malaltia cardíaca deixant un buit insubstituïble en la vida del seu amic.

6.3.1 *L'altra història d'Ignasi Agustí i l'amistat amb Josep Vergés⁵⁸ i Joan Teixidor*

Parlar de Josep Vergés i Matas (Palafrugell, 1910) és gairebé una excusa per tornar a insistir en la figura d'Ignasi Agustí. No pot ésser, però, d'altra manera: havien pertangut a la mateixa direcció de la seva empresa i tenien caràcters i maneres de pensar si no enfrontades, diferents. El volum documental total que es conserva de Vergés és de deu cartes manuscrites i la dedicatòria d'un llibre – conservat tot a l'Arxiu Comarcal del Montsià– que permeten descobrir allò que, probablement per respecte, Sebastià Juan Arbó mai es va atrevir a contar sobre el seu gran amic. És també una oportunitat única per conèixer de primera mà la vessant més personal i íntima de Josep Vergés i estudiar quina fou la relació que el va unir amb Sebastià Juan Arbó. Per això, i pel fet que moltes de les cartes foren signades sense data, convé parlar d'aquesta documentació en dos apartats: un primer amb allò que ateny a Ignasi Agustí i l'altre referit al propi Vergés.

La lectura de l'epistolari amb Salvador Espriu permet intuir com fou el llastimós final d'Ignasi Agustí. Assaltat per deutes que no pot assumir heretats de successius fracassos empresarials i males gestions, amb dos infarts que preludien una mort imminent, aïllat i pessimista... tot jugava en detriment seu. S'havia vist durant un temps en un estira-i-arronsa amb Vergés a la direcció de Destino i finalment, en una decisió sobtada, li havia venut totes les seves accions. La correspondència personal amb Vergés és molt més concreta: l'editor no volia treballar amb Agustí perquè havien arribat a uns límits d'incomprensió insostenibles. Vergés, sense desitjar-li cap mal –més bé tot el contrari– no estava disposat a seguir treballant amb ell i l'havia liquidat econòmicament amb una quantitat, com expressa a la carta anomenada “Carta manuscrita sense data 4” – “Annex 2”–, «literalment fabulosa i li permet viure de renda el restant de la seva vida només que tingui una mica de seny. ¿Però el tindrà?». La decisió deixava, a més, Vergés enormement endeutat:

⁵⁸ La majoria d'afirmacions que es fan en aquest apartat, llevat d'aquelles ja fetes anteriorment, prenen base gairebé en la seva totalitat en la correspondència personal Josep Vergés–Sebastià Juan Arbó; cas contrari, s'adjunta la corresponent referència.

Ara he de treballar com un negre i refer una cosa que ha costat tants anys de pujar. ¡Quin afer més estúpid i insensat el nostre! No crec que es pugui torbar dues persones més idiotes que l'Agustí i jo. Encara ell, ha sortit cobert d'or...

Vergés no errava en les seves prediccions i el desastre per a Agustí sobrevindria amb el temps i els fracassos. A la greu malaltia cardíaca contreta s'hi sumaria un trastorn mental que repercutiria en el seu caràcter i que el duria a l'ingrés hospitalari; durant molt temps s'havia mantingut sota secret familiar i Vergés apunta entre línies, en una carta anomenada "Carta manuscrita sense data 5", a una negligència per part dels seus germans. Vergés havia intentat ajudar el seu amic en la mesura que li era possible, permetent-li col·laborar novament un temps a *Destino*, però l'experiència no havia arribat a bon port:

Nosaltres vam passar uns moments difícils doncs els darrers dies venia a Destino [sic] dirigint la publicació d'uns articles que cas d'haver-se publicat haurien enfonsat la revista. Quan l'havia convençut de que no es podia publicar m'en [sic] feia un altre de pitjor.

És un moment de crisi per a Agustí per als seus amics, o els pocs que conservava, com deia Juan Arbó, una crisi de la que mai més hauria de reflatar. Vergés i Juan Arbó, durant un temps força units, s'havien deixat de veure; Vergés, també afectat per problemes de salut i abatut per la situació d'Agustí, havia perdut les ganes de viatjar a Sant Carles de la Ràpita a passar dies d'estiu amb Juan Arbó i, de fet, a partir de la mort d'Agustí la relació entre Vergés i Arbó s'havia vist afectada.

Quant a Vergés i Juan Arbó, cal anar endarrere en el temps per resseguir documentalment la seva relació. Ja l'any 1950 –la seva amistat duia un bagatge que tenia els seus albars a l'Euzkadi– Vergès, que a banda d'ésser editor també havia estat escriptor, dedicava al seu amic un poemari, *Caminos del alma*, editat a càrrec seu en un llenguatge propi de la seva condició de poeta i que ja no abandonaria en les successives cartes:

A l'admirat Sebastià Juan Arbó, amb l'orgull legítim per què és nat a les nostres terres de l'Ebre, tan estimades, tan suggestives, mai oblidades i que li han servit per a escriure la millor de les seves novel·les, molt sincerament,

Vergés

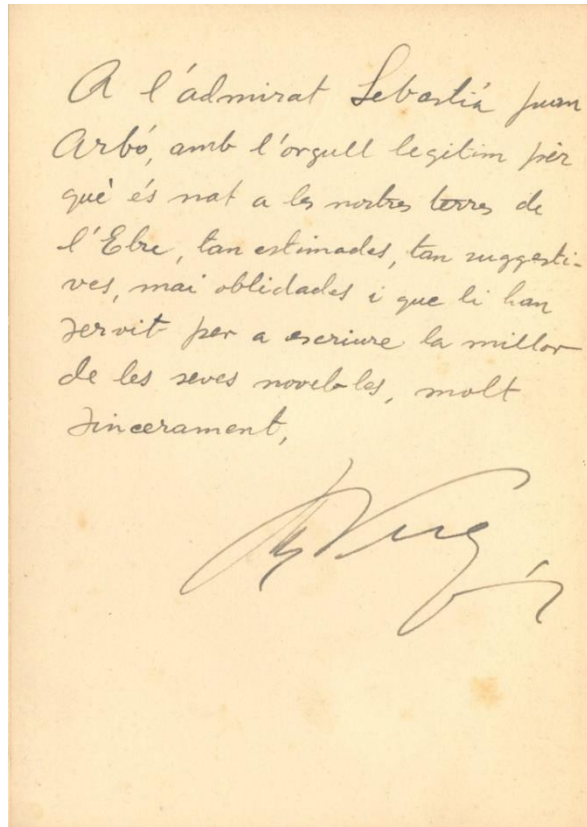

Fig. 25. Dedicatòria de Josep Vergés a *Caminos del alma*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

La majoria de cartes que es conserven relatives a Vergés apel·len al record del passat; de dies, per a ambdós i per a l'amistat, millors. Les dificultats, però, sorgien una darrera d'una altra. En una ocasió, com s'explica a la carta anomenada "Carta manuscrita sense data 1", algú havia calumniat Vergés intentant posar Sebastià Juan Arbó en contra seva; en aquestes ocasions, la carta era el vehicle emprat per reiterar els afectes en què tenia Vergés el seu amic:

Tu ets un home bo, generós i de vegades una mica infantil. Ésser amic teu és per a mi un privilegi i t'he donat proves de que et considero un dels millors amics. Ara, a les portes de la vellesa, no canviaré els meus afectes ni la meua manera de ser. Pots estar tranquil.

En una altra, Vergés es mostrava indignat per una prohibició aixecada contra el seu amic que li impedia publicar. Es tracta de la "Carta manuscrita sense data 2", que es pot interpretar que ronda els volts de l'any 1965 en què, com a conseqüència d'un article publicat a *Serra d'Or*, "Conversa amb Sebastià Juan Arbó" per Albert Manent, Sebastià Juan Arbó rebia un càstig de Manuel Fraga Iribarne per nombrar a Pere Coromines i Josep Tarradellas durant l'entrevista. Es tractava dels mecanismes

d'un règim totalitarista: de 1962 a 1966, Fraga Iribarne, Ministre de Turisme i Informació, havia estat gestant la Llei de Premsa i Impremta, que havia de suposar una apertura de la censura. Per a fer notar el contrast de la llei, durant aquest temps s'havien endegat mecanismes encara més repressius contra les personalitats contràries al règim i d'aquí, probablement, el càstig a Sebastià Juan Arbó. Vergés s'expressava de la següent manera:

Es [sic] un acte vil, digne d'un règim d'hipòcrites i cínicos. Tots estarem al vostre costat si calgués fer un esforç comú per aixecar aquesta interdicció fantasma, perquè de fet ningú oficialment dona la cara. Però crec que no caldrà fer res per ara. Ja veuràs com d'aquí unes setmanes tot s'arregla sol sense que puguis saber mai qui ha donat l'ordre. Tracten al país com si fos una classe de pàrvuls.

A tot això, a més, se sumaria un estat de salut de Vergés i de la seva dona que, a les portes de la vellesa, propiciaria un distanciament cada cop més evident. Sebastià Juan Arbó tampoc no n'era una excepció; havia patit un accident automobilístic i s'havia fracturat el braç i Vergés, que considerava allò un mal menor en comparació als seus, frivoltzava en la "Carta manuscrita sense data 5":

Em va saber molt greu que t'hagués passat precisament a tu aquest accident tan estúpid. Tots en tenim de coses en els cotxes i jo que ja hi estic acostumat no hi hauria donat gaire importància però coneixent-te a tu m'imagino que hauràs fet d'això una pàgina de Dostoievsky i t'haurà amargat l'estiu. De bona gana hauria canviat els papers.

Fig. 26. D'esquerra a dreta, Rafael Vázquez-Zamora, Josep Vergés, José María Espinàs, Joan Teixidor, Sebastià Juan Arbó i Juan Ramón Masoliver i Néstor Luján, membres del jurat del Premi Nadal 1958. Imatge extreta de Espinàs, J. M.; Juan Arbó, S.; Luján, N.; Masoliver, J.R.; Teixidor, J.; Vázquez-Zamora, R.; Vergés, J. (1959). El veredicto. *Destino*, 1118, p. 25.

Tot en les cartes de Vergés sembla estar escrit en un to trist, melangiós. Sobre el distanciament produït entre ambdós, el record i l'enyor, en una carta amb data de 24/08/1961, Vergés expressava:

Fa molt temps que no t'he vist. Sembla que era ahir que vam venir amb en Sosa a menjar llagostins. ¡Quantes coses han passat des d'aleshores! Del pobre Sosa em penso que no s'en [sic] recorda ningú i els que haurien de fer-ho son els que en parlen més malament.

Un dia d'aquests es morirà en Sagarra. Serà una necrològica de gran estel però és ara precisament que m'adono que no el podia veure ningú. Ja no dic estimar perquè això era impossible. ¡Que difícil és viure perquè et recordin com a en Rafel ---- o en Jaume Vicens [Vives]! Estic una mica trist, ja ho veus.

I encara, en una carta posterior, amb data de 04/08/1965:

He tingut una llarga malaltia i [he] estat més de dos mesos al llit amb un dolor insuportable d'un nervi inflammat de la columna vertebral. [...] Fa segles que no t'he vist i ni tan sols deus haver sabut que he estat malalt. Abans encara ens venies a veure de tant en tant però ara ni això. De que [sic] diables pots estar enfadat? Aquestes setmanes passades a casa, tan llargues, mirava cada dia les muntanyetes de Collserola que tantes vegades havíem anat a caminar fa anys. Aquell gos tan bonic que ens acompanyava. Es va morir fa poc i el vaig enterrar al jardí al peu d'un llimoner. Després de quinze anys aquesta casa meva ja està plena de records.

Tot això, evidentment, preocupava Juan Arbó, que no havia deixat de col·laborar a *Destino*, de qui encara en l'última carta que es conserva signada per Vergés, amb data de 31/11/1966 en parlava en els següents termes:

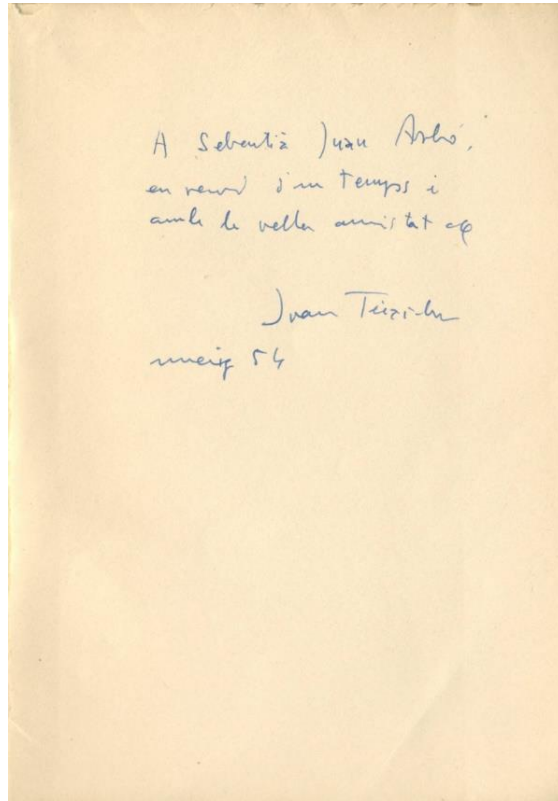
Vols per favor i una vegada per totes deixar de preocupar-te? L'afecte que et tinc és indestructible i per altra banda no ha passat res que pogués fer-te suposar que jo he canviat. El que passa que el temps vola –i ara que som grans encara més–, i la vida que portem fa impossible tot contacte personal. Però jo penso en tu molt sovint i mai podré dir ni pensar mal contra tu.

I encara Teixidor, també a *Destino*, fou un important amic de Sebastià Juan Arbó, que el considerava un gran poeta que s'havia deixat absorbir i perdre per la seva feina a *Destino*. L'amistat amb Teixidor, com amb Vergés, també es veuria condicionada positivament pel temps durant el qual havien format part del jurat del Premi Nadal. Es conserven 4 documents de Joan Teixidor a l'Arxiu Comarcal del Montsià: tots quatre relatius a llibres dedicats per Teixidor a Juan Arbó: *Joc partit* (1935), *Camí dels dies* (1948), *El príncep* (1954) i *Entre les lletres i les arts* (1956). Els tres primers són poemaris molt significatius quant a la producció literària del seu autor –de fet, Juan Arbó tenia en gran consideració *Joc partit*–; l'últim, és un aplec crític de textos d'autors majoritàriament catalans.

A Sebastià Juan Arbó, en record d'un temps i amb la vella amistat de

Joan Teixidor

Maig 54

A photograph of a handwritten dedication on aged, yellowish paper. The text is written in cursive and matches the text above. The paper shows signs of wear, including creases and discoloration.

A Sebastià Juan Arbó,
en record d'un temps i
amb la vella amistat de

Joan Teixidor
maig 54

Fig. 27. Dedicatòria de Joan Teixidor a *Joc partit*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

7. CONSOLIDACIÓ: ELS PREMIS LITERARIS

Sebastià Juan Arbó participà en diverses ocasions, al llarg de la seva trajectòria novel·lística, en certàmens literaris; tot i que més tard esdevingué membre del jurat en premis com el Creixells, el Ciutat de Barcelona, el Nadal o el Planeta, mai no deixà de presentar-s'hi; de fet, la seva situació econòmica, de la qual sempre se'n ressentí, no li permetia abstenir-se'n. S'entén, per tant, que tot i que en els primers premis a què es va presentar cercava el reconeixement i la difusió de la seva obra, el motiu ulterior que l'impel·lí a presentar-s'hi fou l'econòmic; amb la retribució que rebia de les edicions de les seves obres i les col·laboracions periodístiques amb penes i esforços tenia suficient per tirar endavant la seva família.

El primer que va guanyar fou el Premi Fastenrath, convocat alhora per la Real Acadèmia Espanyola i pels Jocs Florals de Barcelona⁵⁹, amb què l'any 1934 fou guardonat per *Terres de l'Ebre*. Ulteriorment esdevingué vencedor en certàmens com el Ciutat de Barcelona per *Camins de nit* (1935), en el Nadal amb *Sobre las piedras grises* (1948) o en el Miguel de Unamuno per la biografia *Pío Baroja y su tiempo* (1964), entre molts altres.

Cal dir, a més, que aquestes convocatòries mai li foren grates ni s'hi presentà de gust: una sèrie de situacions personals, de conflictes mantinguts amb altres escriptors i constants decepcions i problemes amb amics que tenia en jurats acabaren desenganyant-lo completament.

Es una gran verdad que los amigos –en nuestro oficio, y casi todos– es preferible no ponerlos a prueba, y pensar que sí, que son amigos, y sobre todo, entre los escritores. ¡Qué amigos, qué compañeros!⁶⁰

Per aquest motiu, acabà per presentar-se només en la mesura que considerava que la dotació s'ho valia o que el seu jurat era assequible; d'aquí, la seva admiració cap a escriptors que podien prescindir de presentar-se als concursos literaris

⁵⁹ Inicialment s'hi podia presentar novel·la, assaig o obra poètica escrita tant en castellà com en català, fins que l'any 1939, arran de la victòria del bàndol franquista, es restringí la presentació d'obres escrites en català.

⁶⁰ *Memorias*, p. 221.

després d'haver publicat un cert nombre d'obres i d'haver-se fet un nom. Admirava especialment Camilo José Cela, que havia pres la decisió personal, segons assegura Juan Arbó a *Los hombres de la ciudad*, de no presentar-se a cap concurs literari, fet que la seva situació econòmica li permetia⁶¹.

7.1 *El membre del jurat*

Des de la perspectiva distant que adquirí més tard quan esdevingué jurat, tot i reconèixer que els premis literaris eren mecanisme favorable de difusió de l'obra de l'autor guardonat, el nou jurat no deixà mai de ser-ne obertament crític, arribant-los a titllar d' «arma de doble tall» perquè d'una banda beneficiava la projecció d'un autor però d'altra generava falses vocacions literàries i exclouïa automàticament autors amb una vocació real. La diferència existent, segons Juan Arbó, entre una obra guanyadora i una obra finalista –o les finalistes–era sovint nul·la, i en qualsevol cas la decisió final acabava essent injusta en relació amb la resta de les obres no premiades; lamentava inclús que molts cops, quan les obres presentades no assolien un mínim de qualitat, s'acabés guardonant l'obra menys dolenta, precisament per la necessitat d'assignar un guanyador.

Malgrat tot, la nova faceta com a membre del jurat en premis literaris li va servir per assolir la plena consolidació com a referent literari de prestigi i fou una oportunitat única –tot i no estar gaire avesat a celebracions i actes genuïnament socials– per crear nous vincles afectius que l'uniren amb altres escriptors, crítics, periodistes i demés prohoms del món de les lletres.

⁶¹ Aquesta afirmació és únicament coherent entenent que Camilo José Cela, en vida de Sebastià Juan Arbó, només rebé el Premi Nacional de la Crítica en narrativa castellana, que premiava el millor llibre de narrativa o poesia publicat en un mateix any –sense dotació econòmica–, i amb què es distingí Camilo José Cela per *La catira*; després, però, fou guardonat –a banda dels nombrosos i prestigiosos reconeixements a la seva obra– amb el Premi Planeta 1994 per *La cruz de San Andrés*, entre altres reconeixements.

7.1.1 *El Premi Nadal*

Sebastià Juan Arbó guanyà el Premi Nadal de novel·la l'any 1948 amb *Sobre las piedras grises*. Un any més tard passà formar part del jurat del mateix Nadal amb Ignasi Agustí, Joan Teixidor, Josep Vergés, Joan Ramón Masoliver, Rafael Vázquez Zamora, que n'era el secretari, i Néstor Luján, que s'incorporà el mateix any; amb això, el jurat va passar d'estar format per cinc membres a ser set els jutges literaris. La tasca de Juan Arbó com a jurat en aquest premi, després de deu convocatòries, finalitzà l'any 1959, essent substituït per Antonio Vilanova quan va rebre l'ofertament de Lara Hernández per formar part del jurat del Premi Planeta, editorial on ja havia publicat diversos volums i on tingué, durant un temps, un despatx propi. Per no comprometre's en dos concursos literaris importants simultàniament –per la dificultat que suposava combinar ambdues tasques, tenint en compte que s'hi dedicava per complet i que el volum d'obres que es presentaven era cada cop molt elevat–, acabà abandonant en última instància el Nadal.

Fig. 28. Membres del jurat del Premi Nadal 1956. Sebastià Juan Arbó (al fons al centre) entre Néstor Luján (a l'esquerra) i Josep Vergés. Imatge extreta de Delibes, M. (1957). *El Premio Eugenio Nadal*. Destino, 1014, p. 24.

7.1.1.1 *Miguel Delibes, l'homòleg*

En un principi, Sebastià Juan Arbó i Miguel Delibes Setién tenien en comú haver resultat ambdós vencedors en convocatòries diferents del Premi Nadal: Miguel Delibes en primer lloc, l'any 1947, amb la seva primera novel·la, *La sombra del ciprés es alargada*, que precediria la victòria al cap d'un any de Sebastià Juan Arbó amb la novel·la *Sobre las piedras grises*. Aquest pretext fou el que féu servir Miguel Delibes per establir el primer contacte amb Sebastià Juan Arbó el dia 8 de gener de l'any 1949, dos dies després de consagrar-se com a vencedor del Nadal de 1948 Juan Arbó.

Miguel Delibes es trobava justament en els seus inicis literaris. Nascut l'any 1920 a Valladolid, era redactor de crítica cinematogràfica al diari *El Norte de Castilla* i exercia com a catedràtic de Dret Mercantil de l'Escola de Comerç val·lisoletana. Més tard, esdevingué una de les figures més importants de la literatura contemporània espanyola, amb una extensa obra que abraçaria gèneres com la novel·la, l'assaig, el llibre de viatges o el de caça, i amb un extens palmarès amb guardons literaris de la talla del Premi Príncep d'Astúries, el Premi Nacional de les Lletres Espanyoles o la Medalla d'Or de Castella i Lleó.

Amb data de 08/01/1949, Delibes envià, doncs, una targeta postal felicitant Sebastià Juan Arbó per l'obtenció del Nadal a l'Ateneu Barcelonès i demanant-li la seva adreça per fer-li arribar el llibre amb què havia estat guardonat ell un any abans. Aquest primer contacte suposa, doncs, el reconeixement d'un homòleg que li oferiria la seva primera obra, amb un to estrictament formal i un llenguatge molt proper al literari, referint-se a Juan Arbó amb la fórmula «distinguido señor».

El febrer del mateix any rebia a casa seva l'exemplar de l'obra promesa signada de la següent manera:

Al excelente novelista Sebastián J. Arbó, con la admiración y el afecto de

Miguel Delibes

Febrero 49.

Miguel Delibes se situava com a admirador de l'obra de Juan Arbó, que duia un total de 9 obres publicades, i el considerava excel·lent. Probablement, tot i que no és segur ni provat, Sebastià Juan Arbó va correspondre a aquestes atencions amb un exemplar signat de la seva novel·la publicada en tenir-ne una primera edició.

Al cap de 3 anys ambdós autors tornaren a mantenir correspondència escrita, contacte paralitzat des d'aleshores. Sebastià Juan Arbó havia enviat un exemplar de la biografia *Cervantes* a Valladolid, on un Miguel Delibes que havia assolit el càrrec de subdirector del *Norte de Castilla* i que duia escrita ja la seva tercera novel·la,

El camino, li contestava agraint el record que li dedicava; compromentent una ressenya al diari en acabar de llegir l'obra i expressant a Sebastià Juan Arbó la intenció de viatjar a Barcelona. La carta en qüestió, manuscrita, data de 23 de març; no hi figura l'any. Pel context d'una carta posterior que rebria Juan Arbó el 28 d'abril de 1952, en què Miguel Delibes anuncia que, a data de 27 d'abril, havia publicat l'article sobre la biografia de Miguel de Cervantes amb la intenció de deixar constància escrita de la seva admiració, s'entén que la carta anterior pertany al mateix any 1952, i que des que *Cervantes* havia arribat a mans de Delibes fins que en publicà la ressenya havia passat poc més d'un mes.

Reprement novament la carta amb data de 23/03/1952, s'observa un canvi important: sense que modifiqui el to ni el registre, es produeix una variació substancial en la manera com Delibes interpel·la al seu company: passa d'anomenar-lo «distinguido señor» a conferir-li un tracte molt més proper amb la fórmula «querido amigo».

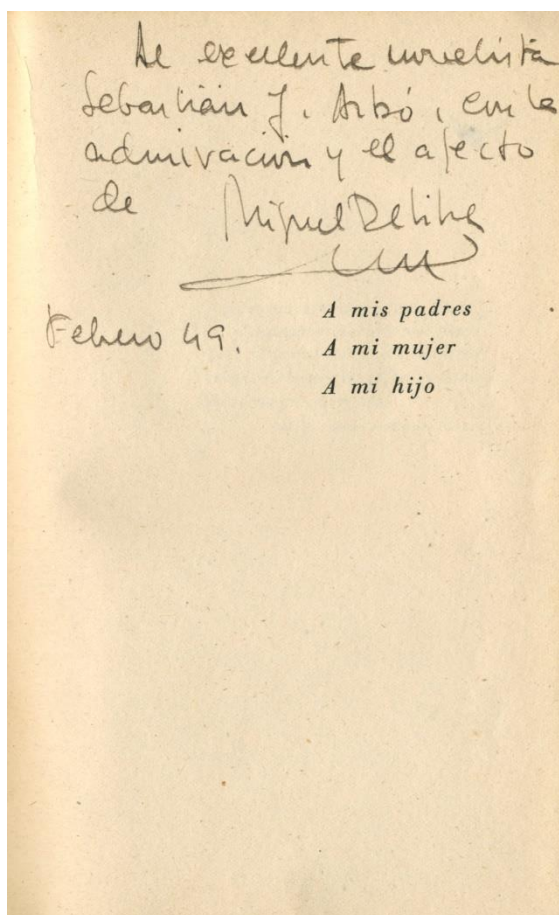

Fig. 29. Dedicatòria de Miguel Delibes a *La sombra del ciprés es alargada*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Mario López Albiol assegura que Sebastià Juan Arbó havia fet la ruta del Quixot abans d'escriure la biografia de Miguel de Cervantes per veure en primera persona els paisatges que havien inspirat l'obra del castellà. De fet, la biografia que escrigué Juan Arbó és el producte d'una recerca minuciosa i formalment la primera obra que publicà en castellà –obviant l'autotraducció de *L'inútil combat* al castellà–, amb la qual reféu la seva tasca creadora, anihilada arran de la guerra civil. No obstant això, se sap que no fou aquesta l'última vegada que viatjà per terres castellanès amb aquest objectiu.

L'any 1954, hi tornà amb motiu d'un recorregut col·lectiu anomenat *Jornadas literarias por La Mancha*, on hi viatjà de manera conjunta amb seixanta escriptors i crítics; entre aquests hi havia Miguel Delibes i no es pot descartar, per tant, que fos el seu primer encontre cara a cara.

Després d'aquest esdeveniment segueix un període de silenci epistolar que només es pot explicar com a conseqüència d'un buit documental en el fons documental. La següent carta que es conserva es remunta ja a 08/12/1957 i versa sobre qüestions editorials. Pel context se sobreentén que Juan Arbó havia mediat amb Alfredo Darnell, d'Ediciones Cid, per aconseguir una possible edició a Miguel Delibes, que aprofitava la present per desitjar un feliç any nou al seu company

L'any 1959 Miguel Delibes envià un exemplar de la primera edició de la seva novel·la *La hoja roja* dedicat a Sebastià Juan Arbó; al cap de 9 anys, perdut ja definitivament el contacte, Sebastià Juan Arbó enviava la biografia *Pío Baroja y su tiempo* a Delibes en record seu, per la qual cosa corresponia aquest amb una carta amb data de 07/04/1968, on hi fa l'agraïment i promet una nova ressenya a la segona edició de la biografia. Ni el temps ni la distància havien destruït el record d'una antiga amistat que roman en la fórmula «querido Arbó».

Arran de la defunció de la dona de Miguel Delibes, el 22 de novembre de 1974, Sebastià Juan Arbó li transmeté el seu condol, rebent resposta escrita amb data de 07/12/1974. Aquesta fou l'última carta que rebé Sebastià Juan Arbó d'un amic fortament dolgut per la pèrdua; a partir d'aquest moment es perd el rastre de la relació, almenys a nivell epistolar; una relació de la que res se'n coneixia i de la qual se'n continua sabent molt poc. Gràcies, però, als documents que lleguen els fons

Sebastià Juan Arbó de l'Arxiu Sant Carles de la Ràpita i de l'Arxiu Comarcal del Montsià, es comença a descobrir.

7.1.1.2 *Candel, un «talent» amb «desfici»*

L'amistat amb Francesc Candel tingué la seva gènesi en el marc del Premi Nadal de l'any 1956. Candel, amb 30 anys, feia tres anys que provava sort per diferents concursos literaris i editorials amb la novel·la *Brisa del cerro*, la seva primera obra novel·lística pròpiament dita, que no veié la llum fins l'any 1970. No desanimat per aquest primer fracàs, tornà a provar sort amb la novel·la *Hay una juventud que aguarda*, on relata el seu primer fracàs literari, i que presentà al Nadal de l'any 1956.

Fou en aquell moment que a Sebastià Juan Arbó, en la fase de selecció dels finalistes, li fou assignada en el lot de novel·les l'obra que havia presentat Candel. Recomanada per la seva dona, Teresa Bes, a qui ja havia donat la novel·la per a que se la llegís, Sebastià Juan Arbó ho féu pròpiament. Inicialment mogut per una certa desconfiança –la que causa, segons ell, la primera lectura d'un autor completament desconegut- començà a interessar-se per la novel·la a mesura que en fullejava les primeres pàgines, i s'encarregà de fer saber als companys del jurat aquesta afinitat, reconeixent el talent d'aquell jove escriptor. Sabedor que la novel·la no passaria a la final per motius «evidents» –assegurava que ni tan sols ho pretenia, ja que li retreia, i sempre li retragué, que la seva obra era poc apropiada, a banda que anava, segons ell, sobrada en defectes de forma- envià una carta a l'escriptor per a que no desistís en el seu afany literari:

M'ha agradat la novel·la, encara que no guanyarà. Però hi ha tan de desfici en aquesta novel·la, que sembla que, si no guanya el premi, deixarà d'escriure. No ho faci, vostè té talent d'escriptor⁶².

Després d'això, donà la novel·la a Ignasi Agustí per a que se la llegís, el qual hi va quedar satisfet. Tal i com ja havia pronosticat, Candel no aconseguí el Nadal, on només rebé el vot favorable del mateix Sebastià Juan Arbó que, interessat per què es publicés en una editorial, li recomanà que anés a veure l'amic Josep Janés i que li

⁶² Muñoz, J. M. (2005). Francesc Candel, l'escriptor amb sort. *L'Avenç*, 306, p. 14.

portés la seva carta. Amb aquestes instruccions, Candel es disposà a fer-ho quan es trobà a un amic d'infància, Eduardo Manchón, jugador del Futbol Club Barcelona, que casualment coneixia «un editor que anava a saludar els jugadors després de cada partit», a qui tenia la intenció de parlar-hi bé i fer al·lusió a la novel·la. Aquest editor resultà ser, com després es veié, Josep Janés. Així doncs, amb aquesta doble recomanació i empès per l'efusió amb què l'editor rebé l'obra, Francesc Candel aconseguí la seva primera edició per *Hay una juventud que aguarda*, publicada el mateix any a l'empresa de Janés, que en certa manera passà desapercebuda per la crítica. En saber la notícia, va córrer a l'Or del Rhin a comunicar la nova a Juan Arbó, que se n'alegrà molt, i li digué que s'afanyés en cobrar, no fos cas que Janés ja hagués volatilitzat la paga quan li anés a donar.

Per celebrar aquesta primera publicació, Janés mateix convidà Juan Arbó i Candel, a sopar a l'Hotel Colón, on menjaren copiosament i gaudiren d'una vetllada amical que conclougué amb un brindis amb xampany. Després d'això, li va lliurar un primer pagament, un avançament de 10.000 pesetes, tot augurant-li un futur prometedor del qual Juan Arbó encara no les tenia totes.

Tot fa pensar que en aquest mateix sopar Candel lliura dedicat el primer dels 11 llibres que es conserven amb la seva signatura a l'Arxiu Comarcal del Montsià; d'entrada, aquest volum, només comparable al dels llibres d'Agustí Esclasans, fa pensar infal·liblement que l'amistat que els uní fou tal que Candel sentia la necessitat de testimoniar-la dedicant-li bona part dels llibres que a partir d'aquell moment va començar a publicar; Juan Arbó era, sens dubte la persona que en bona mesura l'ajudà a fer la seva primera incursió en el món de les lletres. Aquesta primera dedicatòria deia el següent:

Al gran escritor Sebastián Juan Arbó con admiración, con cariño, con agradecimiento; con ese inmenso agradecimiento que una simple dedicatoria no puede demostrar.

Francisco Candel

Barcelona, marzo de 1956

Per aquell temps naixia Marujita Candel, la seva filla; els diners de publicació foren per a ell, un regal del cel: «el pa que porten tots els nadons sota el braç en néixer». Pensant que Janés i Juan Arbó s'excusarien, els va invitar al bateig de sa filla; contra tot pronòstic, van acudir a la celebració i féren els seus corresponents presents; una prova més que l'amistat que els unia transcendia qüestions editorials o d'altres tipus⁶³.

Un any després, en la mateixa editorial, Candel veuria catapultada la seva fama per l'escàndol provocat arran de la publicació de *Donde la ciudad cambia su nombre*, obra que generà controvèrsia en la crítica i una forta polèmica veïnal ja que

Candel al·ludia directament a personatges del seu barri amb qui convivia, tot fent-hi un retrat que els deixava en evidència. Aquest mateix any morí Josep Janés en un aparatós accident de trànsit. Candel quedava, doncs, sense editor –Janés havia promès publicar-li totes les obres–. No fou difícil per a Candel, amb la repercussió mediàtica que havia aconseguit amb l'obra, de trobar nous editors.

L'epistolari de Sebastià Juan Arbó que es conserva a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita només aplega 3 documents personals de Francesc Candel. En el primer d'aquests no se'n fa constar la data; els altres dos són de dates molt distants: l'un de l'any 1968 i l'altre de l'any 1983, un any abans de la desaparició de l'escriptor de les terres de l'Ebre.

El primer document, sense data, és una nota personal d'agraïment per un llibre que Sebastià Juan Arbó li dedicà a Francesc Candel, el títol del qual es desconeix. Amb prou feines 3 línies que acaben, però, amb un «ya pasaré la semana

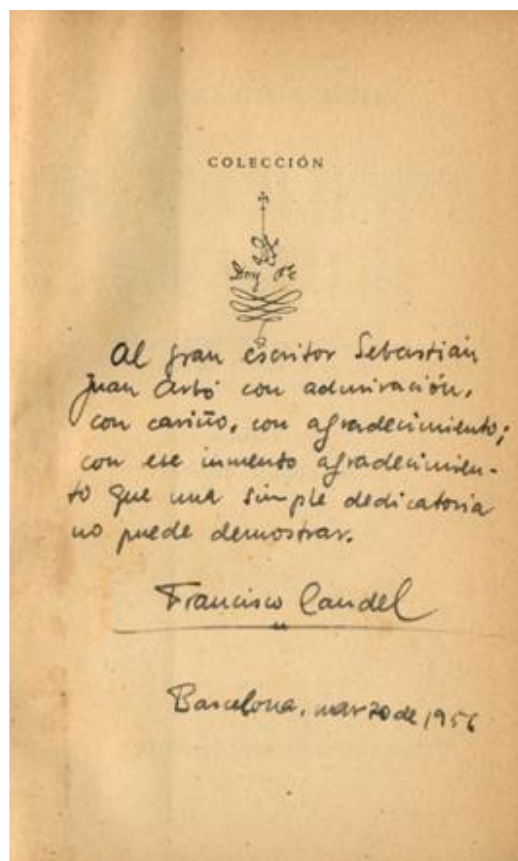

Fig. 30. Dedicatòria de Francesc Candel a *Hay una juventud que aguarda*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

⁶³ Informació extreta d'un retall de premsa conservat a l'Arxiu Comarcal del Montsià sense identificar on hi consta un article signat per Francesc Candel que duu per títol *Janés, el magnànim*.

que viene» que respon a l'única qüestió que pot plantejar el volum de correspondència: per què, considerant-se amics, és aquest tan escàs?

Fig. 31. Sebastià Juan Arbó escrivint a un cafè. Imatge extreta de Candel, F. (22 novembre 1988). José Moya i la seva humanitat de mecenes. *Diario de Barcelona*, p. (?).

No ha de passar inadvertit el fet que Francesc Candel, tot i ser natural del Rincón de Ademuz, es traslladà a viure a les barraques dels voltants de Montjuïc amb només 4 anys. La proximitat geogràfica, doncs, explicaria que no se'n conservi gairebé correspondència i que la seva relació hagués estat de contacte personal

Aquestes línies d'agraïment, pel tipus de suport en què foren escrites –un tros de cartró estripat–, formaren part d'una nota ràpida que el mateix

Candel va deixar probablement en algun dels molts llocs que freqüentava Juan Arbó, tals com l'Ateneu, el Salón Rosa, l'Or del Rhin o les oficines de l'Editorial Planeta; això explicaria també el motiu pel qual no tenen data. Aquesta nota també mostra un fet prou remarcable: no només fou Candel qui dedicà llibres a Sebastià Juan Arbó, sinó que també esdevingué a la inversa.

Durant aquest temps no pararen en cap moment d'arribar llibres signats per Candel, que Juan Arbó anava incorporant a la seva biblioteca personal. Com ja s'ha dit, es compten un total de 12, i en gairebé tots ells l'autor vol deixar contínuament constància escrita de l'agraïment que li continua professant i desitjant sort per a ambdós en publicacions futures.

Més tard, tal i com expressa Francesc Candel en una carta amb data de 26/11/1968, el contacte que mantingueren va minvar. Candel ja no el trobava a l'Or del Rhin escrivint ja que s'havia traslladat al Salón Rosa, però en aquest li havia estat

impossible contactar-hi i, tot oferint-li el número de telèfon per reprendre el contacte, recorda una antiga estança a Sant Carles de la Ràpita amb Sebastià Juan Arbó i son germà, Joan Juan Arbó. D'aquest petit distanciament que es deriva un alt nivell de formalitat en el text, conseqüència alhora de la diferència d'edat que els separava.

Aquesta formalitat es manté a l'última carta, amb data de 20/10/1983, que es compta entre les últimes que rebé l'escriptor abans de morir. La carta, perdut ja definitivament el contacte entre ambdós escriptors, és la resposta a una d'anterior enviada per Juan Arbó en motiu d'un article de Candel a *El Periódico* en què agraeix a aquest l'haver estat el primer en donar-li la mà en el món de les lletres. Amb motiu de la present aprofita també per constatar el fet que, tot i no haver-se vist durant molt temps –un altre cop, els intents que havia fet de visitar-lo havien resultat infructuosos– havia anat sabent d'ell a través de José Moya, que treballava a l'Editorial Plaza-Janés. Candel no pot evitar sentir recança d'haver-li dedicat poques atencions en comparació a les que, a través dels seus articles, Sebastià Juan Arbó li havia dedicat, i un cop més li restava profundament agraït:

Debería de haber escrito más de usted, como usted lo hizo, en tiempos, de mí, y bien, y a gran espacio, aparte de haberme escrito en mis primeros tiempos alentándome, y haberle influido luego a Janés sobre mí. Esto son cosas que no se olvidan y, a veces, he sentido algo así como remordimiento, como de pensar que yo, todo esto, no se lo he agradecido nunca bastante.

Francesc Candel conclou la carta d'una manera que es presta a ser interpretada en clau d'acomiadament definitiu; ha llegit el llibre *Memorias* i d'alguna manera, contagiats per la melangia amb què descriu les darreres pàgines de la seva vida, vol tornar a veure Sebastià Juan Arbó a Barcelona, segurament sabedor que, possiblement, serà l'últim cop que es vegin.

L'última línia d'aquesta carta, i l'última de la correspondència, és sens dubtes la més significativa i la que il·lustra millor el sentiment de Candel cap a Juan Arbó:

Le admira y le quiere,

Francisco Candel.

Admiració i estima són, doncs, les dos paraules que resumeixen la perspectiva de Francesc Candel sobre un escriptor, Sebastià Juan Arbó, que fou sens dubte el seu

descobridor, qui primer li somrigué i qui li garantí una carrera literària pròspera que va saber gestionar per esdevenir l'escriptor d'èxit que ha estat. A la dedicatòria del llibre *Han matado a un hombre, han roto un paisaje* (Barcelona: José Janés, Editor, 1959), Candel ja li ho reconeixia:

*Al gran escritor Sebastián Juan Arbó, que fué el primero que me dió la mano.
Suerte para ambos.*

Francisco Candel

En això rau la importància de Sebastià Juan Arbó com a jurat dels premis literaris: en el descobriment i propulsió de nous talents literaris, fet que, tenint en compte que ell mateix assegurava que veia «aquí y allá casos aislados de méritos en el campo de la Novela, de las Poesía, del Ensayo, algunos de ellos muy notables; pero entre los escritores de hoy, por más que me esfuerzo en ello, no veo a los que hayan de suplir [...] a un Baroja, a un Blasco Ibáñez, a un Pérez de Ayala en la novela; a un Antonio Machado, a un Juan Ramón Jiménez, a un García Lorca en poesía; a un Ortega y Gasset, a un Azorín, a un Unamuno, [...] en el ensayo; a un Benavente en el teatro»⁶⁴, descobrir nous talents literaris li va servir, almenys, de consol.

⁶⁴ Pròleg a Juan Arbó, S. (1963). *Pío Baroja y su tiempo*. Barcelona: Planeta.

7.1.2 *El Premi Planeta*

Quant al Premi Planeta, Sebastià Juan Arbó en fou membre del jurat de l'any 1959 al 1971. Víctor Chamorro, que va participar en aquest certamen amb el seu suport, el descriu, des de la perspectiva de l'admiració personal i literària, com un membre implicat com cap altre, sense cap mena d'objeccions a l'hora de jutjar, sense desmerèixer cap obra i amb una potestat d'execució comparable només a la influència que exercia José Manuel Lara Hernández, el director de l'editorial: Juan Arbó n'era una mena de «director literari» sense ostentar el càrrec real. Chamorro incideix sobretot en què, amb afirmacions llargament mantingudes, era l'únic que llegia totes les obres⁶⁵. En cas que entre aquestes descobrís algun autor amb potencial literari però poques possibilitats de guanyar, s'encarregava de moure la seva influència per a que l'obra, com a mínim, obtingués una publicació a l'editorial.

Manuel del Arco afirmava quelcom similar en una entrevista a Sebastià Juan Arbó, el dia de l'entrega del Premi Planeta de l'any 1963:

Sebastián Juan Arbó es el único miembro del jurado que se ha leído todas las obras presentadas. Para mí, él es quien podía ya decidir el concurso; lo demás, votaciones y cena, son un espectáculo que entra en la propaganda.⁶⁶

No seria estrany que fos veritat tenint en compte que el propi Lara, que també n'era jutge, no tenia manies en admetre obertament que del

Fig. 32. Sebastià Juan Arbó vist per Manuel del Arco. Caricatura estreta de Del Arco, M. (15 octubre 1963). Mano a mano: Sebastián Juan Arbó. *La Vanguardia Española*, p. 13.

⁶⁵ S'ha de tenir en compte que el Premi Planeta passava abans per un procés de selecció per part de lectors associats que s'oferien a fer la tria.

⁶⁶ Del Arco, M. (15 octubre 1963). Mano a mano: Sebastián Juan Arbó. *La Vanguardia Española*, p. 23.

seu propi concurs només es llegia les novel·les que en la fase final havien obtingut major puntuació⁶⁷.

Força crític amb aquesta manera de procedir, Sebastià Juan Arbó s'hi va pronunciar més d'un cop, com és el cas d'una anècdota referida a José Luis Castillo-Puche, jurat imposit del Premi Ciutat de Benidorm una nit abans de la concessió d'aquest, al qual s'havia presentat ell mateix:

Llegó cansado y, naturalmente, sin haber leído nada –así se dan a veces los premios–; le pasarían mi novela, como la más destacada.

Llegó muy tarde; el alcalde le habría invitado a cenar, cosa natural, y al irse a dormir, el señor Castillo, se llevaría mi novela y supongo que alguna más; yo he sido jurado y sé lo que puede leerse en una noche, cuando uno llega tarde y después de los agasajos. Pues bien: este señor decidió. El resultado fue para mí un desastre. Según Tomás Salvador, el señor Castillo Puche, tres aquella lectura “atenta” –durmiendo como diría Clarín- hizo una “crítica demoledora”, y lo más tremendo, impuso su opinión. Así, repito, se dan los premios.⁶⁸

En aquest fragment, més que un greuge, el que fa és mostrar la seva vessant més reivindicativa amb una realitat del seu temps; ell per la seva part assegurava haver estat estrictament rigorós en la seva tasca com a membre del jurat i haver actuat de manera correcta, tan és així que inclús donava a totes les obres que quedaven excloses de la tria inicial –fossin les que fossin–una ullada general amb què ràpidament s'adonava si la seva lectura s'ho valia perquè no quedés ningú exclòs de manera injusta.⁶⁹

Com a jurat del Premi Planeta, al llarg de les diverses edicions en què hi figurà, els seus homòlegs al jurat foren els següents literats, que variaren al llarg de les 13 edicions en què hi prengué part: Joaquín de Entrambasaguas, Carmen Laforet, Ignasi Agustí, Ricardo Fernández de la Reguera, Torcuato Luca de Tena, José Manuel Lara

⁶⁷ Del Arco, M. (10 octubre 1962). Mano a mano: José Manuel Lara. *La Vanguardia Española*, p. 29.

⁶⁸ *Los hombres de la ciudad*, p. 224.

⁶⁹ Per entendre millor la seva labor com a jurat, és interessant aquí tornar a fer referència a l'article anteriorment citat del *Mano a mano*, entrevista de Manuel del Arco a Sebastià Juan Arbó: «—Enteras, ¿cuántas novelas te has leído? [del Arco a Juan Arbó] / —Unas veinticinco, que son las que creo merecían leerse enteras. /—¿Cuántas han concurrido?/ —Unas ciento cuarenta./ —¿Cuántas no has llegado a la página quince?/ —Unas ochenta./ —Faltan unas treinta; ¿qué les pasaba a éstas?/ —Las leí más de la mitad, esperando, en algunas, el final para ver si encontraba algo de lo que parecía prometer; al final me encontré con la decepción.»

Hernández, Josep Maria Gironella, José Luis Vázquez-Dorero, Joaquim Molas, Baltasar Porcel, Martí de Riquer i Manuel Lombardero, sempre en qualitat de secretari.

Sebastià Juan Arbó abandonà definitivament aquest càrrec l'any 1972, al mateix temps que ho féu Baltasar Porcel, i foren substituïts ambdós per Antonio Iglesias Laguna i Carles Pujol.

Fig. 33. Jurat del Premi Planeta 1970. S'hi poden veure, d'esquerra a dreta, Manuel Lombardero, Martí de Riquer i Morera, José Manuel Lara Hernández, Sebastià Juan Arbó, Ricardo Fernández de la Reguera i Baltasar Porcel. Imatge extreta de <<http://www.premioplaneta.es/historia/imagenes.html>>

7.1.2.1 *Víctor Chamorro, el finalista*

Víctor Chamorro Calzón, natural de Monroy (Càceres), nasqué l'any 1939. Es tracta d'una personalitat literària de gran interès per, entre altres coses, el valor del testimoni que ha aportat⁷⁰.

⁷⁰ Per a aquest treball de recerca s'ha pogut comptar amb l'ajut del mateix Víctor Chamorro, que ha aportat el seu testimoni a través d'una entrevista telefònica que va concedir a data de 06/09/2015. A l'edat de 76 anys, Víctor Chamorro conserva plenes facultats memorístiques; tan és així que recorda perfectament Sebastià Juan Arbó i ha cedit voluntàriament una còpia de les cartes

Víctor Chamorro és un escriptor únic: d'una banda, és l'escriptor extremeny amb l'obra més extensa i que ha acumulat el major nombre de premis literaris fins al moment; la seva importància en el panorama literari extremeny només troba semblants si un es remunta al segle XIX, amb José Espronceda. D'altra banda, el valor i transcendència de la part del fons relacionada amb Víctor Chamorro radica en què és una de les poques personalitats literàries que dedicà un llibre a Sebastià Juan Arbó i que a data de 2016 encara és viva, essent, doncs, entre aquestes, l'única que pot aportar un testimoni fidedigne transcendent sobre Sebastià Juan Arbó i la seva època per a aquesta recerca.

Víctor Chamorro conegué Sebastià Juan Arbó en persona tres dies després de quedar finalista per primer cop del Premi Planeta amb la novel·la *El santo y el demonio* l'octubre de l'any 1963, secundada d'un gran escàndol pel contingut que presentava. Chamorro, amb només 24 anys, es presentà a les oficines de l'Editorial Planeta a Barcelona per indicació de Lara, que volia presentar-li Luis Romero, guanyador de la convocatòria amb *El velero*. Tot seguit el féu passar al despatx de Sebastià Juan Arbó, que el volia conèixer en persona.

El primer que li digué l'autor en veure'l fou que per molt revolt que hagués causat l'obra –Chamorro assegura que Gironella la qualificava de «demasiado escabrosa y tremendista» i que «se puso enfermo leyendo el libro. Hablaba mal de mí: que yo debía ser un bicho rarísimo, porque para escribir ese libro...»–, no calia tocar res, que «la novela estaba perfecta tal y como estaba»; i ja no només això, sinó que no s'amagava en dir que era la millor novel·la en castellà que s'havia escrit en molt temps. Després, en presència seva va començar a seccionar la novel·la en parts, comentant fragments subratllats, que eren els que ell llegia al jurat per intentar transmetre'ls el seu entusiasme, i inclús «se emocionaba con algunos pasajes de la novela, y me decía: ¡Qué hermoso este personaje!».

Sebastià Juan Arbó sentia admiració per l'obra de l'extremeny. El mateix Chamorro reconeix que «ya no eran los elogios hacia mí, sino que lo hacía público y

que Sebastià Juan Arbó li envià extreta del seu fons personal. Això ha arribat per mediació de Jonás Sánchez Pedrero, el seu biògraf, a qui cal agrair també la seva disposició. A partir d'aquest moment i fins concloure amb aquest apartat, tota la informació que no vingui amb la seva corresponent referència se sobreentén extreta d'aquesta font oral.

claro, como este hombre tenía mucho prestigio, yo empecé a ser conocido a través de lo que dijo Arbó de mí», i en guarda encara «una inmensa gratitud». No en va havia estat l'únic vot favorable que va rebre i que el convertí en finalista. Fou en aquest primer Planeta quan Chamorro, llicenciat en Dret per la Universitat de Salamanca, es consagrà com a novel·lista. Anys més tard la seva terra el guardonaria amb la Medalla d'Extremadura, l'any 2012.

Arran d'aquest primer contacte personal Chamorro i Juan Arbó iniciaren una correspondència personal establerta en una primera carta, amb data de 28/02/1964, en què Chamorro celebrava la publicació de *Pío Baroja y su tiempo* per part del seu company.

Víctor Chamorro treballava en la novel·la *El adúltero y dios*, i ho havia manifestat en persona a Juan Arbó. Pel que s'intueix en la següent carta, amb data de 23/03/1964, per ser el primer que li havia estirat la mà, Chamorro el tenia en gran estima i consideració. Aquest és el motiu que el portà a demanar-li el favor d'escriure unes línies de recomanació per accedir a una beca literària de la fundació Juan March, que requeria un informe de mèrits literaris escrit per un autor de renom. En la mateixa carta manifestava novament el propòsit d'enviar-li l'esborrany de *El adúltero y Dios*, que acabà finalment materialitzant, en la següent carta amb data de 27/04/1964.

Aquest document fou, tanmateix, el detonant d'un seguit de malentesos. Chamorro deixava constància en tot moment que era conscient de les mancances del text, i que l'enviament que li feia era el d'una novel·la sense corregir, amb errors i escrita a corre-cuita; pretenia ser, més que un esborrany, una idea de la futura novel·la, que aspirava a presentar, juntament amb una segona, al Planeta de 1964, i estava fent les esmenes corresponents sobre la còpia del text. Amb data de 02/05/1964, Juan Arbó respongué a la carta reconeixent que no s'havia llegit l'obra; tot i això, aconsellava que no enviés mai un text amb faltes, perquè, segons ell, no eren condicions: una novel·la, explicava, necessita temps i atenció, i el seu autor no ha de tenir presses. Com a conseqüència d'això, Chamorro es disculpà en una nova carta amb data de 04/05/2015 en què admetia que la seva motivació real havia estat que fos la primera persona en rebre i llegir l'obra –aquí, un cop més, queda palesa la

consideració en què el tenia-. No obstant això, demanava que ajornés la seva lectura fins que hagués enllestit l'obra i en tingués l'original definitiu.

Resulta aquest malentès, pel context d'una carta de Chamorro amb data 31/07/64, es dona a entendre que Juan Arbó havia llegit finalment el manuscrit de *El adúltero y Dios* i que, en una carta anterior, n'havia mostrat una opinió molt favorable, fet pel qual l'encoratjava a seguir escrivint malgrat les desil·lusions que es pogués endur d'opinions alienes. En aquesta carta Chamorro manifestava que ja havia enviat definitivament la novel·la al Premi Planeta –desfet de la intenció original d'enviar-ne dues– i que, tot i desitjar guanyar, no les tenia totes en vista als resultats que ja havia obtingut en l'anterior edició.

Aquestes expectatives s'acabaren complint i Chamorro esdevingué finalista darrera de *Las hogueras*, de Concha Alós, al Planeta de 1964. Amb data de 24/10/64 enviava una nova carta, on expressava la seva evident decepció pel resultat obtingut, però agraïa un cop més el tracte rebut per part de Juan Arbó i el seu vot.

Amb tot i les adversitats que havia de suportar, no es mostrava disposat a abandonar en cap dels casos:

Este año también tenía muchas más esperanzas que el pasado. Luego todo se vino abajo. Pero tendré que seguir luchando. Con fecha de hoy escribo a Lara. No me ha dicho qué piensa hacer con mi segunda novela. Tampoco sé en qué fechas saldrá la primera.

El silenci epistolar que segueix a aquestes línies, en to de ressentiment, podria fer pensar que la relació entre ambdós escriptors s'acaba aquí; no és així.

Com en el fragment citat s'intueix, Chamorro havia tingut problemes amb l'Editorial Planeta, que no estava disposada a editar *El santo y el demonio* pel seu contingut: gairebé 70 pàgines de dura crítica a la Guerra Civil en un moment històric força desfavorable. Sebastià Juan Arbó hagué de fer de mediador per persuadir Lara que publicués l'obra; l'editor acabà claudicant. Per aquest motiu, en l'exemplar dedicat a Juan Arbó que es conserva s'hi llegeix:

A D. Sebastián J. Arbó, con todo mi agradecimiento.

V. Chamorro

L'any 1966, Chamorro presentà *El adúltero y Dios* al Premi Blasco-Ibáñez de literatura, donant-se la casualitat que Juan Arbó havia presentat la novel·la *Entre la tierra y el mar* i quedant així finalista i guanyador respectivament. Per a Sebastià Juan Arbó no fou un motiu d'alegria ja que, tot i ser el reconeixement que més satisfacció i il·lusió li produïa –per l'honor que suposava per a ell ser el guanyador d'un premi que portava el nom d'un escriptor a qui ja admirava des de ben jove, influència literària del qual li resultava innegable⁷¹–, l'entristia haver quedat per sobre de l'extremeny, per qui tant havia procurat i que, un cop més i contra la seva voluntat, quedava a l'ombra, privat de l'honor.

Chamorro no es mostrà en cap moment molest pel que havia succeït, tot i ser la tercera vegada que quedava finalista en un concurs literari. És per això que, en rebre la notícia, escrigué un telegrama, del qual no se'n sap la data, on es llegeix:

*SINCERA ENHORABUENA HABER [sic] QUEDADO FINALISTA CON USTED –
VICTOR CHAMORRO*

Tot i això, Sebastià Juan Arbó se sentia culpable, i publicà arran d'aquest fet un article a *La Vanguardia Española* expressant la recança que sentia d'haver guanyat a Víctor Chamorro, ja que ell havia viscut la mateixa situació d'haver estat guanyat per un autor major en els seus inicis⁷²; l'article suposa un extens elogi de l'obra i la personalitat de Chamorro⁷³.

⁷¹ *La vida contra reloj*. Locució: Manuel del Arco. Ràdio Barcelona (13 d'octubre de 1967).

⁷² Josep Maria de Sagarra n'és un exemple: guanyà el Premi Creixells l'any 1932 amb *Vida privada*, convocatòria en què s'havia presentat també Sebastià Juan Arbó amb *Terres de l'Ebre*, la derrota del qual Mercè Rodoreda, en una entrevista feta a al mateix Juan Arbó per a *Clarisme*, creia injusta.

⁷³ «[...] No obstante, hay una cosa que ha ensombrecido en algo mi alegría, y vuelvo a lo que dije al principio; de él me ha quedado, sí, un vago disgusto; con él me he atravesado, en efecto, en el camino de un joven de mérito: Víctor Chamorro, finalista de este premio Blasco Ibáñez, en un codo a codo en que apenas se sabe quién fue el vencedor y quién el vencido.

»Es verdad que el hecho ocurrió también conmigo; que también yo, en mis principios, me topé en los premios con nombres famosos, con escritores conocidos, que se interpusieron en mi camino, que se llevaron los premios, no sé si con la obra o con el nombre, que me arrebataron la fama del premio, que es lo que cuesta en los principios, pero aun así no he dejado de sentirlo.

En resposta a aquest article, Víctor Chamorro li remeté una carta amb data de 27/04/1966 en què reiterava un cop més que no li importava haver quedat finalista havent estat amb ell, per l'admiració i la gratitud que li guardava. «Yo lo dije sentidamente, no fue nada que no sintiese porque dije: hombre, he perdido el premio –era ya el cuarto o quinto que perdía– pero ha sido Arbó», recorda Chamorro. No content amb això, Sebastià Juan Arbó arribà inclús a trucar per telèfon al propi Chamorro, sentint moltíssim el que havia succeït.

Aquest seguit de circumstàncies no pogueren evitar, si més no, que quatre anys més tard –període d'absoluta inactivitat epistolar– s'efectués l'últim contacte entre Sebastià Juan Arbó i Víctor Chamorro. Es tracta d'una senzilla felicitació de Nadal de part de Víctor Chamorro que adjuntava l'últim llibre que havia publicat i darrer que es conserva a l'Arxiu Comarcal del Montsià, *Sin raíces*, signat de la següent manera:

A Sebastián J. Arbó con mi incondicional afecto.

V. Chamorro

Navidad 70.

»Yo conocía, además, a Víctor Chamorro; durante estos años, y en mis actividades de jurado, me había topado con una obra suya, y casi siempre, e infaliblemente, fue mi candidato, y esto desde antes de conocerle; su obra me impresionó desde el primer momento; creo sinceramente que es, entre los jóvenes de hoy, el que se presenta con mejores tributos; yo le defendí con todas mis fuerzas contra lo que me parecía ceguera, incomprensión, en mis compañeros, pero la verdad es que su literatura, áspera y dura, chocaba con el susto de la mayoría; no había manera de imponerle.

»Con gran esfuerzo conseguí que una de sus novelas fuese publicada en «Planeta», entre las novelas del premio; se titula «El santo y el demonio» y su aparición pasó poco menos que inadvertida; cayó, puede decirse, en un pozo, como toda novela que se publica hoy en España y que no viene con el aval de un premio. Yo estoy, sin embargo, convencido de que es tal vez la mejor novela que se ha publicado en España en estos años últimos, y que Víctor Chamorro es, entre los jóvenes, quizá la más brillante promesa.

»Este es Víctor Chamorro, que es un joven muy correcto, muy bien vestido; que ha cursado la carrera, creo, de abogado, y no tiene nada en su persona que haga pensar en su literatura, en esta literatura áspera y dura, valiente, pero sin estridencias ni efectismos al uso; de un acento trágico que conmueve hasta lo más hondo, y sin que deje por esto de ser moderno. Con él me he encontrado en este premio y ni él ni yo sabíamos que el otro concurría. La vida tiene en verdad extrañas ironías; la tienen los premios, y hubiese sido, en verdad, la más fuerte verme vencido –y estuvo a punto de ocurrir– por aquel a quien tanto he defendido yo en los premios. Creo, no obstante, que el lugar a que ha llegado, los votos que alcanzó, son una prueba clara de que no me equivoqué. Tal vez a él le haya consolado un tanto –parece que sí [sic]–, el tratarse de un autor conocido, y que éste sea yo; para mí, sea como sea, el hecho no deja de ser una sombra en la alegría de este premio». Fragment extret de Juan Arbó, S. (16 abril 1966). El tema de las letras: Los premios. *La Vanguardia Española*, p. 15.

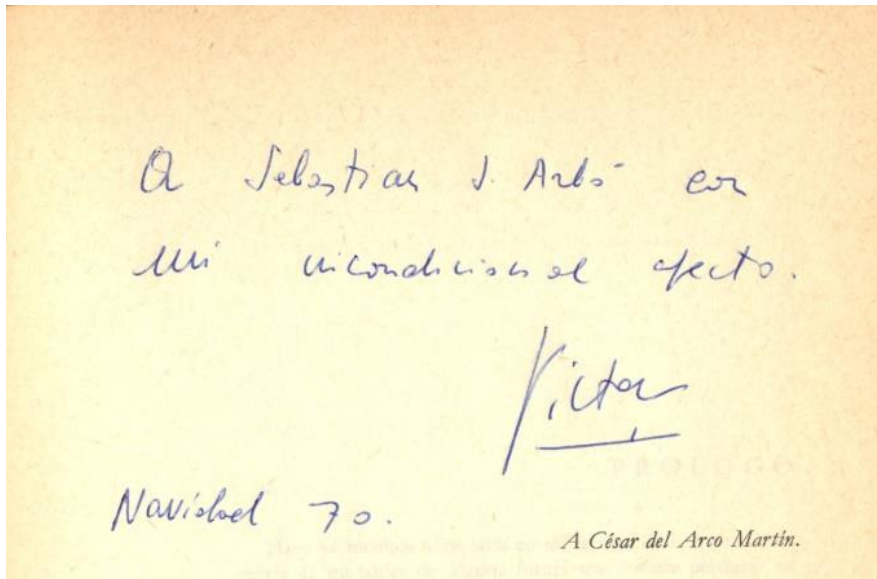

Fig. 34. Dedicatòria de Víctor Chamorro a *Sin raíces*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Segons Víctor Chamorro, aquest distanciament no estava motivat per res en particular; simplement s'allunyaren, cadascú pel seu cantó, amb les seves obres i les seves vides.

No hi ha indicis que la relació entre ambdós autors fos d'amistat; a més, a través de la correspondència i del testimoni que llega Víctor Chamorro, només es pot classificar la seva relació com a conjunturals d'una situació i moment determinats: el Premi Planeta de l'any 1963 i 1964. En aquest moment, Sebastià Juan Arbó, que ja era una personalitat literària consolidada amb un cert prestigi, es fixà en l'obra de Víctor Chamorro i hi apostà fortament, tan és així que la votà en ambdues convocatòries i que, en la mesura que li fou possible, en parlà bé i en féu difusió. Tanmateix, la seva relació no va transcendir la formalitat i cordialitat –sense obviar el fet que, a part que vivien geogràficament en llocs molt distants (Juan Arbó en aquells moments a Barcelona i Chamorro a Hervás), només s'arribaren a veure un cop després del primer Premi Planeta de l'extremeny–. Essent així, doncs, no seria lògic pensar que hi hagué una motivació superior en el comportament de Sebastià Juan Arbó en relació a Víctor Chamorro que explicaria per què posà des del primer moment la mirada fita en ell?

La resposta es troba en les mateixes paraules de Víctor Chamorro quan assegura que «Arbó se comportó conmigo como un padre literario». Probablement hauria estat aquesta la voluntat de Juan Arbó. No en va s'afirma això; les

circumstàncies personals que envoltaren els inicis literaris d'ambdós autors es presten a establir-ne paral·lelismes evidents: tots dos eren d'orígens humils en ambients rurals, havien marxat de la seva població perseguint la seva vocació literària, en la seva arribada i els primers passos es trobaven en un moment d'incertesa on no sabien a què aferrar-se ni com sortir-se'n, les seves obres i el seu pensament tenen molts punts de contacte...

És possible, doncs, que Sebastià Juan Arbó encoratgés, aconsellés i confiés en Víctor Chamorro per donar-li aquest suport que tot escriptor necessita en els seus inicis literaris –«para mí, Sebastián Juan Arbó fue una inyección de moral muy fuerte»–; en definitiva, perquè Juan Arbó havia passat pel mateix i era conscient que, si no recolzava un talent com el que intuïa en el jove escriptor, probablement aquest mai hagués arribat a ésser el que ha arribat a ser. Sebastià Juan Arbó perfectament hagués pogut veure en Chamorro un *alter ego* i recordaria també al seu «pare literari» en aquest aspecte, Josep Farran i Mayoral, i seria conscient de la importància i la necessitat que en moments com aquests la veu d'una persona amb experiència ajudi a guiar futurs passos.

Al seu torn, això pot servir també per donar resposta al distanciament que es produí entre ambdós autors; Sebastià Juan Arbó bé hauria pogut pensar que, un cop encarrilada la carrera literària de Víctor Chamorro, ja no era necessari el seu influx, que, en definitiva, qui fos a partir d'aquell moment Víctor Chamorro només podia dependre de si mateix.

Per tot aquest seguit de fets exposats Víctor Chamorro, en guarda un profund agraïment, i en el seu moment ja ho advertí en una de les primeres cartes que li envià, amb data 31/07/64, en relació amb l'enviament definitiu del manuscrit de *El adúltero y Dios* al Planeta:

[...] siempre recordaré su ayuda en estos mis primeros pasos de escritor.

Víctor Chamorro, ja consolidat com un dels escriptors més importants de la seva terra, recorda des d'Hervás amb el mateix afecte, admiració i gratitud que fa 52 anys, la relació que mantingué amb Sebastià Juan Arbó.

7.1.2.2 *Concha Alós, l'altra cara de la moneda*

La relació entre la novel·lista Concha Alós i Sebastià Juan Arbó fou també conjuntural, a instàncies de la convocatòria dels premis Planeta de l'any 1962 i 1964.

Per aquest temps, Concha Alós, nascuda a València l'any 1926, havia exercit de mestra a Mallorca durant un temps i havia començat a destacar en el món literari illenc, que per les seves obres li havia atorgat un cert bagatge en guardons literaris al mateix temps que quedà finalista en el Premi de Novel·la Ciutat de Palma per *Cuando la luna cambia de color*. Separada del seu primer matrimoni amb Eliseu Feijóo, s'havia traslladat a Barcelona, on hi residí per a la resta de la seva vida.

L'any 1962 va presentar al Premi Planeta la novel·la *El sol y las bestias*, que després d'una llarga votació va acabar sortint vencedora. En fer-se públic el veredict final del jurat, Tomás Salvador, que dirigia i tenia cura de la col·lecció "Selecciones de Lengua Española" de l'Editorial Plaza-Janés, va aixecar-se de la seva taula, bo i vociferant per la seva sordor, davant la premsa: «¡Llevaré al Juzgado a Concha Alós! Su libro lo tengo yo contratado en 'Selecciones' y no podía presentarlo al Planeta»⁷⁴. Certament, Concha Alós l'havia compromès sota el títol *Los enanos*.

Lara, que dies abans havia estat entrevistat per Manuel del Arco, a la pregunta de si aquell any es produiria un escàndol com sempre, responia: «ojalá»⁷⁵. Així doncs, es compliren les expectatives, que en detriment seu acabarien beneficiant la competència editorial. Concha Alós, a l'acusació de Salvador, es va defensar raonant que probablement l'editorial no li hagués acabat editant l'obra de no esdevenir la guanyadora del Planeta.

Tomás Salvador es va valer del contracte amb Germán Plaza, que l'emparava, i segons el qual l'autora «tendrá presente que mientras no renuncie expresamente, y con antelación necesaria para evitar simultaneidad de gestiones, el presente

⁷⁴ (16 octubre 1962). Concha Alós, valenciana, *Pueblo*, p. 31.

⁷⁵ Del Arco, M. (10 octubre 1962). Mano a mano: José Manuel Lara. *La Vanguardia Española*, p. 29.

contrato concede al Editor un año de opción sobre su obra, durante el cual debe abstenerse de cualquier otra gestión que dificulte el acuerdo».

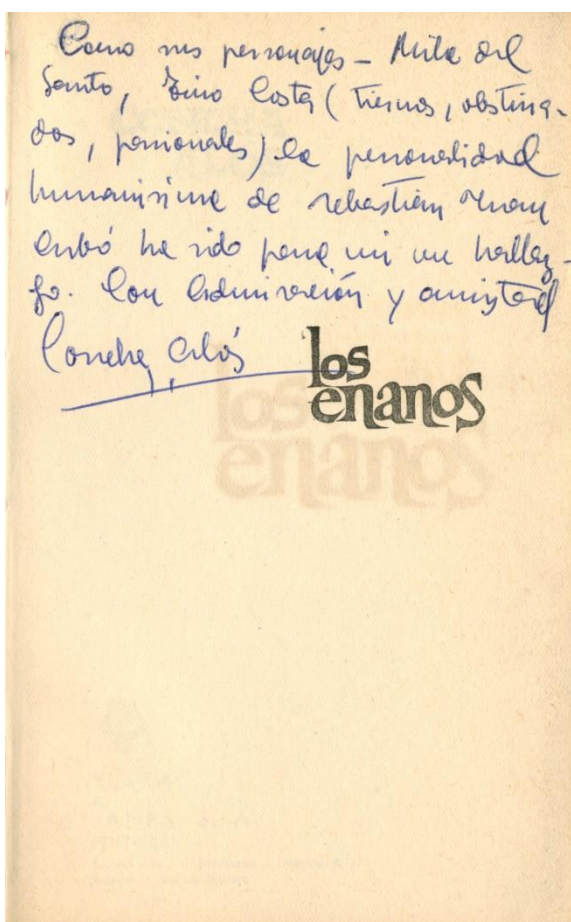

Fig. 35. Dedicatòria de Concha Alós a *Los enanos*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

El mateix Lara reconeixia que Concha Alós «ha obrado mal, [...] dicen que la tenía presentada también al premio Mallorca»⁷⁶, tot i que no s'amagava de dir, en defensa d'Alós, que «Salvador [...] había recibido días antes de resolverse el concurso [...] una lista de las novelas finalistas [...]. Pero antes de concedido el premio este amigo había dicho a Ricardo Fernández de la Reguera, jurado del Planeta, que la novela *El sol y las bestias*, de Concha Alós, estaba presentada a Plaza con el nombre de *Los enanos* y que no le interesaba su publicación, pensamiento que se ve ha cambiado después de que ese libro ganara el Planeta»⁷⁷.

Finalment se li retirà el premi, que li fou concedit quatre dies més tard al finalista Ángel Vázquez per *Se enciende y se apaga una luz*, i va acabar editant la novel·la a Plaza-Janés, que li retribuí una quantitat que doblava el que s'havia fixat inicialment.

Sebastià Juan Arbó, testimoni de l'escàndol, conegué en aquesta ocasió personalment l'escriptora. Aquesta, ja des d'un primer moment, descobrí de la seva personalitat que es feia apreciar, i que li feia saber –restant com a tema recurrent en la resta de documents– a través del primer dels tres llibres que li dedicà:

⁷⁶ De Armiñán, L. (19 octubre 1962). La novela de Concha Alós pierde los derechos al Premio «Planeta» que acaba de conquistar. *ABC*, p. 45-46.

⁷⁷ *Ibíd.*

Como sus personajes –Manuel del Santo, Tino Costa (tiernos, obstinados, pasionales) [sic], la personalidad humanísima de Sebastián Juan Arbó ha sido para mi un hallazgo.

Con admiración y amistad

Concha Alós

És important que l'escriptora parli de «personalitat» i no de «persona», ja que no és l'única en aquest sentit, sinó que a força de repeticions esdevé un tret característic que molts autors, en les seves dedicatòries, assenyalaren; també ho és que compari aquesta «personalitat» a la dels personatges de l'obra *Tino Costa*; això vindria a assenyalar la profunditat en la seva persona, una semblança en l'essència –tendresa, obstinació, passió–, que no una similitud de caràcters. Al mateix temps, en parlar de personatges de la seva obra, i en fer-ne una definició tan precisa, l'autora es posiciona com una lectora-admiradora de la seva obra.

Concretament es tracta de la dedicatòria a *Los enanos* en la seva primera edició a l'Editorial Plaza-Janés. Quan Sebastià Juan Arbó rebé aquesta obra signada, l'escàndol ja era, si més no, llunyà en el temps. El fet que parli d'un «hallazgo» planteja una qüestió important: quina peculiaritat tingué el tracte que Sebastià Juan Arbó li oferí per a considerar-lo de la manera que ho fa?

La hipòtesi més probable és que arran de l'aldarull del premi, Sebastià Juan Arbó hagués adoptat una actitud paternalista, des de la seva perspectiva d'autor madur i experimentat, sobre diferents aspectes de la seva novel·la i li hagués ofert el seu ajut i consol, entenent que per a Alós la retirada del premi havia estat tota una desfeta. Només així es pot explicar la «amistad» de què parla Alós, un terme força ambigu tenint en compte el transcurs de les seves relacions.

Concha Alós, un any després, torna a dedicar-li la primera edició d'una obra, *Los cien pájaros*, on es repeteixen els mateixos motius que en l'anterior. Si més no, el fet que hagi passat tot un any i que torni novament a dedicar-li un llibre dóna peu a la possibilitat que la seva relació anés més enllà del premi; que els dos autors es veiessin molt més sovint.

Només si es té en compte aquesta consideració es poden encabir les dues notes que l'autora li envià sense data, que remetien al fet que en dues ocasions

determinades els havia estat impossible de reunir-se i es pot interpretar, doncs, que es veieren sovint. Ja no només això, sinó que Alós qualificava la conversa amb l'autor com quelcom agradable i desitjat.

Dues convocatòries més avant l'autora es tornà a presentar al Premi Planeta. Aquest cop es presentà amb l'obra *Las hogueras*, i, com es veu en aquesta nota de disculpa, això decebé Sebastià Juan Arbó.

Estimado amigo: No sé cómo pedirle disculpas. Créame que me costó mucho mentirle. Pero me había prometido a mí misma que nadie tenía que saber que me presentaba al "Planeta". Le pido mil perdones.

Aquesta és la nota que Alós envià, amb 17/09/1964, per intentar reconciliar-se amb l'escriptor, que com a jurat s'havia assabentat que Alós participava en aquesta edició. Molt probablement la nota fos la resposta a una carta anterior de Sebastià Juan Arbó on aquest li mostrés el seu disgust per l'engany. De fet, això agafà d'imprevist l'autora, que s'havia presentat amb un pseudònim, "Daniel Janer", pensant que de no ser així hauria estat exclosa i volia, per tant, mantenir-ho en secret. Tot i la confidencialitat que hauria d'atorgar un pseudònim, queda palès com en realitat el pseudònim devia ésser un assumpte de mera formalitat i que no protegia la identitat de l'autor en qüestió; no en va, com es veu, un mes abans de la concessió del premi el jurat ja coneixia la identitat dels participants.

En aquesta convocatòria Concha Alós es proclamà finalment com a vencedora. Se sap, pel testimoni de Víctor Chamorro, finalista per *El adúltero y dios*, i per les mateixes paraules en un article a *La Vanguardia Española* de Juan Arbó⁷⁸, que en aquesta convocatòria Concha Alós no rebé el seu vot.

És, per tant, una qüestió d'afinitats per l'obra de Víctor Chamorro i no rancúnia cap a Concha Alós el fet que es decidís a votar-hi en contra. En cas contrari, no es podria copsar el sentit de l'últim document que es conserva en la seva correspondència: una felicitació Nadalenca que duu adjunta la primera edició de la novel·la guanyadora, *Las hogueras*, i una targeta: que serveixen per reiterar la seva

⁷⁸ «Creo sinceramente que es [Víctor Chamorro], entre los jóvenes de hoy, el que se presenta con mejores tributos; yo le defendí con todas mis fuerzas contra lo que me parecía ceguera, incomprensión, en mis compañeros». Fragment extret de Juan Arbó, S. (16 abril 1966). El tema de las letras: Los premios. *La Vanguardia Española*, p. 15.

admiració per l'escriptor i el felicitar-lo pel Premi Nacional de Literatura Miguel de Unamuno 1964.

Fig. 36. Sebastià Juan Arbó rebent el diploma que l'acreditava com un dels guanyadors del Premi Nacional de Literatura Miguel de Unamuno 1964. Captura extreta de *No-Do: Not 1151 C*. Filmoteca Española / Radio Televisión Española (25 de gener de 1965).

Tot i semblar formalment molt semblants a la resta de documents, s'aprecia un canvi substancial: en cap d'ells apareix la paraula «amistat»; ben segurament Concha Alós se'n guardés d'emprar-la, conscient que Sebastià Juan Arbó, tot i no ser rancuniós, no oblidava aquest tipus de detalls. Aquest fou l'últim cop que ambdós escriptors mantingueren contacte de manera formal; tampoc hi ha motius que portin a pensar que la correspondència entre ambdós pogués esser molt més extensa; és més, el matrimoni posterior entre Concha Alós i Baltasar Porcel, amb qui Sebastià Juan Arbó era durament crític i hi estava enemistat, serviria com a agreujant de la situació i propiciaria el distanciament definitiu.

Com s'ha vist, doncs, la relació entre ambdós figures literàries tingué el seu inici i la seva fi en el marc del primer i l'últim Planeta a què Concha Alós es va presentar, sense més transcendència que 3 dedicatòries manuscrites, 4 notes i algun contacte personal de què es té constància.

7.1.3 *Una altra descoberta: Ana María Matute*

*Para Sebastián Juan Arbó, gran novelista, gran amigo,
con la sincera admiración y un abrazo fuerte,*

R.E. de Goicoechea

Julio 1958

Hom podria sorprendre's de les paraules d'aquesta dedicatòria d'entendre qui és qui les escriu; és, com es veu, Ramón Eugenio de Goicoechea, personalitat literària força controvertida de la literatura espanyola de postguerra, de qui Sebastià Juan Arbó no podria haver emès pitjors judicis que els que va formular a les seves memòries literàries; ja no només en parlà amb dures crítiques i reprimendes, sinó que arribà inclús a l'extrem de caricaturitzar-lo. Aquest fet, doncs, sobta si es tenen en compte les paraules que emprà Goicoechea en dedicar-li la novel·la *Dinero para morir*.

Per entendre els motius d'aquesta paradoxa, s'ha d'entendre Goicoechea en tan i en quant fou el marit de la també escriptora Ana María Matute; i és que, com a personalitat literària, no té independència pròpia –i gairebé ni ressò– si no se'l relaciona amb qui fou la seva dona.

Ana Maria Matute i Ramon Eugenio de Goicoechea es van casar desembre de l'any 1952; en aquest moment de sengles vides ja havien consolidat ambdós, cadascú per la seva banda, un cert grau d'amistat amb Juan Arbó. En el cas d'Ana Maria Matute, amb 26 anys, fetes les primeres aproximacions literàries amb relatiu èxit –una menció especial en el Nadal de l'any 1947 per *Los Abel*–, havia travat una bona amistat amb l'escriptor de l'Ebre, amb qui es veia sovint a l'Or del Rhin, on hi passaven plegats una estona conversant.

Sebastià Juan Arbó i Ana Maria Matute s'havien conegut per mediació d'Ignasi Agustí, director de *Destino* i editor, a qui l'any 1947 havia ofert el manuscrit de la novel·la *Pequeño teatro*. Ignasi Agustí li féu transcriure l'obra a màquina i l'entregà a Sebastià Juan Arbó per a que se la llegís.

Un día Ignacio se presentó en el café; traía un manuscrito en la mano; lo dejó sobre la mesa y dijo simplemente: «Lee esta obra». Lo hice así y desde las primeras páginas la obra me cautivó: me cautivó por la belleza y la gracia, por el encanto especial de la prosa, de un raro y peculiar preciosismo, por una atmósfera mágica, como de cuento infantil, con gracias asimismo de cuento en los pequeños detalles, y por encima de todo, por la honda palpación humana. Le dije: «Tienes razón: aquí hay una escritora». Era Ana María Matute.⁷⁹

Malgrat l'evident entusiasme que havia mostrat Sebastià Juan Arbó, l'obra es veié arraconada en favor de *Los Abel*, que havent quedat entre els finalistes del Premi Nadal, per evidents qüestions editorials Ignasi Agustí en preferí la publicació en detriment de l'anterior; 8 anys després *Pequeño teatro* guanyava el Premi Planeta 1954.

Sebastià Juan Arbó apreciava l'escriptora, d'això no hi ha dubte; per aquest motiu, no cessava d'advertir-la dels perills del casament amb aquell home, a qui, des d'un bon principi ja considerava, tal i com ironitza a les seves memòries, un bohemí dels «del sablazo y el viva la Virgen, y la suciedad»⁸⁰; una premonició que acabà, per a dissort de Matute, per fer-se realitat. Sebastià Juan Arbó n'apreciava les qualitats de Matute com a narradora; no es fa estrany, doncs, que digués que Ramón Eugenio de Goicoechea «aunque parezca mentira, se casó, y nada menos que con Ana Maria Matute [...], que era, sí, una estupenda escritora, una muchacha guapa y atractiva».

En aquest sentit, mai s'amagà de reconèixer públicament, al llarg dels anys, la vàlua de l'escriptora, la qual considerava, juntament amb Mercè Rodoreda, la millor escriptora del país⁸¹.

⁷⁹ Juan Arbó, S. (6 març 1974). En la muerte del escritor: Mi adiós a Ignacio Agustí. *La Vanguardia Española*, p. 13.

⁸⁰ *Los hombres de la ciudad*, p. 298-299.

⁸¹ «En la misma línea de méritos y de cualidades podría citarse a Ana María Matute, con realizaciones bellísimas, con un preciosismo raro de estilo —un girar de pedrerías;—, con algo de infantil y de mágico y con un fondo humano, de emociones vivas, y en catalán, a Mercé [sic] Rodoreda, de méritos muy parecidos, y sin duda, con ella, las dos mejores escritoras del país y de la época» (Juan Arbó, S. (4 juliol 1970). El tema de las letras: El panorama de hoy (III). *La Vanguardia Española*, p. 11.).

Probablement en una d'aquestes reunions, l'escriptora dedicà el primer dels quatre llibres que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià signats per Ana María Matute, *Infidelle alla terra*, traducció a l'italià de *Los Abel*, de la següent manera:

Para Sebastián Juan Arbó, con mi amistad y agradecimiento por su confianza en mi obra,

Ana María Matute

Barna - I - 52

Quant a Ramon Eugenio de Goicoechea, havia fet, sí, les seves petites incursions en el panorama literari espanyol. D'origens bascs i nascut l'any 1922, era simpàtic a ulls de Sebastià Juan Arbó, que admetia inclús haver-li arribat a tenir estima.

Aquesta amistat inicial entrà en decadència: Sebastià Juan Arbó era conscient de les cotnades constants a què sotmetia Goicoechea la seva muller, que ja des d'un bon principi començà a viure, amb ell, un calvari. Goicoechea bestreia tot el que podia dels beneficis del treball de la seva dona. En un primer moment foren els diners del Premi Planeta–novel·la que també dedicaria en la seva primera edició a Sebastià Juan Arbó–; a això seguiren gran quantitat d'excessos per part de l'escriptor, que culminaren en l'episodi que posà punt i final, després de 11 anys de matrimoni, amb la relació: Goicoechea, sense més, havia venut sense previ consentiment, la màquina d'escriure de l'autora, que decidí posar punt i final a la relació.

Tot això se sumava a les desconsideracions que havia tingut Goicoechea amb Sebastià Juan Arbó. Sabent això, no es fa difícil d'entendre la caricaturització que en fa a les seves memòries literàries, on queda reduït a personatge d'actituds teatrals,

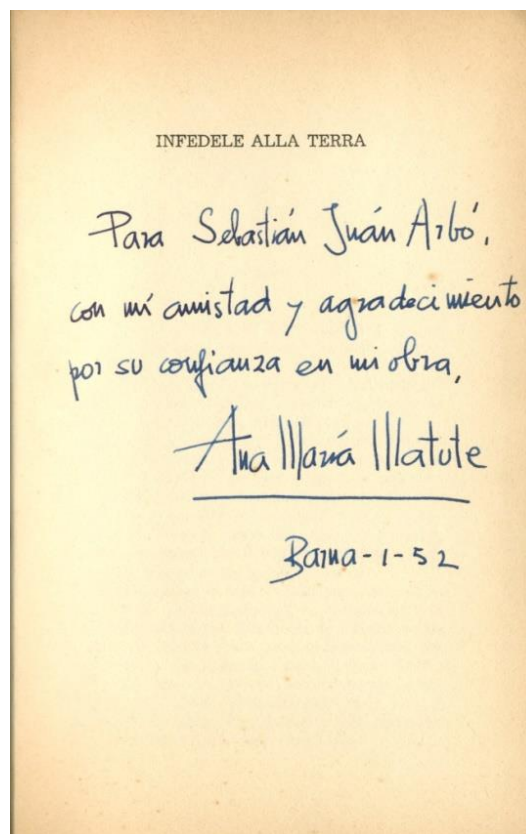

Fig. 37. Dedicatòria d'Ana María Matute a *Infidelle alla terra*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

faranduler, llibertí, aprofitat, malfaener, de tendències a la vida parasitària, encativador i malbaratador; no és, si més no, una visió única de Sebastià Juan Arbó, sinó que Ana Maria Matute la corroborà i en parlà llarga i obertament, titllant-lo d'inútil, parlador, pintoresc, i «malíssima persona. No es que fuera malo, es que era «pior», como dicen en Castilla»⁸².

Goicoechea havia arribat a l'extrem d'anar a presó per un d'aquests enganys; viatjant de Bilbao a Barcelona en taxi, no havia pagat al conductor del vehicle, que el tirà als tribunals; se'n sortí més tard gràcies a una col·lecta de firmes, en la qual Sebastià Juan Arbó no volgué prendre part, per creure que es mereixia un escarment; i és que inclús, com l'autor assegura a les seves memòries literàries, l'havia vist essent perseguit per Lara Hernández, que creia gairebé impossible de fer-lo enfadar.

Fig. 38. Sebastià Juan Arbó (a l'esquerra) amb Ana María durant la gala del Premi Nadal 1962. Imatge extreta de *Destino*, 1327, p. 21.

Sebastià Juan Arbó es distancià volgutament de Ramon Eugenio de Goicoechea, que es va anar perdent cada cop més, sense renunciar però a la bona vida i als seus «vicis». Matute en fou l'única perjudicada; ho hagué de pagar amb el seu únic fill, Juan Pablo de Goicoechea, que li arrabassà l'escriptor com a últim recurs

⁸² Ordoñez, M. (2007, abril). Ana María Matute, a través de la niebla. A: *Ronda del Guijón: Una época en la historia de España* (p. 27-38). Madrid: Aguilar.

en revenja, ja que segons les lleis matrimonials de l'època, en separar-se del seu marit no tenia dret a la custòdia del seu fill.

A aquest període de l'escriptora en seguirien de millors, amb el casament amb Julio Bocard, empresari francès, amb qui marxà a viure als Estats Units d'Amèrica i més tard s'establí a Sitges, recuperat el seu fill, que Goicoechea tenia descuidat. En aquest període s'emmarquen, molt probablement, els dos únics documents que custodia l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita signats per Ana María Matute: dues felicitacions nadalenques. En una d'elles hi firmen «Ana María Matute y Juan Pablo»; el nom del nen, però, està escrit amb lletra diferent a la de l'escriptora. L'amistat amb l'escriptora es mantingué fins al final dels dies de Sebastià Juan Arbó.

8. ALTRES AMISTATS DE LA POSTGUERRA

8.1 *América Cazés i el saló del carrer Provença*⁸³

El pis d'América Cazés, filla d'una família francesa adinerada, al carrer Provença, fou durant la postguerra un dels centres de la vida literària barcelonina. Allí s'hi reunien alguns dels artistes i creadors més importants del moment que, donat l'interès per les arts i les humanitats de la senyora de la casa, eren invitats a passar les vetllades en aplec. No eren senzilles reunions, sinó que se celebraven amb gran pompa, a imitació de les festes en els salons literaris i filosòfics francesos del segle XVII i XVIII.

Entre la munió de pintors, escultors, grafistes, escriptors, literats i músics que freqüentaren aquestes reunions, s'hi deixà veure Sebastià Juan Arbó, invitat assidu i gairebé permanent des del primer moment.

América Cazés i Sebastià Juan Arbó es conegueren per mediació de Tristán de la Rosa, periodista amb afinitats per l'obra de Sebastià Juan Arbó –que sempre li fou simpàtic– i veí de la mateixa Cazés, que li recomanà la lectura de *Cervantes*, quan feia poc que s'acabava de publicar.

En llegir-ho, Cazés, entusiasmada per la lectura i moguda per l'interès de tenir entre els seus comensals a l'autor, li envià el següent missatge, cal·ligrafat en una targeta amb les seves inicials:

En mi equipaje veraniego vuelve “La Vida de Cervantes” [sic], que leí con atención, lejos del mundo, bajo la bóveda catedralicia de los viejos árboles de mi jardín. Presa aún en su sortilegio, fresca la iluminada emoción, quiero darle las gracias por esos ratos inmortales.

Dentro de pocos días tendré el gusto de invitarlo a visitar mi biblioteca.

En espera del alto honor de contarle entre los grandes artistas que me honran con su amistad, le ofrezco el testimonio de admiración y aprecio.

⁸³ Gairebé tota la informació que es conserva sobre la relació entre Sebastià Juan Arbó i América Cazés, llevat dels documents d'ambdós arxius, queda recollida a *Los hombres de la ciudad*. Les afirmacions que es fan tenen com a base el text original de Sebastià Juan Arbó; en cas contrari, s'adjuntarà la corresponent referència.

La visita a la biblioteca l'impressionà fortament i n'opinava que era «una magnífica biblioteca, en lo particular, una de las mejores de Barcelona», tot i que eren falses, per impressionar, i no pas una afició pròpiament dita per part de Cazés.

Aquestes festes li oferiren l'oportunitat de conèixer de primera mà personalitats com Adolf Schulten, hispanista i arqueòleg famós per les seves investigacions sobre Tartessos i les ruïnes de Numància, que conegué el dia 27 de desembre de 1945 arran d'una conferència impartida en la mateixa casa i en la qual li dedicà una publicació de Lluís Pericot en homenatge seu⁸⁴. Conegué també en aquestes reunions a Lluís Pericot, de qui admirava els seus coneixements sobre la prehistòria i arqueologia, dos temes que, com deia Juan Arbó, «me apasionaban». Pericot també li va dedicar un recull de treballs seu anomenat *Títulos y trabajos del Dr. Luis Pericot y García* en recordança de la seva amistat i afecte; de fet, Sebastià Juan Arbó deia que les vetllades passades amb ells eren «gratísimas, inolvidables». També conegué aquí a l'escultor Josep Clarà, que feia temps que li anava al darrera intentant fer-li un bust, a Vicens Vives i a Noel Clarasó, entre molts altres.

Mentrestant, la seva amistat amb la senyora Cazés es va fer cada cop més ferma; constantment l'invitava als concerts del Palau de la Música –que no interessaven en absolut a l'escriptor–, o passaven tardes senceres conversant al seu pis, contant ella confidències de la seva vida o de l'avarícia antològica del seu marit, que la feia passar per estretors econòmiques tot i ser rica.

Les targetes d'invitació que li continuà enviant –tot i que només se'n conserva una, amb data de 19/10/1945–, no perderen mai el nivell de cordialitat i formalitat inicials, tot i la diferència d'edat existent. D'aquest mateix any es conserva un obsequi de Cazés a mode de felicitació nadalenca de l'any 1946, el llibre *Cancionero de amor antiguo*, una selecció de poemes de Fernando Gutiérrez González.

Totes aquestes circumstàncies els van arribar a unir tant que alguns sectors de la intel·lectualitat barcelonina començaren a especular –i a fer broma, com ho féu Janés– amb la possibilitat que haguessin arribat a mantenir relacions carnals; per

⁸⁴ Pericot, L. (1940). *Adolfo Shulten: Su vida y sus obras*. Barcelona: Imprenta Elzeviriana i Librería Camí.

això Juan Arbó hi sortia al pas a les seves memòries amb una cert sarcasme no absent de malícia:

Puros infundios, pues ella era muy mayor y algo gruesa, y a la gallina vieja – a pesar del refrán– he preferido el ave tierna y sazónada; es verdad que alguna vez me han gustado maduras, pero no tanto.

No obstant això, Sebastià Juan Arbó es quedà amb el bon record de la relació que els havia unit; havia estat una senyora sol·lícita i atenta amb ell, i per la qual, deia, no li quedava altra cosa que agraïment, fins i tot després de la mort i el tancament definitiu del seu saló al carrer Provença.

8.2 Manuel Alvar i «el “perro” de Menéndez Pidal»

Manuel Alvar López, tot i trobar-se inclòs en aquesta categoria, nasqué geogràficament molt més a prop de Sebastià Juan Arbó que la majoria d'escriptors en llengua catalana que li dedicaren un llibre: a Benicarló. Així ho indica el mateix Alvar en les línies que li escrigué en el llibre *Endechas juego-españolas*, en què el considerava gairebé com de la seva terra:

A Sebastián Juan Arbó, de su casi paisano

Alvar.

Per la seva transcendència⁸⁵ i pel to de la correspondència que mantingueren, Alvar es presenta com una personalitat literària que mereix una detinguda menció.

Només se'n conserven dos dedicatòries manuscrites i tres cartes enviades per Alvar a Juan Arbó; tot indica, però, que la relació que mantingueren fou molt més llarga i propera: probablement sigui només una petita mostra del que un dia pogué

⁸⁵ Manuel Alvar fou un dels filòlegs en llengua castellana més reconeguts del segle XX; tan és així, que amb només 25 anys ja tenia la seva pròpia càtedra a la Universitat de Granada i que ostentà, fins la seva mort l'any 2001, la butaca "T" de la Real Acadèmia Espanyola. La seva obra, sens dubte, ho avala: 170 llibres i més de 600 articles científics sobre diferents matèries lingüístiques, literàries i històriques; temàtiques sobre les quals, encara avui en dia, és un referent.

arribar a conformar una vasta correspondència entre dues personalitats de gran prestigi en els seus àmbits corresponents.

Quan i com iniciaren el contacte és gairebé impossible de determinar; la documentació que es disposa en aquest aspecte no permet fer cap afirmació categòrica. No obstant això, sí que se sap per una carta amb data de 15/4/1958 com conegué la literatura de Sebastià Juan Arbó:

La primera cosa tuya que leí fue el *Tino* [Costa] y me impresionó mucho. Después el Cervantes (lo regalé días más tarde a un catedrático de literatura que, cumpliendo con su deber, no sabía quién era su protagonista). Sin embargo, mi primer contacto contigo tuvo bastante gracia. Sería el año 39, 40, 41. Iba al Instituto y recuerdo que en una librería de Zaragoza –paseo adelante bajo los porches– estaban tus Caminos de noche. Era una edición –Miracle, ¿es posible?–, la recuerdo con unas sobrecubiertas azul plomo y arriba un grabado negro. Yo creía que era un tratado de ascética. Porque –sí, estoy seguro– la cabecera rezaba S. Juan Arbó. Y claro, para mí, 4º, 5º de bachillerato, eras San Juan Arbó.

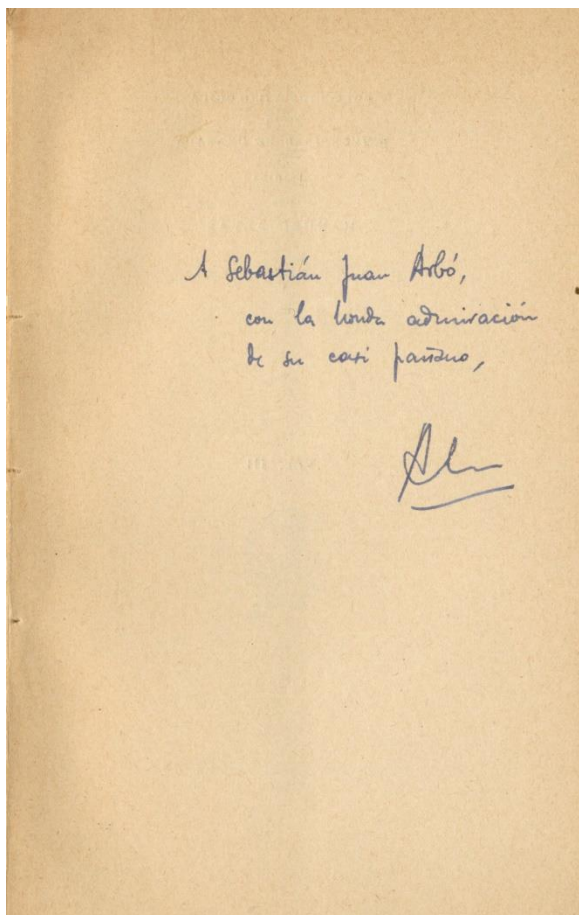

Fig. 39. Dedicatòria de Manuel Alvar a *Endechas judeo-españolas*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

El tracte amb què s'adreça Alvar no és el propi d'una relació purament formal, ni en registre ni en

contingut. La proximitat que a tothora transmet, així com la presència de fórmules marcades pel to irònic i la referència constant a anècdotes, fan que la relació entre Alvar i Juan Arbó sobrepassi els límits de la convencionalitat.

Un altre exemple que referma aquesta hipòtesi corresponent a una carta amb data de 19/05/1958:

Disculpa que haya tardado en agradecerte el envío. Estaba en Madrid cuando llegó y aún hube de retrasar la vuelta: me mordió el perro de Menéndez Pidal y estuve cinco días preocupado con mi mano derecha. Ahora, creo, que todo pasó.

A banda de la referència anecdòtica impròpia del tracte formal, el «perro» a què Alvar es refereix és força suggeridor. Tot això indueix a concloure que hi ha punts foscos en el transcurs dels fets; quelcom s'ha extraviat o es dona per sabut: el tracte d'Alvar correspon a una amistat real? D'ésser així, no hauria estat molt limitada en termes geogràfics? En quin context va aparèixer?

Sigui com sigui, tampoc era un desconegut per a Juan Arbó: amb 33 anys, Alvar ja s'havia consolidat com a filòleg de renom. Dues de les cartes amb què aquest s'hi adreça, justament les úniques amb data, figuren amb l'encapçalament de la Universitat de Granada, on tenia Alvar la càtedra.

Alvar admirava Juan Arbó com a novel·lista, i ja no només en deixà constància a través de les seves cartes, sinó que en els seus estudis en féu una crítica molt favorable, vorejant els límits del lirisme⁸⁶. Ell mateix, en l'última carta que es conserva, sense data, havent rebut l'enviament per part de Juan Arbó amb *La Masia* qualificava la novel·la de «joya», assegurant que «hay cola en casa para leerte»⁸⁷.

Per a Alvar, la lectura de Juan Arbó ja no només és objecte d'admiració o de delit individual, sinó que fa d'aquesta gairebé un acte de comunió familiar. No és en cap cas estrany tenint en compte que Alvar tingué sis fills i que tots arribaren a ser estudiosos universitaris de prestigi; és d'esperar, doncs, que Alvar pare hagués intentat transmetre el seu entusiasme a la família per l'obra de Juan Arbó.

D'altra banda, és remarcable la manera com conclou aquesta carta, que entreveure un posicionament intel·lectual d'Alvar:

Gracias por este regalo que llega en días en los que parecen novelistas todas las flores de la primavera.

⁸⁶ «Novela escueta, de sólo el alma, para cargar más las tintas de esta tragedia en la que no cabe el menor asomo de perdón para ningún horror, porque los dioses se lo negaron al que intentó luchar contra ellos. Como corriente serena para el lector, un lenguaje transparente, lleno de emoción lírica y de ternura, que endulza todo el negro destino de los héroes escogidos». Fragment sobre *Tino Costa* extret de Alvar, M. (1972). Noventayocho y novela de posguerra. *Revista de Estudios Hispánicos*, p. 101-128.

⁸⁷ Es tracta de l'última carta que es conserva perquè, tot i que no se'n conservi data exacta, *La Masia* aparegué per primer cop l'any 1975 a l'editorial Selecta-Catalònia, i la resta de cartes són anteriors a aquesta data.

Adoptant una posició retrospectiva cal notar com Alvar fou molt crític amb la novel·la contemporània al seu temps, que considerava sobrevalorada, banal i insubstancial, aspecte que ja s'intuïa en la carta anterior i que en aquesta, amb data 15/04/1958, deixa ben clar:

Lo único que me conforta es que digo las cosas como las veo. Y ya es un buen consuelo. Porque ver los resultados que se ven, las críticas que se hacen y los monumentos que se levantan es algo que hace llorar. A veces pienso que debo ser muy injusto, que la razón está de la masa avarienta, que los premios son merecidos, la literatura nuestra óptima y demás tópicos archisabidos. Pero no. Mi testarudez no se conforma. Y no puede cerrar los ojos a tanto novelista que no se molesta en abrir una gramática o en manejar un diccionario. Y digo esto porque es lo elemental... ¡Pienso ahora en las obras acabadas! En fin no puedo jurar que Delibes, Gironella, Ana Mª Matute o *La mujer nueva*⁸⁸ hayan aportado nada a nuestro arte. Lo siento. Pero voy a ser la única voz disidente. (La única no, porque en ¡Oviedo! publican un "Pliego Crítico" que no suele andar con remilgos).

És important notar com aquest personalíssim punt de vista sobre la literatura castellana de postguerra distava tant de la consideració en què tenia Sebastià Juan Arbó. A temps d'emetre aquest judici, Alvar havia llegit de Juan Arbó *Terres de l'Ebre*, *Camins de nit*, *Tino Costa*, *Sobre las piedras grises*, *Martín de Caretas*, *María Molinari* i la biografia *Cervantes*. És aleshores quan Sebastià Juan Arbó, per correspondre Alvar, li envia la resta de la seva obra publicada amb data de «1958». Alvar, sobrepassat per «la esplendidez del envío» li envia, tothora levant-se el mèrit, «tres cosuchas mías: el resto, las de lingüística, no son recomendables».

Dos dels llibres a què es refereix Alvar es conserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià; del tercer se'n desconeix la localització.

Incerteses com aquestes són constants al llarg de la correspondència. Si es reprèn l'afirmació inicial, què pot portar a plantejar-se que la correspondència fos molt més extensa? La resposta rau en el fet que les cartes es troben deslligades del seu propi context, un context que s'ha perdut; dóna constantment la sensació que tot allò que no es menciona és perquè ja es dóna per sabut com si, més que una relació epistolar, ja s'hagueren vist, o simplement que moltes d'aquestes cartes s'hagin perdut. Aquesta idea es veuria reforçada pel fet que entre la publicació de *La*

⁸⁸ Fa referència a Carmen Laforet a través d'una novel·la seva amb aquest mateix títol.

Masia, que nombra a l'última carta, i la resta de cartes, amb data de 1958, disten gairebé 17 anys. Aquest temps d'inactivitat epistolar, i la interrupció definitiva que la secunda només s'expliquen, doncs, per la possibilitat que la gran majoria dels documents s'hagin extraviat.

8.3 Camilo José Cela, «tu buen amigo»

Mario López Albiol assegura que la relació entre l'escriptor i Camilo José Cela té els seus orígens amb la publicació de *La familia Pascual Duarte*. El seu autor, que encara no havia publicat cap llibre, abans de la Guerra Civil ja havia entrat en contacte amb la intel·lectualitat madrilenya, on abans de la guerra tingué relació amb poetes com Miguel Hernández o Pedro Salinas, i en la immediata postguerra començaria un poemari, *Pisando la luz del día*, que no veuria publicat fins l'any 1945.

L'any 1942, un Cela a segon curs de Dret –carrera que no tardà en abandonar–, s'adreçava a Sebastià Juan Arbó, autor en un moment professional força delicat, amb el manuscrit original de *La familia Pascual Duarte*, amb la intenció d'aconseguir la publicació d'una novel·la que havia vist la llum mentre treballava d'escrivent al Sindicato Nacional Textil. El Sebastià Juan Arbó amb qui toparia no seria en cap cas l'autor en l'apogeu literari de la Segona República: era el Juan Arbó que havia hagut de sacrificar la seva llengua materna per sobreviure de la seva vocació literària, en uns anys, els de la immediata postguerra, curulls de dificultats i contínues traves, que s'havia hagut d'adaptar al *Sebastián* i que hauria d'autotraduir les seves *Terres de l'Ebre* i, un any més tard, *L'inútil combat*, que passaria a dir-se *La luz escondida*.

Sebastià Juan Arbó veuria en Camilo José Cela un potencial narratiu que despuntava amb molta força; no en va rebria anys més tard el Premi Nobel de Literatura. Segons l'afirmació inicial, Sebastià Juan Arbó hauria intentat per tots els mitjans que l'Editorial Destino, que aquell mateix any havia vist els seus albors, publicqués l'obra de Cela. Josep Vergés, Joan Teixidor i en especial Ignasi Agustí eren bones amistats de Sebastià Juan Arbó i els principals impulsors d'aquell projecte: la

influència que pogués tenir sobre ells podria suposar un factor clau en la publicació de la obra. No seria així.

Cap editorial volia l'obra de Cela, en una paraula: massa tremendista⁸⁹. Suposava, doncs, un perill de cara a la censura, que hi veia en ella una obra desagradable i grotesca, de mal gust, fent així que s'acabessin per retirar inclús els exemplars de la segona edició. Fernando Vela⁹⁰, un dels primers a qui Cela havia confiat una còpia abans d'ésser publicada, tal i com queda recollit al pròleg de la tretzena edició, ja li ho advertia en una carta:

El tema [...] puede asustar acaso por demasiado terrible, lo que si para mi juicio crítico es menos evaluable, acaso lo sea para otros aspectos: edición, censura, etc. En las actuales dificultades de papel, será algo más difícil encontrar editor, pues éstos prefieren utilizar sus menguadas existencias en autores consagrados, reediciones de éxito, etcétera.

I encara el propi Pío Baroja –que igual que Juan Arbó, també havia tingut l'oportunitat de llegir la novel·la abans–, quan el seu autor li demanava que en prologués la primera edició, responia:

–No; mire [...], si usted quiere que lo lleven a la cárcel vaya solo, que para eso es joven. Yo no le prologo el libro.⁹¹

Malgrat aquests advertiments i front les adversitats inicials, Cela publicaria finalment a Edicions Aldecoa, de la mà del seu editor, Rafael Aldecoa, que no s'ho pensà dos vegades en fer una primera tirada de la novel·la.

El moment exacte en què es produí la coneixença entre els dos autors és incert perquè entren en conflicte dues versions d'un mateix fet: la que dóna Sebastià Juan Arbó segons afirma Mario López i la de Camilo José Cela. Si un s'atén al que digué el primer, Camilo José Cela hauria tingut una forta desconsideració amb el narrador de

⁸⁹ El tremendisme és una tècnica literària que tingué els seus orígens a Espanya a partir d'aquesta novel·la i que consisteix a retratar situacions d'extrema cruïlla i violència, amb un llenguatge dur i aspre i personatges de molt baixa extracció social, sovint esgarrats, que d'alguna manera sorgeix en resposta al context social del moment.

⁹⁰ Fernando Evaristo García Alfonso, conegut com Fernando Vela, fou un important escriptor, poeta i assagista asturià del segle XX.

⁹¹ Els dos fragments citats s'han extret de *Andanzas europeas y americanas de Pascual Duarte y su familia*, un text inclòs a l'edició de 1951 de *La familia de Pascual Duarte*.

l'Ebre ja que, d'haver estat així, mai reconegué públicament la seva ajuda en els seus primers passos literaris; de fet, així seria: Camilo José Cela no en parlà mai, de Juan Arbó, en aquest sentit.

Des de la perspectiva del segon, però, no té molt sentit el no haver-ho fet, d'una banda perquè teòricament Cela no hauria tingut motius ni perseguit cap tipus d'intencionalitat concreta, i menys en un moment en què encara eren amics –tot i que més tard es veurà com es corromp aquesta amistat–; d'altra banda i potser més evident, perquè Camilo José Cela parla tota l'estona d'amics a qui havia llegit fragments de la novel·la abans d'ésser publicada, d'entre els quals no fa esment de Sebastià Juan Arbó, i d'editorials a qui havia ofert l'obra. Destino, aquella editorial que endegaria el primer gran premi literari en castellà del segle XX, el Nadal, i que s'arribaria a convertir en una editorial de referència en el seu moment, tampoc consta entre aquestes primeres. Arribats aquí, fins a quin punt, d'ésser cert el que diu Juan Arbó, és lògic que hagués estat així? Quina intenció motivava la conducta de Cela, obviant-lo?

En resposta a aquesta qüestió apareixen diverses possibles lectures que cal contemplar. En base a com queda descrit Cela per Sebastià Juan Arbó, sempre en referència al testimoni oral ja esmentat i al que en digué aquest a les seves memòries, Cela hauria estat un home generalment mogut per uns interessos molt particulars, moltes vegades desconsiderat i superb. D'aquest punt de vista se'n podria derivar, i inclús arribar a entendre, que Cela no hagués volgut fer referència al rebuig de Destino per considerar-ho un fracàs; la perspectiva que es tindria sobre sí mateix de retruc faria que no acceptés la “derrota”.

Tot i que, com ja s'ha dit, de Cela no se'n sap res en aquest aspecte, en vista a l'èxit de la novel·la no té sentit que hagués pensat així, sinó ben al contrari: seria d'esperar que amb més motiu intentés ventar-se de l'èxit aconseguit. Qualsevol discussió o interpretació que es pugi fer, en vista de les dades que es tenen, cau en un cul-de-sac.

En base allò que sí ha quedat escrit, però, se sap que a Camilo José Cela i Sebastià Juan Arbó els va unir una bona amistat des d'un principi. El primer document en ordre cronològic que es conserva n'és l'evidència més clara:

*A Sebastián Juan Arbó, gran novelista
y tan buen amigo, con un abrazo de su
compañero,*

Camilo José Cela

5.VI.47

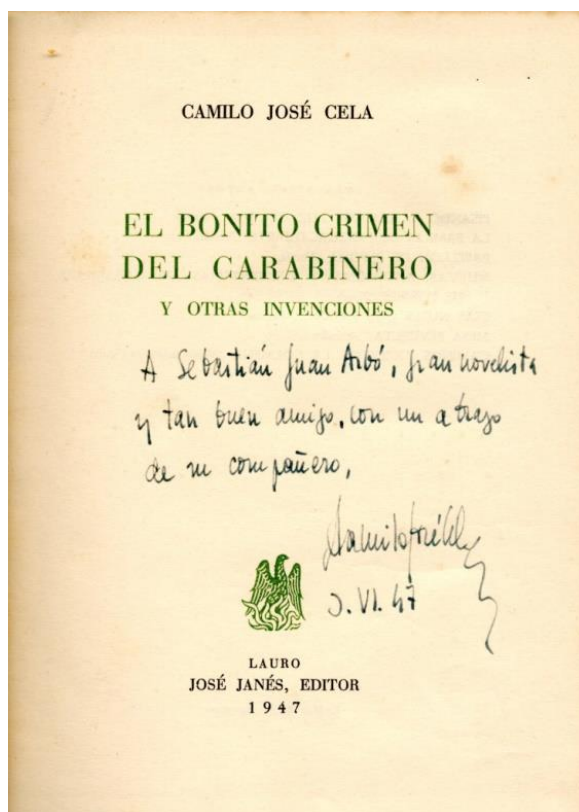

Fig. 40. Dedicatòria de Camilo José Cela a *El bonito crimen del carabinero y otras invenciones*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Es tracta de la dedicatòria a la primera edició de la novel·la *El bonito*

crimen del carabinero, on el valor de l'amistat queda reforçat pel «tan», adjectiu que Cela no utilitza de forma innocent, sinó en reconeixença a una amistat sincera, almenys en aparença, i probablement a alguna mostra d'afecte per part de Sebastià Juan Arbó que hauria valorat molt. La data és, si més no, significativa pel que ateny a Juan Arbó: 1947 és l'any en què apareix *Tino Costa* en català, l'obra que ell tingué en més estima i que havia quedat silenciada per l'adveniment del règim franquista i la forta repressió vers la llengua catalana.

Altrament, és l'única dedicatòria que es conserva signada per aquest autor; resten quatre documents epistolars amb força discontinuïtat temporal que es fan gairebé impossibles d'interpretar deslligats del seu propi context en el moment de l'emissió.

D'aquests, es podria enquadrar els dos primers sota una mateixa línia temàtica: qüestions editorials a les que és impossible d'establir una explicació coherent al que ja se'n sap sense el seu context. El primer d'aquests és un telegrama, en què Cela escriu:

Si s'explica en relació amb la que se suposa que és la següent carta, amb data d'11/12/1949, tenint en compte que aquest telegrama no té data, s'entén que Sebastià Juan Arbó oferí un text a Cela i que Maximiliano García Venero –«Max Venero»– havia fet d'intermediari per a que aquest arribés a bones mans. Cela, al seu torn, aprofitava per disculpar-se per un suposat silenci epistolar causat per un «tifus que me trajo por el camino de la amargura». El to de la carta és cordial, i val a dir, fet que sobta bastant, que Cela emprà una forma bastant peculiar d'acomiar-se: «de tu buen amigo y compañero». Ja no és el receptor qui és el “bon amic”, sinó l'emissor mateix, Cela, una innovació prou suggeridora.

Fent un apart, essent com Cela fa esment de Maximiliano García Venero, cal fer aquí un breu apunt sobre aquesta figura literària i la relació que tingué amb Sebastià Juan Arbó per ampliar el sentit de la carta.

Maximiliano García Venero fou un assagista, historiador i periodista càntabre de tall obertament falangista i adepte al règim franquista. L'any 1954 va dedicar el seu llibre *Cataluña (síntesis de una región)* a Sebastià Juan Arbó de la següent manera:

A Sebastián Juan Arbó, al que quiero y admiro, con un abrazo,

Maximiliano G. Venero

Esdevingueren amics, tal i com queda reflectit a través d'una llarga correspondència de 21 cartes rebudes entre 1949 i 1964, a instàncies del Premi Nacional de Novel·la Miguel de Cervantes 1950, tot i que abans García Venero ja havia escrit articles elogiant l'obra de Sebastià Juan Arbó. El considerava una de les millors aportacions a la literatura catalana en molt temps. La seva admiració provenia de la lectura de *Tino Costa*, que llargament havia elogiat i que en una carta amb data de 02/06/1949 la considerava la «gran novela» que «ha removido en mí muchos sentimientos», tant és així que en parlar-hi se sentia orgullós «por haber creído siempre en usted, en su talento literario, en sus dones de novelista. No hacía falta ser muy lince, pero sin duda era menester una noble disposición de espíritu».

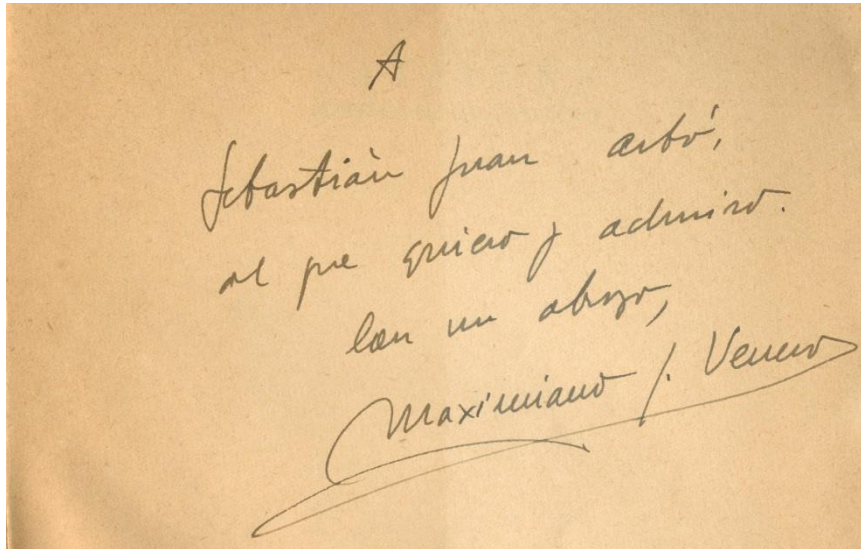

Fig. 41. Dedicatòria de Maximiliano García Venero a *Cataluña (síntesis de una región)*. Digitalització realitzada per l'autor del treball. Imatge ampliada.

En aquesta línia d'elogis, de la qual aquesta carta no és un cas a part, proposa amb molt d'entusiasme presentar la novel·la al premi anteriorment esmentat, oferint-se a exercir la seva influència en els membres del jurat (José Martínez Ruiz, "Azorín", Agustín González Aroezúa, Wenceslao Fernández Flórez, Luis Morales Oliver i Javier de Echarri⁹²) per fer de *Tino Costa* la novel·la vencedora. Segons Venero, només podia trobar competència amb Enrique Larreta, escriptor argentí, que s'havia presentat amb *Orillas del Ebro*, però que considerava com a rival assequible, titllant l'obra de relat «flojísimo, un libro de "gaga"», en una carta a 10/10/1949. Malgrat aquestes aspiracions, *Tino Costa* esdevingué perdedora, però no per això es malmeteren ni el contacte ni la cordialitat, almenys per via epistolar.

Reprenent l'assumpte de Camilo José Cela, cal centrar en aquest punt l'atenció sobre com el concebia Sebastià Juan Arbó en aquests primers moments d'amistat literària. Cela gaudia d'una situació econòmica folgada que l'havia permès viure de la seva pròpia literatura, fet que Sebastià Juan Arbó admirava. Es veien sovint, en els viatges de Cela a Barcelona, en sopars, gales de premis o al Salón Rosa, on passaven una estona conversant, com deia en les seves memòries, d'una manera «agradable y divertida»; a això s'oposava un cert aire de vanitat i preponderància del gallec, de caràcter viu i agut, que havia estat capaç d'empetitir a Manuel del Arco,

⁹² (30 desembre 1949). El premio «Miguel de Cervantes» a don Enrique Larreta. *ABC*, p. 16.

a qui en sí Juan Arbó ja considerava prou orgullós i extravertit, però que davant de Cela s'havia rebaixat al tracte de "vostè", costum poc habitual del periodista.

L'anihilació de l'amistat entre Cela i Juan Arbó encara tardaria uns quants anys en arribar. Cela, que s'havia traslladat a viure a Palma de Mallorca, envià amb data de 14/06/1965 una carta a Sebastià Juan Arbó per agrair-li l'anticipació de l'enviament de l'exemplar de la biografia *Pío Baroja y su tiempo*, autor sobre el qual Cela també havia estat un estudiós. En la mateixa carta aprofita per fer-li saber que l'havia recomanat a la revista *Life* per escriure un article que li seria retribuït amb 1.000 pessetes i no es perd en cap moment la cordialitat i simpatia mútua, reflectida en la fórmula «querido amigo».

Precisament amb Pío Baroja està relacionada la separació entre els dos grans escriptors, que s'esdevingué d'aquesta manera: Sebastià Juan Arbó, a data d'1 de novembre de 1974, publicava un article a *La Vanguardia Española* que duia per títol *Puntos de vista*. En aquest, a través de la polèmica encetada per Fernando Díaz Plaja a *ABC* sobre si era de més qualitat la novel·lística de Cela o la de Pío Baroja, Sebastià Juan Arbó enuncitava el seu posicionament, que naturalment fou desfavorable a Cela. Juan Arbó ho expressava així:

A mi juicio, Cela no es mejor ni peor: es otra cosa. Baroja es novelista, es un maestro de la narración, y Cela no lo es; es otra cosa, repito; y no existe entre los dos punto de comparación. Cela es un buen escritor y yo he expresado repetidamente mi admiración por él. Su «Pascual Duarte» —su obra mejor— es una pequeña joya de nuestra literatura de hoy, de raíz ibérica, estrechamente unida a la tradición de lo español, pero es, sobre todo, un poema en prosa; es, en verdad —y esto puede decirse de todo lo que ha escrito—, obra de poeta, como es poeta, en sus creaciones por encima de todo [...].

[Camilo José Cela, Gabriel García Marquez, Ana María Matute, Mercè Rodoreda, Jean Paul Sartre, Aldous Huxley y Julien Benda] no deben confundirse, es cierto, con aquellos *fríos constructores de oficio*, de que hablamos en otro artículo, pero tampoco situarlos entre los grandes cultivadores del género: los capaces de crear conjuntos animados, desarrollados armónicamente y con personajes de carne y hueso; es lo que han hecho todos los grandes de la novela.

Aquesta comparació desagradaria Camilo José Cela, que segons Juan Arbó «no me lo perdonó, pese a las alabanzas que le dediqué en otras ocasiones»; se'n

penedia molt d'haver-ho fet perquè creia que havia perdut un amic boníssim gratuïtament, sense cap necessitat.

No obstant això, Sebastià Juan Arbó, tot i que aquest no ho explici en les seves memòries, repregué la relació amb Camilo José Cela; deficiències evidents en la compleció del fons documental d'ambdós arxius impossibiliten contextualitzar la última carta que Cela va enviar a Sebastià Juan Arbó de les que es conserven, amb data de 29/10/1980, on un Sebastià Juan Arbó d'edat ja molt avançada demanava al seu antic amic un favor, coneixedor de la possible influència que aquest podia tenir sobre personalitats com el rei Juan Carles I o Adolfo Suárez, perquè, de fet, Cela havia ocupat un escó al Senat per designació real durant la transició democràtica, en el període comprès entre 1977 i 1979.

Camilo José Cela, però, s'excusa de correspondre la demanda argumentant que, en realitat, no tenia tanta influència en afers polítics com suposava Juan Arbó i que a segons i quines personalitats no podia molestar-se-les amb segons i quines coses, desmereixent així la importància d'allò que Juan Arbó sol·licitava, i segurament recordant aquell antic afrontament de l'escriptor de l'Ebre.

En conclusió, es pot afirmar que Camilo José Cela és una personalitat, en relació a Sebastià Juan Arbó, molt contradictòria, amb una amistat que sofreix daltabaixos i que es manté tota l'estona entre la línia del respecte i la cordialitat estrictes encara que fórmules com «tu buen amigo» o «querido amigo Arbó» puguin fer pensar el contrari. Tot i ser Camilo José Cela un autor fonamental de la literatura castellana del segle, per les contradiccions en què entra molta de la documentació ja esmentada i pel que es pot arribar a llegir entre línies a *Los hombres de la ciudad*, no se'l pot comptar entre les grans amistats de Sebastià Juan Arbó.

8.4 *Corresponsalia a Londres: Luca de Tena i l'ABC*

Torcuato Luca de Tena i Brunet fou un important escriptor, periodista i polític espanyol. Fill d'una destacada família de periodistes, va néixer l'any 1923 a Madrid i va publicar la seva primera obra poètica, *Albor*, l'any 1941. La facilitat que li suposava l'ésser nét directe de Torcuato Luca de Tena Álvarez-Ossorio, fundador de la revista *Blanco y Negro* i el diari *ABC*, va permetre-li començar des de ben jove una intensa activitat periodística que el duria a dirigir l'empresa gairebé familiar l'any 1952, tot i que aquest càrrec l'ocuparia intermitentment.

No se sap amb exactitud quan fou va conèixer a Sebastià Juan Arbó, si bé és cert que la correspondència personal d'aquest és una de les més extenses que es conserven a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita, amb 18 documents epistolars i clares evidències que apunten a la incompleció del fons documental. Sí que se sap, però, que havien coincidit en el jurat del Premi Planeta durant dos anys consecutius, l'any 1959 i l'any 1960; si més no, tot indica que no fou aquí on s'havien conegut, sinó abans i per mediació de Josep Janés que, com ja s'ha dit, solia invitar a la seva torre de Pedralbes escriptors famosos, entre els quals mai faltava Juan Arbó. Malgrat que aquesta dada no és del tot segura –Juan Arbó, a les seves memòries, simplement en diu que hi havia coincidit– sí que s'ha de descartar la possibilitat que es produís en el jurat del Planeta 1959 que, tenint en compte que se celebra a l'octubre, és posterior a la mort de Janés, l'11 de març del mateix any.

Per aquest motiu i per la importància de Luca de Tena en la vida professional de Sebastià Juan Arbó, mereix ésser comentat en un apartat independent; el testimoni escrit que llega la correspondència que se'n conserva permet ampliar i descobrir fets biogràfics del novel·lista de l'Ebre dels quals no se n'havia parlat i que eren, en bona mesura, desconeguts, sobre la seva etapa com a articulista al periòdic *ABC* i a la revista *Blanco y Negro*, que més tard acabaria essent un suplement de temàtiques culturals del periòdic.

En ordre cronològic, els primer document epistolar que es conserva signat per Torcuato Luca de Tena, amb data de 28/11/1960, és la prova que, entre ambdós escriptors ja existia, molt abans d'això, una bona amistat; no en va, el madrileny encapçala la carta amb un «Mi querido amigo» que no és, en cap dels casos, innocent.

La lectura de la carta permet anar descobrint dades que són de gran interès, com el fet que Sebastià Juan Arbó va començar a escriure els seus articles a *Blanco y Negro* per iniciativa pròpia a través d'una carta que Luca de Tena esmenta.

En acceptar la proposta, precisa els interessos bàsics que guien el seu objectiu: «me interesan, sobre todo, los temas literarios; temas con contenido crítico, aunque no críticas propiamente dichas de libros, ya que tengo hoy día cubierta esta responsabilidad»; tanmateix, no limita ni fixa directrius quant a la temàtica exacta que ha de tractar, atorgant, en aquest sentit, una certa llibertat a l'escriptor. Si més no, no s'està de suggerir tres temes, relacionats, un primer amb la novel·lística espanyola contemporània, un altre amb la concessió del Premi Nadal i l'últim sobre la importància dels premis literaris. Els articles, com precisa, haurien de ser d'una llargària entre 4 i 7 pàgines i la col·laboració, quinzenal, de la qual en rebria una remuneració de 750 pessetes. L'interès que guia, en bona part, la il·lusió de comptar a Sebastià Juan Arbó entre els col·laboradors de la revista queda resumida en aquest paràgraf:

La sinceridad y la franqueza al abordar los temas expuestos son, aparte tu calidad de escritor, las cualidades que más me atraen pensando en tu futura colaboración.

No obstant això, Sebastià Juan Arbó va decidir prorrogar l'oferta; com mostra la següent carta de Luca de Tena, amb data de 22/02/1961, l'escriptor no volia entremesclar la seva labor literària amb la d'articulista, que jugaria en detriment de la primera. Luca de Tena s'hi mostra comprensiu i ho demostra argüint que «llevo cerca de tres años encerrado en una cárcel de papel sin publicar un solo artículo, intentando dar el último toque, que nunca acaba de ser el último, a la novela que tengo entre manos». El compromís a què es refereix la carta és el seu primer llibre de memòries, *Los hombres de la tierra y el mar*, publicat a Argos.

Amb el retorn a la direcció de *ABC* de Torcuato Luca de Tena l'any 1962, Sebastià Juan Arbó va començar definitivament la seva tasca com a articulista, aquest cop en el periòdic; en les seves memòries literàries ho descriu de la següent manera:

[Referint-se a la col·locació com a col·laborador fix de *La Vanguardia Española*]
algún tiempo después se me abrieron las páginas de *ABC*, y también como

colaborador destacado (casi siempre en la tercera [página]), con lo que mi satisfacción, y casi orgullo, fue completa.

Malgrat això, no es conserva cap document referent a aquesta etapa; la següent carta, amb data de 21/12/1964, podria acusar un període d'inactivitat epistolar, possibilitat que queda descartada ja que la mateixa, referent a qüestions editorials i negociacions amb *La Vanguardia*, un altre diari on Sebastià Juan Arbó enviava articles, es troba aïllada d'un context, segurament epistolar, que s'ha perdut. A més, el fet que visquessin geogràficament tan distants fa completament necessari que el contacte s'efectuï gairebé sempre per via epistolar o telefònica i, com més avant es veurà, els contactes personals que haguessin arribat a tenir serien molt infreqüents i esporàdics.

És necessari, però, reprendre la data de 1961 ja que fou quan, durant les festes de Nadal, Torcuato Luca de Tena escrigué la primera de les dues dedicatòries manuscrites que va signar a Sebastià Juan Arbó. En aquest cas, dedicava la primera edició de la novel·la *La mujer de otro*, vencedora en el Premi Planeta, que li concediria un jurat format precisament pel seu amic, i que havia abandonat justament l'any que se'l llorejava. En una dedicatòria molt significativa, Luca de Tena lloa les aptituds crítiques i literàries de Sebastià Juan Arbó, expressant-se amb un llenguatge molt elaborat i referint una gratitud que, molt probablement, fes referència a un possible influx per part del seu amic en la concessió del premi. En aquest termes, l'escriptor madrileny es fa ressò del seu sentiment amb aquestes paraules:

*A Sebastián Juan Arbó, crítico sagaz,
catador finísimo de las letras, escritor de
garra.*

*Con la gratitud y la amistad de
Torcuato Luca de Tena*

Navidad 1961

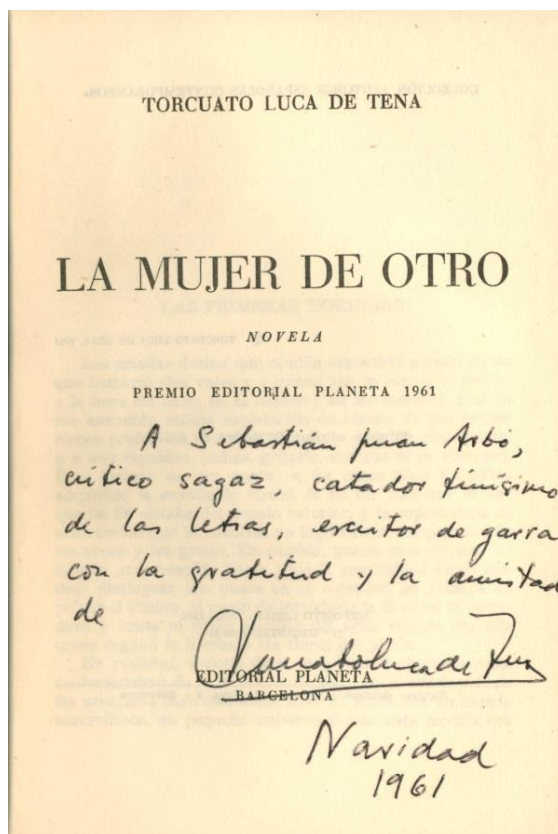

Fig. 42. Dedicatòria de Torcuato Luca de Tena a *La mujer de otro*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Més senzilla, però no per això menys transcendent, l'última dedicatòria de Torcuato Luca de Tena data precisament del mes de desembre de 1964, quan Juan Arbó es corona vencedor del Premi Nacional Miguel de Unamuno per *Pío Baroja y su tiempo*. La dedicatòria, integrada en el llibre *La brújula loca*, versa de la següent manera:

A Sebastian Juan Arbó con la admiración y la amistad de

Torcuato Luca de Tena

Barcelona XII. 1964

Reprenent la carta amb data de 21/12/1964, en què abans que res Luca de Tena felicita el seu amic i col·laborador, tenint en compte que una carta posterior signada amb data de «Navidad. 1964» reitera l'enhorabona per la concessió del premi, no seria estrany pensar que l'anterior –i última– dedicatòria que es conserva funcioni a mode d'obsequi d'amic en reconeixement de l'honor que li ha estat atorgat.

Vet aquí, però, que el fet que en les seves memòries literàries Juan Arbó parli de manera molt minsa sobre Luca de Tena obliga a seguir la reconstrucció dels fets unilateralment per mitjà de la via epistolar. Així doncs, la següent carta, amb data de 15/11/1965 la precedeixi un lapse de gairebé tot un any de què no se'n conserva cap document, segurament perquè s'han extraviat. Per bé que això limiti la cerca, el contingut d'aquesta carta permet reconstruir en bona part el transcurs dels fets ocorreguts durant aquest any. Com ja apuntava Emili Rosales⁹³ i tal i com queda reflectit en la mateixa, Sebastià Juan Arbó va rebre una proposta per part de Torcuato Luca de Tena de traslladar-se a Londres per fer de corresponsal del diari *ABC* que, en primera instància, va acceptar. El contracte a firmar, que com indica li havia de trametre Antonio Carrera, secretari general de Premsa Espanyola del moment, establia que la quantia que havia de rebre pels seus treballs seria «el equivalente en libras de 800 dólares»; el mateix contracte implicava que no podia

⁹³ Ponència impartida amb data de 11/11/2015 a la biblioteca Marcel·lí Domingo de Tortosa.

col·laborar simultàniament en cap altre diari. Al mateix temps, l'ànim i l'esperança de Torcuato Luca de Tena queden resumits de la següent manera:

Estoy seguro de que triunfarás. Es una corresponsalía llena de sugerencias y de posibilidades, ya que los temas políticos no tienen por qué cubrir más de un 60 o [sic] 70 por ciento del total de las crónicas.

Les noves circumstàncies exigien un canvi total de vida i una ràpida adaptació de l'escriptor a la capital anglesa; un assumpte, però, el preocupava més que cap altra cosa: estar vetat de col·laborar en altres diaris al mateix temps. No s'ha d'obviar que les dificultats econòmiques que l'escometien l'impel·lien a treballar alhora en diferents col·laboracions, a banda de la seva tasca com a escriptor. Per això mateix, en la següent carta, amb data de 25/11/1965, Torcuato Luca de Tena fa una revisió del contracte i escriu al seu amic per rectificar l'anterior proposta i exceptuar l'escriptor del compliment de la norma que establia la prohibició de la doble col·laboració, argumentant que no tenia sentit que se'l privés tenint en compte que la seva tasca com a corresponsal estava limitada a dos anys, després dels quals hauria de tornar a Barcelona. Per contra, la col·laboració amb *La Vanguardia Española* quedava limitada a un article mensual, sempre que aquest no tractés cap temàtica relacionada amb Londres. Tot semblava decidit; Sebastià Juan Arbó es veia ja com el futur corresponsal de l'ABC a la capital anglesa, un fet que semblava consumat quan el director li envià el següent telegrama:

*PUEDES IR PREPARANDO MALETAS PARA LONDRES PUNTO ESCRIBO PUNTO ABRAZOS
LUCA DE TENA -*

De fet, l'Arxiu Comarcal d'Amposta conserva el carnet que acreditava Sebastià Juan Arbó com a corresponsal de ABC a Londres, on s'hi pot llegir:

Mr. Sebastián Juan Arbó has been appointed our Diplomatic and Literary correspondent in London. The Editor «ABC» would be obliged to any kindness offered to him in the performance of his duties.

THE EDITOR

(Signatura)

Madrid, December 1965

Si més no, finalment Sebastià Juan Arbó va haver renunciar a les seves aspiracions per motius personals: la seva dona emmalaltí, i aquesta fou la força que

el lligà inevitablement a la vida barcelonina. Torcuato Luca de Tena, en la següent carta amb data de 06/12/1965, es mostra evidentment disgustat; tanmateix, admet que «las circunstancias mandan y desde luego no voy a obligarte a cumplir un contrato firmado, pero no consumado». Amb els desitjos d'una immediata recuperació de la seva muller, Torcuato Luca de Tena, amb només un dia de diferència, envià una altra carta acusant la recepció de la tramesa de *Relatos del Delta*, enviament que féu Sebastià Juan Arbó al seu amic probablement a mode de disculpa, i que pensa llegir «con el mayor interés que me merecen todas tus cosas».

Es pot observar, per la felicitació que fa el director de *ABC* dels Nadals de 1966, que en realitat el disgust havia estat mínim i que, en cap cas, havia afectat al respecte i la consideració que mútuament es tenien; emperò, la col·laboració al diari *ABC* sofriria també una intermitència que duraria fins l'any 1971. En aquest cas sí és adequat parlar d'un període d'inactivitat epistolar.

En aquest punt cal incidir en el fet que la següent carta, amb data de 14/10/1971, és la resposta a una d'anterior enviada per Sebastià Juan Arbó. De manera extraordinària –cal recordar que el treball es construeix només amb cartes rebudes, i no enviades– es conserva al mateix Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita la carta i la seva resposta, amb data de 21/10/1971. Aquestes dues epístoles versen sobre un suposat enuig de Torcuato Luca de Tena, del qual s'havia dit que estava enfadat amb Juan Arbó perquè suposadament havia fet públic el pseudònim amb què es va presentar al premi literari de l'Ateneu de Sevilla de l'any 1970, que havia guanyat amb la novel·la *Pepa Niebla*. Aquesta situació, però, arribà a bon terme perquè, de fet, realment ni Luca de Tena s'havia enfadat ni Sebastià Juan Arbó havia difós aquesta informació; tot quedava, doncs, en rumors. El primer tema, que podria semblar irrellevant, acaba per adquirir certa rellevància perquè permet enllaçar amb el segon motiu de la primera carta, que és la voluntat de Sebastià Juan Arbó de tornar a figurar entre els col·laboradors de *ABC*. El novel·lista de l'Ebre, que així com indica a les seves memòries literàries sempre havia tingut el complex de no haver estat un excel·lent articulista, fa la següent prometença en la seva epístola:

[...] quisiera, sería mi deseo, que esta vuelta a ABC, se señalara con algunos artículos de calidad, dentro, desde luego, de mis posibilidades, que a veces los hago.

Cuando menos, lo procuraré. Un artículo, un libro –y tú lo sabes muy bien– no es una máquina, un mueble, una casa, que se fabrican bajo plano, con la regla, el compás y la plomada, y ocurre muchas veces que cuando uno tiene más interés en quedar bien, es cuando más falla.

En una carta posterior, amb data de 23/02/1972, el director rectifica el contracte que estipulava que la retribució dels articles havia d'ésser de 750 pessetes, xifra que considerava antiquada, i n'augmenta la xifra a 1000 pessetes. A partir d'aquest punt, però, la resta de documents que es conserven ja no tenen una seguida ni tracten temes que puguin resultar d'importància en el tractament del tema.

Faria falta esmentar tres últims documents: el primer és un telegrama, sense data, que acusa la rebuda de la tramesa d'una felicitació de Sebastià Juan Arbó per la concessió d'un premi al seu amic que no es concreta; un segon document, amb data de 13/02/1973 faria referència també a l'acusació de recepció d'una tramesa de la trilogia de *Martín de Caretas*, del novel·lista de l'Ebre, publicada per Espasa Calpe l'any 1959, que Luca de Tena desitja «poder enfrascarme en su lectura» i l'últim d'aquests documents, amb data de 21/10/1973, seria la resposta a una carta anterior del 29 de setembre del mateix any i a una felicitació pel casament del fill del director, Torcuato Luca de Tena Benjumea. Tot i no ser especialment rellevant, sí que permet descobrir que la relació entre Sebastià Juan Arbó i la família Luca de Tena no només es limitava a Torcuato, sinó també al seu fill, del qual es conserva una targeta de visita on agraeix l'enviament d'un llibre signat, i al seu germà Guillermo, que va ser també un important periodista espanyol cap de Premsa Espanyola, del qual es conserva una carta manuscrita amb data de 27/05/1970 en què agraeix l'enviament de la biografia *La vida trágica de Mossèn Jacint Verdaguer*.

Cal remarcar que en el conjunt de l'epistolari de Torcuato Luca de Tena, la fórmula «Mi querido amigo» no desapareix al llarg de gairebé 13 anys de correspondència. Amb la seva marxa de la direcció de *ABC* l'any 1975 i una inactivitat epistolar que serà ja definitiva, es perd la pista d'una amistat, que per bé que la distància geogràfica fos un impediment notable, mai es va malmetre. Aquest apartat, doncs, permetria ampliar la informació que Sebastià Juan Arbó aporta a les seves memòries literàries sobre les col·laboracions que va efectuar al llarg de la seva vida personal en els diferents periòdics i publicacions de la seva època.

8.5 *Juan José López Ibor*

Abans de conèixer Juan José López Ibor, Sebastià Juan Arbó havia conegut el seu pare, ja vell, durant la Guerra Civil espanyola. El pare d'Ibor s'havia traslladat a Sollana (València) per exercir de mestre anys abans, i fou en aquell poble on nasqué son fill l'any 1908. Fugint de la violència que havia esclatat en terres valencianes, va moure's a Sant Carles de la Ràpita, on hi tenia un germà metge; Sebastià Juan Arbó fugia de Barcelona, on el seu càrrec de funcionari de la Generalitat el podia comprometre d'una manera fatal, amb la intenció de restar al seu poble durant els últims dies de la guerra, i es va moure a la "Casa Blanca", masia familiar d'infància; allí fou on ambdós coincidiren i establiren una cordial amistat. Al poc temps, en esclatar per la zona de Vinaròs, Sebastià Juan Arbó fugiria un altre cop a Barcelona en un veler de matinada, per salvar la vida; la família López Ibor fugiria no molt més tard cap a Valladolid, on hi havia Juan José, quan la situació a l'altura de la Ràpita era límit.

Aquest és el testimoni que deixà Sebastià Juan Arbó a les seves memòries literàries, que es complementa amb l'article *El fin de la guerra*, publicat per Sebastià Juan Arbó el 7 de maig de 1976, i és també el que li transmeté, per la seva banda, el mateix López Ibor a Sebastià Juan Arbó en una carta manuscrita sense data, l'última que cronològicament conserva l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita perquè en aquesta agraeix el record del seu pare que hi dedica Juan Arbó; per tant, López Ibor la degué escriure entre novembre de 1982, primera edició de *Los hombres de la ciudad*, i abans de la mort de l'escriptor el gener de 1984. La carta no només explica circumstàncies familiars concretes durant la Guerra Civil, sinó també les penúries que va haver de sofrir son pare en vida i les circumstàncies en què moriren sa mare, en primer lloc, i després son pare.

Si un s'atén exclusivament a l'epistolari que se'n conserva, perfectament es podria dir que la relació d'amistat entre Juan Arbó i López Ibor s'inicia en un període de vellesa; si més no, la correspondència no és uniforme, més bé no hi ha en cap moment un fil argumental que es pugui resseguir ni els motius de les cartes en sí tenen cap tipus de transcendència: mentre que en la primera, amb data de 02/10/1978 López Ibor agraeix un article de Sebastià Juan Arbó i li envia un llibre

signat (*Freud y sus ocultos dioses*), en la següent, amb data de 15/09/1979, un any després, agraeix un enviament que fa Juan Arbó d'un llibre, i en l'última, sense data, és quan parla de son pare.

En aquest punt, es podria prescindir de qualsevol interpretació i dir simplement que com a personalitats destacades en els seus corresponents àmbits – cal recordar que López Ibor fou el més prestigiós catedràtic en Psiquiatria espanyol de la seva època, llargament reconegut per la seva obra–, es dedicaren un seguit d'atencions que van correspondre i res més.

No obstant això, cal parar atenció en primer lloc en el fet que totes les cartes van totes dirigides directament a la casa de Sebastià Juan Arbó a Barcelona o a la seva residència a Sant Carles de la Ràpita; això planteja, doncs, la possibilitat que ja s'hagueren conegut abans i que realment els unís un llaç d'amistat ja que és comú que tothom li escrigués a la seva casa de la Ronda General Mitre –qualsevol que tingués relació amb un editor seu l'hagués pogut aconseguir–, però són més poc freqüents les cartes al domicili de la Ràpita, i generalment només hi remeteren cartes les persones que realment tingueren molta relació amb ell.

En segon lloc, ens permet refusar la hipòtesi inicial el fet que tota la correspondència s'encapçala amb la fórmula «Mi querido amigo»; tampoc és tan freqüent denominar així a una altra persona que no sigui realment un amic.

També a través de les cartes sabem que López Ibor admirava l'obra de Sebastià Juan Arbó, i viceversa. Aquest fragment d'un article de Sebastià Juan Arbó a *La Vanguardia Española* en què parla de ciència i de psicologia a Espanya és la prova irrefutable:

[...] uno de los hombres que más admiro, de la España de hoy, es López Ibor [...]. Juzgo, de paso, que el profesor no goza entre nosotros de la fama que merece; no se le da, en mi opinión, la fama que merece.⁹⁴

Sigui com sigui, hagués transcendit o no l'amistat entre ambdós, aquest és el testimoni que n'ha quedat.

⁹⁴ Juan Arbó, S. (16 maig 1964). Motivos del hombre: El atractivo de la ciencia. *La Vanguardia Española*, p. 11.

9. LA REPRESA DEL CATALÀ: “EL CLUB DELS NOVEL·LISTES”

9. 1 *L'Espera eterna de Joan Sales i Xavier Benguerel: inici i final respectiu de dues amistats*

Es reprèn aquí l'amistat entre Sebastià Juan Arbó i Xavier Benguerel perquè una de les fites importants en l'obra del primer, procurada en part per Benguerel, és la represa del català com a llengua literària l'any 1967 amb la novel·la *L'Espera*. Molt estretament lligada a aquesta novel·la hi ha també una altra gran figura de les lletres catalanes i que també fou, en bona mesura, una important amistat del novel·lista de l'Ebre: Joan Sales.

Nascut l'any 1912 a Barcelona, fou un important escriptor, traductor i editor català. Havia treballat com a professor de llengua catalana a l'Extensió d'Ensenyaments Tècnics de la Generalitat de Catalunya i, pel fet d'haver estat comandant d'infanteria de l'exèrcit republicà durant la Guerra Civil, hagué de patir, com Benguerel i tants altres intel·lectuals catalans, un exili per terres haitianes i mexicanes, havent sobreviscut a diversos camps de concentració francesos. A Mèxic es relacionà amb la intel·lectualitat catalana a l'exili, com Pere Calders o Josep Carner i endegà, l'any 1943, un projecte editorial anomenat *Quaderns d'exili*, que el donà a conèixer com a editor.

De retorn a Catalunya l'any 1948, s'establí a Barcelona per a treballar com a conseller literari a l'Editorial Ariel. Un temps després, l'any 1955, fundà, juntament amb Xavier Benguerel i Joan Olivé, el que hauria d'ésser un dels projectes editorials més importants en català durant la postguerra, la col·lecció “El Club dels Novel·listes”, amb la col·laboració de l'editorial Aymà. Aquest fou el primer nexe d'unió més important entre Sebastià Juan Arbó i Joan Sales; justament el mateix any de la seva creació van demanar a Juan Arbó una obra; ell, autor consolidat, hauria de donar un prestigi a una col·lecció que, arribada l'obra de forma molt tardana, es veuria superat per Mercè Rodoreda amb *La plaça del Diamant* i Llorenç Vilallonga amb *Bearn o la sala de les nines*.

L'obra duria per títol *L'Espera* i començaria un nou cicle novel·lístic en català ambientat a les seves terres de l'Ebre natal. Gràcies a la novel·la naixeria una amistat molt lligada a la labor editorial de Sales, tot i que no s'ha de descartar que, en la seva primera etapa com a professor de català, hagués pogut haver coincidit amb Sebastià Juan Arbó i que, de fet, la cordialitat que es desprèn de l'epistolari que es conserva provingués de temps anteriors⁹⁵.

D'altra banda, fou amb la publicació de *L'Espera* que, segons indica Sebastià Juan Arbó a les seves memòries literàries, la relació amb Benguerel veié el final, tot i que les circumstàncies que rodejaren el fet no les fa explícites. Sebastià Juan Arbó, com una constant al llarg de tota la seva vida, patia estretors econòmiques; per assegurar-se la jugada –segurament tement una nova falta de Benguerel– va demanar, en signar el contracte de l'obra, un anticipi que li permetés confeccionar la novel·la i, mentrestant, viure amb una certa tranquil·litat. Un posterior anticipi va provocar una mala passada per part de Benguerel que ja no va perdonar.

Això, tanmateix, encara va tardar en produir-se; *L'Espera* va veure la llum l'any 1967, però des de la primera data en què es firmà el contracte, l'any 1955, fins que es produí la ruptura amb Benguerel, probablement molt propera en termes cronològics a la publicació de l'obra, hi ha un espai de 12 anys que, en matèria epistolar i pel que fa a les dedicatòries manuscrites de llibres, són de gran interès.

Quant a Joan Sales, la primera carta que envià a Juan Arbó⁹⁶, amb data de 21/03/1958, està relacionada amb una labor editorial que va desenvolupar Juan Arbó per encàrrec del seu editor. La carta gira en torn a Fèlix Cucurull i Tey, escriptor i polític català nascut l'any 1921 a Arenys de Mar, a qui Sales volia editar la novel·la *El silenci i la por*, en assabentar-se que Juan Arbó li havia donat el seu vot favorable com a membre del jurat del Premi Joanot Martorell, per bé que no va reeixir. Amb aquest objectiu, «vaig demanar autorització a aquest per donar-la a llegir als lectors

⁹⁵ Cal explicitar que aquesta afirmació es fonamenta en el fet que Sebastià Juan Arbó també havia estat professor de català a la Generalitat, justament instruïnt els mateixos funcionaris d'aquest sistema institucional. Fou allí on, de fet, conegué a Teresa Bes Guim, qui esdevindria, més tard, la seva esposa.

⁹⁶ Tot i que la major part del treball es confeccioni en base a l'epistolari que es conserva a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita, Joan Sales és una de les poques excepcions ja que les cartes que d'ell es conserven es troben a l'Arxiu Comarcal d'Amposta.

de l'editorial (lectors profans, de qui ens valem per sondejar el futur públic). El parer de dos lectors –home i dona– ha resultat molt poc favorable a la novel·la en el sentit que no la troben interessant de llegir». És per això que, més avall, Sales encomana la següent tasca a Juan Arbó:

Com que estic convençut que ens voldreu ajudar –tant a en Fèlix Cucurull com al CLUB DELS NOVEL·LISTES–, us envio l [sic] còpia de la novel·la en la seguretat que ens fareu a tots plegats aquest favor. Es tractaria d'assenyalar quins passatges, a parer vostre, s'haurien de suprimir, o canviar, o afegir, o reordenar, etc., tot amb vistes a fer-la més llegívola.

Joan Sales, al final de la present, recorda a Sebastià Juan Arbó el compromís contret amb l'editorial, que ja es demora 3 anys:

De passada em permeto insistir en la demanda que el CLUB dels novel·listes us va fer, ja fa temps, i jo vaig repetir de paraula, d'una novel·la vostra per a la nostra col·lecció. No ens deixeu a l'estacada! El nostre pla, com ja us vaig dir, és fer la doble edició, és a dir, l'edició catalana seguida, a uns mesos de distància (per no perjudicar la catalana) de la castellana.

No casualment, les tres dedicatòries a llibres que es conserven signades per Fèlix Cucurull a Sebastià Juan Arbó daten del mateix mes de març de 1958; es tracta, evidentment, d'un triple obsequi per a que Sebastià Juan Arbó el tingués en compte a l'hora de ponderar la possibilitat de l'edició a "El Club dels Novel·listes" i, al mateix temps, per agrair la seva disposició i tracte. Els llibres corresponen al poemari *Els altres mons*, (Barcelona: Torrel de Reus, 1952) i els reculls de narracions *L'últim combat* (Barcelona: Editor Gases, 1954) i *Només el miratge* (Selecta: Barcelona, 1956). A tall d'exemple, és interessant adjuntar la dedicatòria a *Només el miratge*, que, aïllada del seu propi context, podria dur a confusions:

Per a Sebastià Juan Arbó, gran novel·lista i amic, amb tot l'afecte

F. Cucurull

18-III-58

El fet que la dedicatòria fos anterior a la carta que rep Sales no és tampoc casual; de fet, l'epistolari que es conserva a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita de Fèlix Cucurull mostra que havien mantingut contacte un temps abans, des

del novembre de l'any 1957, i que, de fet, ja eren "amics"⁹⁷, tot i que el terme correcte en aquest cas seria "relació cordial", doncs no hi ha evidències que apuntin a que, més enllà del "Club dels Novel·listes", els hagués unit res més.

Fèlix Cucurull és d'interès pel fet que va obrir les portes a una nova oportunitat professional a Sebastià Juan Arbó. L'any 1957, Manuel de Seabra⁹⁸, amic des de l'any 1954 de Fèlix Cucurull, va editar la seva pròpia traducció de *L'últim combat* de Cucurull al portuguès, *O último combate* (Lisboa: Livros do Brasil, 1957). Com mostren les cartes enviades per Cucurull a Sebastià Juan Arbó i a Sales, algunes de les quals es conserven també en el mateix arxiu, Manuel de Seabra estava interessat a traduir *Tino Costa* i Cucurull va fer d'intermediari perquè es possessin en contacte. Tot i que la traducció no va reeixir, sí que Seabra finalment es va decidir a traduir la biografia *Cervantes*, que aparegué sota el títol *Vida de Cervantes* (Lisboa: Aster, 1963).

El lusità també és, a banda, un d'aquells autors que van dedicar llibres a Sebastià Juan Arbó i amb qui mantingué una cordial amistat. Seabra, en concret, ho va fer amb dues novel·les en la seva primera

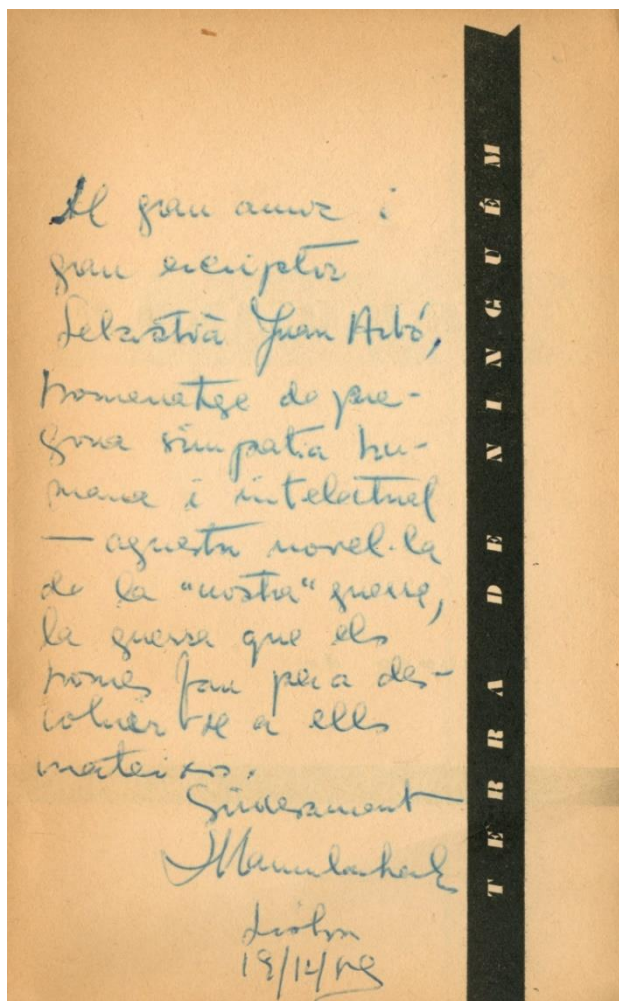

Fig. 43. Dedicatòria de Manuel de Seabra a *Terra de nunguém*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

⁹⁷ Això s'escriu a mode de resum ja que la correspondència amb Fèlix Cucurull no queda transcrita en els annexos del treball per no presentar cap tret interessant i no aportar gairebé res de nou en el tractament del tema.

⁹⁸ Ernesto Manuel de Seabra Bértolo, nascut l'any 1932, és un important escriptor, periodista i traductor lisboeta que ha dedicat gran part de la seva vida a la traducció i difusió d'obres literàries catalanes al portuguès que li va permetre la seva residència intermitent a Barcelona, a banda de la seva important tasca com a creador literari de gran qualitat, en poesia i narrativa, tant en portuguès com en català i esperanto. En reconeixement d'aquests mèrits va rebre l'any 2001 la Creu de Sant Jordi.

edició, *Terra de ninguém* (Lisboa: Clube Bibliográfico Editex, 1959) i *O retrato esboçado* (Lisboa: Edició a càrrec de l'autor, 1960). Un bon exemple del procediment de Seabra a l'hora de signar es troba a la dedicatòria de *Terra de ninguém*, en què empra la següent expressió:

Al gran amic i gran escriptor Sebastià Juan Arbó, homenatge de pregona simpatia humana i intel·lectual –aquesta novel·la de la “nostra” guerra, la guerra que els homes fan per a descolocar-se [sic] a ells mateixos,

Sincerament

Manuel de Seabra

Lisboa 19/4/59

Estirant el fil de la primera carta que envia Joan Sales es pot, com ja s'ha vist, descobrir la relació personal entre Sebastià Juan Arbó i dues personalitats literàries, Fèlix Cucurull i Manuel de Seabra.

Els anys passaven a “El Club dels Novel·listes”, que finalment acaba esdevenint el Club Editor, nou segell editorial fundat l'any 1959 per Xavier Benguerel i Joan Sales, que el dirigiria fins la seva mort l'any 1983. L'any 1962, quan Sebastià Juan Arbó es troba enllestint la biografia *Pío Baroja y su tiempo*, –que pretén ésser un homenatge a un dels seus escriptors predilectes i sobre el qual s'incidirà més avant en la qüestió de la seva relació amb el novel·lista de l'Ebre–, és l'any en què Sebastià Juan Arbó rebé la primera carta que es conserva de Benguerel.

La dificultat de biografiar Pío Baroja, així com qualsevol altre prohom literari, comporta una sèrie de dificultats que Juan Arbó ja coneixia quant a material bibliogràfic necessari per documentar l'obra. En aquest aspecte, Arbó necessitava llegir tot el referent a memòries de l'escriptor basc. Un d'aquests llibres, *Ayer y Hoy*, és un recull de vivències i articles d'exili de Pío Baroja. Aquest llibre, però, abans d'ésser editat per Caro Raggio l'any 1998, només se n'havien fet dues edicions a Xile, l'any 1939 i l'any 1940. Per això, aprofitant que Benguerel es traslladava constantment a Xile per revisar els progressos de la seva empresa, va demanar-li que li dugués el llibre a Barcelona. Xavier Benguerel, en aquesta primera carta amb data de 20/01/1962, respon des de la capital xilena a la seva petició referint-se a la

dificultat que suposava trobar el llibre i expressant que es trobava a la completa disposició del seu amic per al que necessités, amb l'expressió «ja saps que pots manar del teu amic».

Un any més tard, Benguerel efectuà l'última dedicatòria a un llibre dels que es conserven signats per ell, *El testament* (1963) sens dubte la més evocadora i emotiva de totes, que apel·la a l'amistat entre ambdós escriptors en els dies de joventut al cafè Euzkadi, abans de l'exili:

A Sebastià Joan [sic] Arbó

Molts dies fa anys sèiem en una mateixa taula: preniem cafè, ens anàvem convertint en la nostra història, ens crèiem esbossar l'home madur que ara som; resàvem, marejàvem, adormits i desperts. Hem estat el que hem pogut, per culpa nostra i per culpa dels altres. Avui torno a passar per un d'aquells cafès, i en deixar-te aquest llibre tinc l'estranya sensació de rejuvenir-me; que tu acabes de posar un punt final als teus memorables "Camins de nit" i que jo et saludo amb l'afecte d'abans que, al capdavall, és el mateix d'ara, més vell, però invariable.

T'abraça

Xavier Benguerel

Abril, 1963

El 30 de juliol d'aquest mateix any, durant l'estiueig de Sebastià Juan Arbó al seu poble natal, Benguerel li envià una nova carta referent a qüestions editorials i a la seva tasca com a mediador entre el Club Editor i *La Vanguardia Española*, on era articulista. Benguerel aprofitava l'oportunitat per recordar novament el compromís amb el Club Editor, i esperava que «estimulat per la brisa marina i l'aire salabros de Sant Carles, acabaràs per enllestir o arrodonir definitivament al teva obra –que fa tant temps que “és” la nostra».

En aquest mateix sentit tornarien a insistir molts cops més tant ell com Joan Sales. Exemple d'això, una nota manuscrita que es conserva a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita signada per Benguerel, sense data, on escriu:

Estimat Sebastià

Veig molts papers sobre la taula. ¿Són els del Club? Temo que no. ¡Que és lluny el mes d'octubre! En Joan Sales es migra d'esperar. Jo, també. ¡Què hi farem! Paciència. ¿Per què no em telefonés?

Una abraçada

Xavier Benguerel

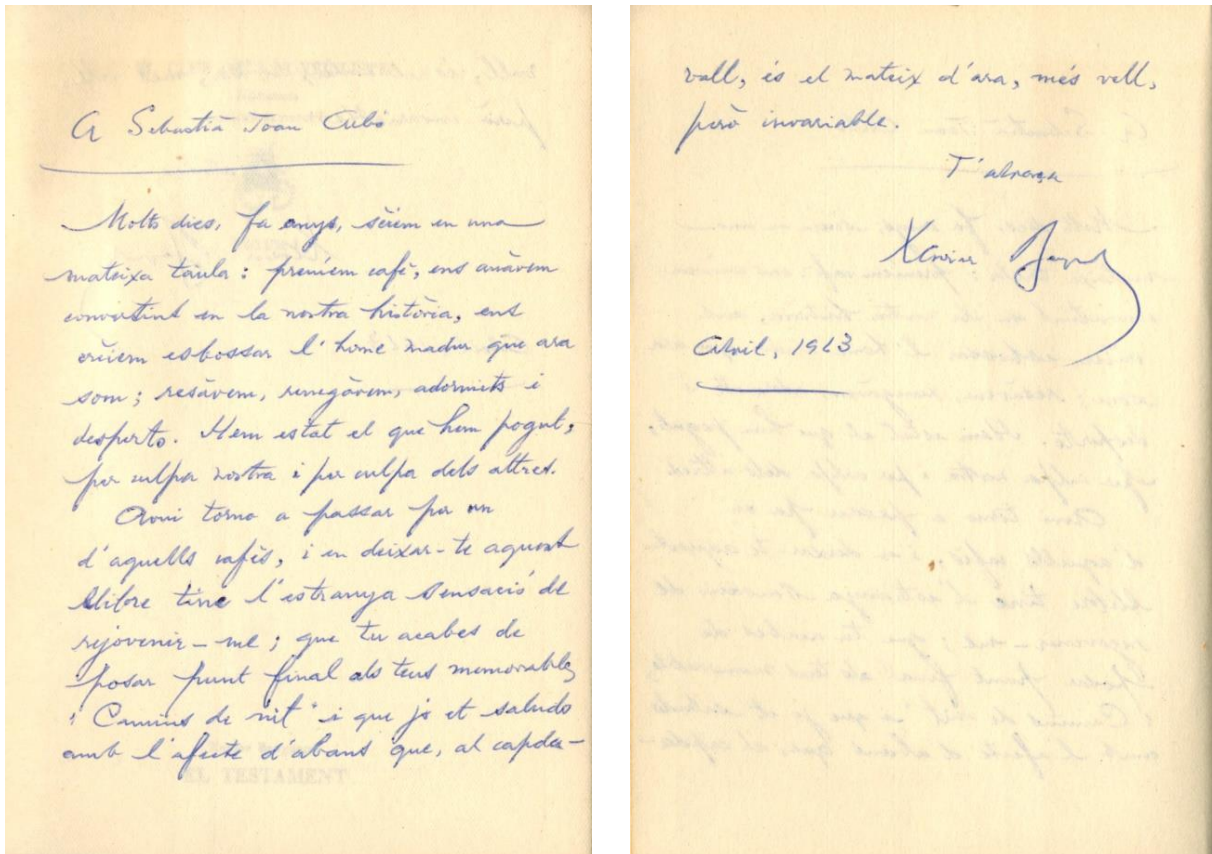

Fig. 44. Dedicatòria de Xavier Benguerel a *El testament*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Deslligada del seu context, però, és molt probable que sigui una referència directa a la sabuda tardança de Sebastià Juan Arbó i, amb una certa ironia, una insinuació que es prenía aquell encàrrec com una tasca secundària. Sebastià Juan Arbó, conscient doncs de la impaciència de Sales, –i esperonat perquè aquest l'havia anat a visitar a l'Or del Rhin, cafè on treballava l'escriptor, sense tenir èxit cap vegada– li escrigué per justificar-se apel·lant a la seva voluntat d'aconseguir la màxima perfecció en els seus escrits. Això se sap per la carta de Joan Sales amb data de 02/06/1966 en què respon a una d'anterior de Sebastià Juan Arbó i on, amb un to molt proper, assegura que li «sembla molt bé el temps que et prens per enllestir

L'ESPERA [sic]. La qüestió és que l'escriguis de gust». Després d'esmentar un fet anecdòtic sobre la muller de Bernard Lesfargues, traductor de les novel·les d'en Sales, fa referència a l'abandonament d'en Benguerel aquell mateix any del "Club dels Novel·listes" i la seva nova marxa cap a Xile amb els seus fills per cuidar els seus negocis: «Feliç ell que té un negoci que no és de llibres»; tanmateix, tot apunta a que, a aquestes altures, ja s'havia produït la ruptura definitiva entre Sebastià Juan Arbó i Xavier Benguerel.

Aquest fet s'ha de situar entre els Nadals d'aquell mateix any i la seva marxa del "Club dels Novel·listes". Tres fets reforcen aquesta afirmació: en primer lloc que, com ja s'ha dit abans, el motiu de l'enuig de Sebastià Juan Arbó provenia del cobrament del segon anticipi de la novel·la, que li havia de concedir Benguerel i que, per tant, era necessari que mentrestant encara hi fos soci. En segon lloc, que aquell mateix any s'havien felicitat l'any nou 1966; la felicitació de Benguerel és, en aquest sentit, molt significativa i suposa una clara mostra que, en aquests moments, l'amistat era encara molt ferma:

Estimat Sebastià:

No t'havia felicitat abans perquè no tenia la teva nova adreça. Ara ho faig i corresponc a la teva abraçada amb la meva i amb el meu franc desig que tot l'any 1966 sigui per a tu i als teus, un any que s'acosti tan com sigui possible a la felicitat a la qual tots aspirem.

Xavier Benguerel

En tercer lloc, que no es conserva, a partir d'aquest moment, cap document epistolar més signat per Xavier Benguerel. No obstant això, se sap amb certesa que en realitat sí n'hi havia hagut i que, sense que aquestes cartes estiguin localitzades, hi havia hagut una correspondència entre ambdós en què Benguerel d'alguna manera s'intentava disculpar per no perdre l'amistat del seu amic que, tal i com els documents vistos en són una prova irrefutable, el tenia per molt valuós. La prova inefable d'això és a *Memorias*, on Sebastià Juan Arbó es qüestiona constantment si els desencants i les enemistats que al llarg de la seva vida es va crear tenien un fonament racional de ser o si, realment, era massa sensible davant petites faltes que donaven lloc a una rancúnia sense fonaments. Quan es refereix a Benguerel ho fa amb els següents termes:

Yo me he preguntado muchas veces –y vuelvo al tema– si seré injusto en mis acusaciones, en mis enfados, tan duraderos. Benguerel, desde luego, en una carta muy sentida –me ha causado impresión, pues fue un amigo al que quise–, en respuesta a una mía, se expresa en términos de gran pena. Copiaré sólo el primer párrafo, creo que bastará para dar una idea de cómo lo sintió y que me había querido de verdad:

«Quina pena m'ha fet la teva carta! No has canviat. Ets l'home dels teus arrauxaments, d'aquelles famoses garrotades de cego. [...] Això, per força, t'ha de portar a ésser tremendament injust moltes vegades i, de retop, il·lògic.»⁹⁹

Així, doncs, es produïa el final d'una amistat que havia tingut els seus daltabaixos però que, en la seva essència, era sincera i sentida, tant com ho va ser el seu final. Per contrapartida, l'amistat amb Joan Sales no trigaria gaire en veure's reforçada. A finals del mateix any Sales recordaria per últim cop la novel·la que havia compromès al “Club dels Novel·listes”, i ho faria amb molta subtileza en una felicitació nadalenca que, per conteix, es dedueix que és de l'any 1967:

Bon any nou!

Recorda't del Club dels Novel·listes (ja has vist com han dat la moma St. Jordi de 40 mil duros a la Rodoreda)

Abraçades

Joan Sales

Mercè Rodoreda, efectivament, havia resultat guanyadora del Premi Sant Jordi l'any 1966 per *El carrer de les camèlies*, la dotació del qual –a què Sales es refereix col·loquialment amb el terme «moma»– havia de servir com a al·licient suficient per a què Sebastià Juan Arbó es decidís, definitivament, a entregar una versió definitiva de l'obra. La insistència de Sales, obstinat i amb una dedicació absoluta per la seva feina, faria que finalment *L'espera* –la seva gran “espera” personal, valgui el pleonasme– s'acabés publicant al Club Editor l'any 1967. Per entendre com valorava Sebastià Juan Arbó el seu editor i la recança que per a ell suposava el retard de l'obra, és interessant fer referència a la carta-pròleg a la mateixa edició, on es reproduïen íntegrament dues cartes, una de Joan Sales «sota la impressió ben recent dels últims capítols», on dóna la seva visió sobre l'obra en sí, que augura que «temps a venir [...] serà considerada la teva obra capital», i la

⁹⁹ *Los hombres de la ciudad*, p. 288.

resposta de Sebastià Juan Arbó, on explica totes les dificultats que havia tingut per enllestir l'obra.

Per això assegurava que «ni tan sols sospites la feinada que aquesta novel·la m'ha donat»; de fet, tal i com diu, havia escrit i remodelat capítols de manera específica, i en conjunt, l'havia arribat a reescriure quatre vegades i llegir unes deu. Per això mateix, transmet a la vegada molt d'entusiasme per l'obra, ja que la considera la més reeixida i espera d'ella un reconeixement que considera merescut. Més concretament, pel que ateny a Joan Sales, en diu el següent:

Tornant al retard laboriós amb què l'he parida, jo patia sobretot per tu; patia per tu, [...] veient com bregaves durament a les avançades i rebies els cops que són el premi, de vegades únic, que els lluitadors aconseguixen; jo volia ajudar-te amb allò que bonament puc, o sigui, donant-te novel·les; però vet aquí que cada, en rellegir una nova versió de L'ESPERA [sic], em semblava indispensable retocar-la i refer-la de cap a cap¹⁰⁰. I passaven els anys, i quan venies a demanar-me-la jo havia d'abaixar el front, contrit i avergonyit, perquè la meua novel·la no era encara allò que en la meua ambició jo volia que fos: la meua obra capital.

Satisfet definitivament Sales, va celebrar i agrair llargament l'edició de l'obra al seu amic. Un bon testimoni d'aquest fet són les dues dedicatòries manuscrites que es conserven signades per Sales, totes posteriors a aquesta publicació; corresponen, ambdós, a la seva obra cabdal, la novel·la *Incerta glòria*; la primera, de l'any 1962, correspon a la traducció francesa feta per Bernard Lesfargues i publicada a l'Editorial Gallimard sota el títol *Gloire incertaine*, que tingué una gran acollida i rebé nombrosos elogis que no veurién la versió en català, extremadament limitada per la censura –cal apuntar que es tracta d'una novel·la que tracta la Guerra Civil–, no havia rebut. Joan Sales signa la dedicatòria de la següent manera:

¹⁰⁰ És interessant, en aquest punt, fer referència a les paraules de Mario López Albiol, que amb molta gràcia relata en el seu testimoni oral com Sebastià Juan Arbó, de qui diu que és un etern retocador de les seves obres, quan publicava qualsevol article, el dia que apareixia, comprava la mateixa publicació i sobre el seu propi article en feia tantes rectificacions que el producte resultant no s'assemblava en res al que en un principi havia estat. Molt relacionat amb això, l'Arxiu Comarcal d'Amposta conserva totes les obres pròpies que Sebastià Juan Arbó tenia a casa seva, on es poden observar totes les modificacions que hi executava. És aquest un camp de recerca a explorar que, en un futur, podria aportar molta informació valuosa, ja no només sobre la metamorfosi que sofrien les seves obres quan les rectificava, sinó per les dades relacionades amb la seva personalitat i caràcter més íntimes que podria aportar la recerca.

A Sebastià Juan Arbó, autor de tantes novel·les que no moriran,

Joan Sales

Barcelona, 21 de març 1968

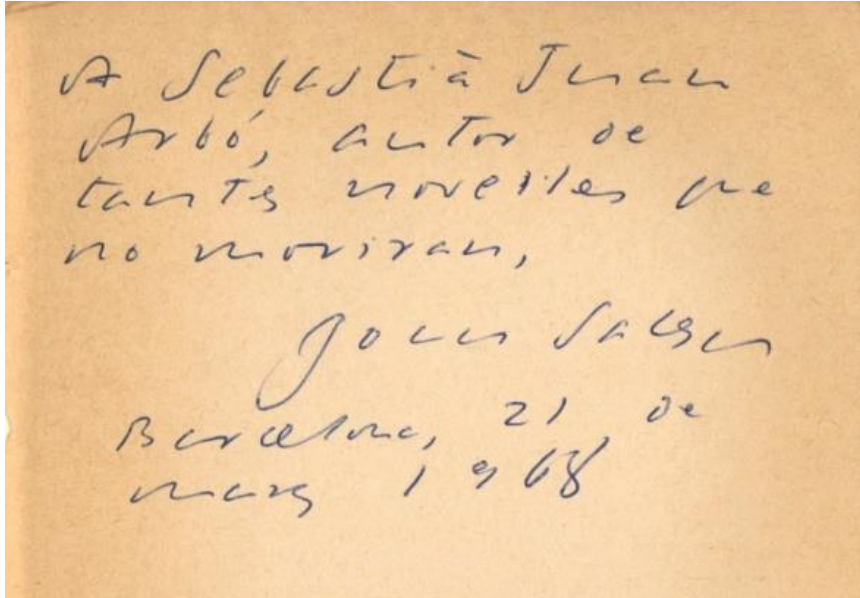

Fig. 45. Dedicatòria de Joan Sales a *Gloire incertaine*. Dedicatòria realitzada per l'autor del treball. Imatge ampliada.

La segona és l'edició íntegra, publicada pel Club Editor l'any 1969, molt més extensa; no hauria d'ésser, però, la definitiva. La dedicatòria queda signada de la següent manera:

A Sebastià Juan Arbó amb admiració, afecte i agraïment

Joan Sales

Barcelona, 29 d'abril 1969

Tot i que no es conserva cap document epistolar més de què es tingui constància, per la naturalesa de la pròpia relació que s'intueix per les cartes i pel contingut de les mateixes, tot apunta a que Joan Sales i Sebastià Juan Arbó continuaren mantenint contacte, amb una relació personal que hauria de durar fins a la mort de Joan Sales, el 12 de novembre de 1983, dos mesos abans que desaparegués també el novel·lista de l'Ebre.

9.2 *Mercè Rodoreda: Tino i Cecília*

Mercè Rodoreda, nascuda l'any 1908 al barri de Sant Gervasi (Barcelona), va conèixer Sebastià Juan Arbó en persona l'any 1933 en ocasió d'una entrevista a *Clarisme*¹⁰¹, setmanari on figurava com a redactora, que publicà 37 números, entre l'1 d'octubre de 1933 fins el 30 de juny de 1934. *Clarisme* es presentava a la societat literària catalana com una revista orientada i compromesa amb les joventuts literàries i artístiques, amb redactors joves com Ventura Plana o Josep Virgili, amb la voluntat de fer un lloc a aquestes joves promeses en la intel·lectualitat catalana del moment i formar una alternativa a altres publicacions com *Mirador*, amb les següents paraules:

Volem oferir una tribuna generosa al nostre jovent que es deleix per crear, per oferir. Volem presentar-li totes les portes esbatanades. I estudiarem per al nostre jovent, per a crear-li possibilitats cada cop més positives, l'organització d'una Cooperativa editorial on trobin eixida al públic les obres que siguin mereixedores. Volem que la tribuna juvenívola d'aquesta publicació neixi amb el màxim de dignitat catalana i literària.¹⁰²

Mercè Rodoreda, doncs, hi fou col·laboradora des del primer número, en què hi publicà *Adéu a l'estiu*, un breu article. En aquest moment de la seva trajectòria, era una escriptora inexperta que estava donant els seus primers passos literaris amb l'objectiu de donar projecció a les seves creacions i esdevenir la important escriptora que ha estat en el conjunt de la literatura catalana i a nivell internacional. Havia publicat alguns articles dispersos en diferents revistes barcelonines i l'obra *Sóc una dona honrada?*, l'any 1932 a Llibreria Catalònia, de la qual renegà més avant, juntament amb la resta d'obres que publicà fins que aparegué *Aloma*, per considerar que aquests orígens literaris no estaven a l'altura de la resta de la seva obra. La tasca més important que desenvolupà en el setmanari *Clarisme* fou la d'entrevistadora d'un total d'onze escriptors i dos dibuixants, en consonància amb l'objectiu mateix del setmanari, que Rodoreda explicitava de la següent manera:

¹⁰¹ Tot i que, com es veu i més avant s'explica, Mercè Rodoreda fou una amiatat de la Segona República, s'inclou en aquest apartat perquè les dedicatòries manuscrites que es conserven de l'autora són cronològicament posteriors, d'un moment en què ambdós editaven novel·les al Club Editor.

¹⁰² Salutació (1 octubre 1933). *Clarisme*, p. 1.

Els intervisus haurien de ser el reflex ben aprofundit del temperament dels intervisus; un estudi psicològic de llur personalitat; però això es difícil de bell antuvi i amb persones que només coneixes de nom i a les quals més aviat desplaus que vagis a trobar. Però anirem a trobar-ne força, de tots colors i de totes bandes, sense distincions de cap mena, que, mentre estiguin a Catalunya i escriguin en català, tots tenen la nostra estima, tant si fa anys que breguen amb la ploma com si tot just comencen, mentre s'ho valguin i mentre ens vulguin explicar alguna cosa.

El primer d'aquests «intervisus» fou Sebastià Juan Arbó, que justament feia 3 anys que s'havia integrat a la vida a la ciutat i havia publicat tres importants novel·les: *L'inútil combat* (1931), *Terres de l'Ebre* (1932) i *Notes d'un estudiant que va morir boig* (1933). L'entrevista¹⁰³ va transcórrer a l'Ateneu, esdevenint el lloc on tingueren contacte personal per primer cop. Així descriu en la mateixa entrevista la seva primera impressió que l'escriptor li causà:

Una mica pàl·lid, una mica ullerós, senzill i amb cara de bon xicot, em miro amb una certa sorpresa i un molt d'admiració aquest noi que un bon dia vingué d'Amposta, de les seves *Terres de l'Ebre*, empès a Barcelona per la seva follia constant de fugir del que el volta i la seva gran força de voluntat.

Fig. 46. Fotografia de joventut de Sebastià Juan Arbó apareguda a Rodoreda, M. (1933). Parlant amb S. Joan Arbó. *Clarisme*, 4, p. 2.

¹⁰³ Rodoreda, M. (1933). Parlant amb S. Joan Arbó. *Clarisme*, 4, p. 2.

En termes generals, Mercè Rodoreda se situa com una admiradora de l'obra de Sebastià Juan Arbó per sobre de la d'altres escriptors com Josep Maria de Segarra, la victòria del qual en el Premi Creixells de 1932 amb *Vida privada* en detriment de Juan Arbó, que havia presentat *Terres de l'Ebre*, considerava injusta. La resta de l'entrevista tracta temes com la situació del moment de Sebastià Juan Arbó en la novel·lística catalana, les seves creacions i aspiracions futures, la temàtica de les seves obres, el seu punt de vista sobre temes literaris i periodístics generals i la seva concepció, marcada per un fort masclisme, sobre les dones escriptores:

[...] no m'agrada. Tot i que l'escriure és força femení; però jo, per la meua manera de pensar, no crec que la dona hagi de fer-ho. La dona em plau molt femenina: res de política, res que pugui desviar-la del que naturalment ha d'ésser. M'és desagradable aquesta igualtat que fica la dona a les Universitat i tota aquesta llibertat...

L'entrevista transcorre en un to cordial, desenfadat i àgil propi d'una conversa amical, que fou el prelude d'una bona amistat que mai es va perdre. Mercè Rodoreda anà introduint-se progressivament en els cercles de la intel·lectualitat catalana al mateix ritme que Juan Arbó; el contacte que van mantenir fou principalment personal, en sopars i reunions literàries, per la qual cosa no es conserva en cap dels dos arxius cap carta signada per l'escriptora.

En aquest període es va emetre el veredict del Creixells 1937, favorable a la novel·la *Aloma*. Entre els membres del jurat hi figurava Sebastià Juan Arbó, que seria el primer cop que faria de jutge literari, decantant el seu vot per l'obra de Rodoreda, que en publicar-ne la primera edició, sota el segell editorial de la Institució de Lletres Catalanes, li dedicà a de la següent manera:

A S. Juan Arbó, amb amistat

Mercè Rodoreda

Sobre aquesta mateixa obra, Juan Arbó n'escriuria anys més tard el següent:

[...] en nuestra novelística [hay] obras estimables; las hay y algunas bonísimas: por ejemplo, «Aloma», de Mercè Rodoreda –le di mi voto en el Creixells–.¹⁰⁴

En el marc d'aquest concurs literari l'escriptor tingué l'oportunitat de conèixer el gran prosista gironí Joaquim Ruyra, que presidí el jurat, format alhora per Maria Teresa Vernet, Francesc Trabal i Joan Duc i Agulló¹⁰⁵. Joaquim Ruyra li dedicaria un any després un exemplar del seu recull de narracions *Entre flames* aparegut l'any 1928 a Edicions de la Nova Revista, signat de la següent manera:

Al meu amable company de lletres, M^{estre} [sic] Sebastià J. Arbó, en afectuós record de la nostra col·laboració en el Jurat del Premi Creixells de 1937

J. Ruyra

Febrer de 1938

Tanmateix, el 23 de gener de l'any 1939, Mercè Rodoreda va emprendre l'exili a França. Això féu que, durant molt temps, perdessin el contacte personal. Mercè Rodoreda romangué a l'exili fins l'any 1972, amb la mort de la seva parella sentimental, Armand Obiols.

Durant tot aquest temps, però, no deixà de tenir en compte l'amistat que havia tingut amb Sebastià Juan Arbó. Per causes que es desconeixen, l'any 1969, havent aparegut la segona edició revisada d'*Aloma* i el conjunt de les seves obres més importants, en recordança de la vella amistat amb Juan Arbó, li feia un triple enviament de les novel·les dedicades *Aloma*, en la segona edició, *Jardí vora el mar* i *El carrer de les camèlies*, aquestes últimes en la seva primera edició de juny de 1967 i maig de 1966 respectivament. El fet, doncs, que es tracti de primeres edicions i que Mercè Rodoreda les hagués conservat i decidís enviar-les expressament a Sebastià Juan Arbó és, potser, una prova més de la sinceritat de l'amistat i el record que li professava.

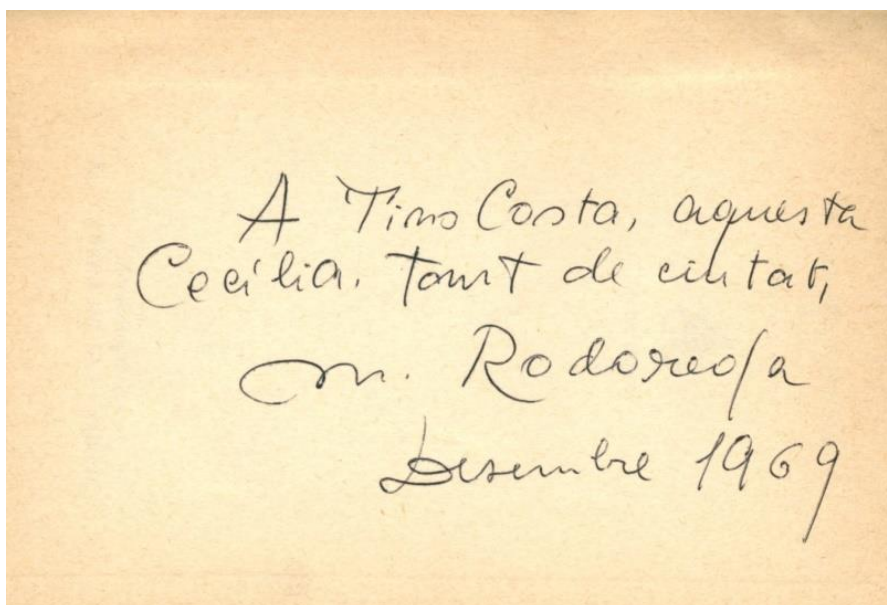
¹⁰⁴ Juan Arbó, S. (27 maig 1980). El tema de las letras (II): Críticas al uso. *La Vanguardia Española*, p. 8.

¹⁰⁵ El Premi Creixells ha estat guanyat per Mercè Rodoreda (23 desembre 1937). *La Publicitat*, p. 4.

La dedicatòria a *El carrer de les Camèlies* és una prova de que l'escriptora, contra el que podria pensar-se amb l'exili sofert, no va deixar de seguir amb interès l'obra de Juan Arbó:

A Tino Costa, aquesta Cecília tant de ciutat

Mercè Rodoreda

A Tino Costa, aquesta
Cecília, tant de ciutat,
M. Rodoreda
Desembre 1969

Fig. 47. Dedicatòria de Mercè Rodoreda a *El carrer de les Camèlies*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

Com es pot observar, a Sebastià Juan Arbó l'identifica amb el protagonista d'una de les seves novel·les amb el mateix nom, *Tino Costa*, i ella mateixa es bateja de Cecília, protagonista de la novel·la que dedica.

La comparació no és innocent; si més no, tampoc cal radicalitzar l'afirmació fins a l'extrem de voler pensar que Rodoreda creia que ambdós tenien les qualitats pròpies d'aquests dos obscurs i sòrdids personatges. De la seva Cecília n'agafaria la faceta de dona madura i independent que assoleix després d'una etapa en què havia estat víctima d'una brutal pallissa i s'havia hagut de prostituir, paral·lelismes clars però extremats de la seva pròpia vida: el traumàtic casament als vint anys amb un oncle catorze major que ella i el fill que d'aquest matrimoni en derivà; de Tino Costa, l'heroi existencial i passional, violent i tenebrós, segregat de la societat, que veia en Sebastià Juan Arbó, que tal i com ja ho deia en aquella primera entrevista *Clarisme*,

hauria hagut d'acomplir un destí fatídic, precisament com el que tingué Tino Costa, de no haver-se posat a escriure:

Veient-lo i sentint-lo parlar, heu de preguntar-vos: Que hauria estat aquest noi si no hagués sentit el desig de clavar al paper totes les seves angúnies i tots els seus odis? Potser un lladre... potser un criminal... Si no hagués encertat a trobar aquesta vàlvula per a esbravar-se, quin mal no hauria pogut fer aquest xicot? Si no hagués pogut llançar damunt del paper pacient tota la ràbia que duu amuntegada contra de la vida, no hauria estat temible Juan Arbó? Però pot abocar a les seves novel·les tot el fet que l'amarga i és aleshores quan el volten tots els cels, i totes les muntanyes, i totes les estrelles i la remor de l'Ebre, rude i noble, li emplena de lluminositat els ulls i l'amara de bondat.

Una altra evidència que es desprèn d'aquesta dedicatòria és l'oposició camp-ciutat entre Tino Costa i Cecília que, de la mateixa manera que els seus corresponents Sebastià Juan Arbó i Mercè Rodoreda, eren respectivament d'orígens rurals i urbans.

Quant a la dedicatòria de *Jardí vora el mar*, cal destacar el fet que Mercè Rodoreda l'anomena «amic», igual que ho féu en la primera dedicatòria, un cop més per deixar constància d'aquest vincle:

*A l'amic Arbó, aquest llibre que, probablement,
no ha llegit ningú dels qui haurien hagut de llegir-lo.*

Mercè Rodoreda

I, per últim, la dedicatòria a la segona edició d'*Aloma*, símbol de la joventut dels dos escriptors a la ciutat:

A S. J. Arbó, la pobra Aloma, record de la nostra joventut

Mercè Rodoreda

Són aquestes tres dedicatòries, doncs, juntament amb l'altra a la primera edició d'*Aloma* de 1938, els únics documents que es conserven amb la signatura de Mercè Rodoreda, a l'Arxiu Comarcal del Montsià. Malgrat les adversitats, Sebastià Juan Arbó no l'oblidà mai, sinó que seguí la seva producció novel·lística amb molt d'interès, i la considerava, juntament amb Ana Maria Matute, la millor escriptora del país i de l'època. L'amistat, però, es veié frustrada, com tantes, com a conseqüència

dels desastres de la Guerra Civil espanyola, que separà dos escriptors joves que just estaven començant llurs trajectòries literàries.

9.3 *Joan Oliver i Llorenç Villalonga*

Ja s'ha dit que el Club dels Novel·listes va ser creat a tres bandes per Benguerel, Sales i Oliver l'any 1955. Bé, Joan Oliver, en bona mesura, també va ser un conegut i amic de Sebastià Juan Arbó dintre d'aquesta categoria, no entre els més importants, però mereix menció per la seva transcendència com a poeta. Sota el pseudònim de Pere Quart, Joan Oliver, nascut a Sabadell –i membre de la Colla homònima– l'any 1899, fou un important dramaturg, narrador, traductor i periodista i, com Sales i Benguerel, també havia patit un exili que el veié de retorn a Barcelona l'any 1948. Oliver és important quant a Sebastià Juan Arbó sobretot a partir d'aquesta data i amb l'aparició de l'editorial en qüestió, tot i que abans de l'exili ambdós escriptors ja havien consolidat vincles d'amistat fermes.

El volum documental total conservat de Joan Oliver és de dues dedicatòries manuscrites i dues cartes, referents a qüestions professionals i editorials que atenyien a Sebastià Juan Arbó. La primera dedicatòria manuscrita pertany a la primera època del poeta, concretament al llibre *Allò que tal vegada s'esdevingué* (Barcelona: Edicions la Rosa dels Vents, 1936), probablement la més significativa de les dues:

A Sebastià Juan Arbó, català de l'Ebre i amic de primera classe

Joan Oliver

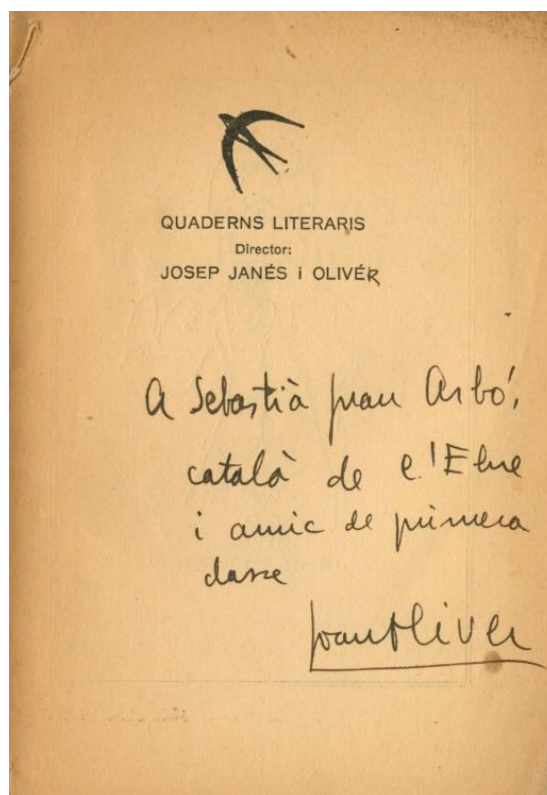

Fig. 48. Dedicatòria de Joan Oliver a *Allò que tal vegada s'esdevingué*. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

La següent és cronològicament força distant, de l'any 1969, i ja no la signa Joan Oliver sinó Pere Quart; poques línies són necessàries per fer palès el deteriorament del contacte ocasionat pels anys i la distància:

Per a Sebastià Arbó amb el qual ens veiem poc, però encara som amics!

Cordialment

Pere Quart

Maig 69

Res a veure amb Llorenç Villalonga, un cas purament d'admiració literària. L'escriptor, periodista i psiquiatre mallorquí, que més tard es llançaria a la fama al Club Editor amb *Bearn o la sala de les nines*, dedicava l'any 1953 *La novel·la de Palmira* (Palma de Mallorca: Editorial Moll, 1952) a Sebastià Juan Arbó, on s'hi pot llegir:

Para Don Sebastián Juan Arbó, con la sincera admiración literaria de

Lorenzo Villalonga

Palma 27 abril 1950

És l'únic document que, de moment, se'n coneix, i no se sap de retruc quina motivació duu al darrera aquest enviament, que probablement funcioni com a mera salutació.

10. UN PASSEIG PER LES TERRES DE L'EBRE

10.1 Artur Bladé i altres autors

Un dia de març de l'any 1957 arribava al domicili de Sebastià Juan Arbó, des de Ciutat de Mèxic, la novel·la *Benissanet. Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre català*, escrita i dedicada per Artur Bladé i Desumvila¹⁰⁶ de la següent manera:

A Sebastià Juan Arbó

autor de Terres de l'Ebre, Camins de nit, Tino Costa i altres obres de primer rengle de la literatura catalana (i a qui per això i pel fet de saber l'acord existent contra l'home, el seu país natal i la seva obra, potser no desplaçarà del tot l'evocació d'aquestes altres "terres de l'Ebre"), en llunyà i humil testimoniatge d'admiració i de simpatia,

Artur Bladé i Desumvila

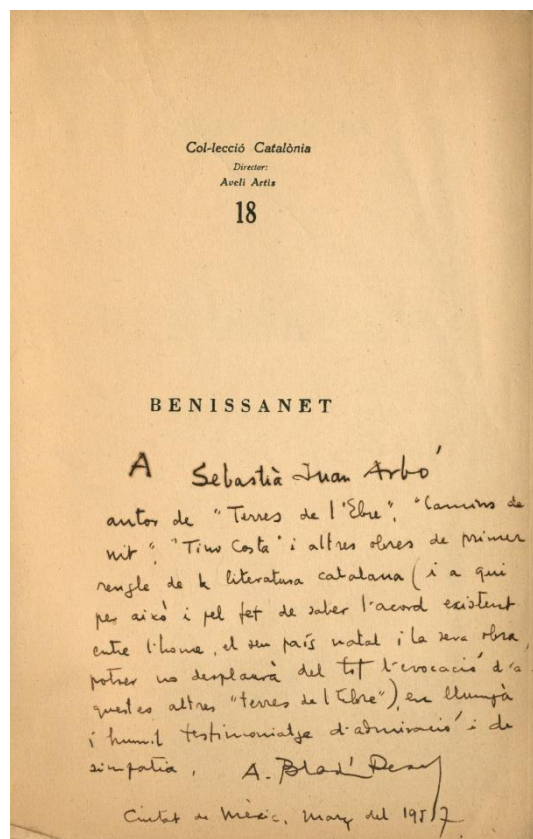

Fig. 49. Dedicatòria d'Artur Bladé i Desumvila a Benissanet: Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre català. Digitalització realitzada per l'autor del treball.

¹⁰⁶ Gran part de la informació que se cita, salvant la que ve expressament referenciada i la que s'ha extret dels arxius, es basa en el record que Artur Bladé deixà escrit a Bladé i Desumvila, A. (1992). Record d'homenatge a Sebastià Juan Arbó. *Tresmall*, 2, p. 32-34.

Artur Bladé pertanyia a aquell sector de la intel·lectualitat catalana que, per motius ideològics, s'havia vist impel·lit a emprendre l'exili en acabar la Guerra Civil. En Bladé, que havia exercit de mestre, estava afiliat a Esquerra Republicana i havia combatut en el mateix bàndol, l'exili es concretà en primera lloc a la Residència d'Intel·lectuals Catalans de Montpeller, on romangué de 1939 a 1941, i en darrera instància a Mèxic, de 1942 a 1962, per retornar finalment al seu país natal. Mentre escrivia aquestes línies a Sebastià Juan Arbó, Bladé només havia publicat dues obres; no obstant això, ja feia temps que escrivia, però part de la seva obra romangué llarg temps en silenci. Acabà essent, aquest, el cronista d'exili i memorialista de l'Ebre per excel·lència, ensems que la seva labor literària i biogràfica fou també notòria.

Artur Bladé havia conegut la literatura de Sebastià Juan Arbó per mitjà de Rafael Tasis i Marca, escriptor i polític català amb una biblioteca al carrer de la Rambla. Havent escoltat els comentaris que en féu sobre la vida i l'obra de Juan Arbó, Bladé se sentí admirat des d'un primer moment per la «voluntat, sacrifici i dedicació absoluta» del narrador de l'Ebre per seguir la seva vocació. En aquest aspecte, no pogué evitar sentir-s'hi identificat, el considerà sempre un referent. Guiat per les recomanacions de Tasis, Bladé va llegir en primer lloc *L'inútil combat* i *Terres de l'Ebre*, però no l'arribà a conèixer personalment fins després de la guerra.

A Sebastià Juan Arbó, quan rebia la dedicatòria de *Benissanet*, l'obra no li era desconeguda; arran de la publicació d'aquesta, l'any 1953, a Llibreria Catalònia, havia escrit una nota en reconeixença a Jaume Pibernat Parés, amiat comuna, que s'encarregaria després de transmetre-li a Bladé. Pibernat havia estat, al seu torn, un amic molt apreciat per Juan Arbó; la prova està en la dedicatòria del seu poemari *L'atzavara*:

*A Sebastià Juan Arbó dedico aquest petit recull de poemes.
Sempre seu; aquest que l'estima i respecta*

Jaume Pibernat i Parés

23-IV-71

Prova del seu agraïment, Bladé li enviava aquesta primera edició de *Benissanet* signada. Anys després, Sebastià Juan Arbó féu difusió pública de l'obra a través d'un

article a *La Vanguardia Española*¹⁰⁷. Bladé, que el considerava un «il·lustre escriptor», publicà de forma parcial al pròleg de la segona edició de *Benissanet*, l'any 1970 a Pòrtic, en senyal d'agraïment. Així li ho feia saber en la dedicatòria de la mateixa.

Tal i com assegurava Bladé, ambdós escriptors havien parlat, cadascú per la seva banda, de l'obra de l'altre sense haver establert encara una relació formal. En ésser publicat l'article de Sebastià Juan Arbó, fou quan definitivament entraren en contacte formal; fou gràcies, un cop més, a Rafael Tasis, que havia enviat el retall de premsa a Bladé i per mitjà del qual aquest s'assabentà i ja no s'excusà de formalitzar la relació per mitjà d'una carta, amb data de 29/06/1963. Sembla ser que un error d'impremta havia ocasionat un canvi en el títol, que aparegué com *En terminar la enseñanza superior*, quan en realitat s'havia de dir *Evocación de Benissanet*. Així mateix, Artur Bladé aprofitava la present per parlar d'amistats comunes i per mostrar el seu interès en conèixer-lo en persona, situant-se com a admirador i cordial simpatitzant de la seva obra.

Sebastià Juan Arbó fou molt contundent en la seva resposta; «hi diu coses que mai havia gosat esperar d'un mestre com ell», deia Bladé. I és que el seu autor, per l'error del linotipista en el títol, s'havia discutit amb els responsables del diari, considerant l'error d'inadmissible i indignant. Pel contingut de la següent carta se sap que durant l'estiu de l'any 1964 havien intentat realitzar un primerencontre a Sant Carles de la Ràpita, que resultà fallit:

Fins fa cosa de 15 dies no vaig perdre l'esperança de poder fer una escapada a Sr. Carles –on estava segur de trobar-vos– amb la intenció de parlar una bona estona. Sempre ho diem i mai ho realitzem.

Això li ho escrigué Bladé en una carta amb data de 19/09/1964. En relació amb l'anterior, s'observa una evolució en la manera d'interpel·lar l'escriptor; la formula que havia utilitzat en la primera, «benvolgut coterrani» –segurament amb la intenció d'emfatitzar l'únic vincle inicial que els unia, la procedència–, canvia a «benvolgut i admirat amic»; s'entén, per tant, que iniciada ja la relació epistolar,

¹⁰⁷ Juan Arbó, S. (26 juny 1963). Los tres pilares de la universidad: En torno a la enseñanza superior. *La Vanguardia*, p. 13. Fregant els límits de la prosa poètica, Sebastià Juan Arbó escriu la ressenya comparant l'obra amb *Els treballs i els dies* d'Hesíode i les *Bucòliques* de Virgili.

Artur Bladé volia conferir al document un tracte més proper, sense perdre la perspectiva adoptada d'admirador.

Havent excusat la visita, Bladé passa a formular una petició expressa a l'autor. Ell s'hi refereix en qualitat de «prec», fet que segurament es desprèn de la relació, encara distant, que mantenien, ensems que pel respecte i el favor «tan gran» que per a ell suposava: explica que ha rebut un encàrrec d'Albert Manent per escriure un article sobre «l'expansió cultural» per «les comarques meridionals catalanes, i particularment, Tortosa» en motiu d'un número especial de la revista *Serra d'Or*. Bladé necessitava que ell respongués a un qüestionari referent a la seva vida i la seva obra per incloure'l en el treball.

L'interessant d'aquest fet, i potser el més remarcable, és que Bladé deixa en tot moment constància que originalment l'article havia de ser relatiu al «Priorat, la Ribera i Baix-Ebre, però no pas quant al Montsià»; es tracta, doncs, una mostra d'homenatge i apreciació el fet que el vulgui incloure en el treball, un treball que de fet va realitzar i on féu un repàs de les principals personalitats literàries ebrenques i les seves aportacions des de l'any 1909 fins l'any 1939; entre d'altres destaca Joan Cid i Mulet, Enric Bayerri i Francesc Mestre Noé.

Fent un apart, cal dir que amb tots aquests Sebastià Juan Arbó hi tingué una relació directa; prova d'això, les dedicatòries personals de llibres que es conserven a l'Arxiu Comarcal d'Amposta adreçades a ell. A través d'aquestes descobrim l'amistat entre Joan Cid i Mulet –escriptor tortosí que hagué de patir també l'exili– i Sebastià Juan Arbó, que es constata per mitjà de la dedicatòria a *A l'ombra del Montsià*, a què s'hi refereix de la següent manera:

Al meu bon amic i admirat escriptor en S. Juan i Arbó, amb el major afecte

Joan Cid i Mulet

El mateix es pot dir d'Enric Bayerri i Bertomeu, historiador tortosí, que ho féu de la següent manera:

*A l'apreciadíssim escriptor S. Joan [sic] Arbó,
amb la màxima expressió d'homenatge a la seva labor cultural,*

Enric Bayerri

Ambdues dedicatòries daten de l'any 1933, temps de la Segona República, en què Sebastià Juan Arbó havia escrit ja 3 novel·les i es començava a fer un lloc en la literatura amb els seus coetanis.

Quant a Francesc Mestre i Noé, tortosí també, que fou un gran prohoms del catalanisme a nivell cultural a les Terres de l'Ebre, l'evidència més directa que es conserva és a través del seu nét, Lluís Mestre, editor d'obres d'interès local, que li dedicava el *Vocabulari català de Tortosa*, obra del seu avi, de la següent manera:

A Sebastià Joan [sic] Arbó, en testimoni d'admiració, li dedico lo vocabulari del meu avi amb la mateixa cordialitat que ho hagués fet ell.

L. Mestre

Aquestes paraules de Lluís Mestre són suggeridores quant a una possible coneixença entre el seu avi i l'autor que ens ocupa.

Reprenent l'article d'Artur Bladé, en fer referència a Juan Arbó, limitat per la llargària màxima que la publicació li permetia, digué el següent:

En el temps del Directori, vers el 1922, el Montsià comptava amb la revista *Terra nostra*, d'Alcanar, mentre que a Amposta es constituïa la primera agrupació sardanista: dos fets que marquen els inicis de l'esplet cultural que més endavant assolirien les Terres de l'Ebre. *Terres de l'Ebre* és justament el títol de la novel·la (publicada el 1932 per Proa) que havent obtingut el premi Fastenrath donà a Sebastià Juan Arbó un renom que el temps no ha fet sinó enfortir. Abans havia publicat *L'inútil combat*. Després, amb *Hores en blanc*, *Camins de nit*, *Tino Costa* (amb les quals exalta, com en la primera novel·la esmentada, el paisatge i l'esperit natal), la biografia de Verdaguer i alguna altra temptativa teatral, la contribució d'Arbó, fill de Sant Carles de la Ràpita, l'únic gran novel·lista que han produït aquelles terres a la nostra cultura, haurà estat brillantíssima i d'una importància indiscutible.

En aquell mateix número Albert Manent publicava també un treball que duia per títol *Conversa amb Sebastià Juan Arbó*¹⁰⁸; responent a la pregunta de l'entrevistador sobre la seva opinió en la qüestió cultural de les Terres de l'Ebre, Juan Arbó féu referència a novament a Bladé, «que ha escrit uns meravellosos llibres

¹⁰⁸ Manent, A. (1965) *Conversa amb Sebastià Juan Arbó*. *Serra d'Or*, 9, p. 54-55.

virgilians». Això, però, és posterior a la carta amb data de 05/10/1964, l'última que es conserva, en què, corresponent l'atenció en respondre el qüestionari, agraeix el favor i comenta aspectes concrets de la futura publicació.

Fig. 50. Sebastià Juan Arbó de retorn, durant un dels seus estiueigs, a la seva terra. Imatge extreta del fons de l'autor a l'Arxiu Comarcal del Montsià.

No se sap concretament, tot i que Bladé parlà del fet, quan es va produir l'encontre final entre ambdós autors; l'indici que permetria formular la hipòtesi més segura és la dedicatòria al llibre *El castell de Miravet*, en què, en comptes d'escriure la data exacta –així com ho va fer en la resta de llibres que li dedicà– escriu «Estiu del 1966». Aquest fet podria portar a pensar, doncs, davant l'evidència que Artur Bladé volia baixar a Sant Carles de la Ràpita durant un estiu per a visitar-lo, que en la trobada final portés com a present aquest mateix llibre, i que, essent com fou que es realitzà durant un dia d'estiu a la Ràpita, Bladé va voler deixar-ne constància donant importància en la mateixa dedicatòria al fet que la signà durant l'estiu de l'any 1966, quan es trobaren. Aquesta, però, és una interpretació.

El que sí és segur, i així ho explicava Bladé, és que la primera vegada que es reuniren ho van fer per mediació d'uns parents seus a Amposta que coneixien a Joan Juan Arbó, germà de l'escriptor. Un dia, aquest el va conduir amb cotxe fins a la badia dels Alfacs, des d'on veieren, endinsat en el mar, un «puntet que es movia dins l'aigua, [...] i va dir [Joan]: Aquest puntet és Tiano, haurem d'esperar a que arribi a l'altra banda i torni»¹⁰⁹. Quan es reuniren finalment, a la casa de la platja de Sebastià Juan Arbó, parlaren llargament.

Més tard, encara es trobaria amb Sebastià Juan Arbó a l'Or del Rhin, i per la seva banda, Artur Bladé Desumvila va continuar seguint la seva obra, així com la seva tasca periodística a *La Vanguardia Española*: «durant anys vaig llegir totes els articles que va publicar». La mort de l'escriptor, esdevinguda el mateix any que Bladé rebé la Creu de Sant Jordi, l'«afectà dolorosament».

Encara restaria parlar, en última instància, de dos grans autors més també amb arrels a les Terres de l'Ebre: Jesús Masip i Gerard Vergés. No es conserva

¹⁰⁹ Sebastià Juan Arbó sempre sentí inclinació per la pràctica de l'esport, de la qual parla extensament a *Los hombres de la ciudad*. Es pot destacar també, en aquest sentit, la menció que en fa *La Vanguardia Española*, a la pàgina 27 de l'edició del 27 d'agost de l'any 1968: «El novelista Sebastián Juan Arbó cruzó a nado la bahía de los Alfaques, en San Carlos de la Rápita, según- aseguraba ayer nuestro querido colega «El Noticiero Universal». Arbó se lanzó al agua desde el faro del «xip-xap» hasta tocar tierra frente a su residencia veraniega, cubriendo una distancia de tres mil metros aproximadamente, en la que invirtió un tiempo de tres horas, que pudo rebajar de no haber encontrado a mitad de camino un molesto y fuerte viento reinante del norte. Sebastián Juan Arbó, que cuenta actualmente sesenta y seis años y es oriundo de aquella localidad, pasa a ser, a partir de ahora, uno más entre los contados deportistas que han llevado a cabo dicha proeza».

correspondència al respecte, tot i que sí que es poden mencionar dues publicacions que van dedicar al narrador de l'Ebre. Gerard Vergés, en editar *Corazón en acecho*, una edició limitada a 150 exemplars al seu càrrec que no s'ha tornat a publicar, escrivia aquestes línies:

Mi admiración y mi afecto para Sebastián Juan Arbó

Gerard Vergés

12-12-51

De fet, a data de 2016, en una paret de la Biblioteca Comarcal del Montsià es pot llegir encara, com a part d'una exposició que commemora el vintè aniversari del centre, un recull amb dedicatòries signades per autors de relleu que hi han passat. En una d'aquestes, redactada per Vergés durant la presentació del recull biogràfic *Gerard Vergés i Príncep*, d'Emigdi Subirats, l'11 de gener de l'any 2013, al·ludeix a Sebastià Juan Arbó, nom que rep la biblioteca, «amb l'afecte i el record de quan érem joves».

A *Libro de ausencias* (1954), de Jesús Masip, s'hi pot llegir encara:

A l'amic Arbó novel·lista genial de la nostra terra amb el profund afecte de

Jesús Masip

La veu de Sebastià Juan Arbó es va apagar finalment el 2 de gener de 1984 a Barcelona. Reposa avui entre els murs del cementiri del seu poble natal: l'etern retorn.

Aquest any 2016 *L'inútil combat* compleix 85 anys, una fita que marca l'acompliment d'un somni i que preludia una vida marcada per una pugna vocacional; en mans de la història resta decidir si en va sortir airós o si, per contra i com resa la seva primera novel·la, ha de quedar en un inútil combat.

11. CONCLUSIONS

Fet l'anàlisi de les relacions personals i literàries de Sebastià Juan Arbó que suposa la integritat del cos del treball, es pot, en primer lloc, afirmar la hipòtesi inicial plantejada: l'autor va ésser, en el seu temps, una personalitat literària de prestigi, i les dedicatòries manuscrites que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Montsià, com a eix vertebrant de la recerca, en són la prova més plausible.

No s'arriba a aquesta conclusió només amb aquesta afirmació: no es pot, fet, elevar un autor a la categoria de referent literari simplement parlant de les seves relacions personals: seria una simplificació. La seva obra hauria d'ésser un aval més que suficient per demostrar-ho: el seu valor i la seva qualitat literària com a prova inqüestionable. Ara bé, sembla que actualment la figura de Sebastià Juan Arbó hagi caigut en l'oblit; ja poc se'n parla o gairebé gens, i si poc se'n parla, menys es llegeix.

Sebastià Juan Arbó ha quedat a l'ombra dels grans clàssics de la literatura catalana del seu temps i de personalitats que, sense desmerèixer el seu valor com a creadors literaris, no van gaudir ni de bon tros de la rellevància que ell va adquirir. Molts factors entren en joc, des de la temàtica de la seva obra fins la localització geogràfica on transcorre, però han estat les decisions personals les que han condicionat inequívocament la recepció de la seva obra i com ens arriba avui en dia: haver-se mantingut al marge de reivindicacions polítiques o nacionalistes, no haver-se exiliat, haver mudat la llengua literària, el posicionament obertament franquista de moltes de les seves amistats més importants...

Arribats a aquest punt, es feia necessari demostrar, a partir de l'anàlisi de les seves relacions literàries i personals, quina incidència real va tenir per adquirir una visió realista de la seva transcendència en la literatura del segle XX i de l'admiració per la seva obra comuna a totes les seves amistats, conformada com s'ha vist per personalitats literàries de primer rengle.

Calia fer-se ressò dels seus inicis literaris, amb la influència que van exercir sobre ell Marcel·lí Domingo o Josep Tarradellas, Joan Puig i Ferrer i Farran i Mayoral com a primers mestres literaris, la seva etapa com a funcionari de la Generalitat de Catalunya, l'amistat amb Benguerel, Mercè Rodoreda o Joan Sales...

Calia parlar dels seus grans amics: Ignasi Agustí, Josep Vergés i Josep Janés, que foren els editors més importants a Espanya durant el segle XX o de Sempronio, el “cronista de Barcelona”, i de com amb aquests no funcionava com una entitat particular, sinó que cadascun era la peça d’un gran engranatge. Calia parlar de la seva consolidació com a autor referent a partir de la victòria en el Premi Nadal 1948, que li va permetre començar a formar part del jurat de premis literaris de gran prestigi i de com, des d’aquesta posició, amb el seu ajut començaren a despuntar figures destacadíssimes de les lletres espanyoles com Ana María Matute, Francesc Candel o Víctor Chamorro i calia parlar, també, d’amistats que gairebé se li desconeixien fins ara: Miguel Delibes, Manuel Alvar, el controvertit Cela, Torcuato Luca de Tena, Josep Sagarra o Eugeni d’Ors.

S’ha demostrat com les dedicatòries manuscrites són el testimoni de l’evolució personal i literària d’un escriptor al llarg de tota la seva vida i de la incidència que les relacions personals mantingudes van tenir: s’ha vist com els moments històrics i els conflictes interpersonals han estat un factor clau per entendre la fluctuació d’aquestes relacions i com, a través de la gestió que en va fer, s’obriren i tancaren un gran nombre d’oportunitats professionals i es van afermar o anihilar vincles personals.

Es plantejava una primera aproximació al seu estudi arxivístic a partir de les dedicatòries manuscrites que es conserven a l’Arxiu Comarcal del Montsià, documentació fins ara inèdita. Aquesta primera ullada havia de ser selectiva i incloure els autors que, a criteri propi i en vista a la informació recopilada per mitjà d’altres fonts, es consideressin més transcendents. A partir d’aquestes dedicatòries s’havia de plantejar un estudi de les relacions personals i literàries de l’escriptor que inclogués només els autors signants seleccionats. En aquest sentit, es pot donar l’objectiu per assolit. És cert, però, que aquest àmbit de recerca pot encara donar molt més de si: resten molts autors de què encara no s’ha parlat i que no per això deixen de tenir importància, molta documentació important no tractada i moltes vies a obrir i descobrir per fer avançar la recerca. No s’han d’oblidar autors de gran importància no tractats en el treball però que sí apareixen en l’apartat «Annex 1» del treball: a tall d’exemple, es poden nombrar Tomàs Garcés, Josep Palau, Sebastià Sánchez-Juan, José Maria Gironella, Tomás Salvador, Ignacio Aldecoa... Cal dir, però,

que la seva exclusió ha obeït els criteris d'una decisió personal meditada i no han estat pas ni la desídia ni la falta de temps els elements coaccionadors d'aquesta resolució: es pretenia focalitzar l'esforç de la recerca en una sèrie d'autors concrets i emplaçar la resta a ulteriors cerques perquè voler abraçar contingut en excés no acabés afectant a la qualitat del treball.

Les limitacions han estat també un condicionant clau de la recerca. Per bé que cap investigació es faci *ex novo*, és cert, com ja s'ha dit abans, que la manca real d'informació acaba condicionant que el que ara s'estigui fent sigui posar els fonaments per a posteriors treballs i és el que ha fet que gran part de la informació requerida s'hagi hagut de buscar en arxius i hemeroteques. Quant a altres limitacions, s'ha produït un fet paradoxal: les fonts d'informació addicionals, malgrat l'aportació documental que suposen, limiten força la recerca. Aquest és el cas de la correspondència personal i professional que s'ha trobat en ambdós arxius consultats: si bé aporten dades fins ara inèdites, no es pot obviar que amb molts dels remittents l'autor va tenir una relació gairebé exclusivament personal –o fins i tot telefònica– i no per via epistolar, fet que planteja molts més interrogants que no pas solucions. A banda, quant a aquesta documentació conservada, hi ha evidències de pes que demostren, com al llarg del cos del treball es diu, que es troba incompleta. La correspondència és, en aquest cas, una eina clau per entendre la relació que l'autor va tenir amb personalitats llunyanes geogràficament a la seva residència, però només una minsa aportació pel que fa a les relacions més properes. A més a més, cal reiterar que la correspondència és unidireccional –només es conserven cartes rebudes–, que moltes cartes representen interaccions molt breus i que moltes altres, deslligades del seu context, són gairebé impossibles d'interpretar.

Tanmateix, s'ha de valorar molt positivament aquesta recerca en el sentit que suposa l'apertura a l'estudi del fons arxivístic de Sebastià Juan Arbó a l'Arxiu Comarcal del Montsià perquè, si bé veus com la del professor Josep Carcellé o el doctor Josep Miquel Ramis ja havien plantejat estudis fonamentats en la documentació que es troba a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita, en el primer aquest pas necessari no s'havia encara donat.

La recerca sobre l'autor que ens ocupa és encara un àmbit en fase embrionària. Aquesta afirmació, que ja s'apuntava a la introducció del treball,

s'explica de la següent manera. Tot escriptor d'un bagatge operístic important presenta diverses facetes a estudiar; un autor com és Juan Arbó, que a més d'haver estat novel·lista presenta una dicotomia en el llenguatge, que fou un biògraf de referència, que va desenvolupar una extensa activitat periodística i fou, en menor mesura, dramaturg, traductor i poeta, obre un univers tan ampli a explorar i explotar que amb tot i els esforços dedicats per diferents investigadors de prestigi i rigor a l'estudi de l'autor, queda molta feina a fer. Aquest treball vol sumar a aquests esforços la seva modesta contribució.

No cal dir com ha estat d'enriquidora a nivell personal aquesta recerca: durant un període de gairebé dos anys he après a treballar i tractar documents d'un fons arxivístic i he pres consciència del valor i el respecte que la memòria històrica mereix, de què un arxiu n'és una prova plausible. Ha estat un procés d'adaptació a l'estudi i tractament de textos i als procediments que requereix la investigació filològica; era un aprenentatge útil i necessari de cara a estudis posteriors. He après i alhora he gaudit recercant un autor que sempre he admirat. Aquest treball m'ha permès adquirir nous punts de vista per entendre millor la seva obra i la seva vida; per això mateix, considero que he transcendit l'admiració i que una de les fites assolides més importants ha estat el guany en objectivitat, que és l'única perspectiva que permet encarar un estudi rigorós. Hi ha una marcada tendència, sobretot quan es tracta d'autors locals, a la idealització. Sebastià Juan Arbó se'm presenta com algú més enllà de l'heroi existencial de les seves novel·les: esdevé, ara que concloc el treball, una personalitat polièdrica, humana per sobre de tot, amb totes les facetes de la seva personalitat.

La meva reflexió personal al final d'aquesta investigació, una reflexió que no es desprèn ja de dades objectives sinó de consideracions personals i fets que he anat constatant i ratificant al llarg d'aquest treball, és la següent. Considero que un dels majors esforços en què se centra el meu treball de recerca és la reivindicació de l'autor ja no com una personalitat d'àmbit local o territorial, sinó com un referent en la literatura catalana i castellana del segle XX, i que aquesta dicotomia no hauria de jugar en detriment sinó en favor seu: un dualisme que enriqueix més que no pas empobreix, que no s'exclou sinó que és perfectament conjugable. Les Terres de l'Ebre, denominació que d'alguna manera va ajudar ell a encunyar, han de començar

a mirar amb orgull els seus referents culturals, doncs sembla que des de fa temps patim un mal d'hipocresia que ens fa mirar amb orgull cap a l'exterior i amb rebuig tot allò que ens és nostre. Atorgar a aquests referents la importància que es mereixen no és sinó un acte de justícia: és un deute que tenim encara pendent com a societat que ha de començar a solucionar-se des de les aules; que les pautes fixades per part de qualsevol Departament no siguin una excusa perquè els alumnes almenys coneguin els seus escriptors més importants i que preguntes del tipus «Qui era Arbó?» no es continuïn repetint. Aquesta primera aproximació a l'estudi arxivístic de l'autor a partir de les dedicatòries manuscrites de la seva biblioteca personal no és més que un pretext per fer un pas en aquest sentit: és de justícia seguir recordant els nostres referents culturals per saber d'on venim i cap on menen els nostres passos.

Agraïments

A la meva mare, perquè amb els seus contactes he pogut fonamentar bona part de la recerca i perquè em va descobrir la literatura de Sebastià Juan Arbó.

A la meva tutora, per confiar en mi, per guiar els meus primers passos i per l'enorme disposició que ha demostrat en tot allò que ha calgut.

Als arxivers Montse, Jordi i Albert per totes les atencions prestades i la seva infinita paciència.

A Mario López, Víctor Chamorro i Ana Carvallo, que m'han ofert amablement la seva ajuda i el seu valuós testimoni oral.

A Josep Mengual i Josep Miquel Ramis, que m'han facilitat material bibliogràfic i donat resposta als meus dubtes, i per l'aportació cultural que suposen els seus estudis literaris.

A Fernando Juan i Núria Costes per facilitar-me l'obra sencera de l'escriptor.

A tots aquells que, malgrat tot, segueixen confiant i apostant per la cultura i la investigació.

12. FONTS DOCUMENTALS

Documentació arxivística

Fons Sebastià Juan Arbó a l'Arxiu Comarcal del Montsià¹¹⁰.

Fons Sebastià Juan Arbó a l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita:

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda -A-.
1945/1980.SJA-0001¹¹¹

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda. ABC.
Luca de Tena, Torcuato. 1960/1973.SJA-0007

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda -B-.
1945/1973.SJA-0024

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda -C-.
1944/1977.SJA-0029

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda -C-.
1944/1977.SJA-0029

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda. Club
Editor - Club dels novel·listes. Sales, Joan. 1967/1982.SJA-0038

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda -I-.
1945/1977.SJA-0084

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda.
Janés i Olivé, José. 1946-1946.SJA-0087

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda -L-.
1949/1975.SJA-0092

¹¹⁰ Criteri de citació aconsellat per la direcció de l'Arxiu Comarcal del Montsià.

¹¹¹ Criteri de citació aconsellat per l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita.

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda. Oliver, Joan . 1960-1961.SJA-0119

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda. Tele Estel. Artís Tomàs, Andreu-Avel·lí. 1963/1978.SJA-0149

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Professional Rebuda. Ediciones Destino, S.L. Agustí, Ignacio. 1939-1966.SJA-0182

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda -A-. 1923/1982.SJA-0193

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. Alvar, Manuel. 1958-1958.SJA-0200

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda -B-. 1923/1982.SJA-0208

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. Bladé Desumvila, Artur. 1963-1964.SJA-0221

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda -C-. 1945/1982.SJA-0228

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda -C-. 1945/1982.SJA-0228

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. Cela, Camilo José. 1947-1948.SJA-0240

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. Chamorro Calzón, Victor . 1964-1964.SJA-0242

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. Delibes, Miguel . 1949/1974.SJA-0251

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. Espriu, Salvador. 1947/1974.SJA-0260

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda -I-. 1952/1975.SJA-0300

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda -L-. 1949/1978.SJA-0310

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. López Ibor, Juan J. 1978-1979.SJA-0318

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. Ors, Eugeni d'. 1945-1945.SJA-0347

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Correspondència Personal Rebuda. Vernet i Real, Ma Teresa . 1964/1968.SJA-0402

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Esborranys i Còpies Correspondència Professional Enviada -A-. 1958/1977.SJA-0426

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Esborranys i Còpies Correspondència Professional Enviada. ABC. Luca de Tena, Torcuato. 1972/1980.SJA-0432

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Esborranys i Còpies Correspondència Professional Enviada -B-. 1972/1980.SJA-0438

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Esborranys i Còpies Correspondència Professional Enviada -C-. 1949/1978.SJA-0440

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Esborranys i Còpies Correspondència Professional Enviada -C-. 1949/1978.SJA-0440

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Esborranys i Còpies Correspondència Professional Enviada -L-. 1957/1983.SJA-0463

AMSCR. Fons Sebastià Juan Arbó. Esborranys i Còpies Correspondència Personal Enviada. -B-. 1973/1976.SJA-1055

Llibres emprats

- Albó, I. (2009). *Fèlix Cucurull 1919-1996*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Arnau, C. (1987). *Marginats i integrats en la novel·la catalana (1925-1938)*. Barcelona: Edicions 62.
- Benguere, X. (1971). *Memòries. 1905-1940*. Barcelona: Alfaguara, p. 233-234.
- Diversos autors (2002). *Centenari Sebastià Juan Arbó (1902-2002)*. Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes.
- Garcia, X. (2004). *Homenots del sud: Segona sèrie*. Tarragona: Arola Editors.
- Juan Arbó, S. (1961). *Los hombres de la tierra y el mar*. Barcelona: Argos.
- Juan Arbó, S. (1961). *Los hombres de la tierra y el mar*. Barcelona: Libería Editorial Argos.
- Juan Arbó, S. (1965). *Narraciones del Delta*. Barcelona: Selecta.
- Juan Arbó, S. (1967). *L'Espera*. Barcelona: Club Editor.
- Juan Arbó, S. (1969). *L'inútil combat*. Barcelona: Proa.
- Juan Arbó, S. (1982). *Memorias: Los hombres de la ciudad*. Barcelona: Planeta.

Parts de llibres

- Alvar, M. (1972). Noventayocho y novela de posguerra. A: *Revista de Estudios Hispánicos*, p. 101-128.
- Balaguer, J. M. (1991). Estudi introductor. A: Juan Arbó, S. (1991). *Hores en blanc*. Barcelona: Edicions 62; p. 7-31.
- Juan Arbó, S. (1963). Prólogo. A: *Pío Baroja y su tiempo*. Barcelona: Planeta.
- Ordoñez, M. (2007, abril). Ana María Matute, a través de la niebla. A: *Ronda del Guijón: Una época en la historia de España* (p. 27-38). Madrid: Aguilar.

Ramis, J. M. (2014). Correspondència Salvador Espriu-Sebastià Juan Arbó. A: *Indesinenter: Anuari Espriu* (p. 45-98). Arenys de Mar: Punctum & Centre de Documentació i Estudi Salvador Espriu.

Articles periodístics

El Premio «Miguel de Cervantes» a don Enrique Larreta (30 desembre 1949). *ABC*, p. 16.

Abrams, S. (20 agost 2007). Moderns sense clàssics. *Avui*, p. 20.

Candel, F. (22 novembre 1988). José Moya i la seva humanitat de mecenes. *Diario de Barcelona*, p. (?).

Candel, F. (6 agost 1983). ¿Son los que son? ¿Están los que están? ¿Están los que son?. *El Periódico*, p. 4.

De Armiñán, L. (19 octubre 1962). La novela de Concha Alós pierde los derechos al Premio «Planeta» que acaba de conquistar. *ABC*, p. 45-46.

Del Arco, M. (10 octubre 1962). Mano a mano: José Manuel Lara. *La Vanguardia Española*, p. 29.

Del Arco, M. (15 octubre 1963). Mano a mano: Sebastià Juan Arbó. *La Vanguardia Española*, p. 23.

El Premi Creixells ha estat guanyat per Mercè Rodoreda (23 desembre 1937). *La Publicitat*, p. 4.

Guillamon, J. (17 gener 2007). Un gran Arbó: Recuperación de un estupendo relato de amor de 1947. *La Vanguardia*, p. 8.

Juan Arbó, S. (1 abril 1967). La razón de los otros: Sobre nuestra persona. *La Vanguardia Española*, p. 15.

Juan Arbó, S. (1 agost 1978). Un libro evocador: Barcelona y la amistad. *La Vanguardia Española*, p. 6.

- Juan Arbó, S. (1 juny 1974). Temas de nuestra ciudad: El Salón Rosa y los escritores. *La Vanguardia Española*, p. 15.
- Juan Arbó, S. (12 març 1976). Temas del recuerdo: La República. *La Vanguardia Española*, p. 13.
- Juan Arbó, S. (16 abril 1966). El tema de las letras: Los premios. *La Vanguardia Española*, p. 15.
- Juan Arbó, S. (16 maig 1964). Motivos del hombre: El atractivo de la ciencia. *La Vanguardia Española*, p. 11.
- Juan Arbó, S. (2 maig 1964). De la fiesta pasada: La colección «Proa». *La Vanguardia Española*, p. 11.
- Juan Arbó, S. (22 agost 1969). Del ámbito local: El paso del escritor. *La Vanguardia Española*, p. 9.
- Juan Arbó, S. (24 maig 1974). Temas de nuestra ciudad: Mi «Salón Rosa». *La Vanguardia Española*, p. 15.
- Juan Arbó, S. (26 juny 1963). Los tres pilares de la universidad: En torno a la enseñanza superior. *La Vanguardia*, p. 13.
- Juan Arbó, S. (27 agost 1978). Un libro evocador: La Barcelona «nuestra». *La Vanguardia Española*, p.10.
- Juan Arbó, S. (27 febrer 1965). El tema de las letras: Candel y su «caso». *La Vanguardia Española*, p.11.
- Juan Arbó, S. (27 maig 1980). El tema de las letras (II): Críticas al uso. *La Vanguardia Española*, p. 8.
- Juan Arbó, S. (27 novembre 1970). El tema del dia: El viejo Ateneo. *La Vanguardia Española*, p. 13.
- Juan Arbó, S. (28 juliol 1967). El tema literario: Las viejas reuniones. *La Vanguardia Española*, p. 9.

Juan Arbó, S. (30 desembre 1967). Motivos del sentimiento: La noche de Navidad. *La Vanguardia Española*, p. 9.

Juan Arbó, S. (4 juliol 1970). El tema de las letras: El panorama de hoy (III). *La Vanguardia Española*, p. 11.

Juan Arbó, S. (5 juliol 1978). Un libro evocador: Barcelona y la democràcia. *La Vanguardia Española*, p. 6.

Juan Arbó, S. (6 març 1974). En la muerte del escritor: Mi adiós a Ignacio Agustí. *La Vanguardia Española*, p. 13.

Juan Arbó, S. (7 juny 1974). Temas de nuestra ciudad: El «Salón» en su plenitud. *La Vanguardia Española*, p. 17.

Juan Arbó, S. (7 maig 1976). Temas del recuerdo: El fin de la guerra. *La Vanguardia Española*, p. 17.

Juan Arbó, S. (8 agost 1978). Un libro evocador: Barcelona y sus hombres. *La Vanguardia Española*, p. 13.

Urtillo, M. (20 octubre 1962). Una bomba en el «Planeta» 1962. *Blanco y negro*, p. 42-45.

Xuriguera, R. (19 novembre 1936). Influència de la literatura russa a Catalunya. *Mirador*, p. 5.

Xuriguera, R. (3 agost 1935). Camins de nit. *L'Horitzó*, p. 3.

Articles a revistes

Arnau, C. (1992). Dostoievski a les Terres de l'Ebre. *Tresmall*, 2, p. 23-25.

Artís i Tomàs, A. A. (1949). Por quinta vez ha sido adjudicado el «Nadal»: Así fue, más o menos.... *Destino*, 597, p. 12.

Balagué, J. M. (1994). Sebastià Juan Arbó i la crisi d'uns models culturals en la Catalunya dels anys 30. *Els Marges*, 50, p. 105-113.

- Bladé i Desumvila, A. (1992). Record d'homenatge a Sebastià Juan Arbó. *Tresmall*, 2, p. 32-34.
- Candel, F. (1992). Quan Sebastià Juan Arbó era Sebastián. *Tresmall*, 2, p. 29-31.
- Carcellé, P. (2014). Correspondència personal entre Sebastià Juan Arbó i Pío Baroja. *Quaderns de l'Ebre*, 3, p. 16-28.
- Delibes, M. (1957). El Premio Eugenio Nadal. *Destino*, 1014, p. 24.
- Destino*, 1327, p. 21.
- Espinàs, J. M.; Juan Arbó, S.; Luján, N.; Masoliver, J.R.; Teixidor, J.; Vázquez-Zamora, R.; Vergés, J. (1959). El veredicto. *Destino*, 1118, p. 25.
- Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors en Madrid. *Destino*, 1531, p. 62-65.
- Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y Cataluña. *Destino*, 1530, p. 48-52.
- Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y el regreso. *Destino*, 1532, p. 58-63.
- Juan Arbó, S. (1966). Eugenio d'Ors y Matilde. *Destino*, 1533, p. 89-91.
- Malé i Pergueroles, J. (2005). Gide o Dostoievski? Els inicis literaris de Sebastià Juan Arbó. (La gènesi de L'inútil combat). *Els Marges*, 76, p. 31-52.
- Manent, A. (1965) Conversa amb Sebastià Juan Arbó. *Serra d'Or*, 9, p. 54-55.
- Muñoz Lloret, T. (ed.) (1992-1993). Entrevistes de Mercè Rodoreda a 'Clarisme' (1933-1934). Llengua & Literatura. Revista anual de la Societat Catalana de Llengua i Literatura (filial de l'IEC), 5; p. 495-501.
- Muñoz, J. M. (2005). Francesc Candel, l'escriptor amb sort. *L'Avenç*, 306, p. 14.
- Rodoreda, M. (1933). Parlant amb S. Joan Arbó. *Clarisme*, 4, p. 2.
- Salutació (1933). *Clarisme*, 1, p. 1.

Articles de diari electrònic

Goñi, J. (24 febrer 1998). "Ayer y hoy" reúne las vivencias de Pío Baroja durante su exilio. *El País*.

<http://elpais.com/diario/1998/02/24/cultura/888274803_850215.html>

Badosa, E. (7 de setembre 2005). Steiner y los cafés, *ABC*.

<http://www.abc.es/hemeroteca/historico-07-09-2005/abc/Catalunya/steiner-y-los-caf%C3%89s_61688462596.html>

Geli, C. (27 juny 2013). Les perles caigudes d'Ignasi Agustí. *El País*.

<http://ccaa.elpais.com/ccaa/2013/06/26/quadern/1372279516_702941.html>

Menéndez, M. (3 agost 2011). Concha Alós, escritora del lado oscuro de la sociedad. *El País*.

<http://elpais.com/diario/2011/08/03/necrologicas/1312322402_850215.html>

Caballé, A. (28 de juny de 2014). Ramón Eugenio de Goicoechea, «el marido malo» de Ana María Matute. *ABC*.

<<http://www.abc.es/estilo/gente/20140628/abci-marido-malo-matute-201406272013.html>>

Enllaços web

Boloix, Gabriel. *Josep Maria de Sagarra* [Biografia en línia]. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://www.escriptors.cat/autors/sagarrajm>>

Boloix, Gabriel; Pelegrí, Iolanda; Monné, Pilar. *Miquel Llor* [Biografia en línia]. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://www.escriptors.cat/autors/llorm>>

Centro Virtual Cervantes. Camilo José Cela: Biografía [Biografía en línea]. Instituto Cervantes. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://cvc.cervantes.es/Literatura/escriitores/cela/biografia.htm>>

De Villena, Luis Antonio (2013). *Josep (José) Janés, poeta y editor* [Article en línia]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://luisantoniodevillena.es/web/articulos/josep-jose-janes-poeta-y-editor/>>

Fornielles Alcaraz, Javier (2003). *Torcuato Luca de Tena y Brunet (1923-1999)* [Articles en línia]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016]

<<http://www.um.es/tonosdigital/znum6/estudios/Fornieles.htm>>

Generalitat de Catalunya. *Creus de Sant Jordi 2001* [Article en línia]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://www.gencat.cat/presidencia/creusantjordi/2001/persones.htm>>

Gil, Emili. *Xavier Benguerel* [Biografia en línia]. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://www.escriptors.cat/autors/benguerelx>>

Gran Enciclopèdia Catalana. *Andreu-Avel·lí Artís i Tomàs* [Biografia en línia].

Enciclopèdia Catalana. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0220658.xml>>

Grupo Planeta. *60 años en imágenes* [Galeria fotogràfica en línia]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://www.premioplaneta.es/historia/imagenes/img1970-1.html>>

Malé, Teresa (2012). *Ramon Xuriguera* [Biografia en línia]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://www.visat.cat/historia-traduccio-literaria/esp/traductor/317/ramon-xuriguera.html>>

Mengual, Josep (2013). *Una perla con resonancias* [Article en línia]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<https://negritasy cursivas.wordpress.com/tag/ignacio-agusti/>>

Mengual, Josep (2014). *El laberinto de algunos premios literarios* [Article en línia]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].

<<http://elasombrario.com/el-laberinto-de-algunos-premios-literarios/>>

Mengual, Josep (2015). *Joan Balagué, editor, y los Nuevos escritores* [Article en línea]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].
<<https://negritasy cursivas.wordpress.com/2015/01/23/joan-balague-editor-y-los-nuevos-escritores/>>

Molla, Guillem. *Marí de Riquer i Morera* [Biografia en línea]. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].
<<http://www.escriptors.cat/autors/riquem>>

Museu Frederic Marés. *Ángel custodio* [Article en línea]. Generalitat de Catalunya. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].
<<http://w110.bcn.cat/fitxers/icub/museumares/mfm.ngelcustodicast.305.pdf>>

Pernau, Josep. *Destino* [Article en línea]. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].
<https://www.upf.edu/depeca/GRP/Pernau/cataleg_destino.htm>

Proyecto Filosofía en español (2005). *Aristóteles: La política* [Article en línea]. Novedades filosóficas. [Data de consulta: 3 de gener de 2016].
<<http://www.filosofia.org/bol/bib/nb022.htm>>

Enregistraments audiovisuals i sonors

La vida contra reloj. Locució: Manuel del Arco. Ràdio Barcelona (13 d'octubre de 1967).

Los años del NO-DO. Radio Televisión Española (1961).

No-Do: Not 1151 C. Filmoteca Española / Radio Televisión Española (25 de gener de 1965).

Tesis doctorals

González-Ariza, F. (2004). *Literatura y sociedad: El premio Planeta*. Universidad Complutense de Madrid, Madrid.

Ramis, J. M. (2008). Sebastià Juan Arbó; Autotraductor de *Terres de l'Ebre* (1932) a *Tierras del Ebro* (1940). Universitat Pompeu Fabra, Barcelona.

Treballs

Gadea i Gambús, F. (2009). Mercè Rodoreda: Perfils d'una narrativa. Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació / Fundació Mercè Rodoreda (filial de l'IEC), Barcelona.

Gairí Blavi, Mariona (2006). Descripció fons Sebastià Juan Arbó. AMSCP, Sant Carles de la Ràpita.

Servei d'Arxiu Municipal. Fons Sebastià Juan Arbó. Ajuntament de la reial ciutat de Sant Carles de la Ràpita, Sant Carles de la Ràpita.

Actes de congrès

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya: Ple del parlament (17 de setembre de 1981), n. 71.

Fonts orals

Mario López Albiol, Víctor Chamorro Calzón i Ana Carvallo

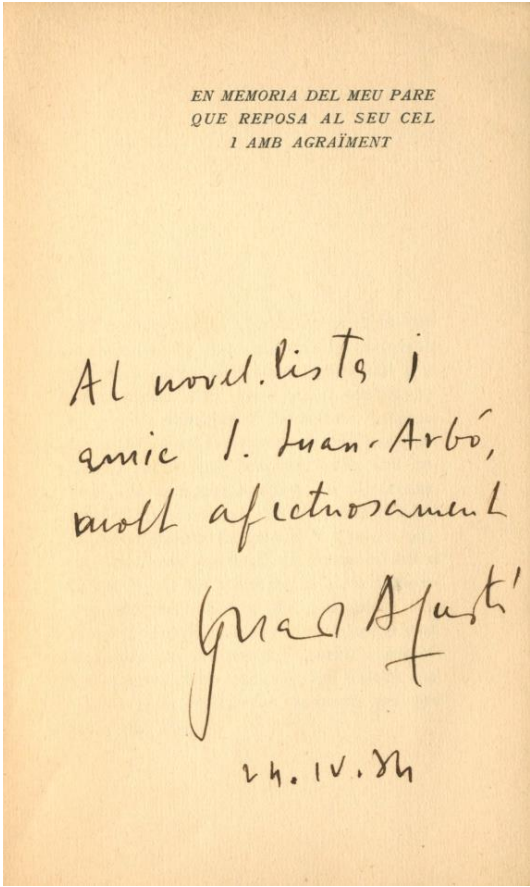
**APROXIMACIÓ A L'ESTUDI DE LES RELACIONS
PERSONALS I LITERÀRIES DE SEBASTIÀ JUAN ARBÓ
A PARTIR DEL SEU FONS ARXIVÍSTIC**

(VOLUM II - ANNEXOS)

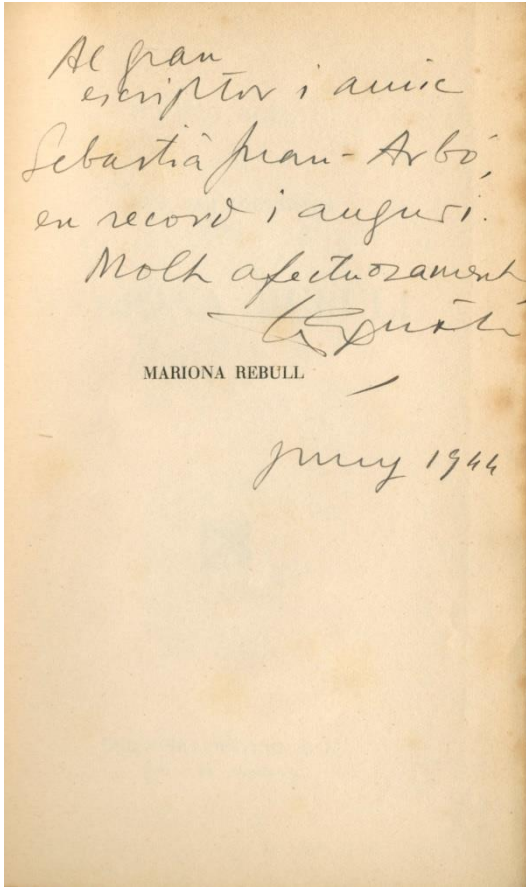
13. ANNEX 1

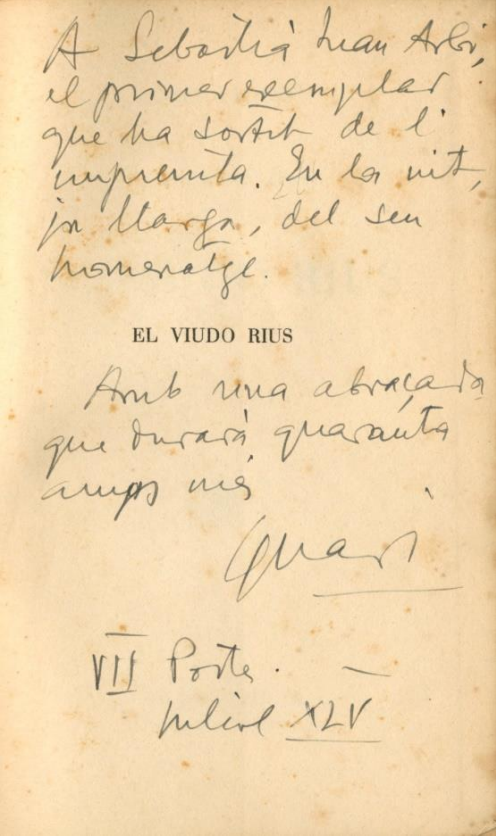
Aquest annex recull només les fitxes d'inventari de les dedicatòries manuscrites realitzades per l'autor del treball pertanyents als llibres de la biblioteca personal de Sebastià Juan Arbó, conservada a l'Arxiu Comarcal del Montsià. No és un recull total; tal i com s'indica en l'apartat «Metodologia de recerca», únicament consten les signades pels autors mencionats al llarg del cos de la investigació segons el criteri de selecció descrit en l'apartat ja mencionat. El recull complet de dedicatòries (un total de 442) ha estat cedit a l'arxiu a què pertanyen en agraïment als serveis prestats i per contribuir a la millora del fons documental.

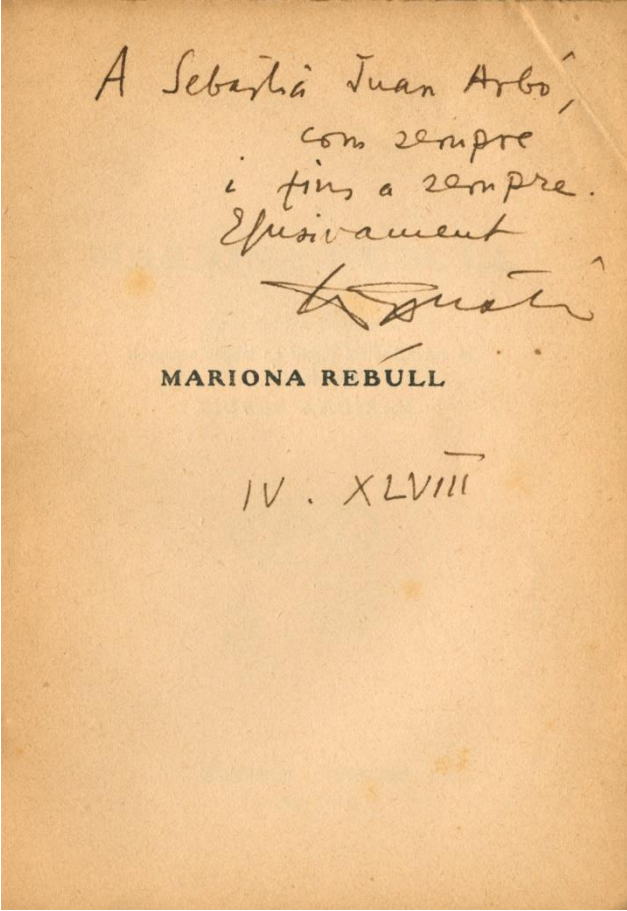
Les fitxes que aquí apareixen contenen la següent informació sobre cada llibre: autor, títol, any de l'edició, editorial, ciutat de publicació, edició i transcripció del missatge. Contenen, a més, la digitalització d'aquest per il·lustrar el seu contingut ja que gran part de les dedicatòries no s'expliciten en el cos del treball. L'ordre en què apareixen obeeix un criteri alfabètic, segons el cognom de l'autor de la signatura, que no ha de correspondre necessàriament a l'autor del llibre. El criteri tipogràfic seguit és independent de la resta del treball per adaptar-lo a les necessitats de l'ACMO. No s'ha aplicat cap mena de correcció d'errades tipogràfiques, gramaticals o de qualsevol altre tipus a les transcripcions; conseqüentment, el contingut que apareix reflectit es correspon literalment amb el dels documents. Aquest criteri s'ha seguit per no sotmetre cap text a interpretacions subjectives que puguin malmetre el contingut dels originals.

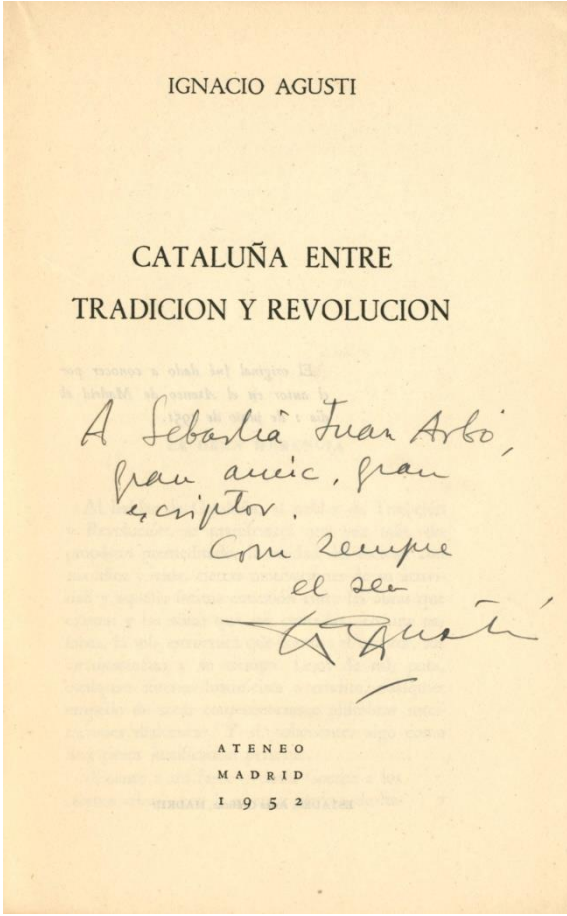
Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>Diagonal</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1934	Casa Altés	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
Al novel·lista i amic S. Juan Arbó, molt afectuosament		
(Signatura)		
24. IV. 43.		
		

Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>L'esfondrada</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1934	El Nostre Teatre	Barcelona
Edició		
Publicació quinzenal d'obres escèniques inèdites i d'informació teatral 15 d'octubre del 1934		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, molt afectuosament (Signatura) 17 oct. 34.		

Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>Mariona Rebull</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1944	Ediciones Destino, S.L.	Barcelona
Edició		
Primera edició: juny, 1944		
Dedicatòria		
Al gran escriptor i amic Sebastià Juan Arbó, en record i auguri. Molt afectuosament		
(Signatura)		
Juny 1944		

Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>El viudo Rius</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1945	Ediciones Destino, S.L.	Barcelona
Edició		
Primera edició: juny, 1945		
Dedicatòria		
<p>A Sebastià Juan Arbó, el primer exemplar que ha sortit de l'impremta. En la nit, ja llarga, del seu homenatge. Amb una abraçada que durarà quaranta anys més</p> <p>(Signatura)</p> <p>VII Portes Juliol XLV</p> 		

Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>Mariona Rebull</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1947	Edition Jeheber	Gènova
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, com sempre i fins sempre. Efusivament, (Signatura) IV. XLVIII		
		

Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>Cataluña entre tradición y revolución</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1952	Ateneo	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, gran amic, gran escriptor. Com sempre el seu (Signatura)		
		

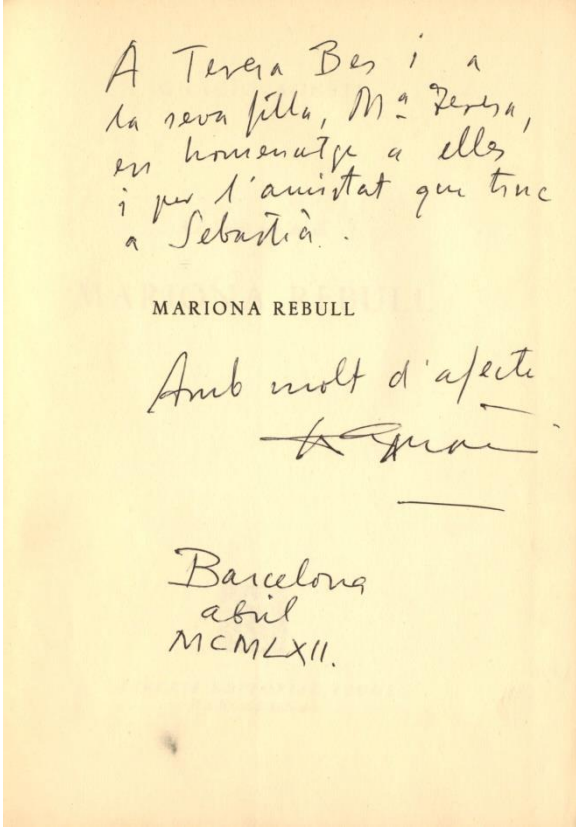
Documents adjunts

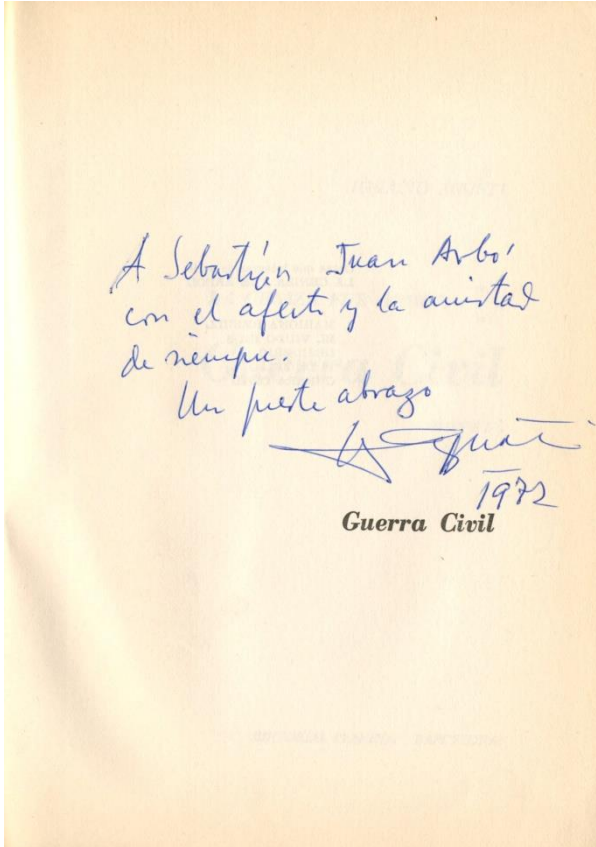
Tipus de document

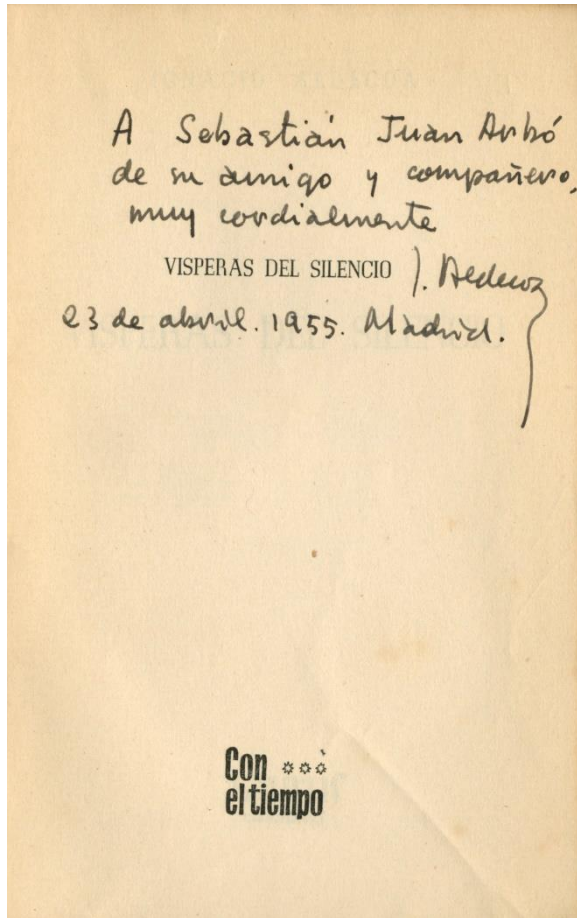
Targeta il·lustrada. Autor : Lorenzo Goñi

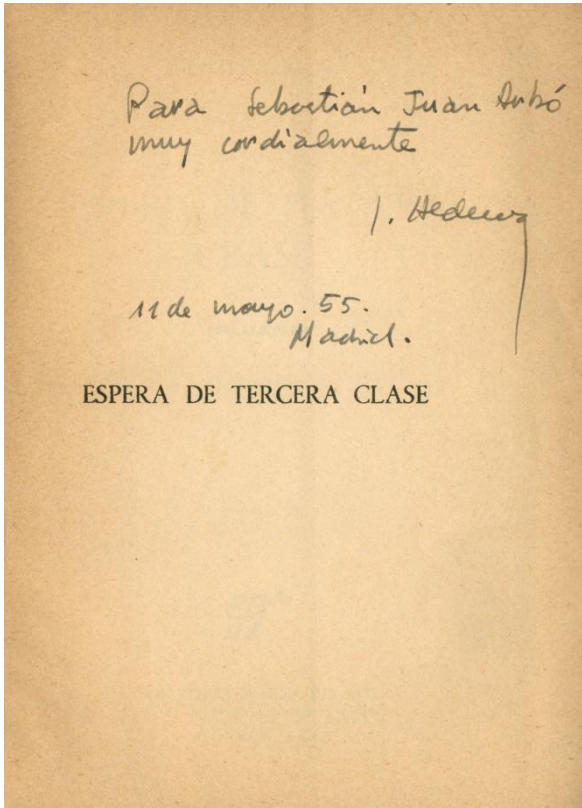

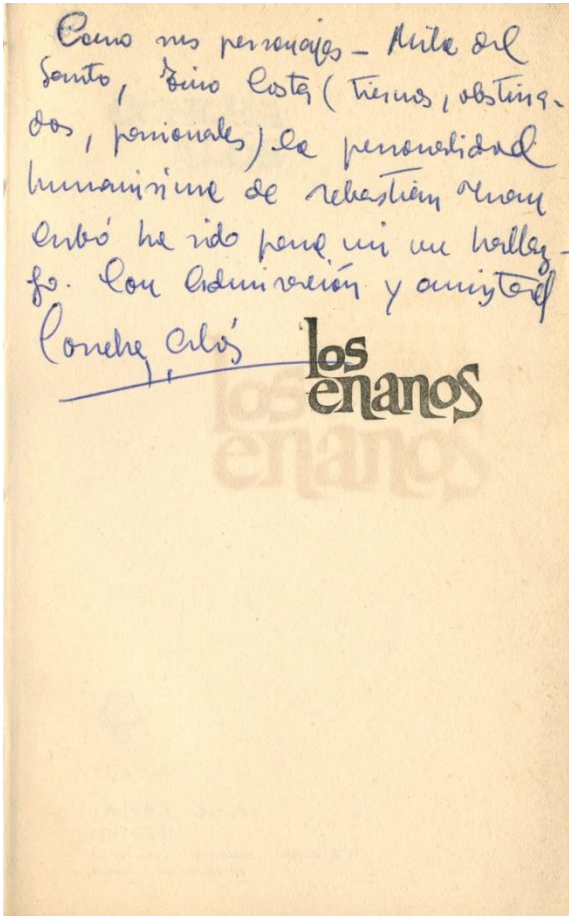
Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>Desiderio</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1957	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: abril, 1957		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, gran novelista y gran amigo, con un fuerte abrazo, (Signatura) Abril LVII		

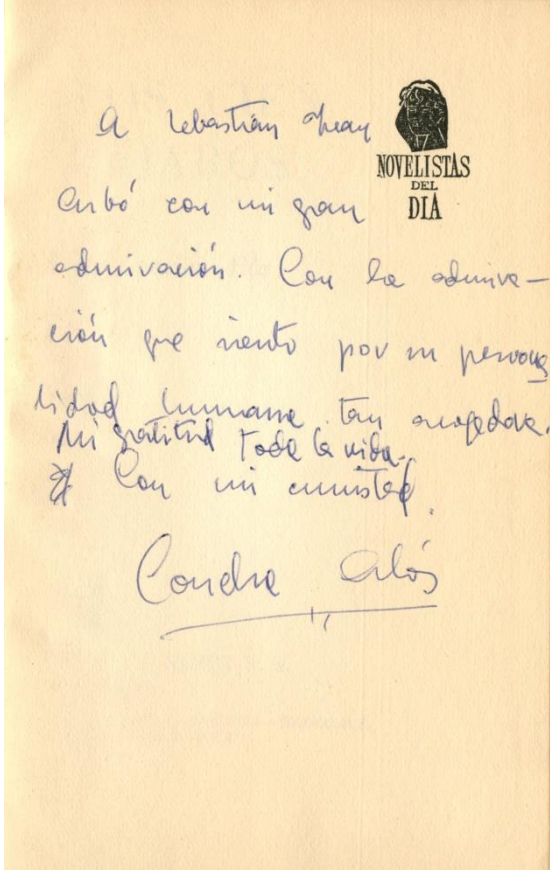
Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>Mariona Rebull</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1962	Librería Editorial Argos	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Teresa Bes i a la seva filla, M ^a Teresa, en homenatge a elles i per l'amistat que tinc a Sebastià. Amb molt d'afecte		
(Signatura)		
Barcelona Abril MCMLXII		

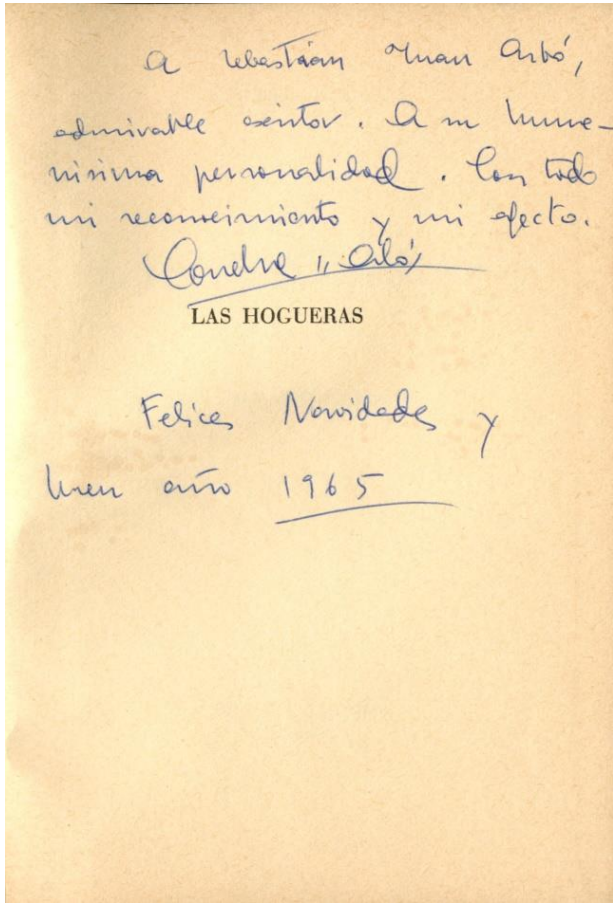
Autor		
AGUSTÍ, Ignasi		
Títol		
<i>Guerra Civil</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1972	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
Segona edició: setembre, 1972		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó con el afecto y la amistad de siempre. Un fuerte abrazo (Signatura) 1972		
		

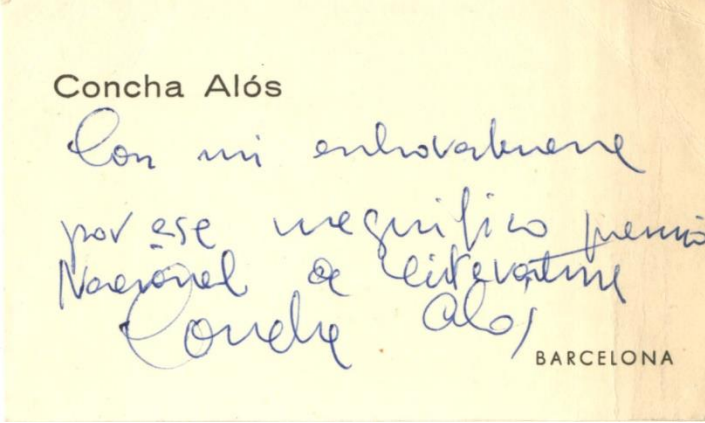
Autor		
ALDECOA, Ignacio		
Títol		
<i>Vesperas del silencio</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1955	Taurus ediciones	Madrid
Edició		
Primera edició: abril, 1955		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó de su amigo y compañero, muy cordialmente		
(Signatura)		
23 de abril. 1955. Madrid		
		

Autor		
ALDECOA, Ignacio		
Títol		
<i>Espera de tercera clase</i> (Narraciones)		
Any	Editorial	Ciutat
1955	Ediciones Puerta del Sol	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó muy cordialmente (Signatura) 11 de mayo. 55. Madrid.		
		

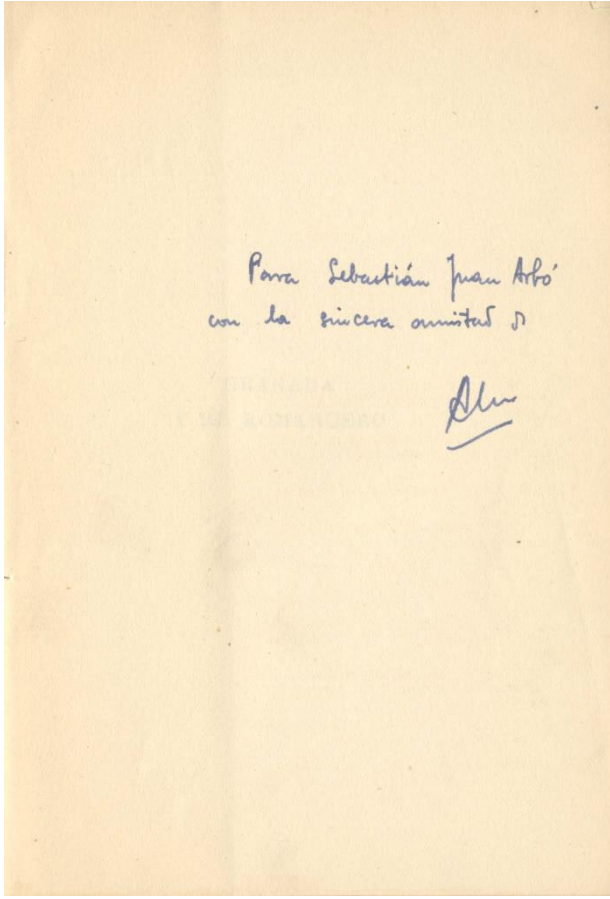
Autor		
ALÓS, Concha		
Títol		
<i>Los enanos</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1962	Plaza & Janés, S.A. Editores	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
<p>Como sus personajes -Manel del Santo, Tino Costa (tiernos, obstinados, pasionales) la personalidad humanísima de Sebastián Juan Arbó ha sido para mi un hallazgo. Con admiración y amistad</p> <p>(Signatura)</p> 		

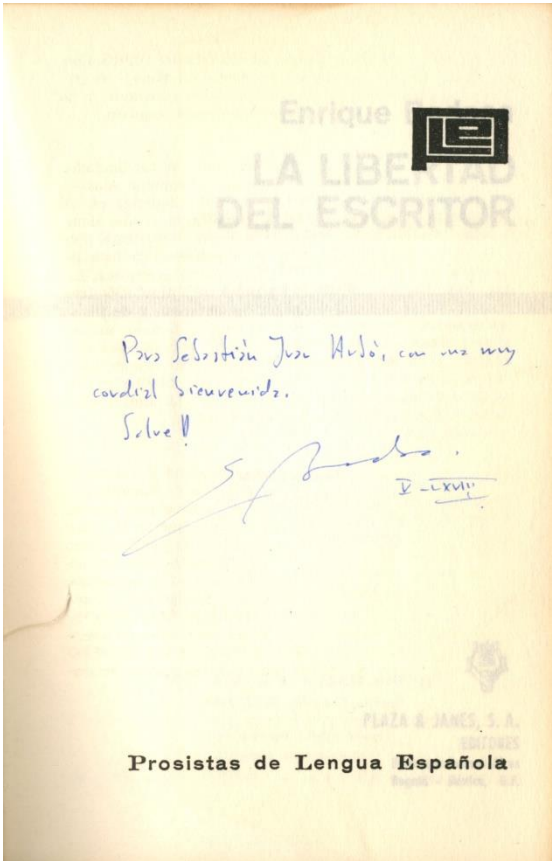
Autor		
ALÓS, Concha		
Títol		
<i>Los cien pájaros</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1963	Plaza & Janés, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1963		
Dedicatòria		
<p>A Sebastián Juan Arbó con mi gran admiración. Con la admiración que siento por su personalidad humana tan acogedora. Mi gratitud toda la vida. Con mi amistad.</p> <p>(Signatura)</p> 		

Autor		
ALÓS, Concha		
Títol		
<i>Las hogueras</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1964	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1964		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, admirable escritor. A su humanísima personalidad. Con todo mi reconocimiento y mi afecto.		
(Signatura)		
Felices Navidades y buen año <u>1965</u>		
		

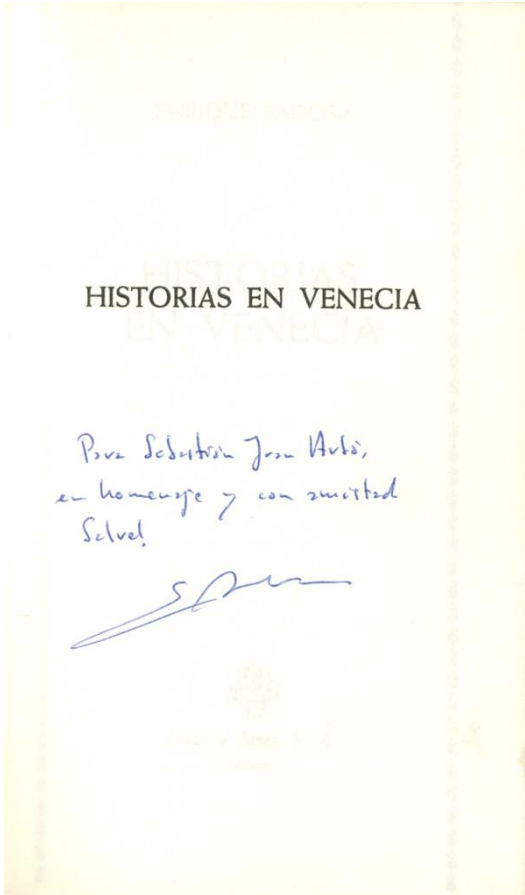
Documents adjunts
Tipus de document
Targeta amb missatge personal
Transcripció del missatge
<p><i>CONCHA ALÓS</i></p> <p>Con mi enhorabuena por ese magnífico premio Nacional de literatura (Signatura)</p> <p><i>BARCELONA</i></p>

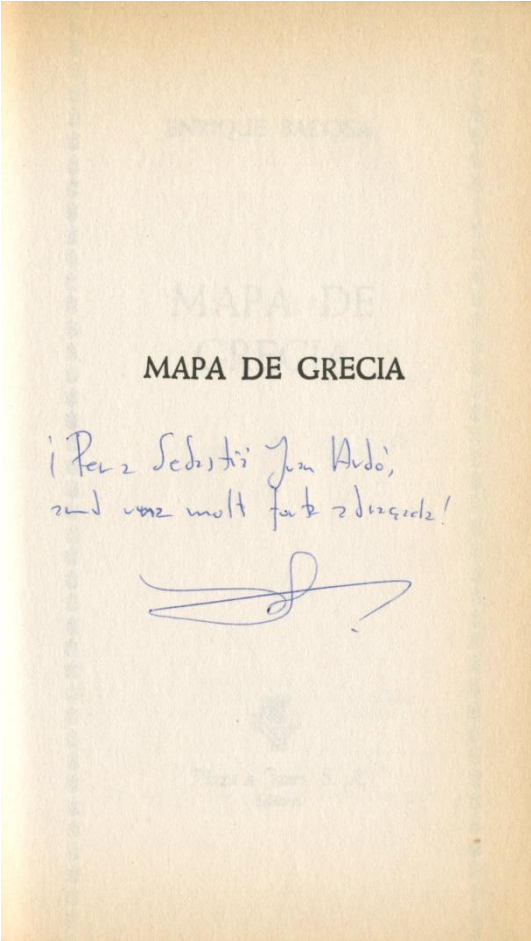
Autor		
ALVAR, Manuel		
Títol		
<i>Endechas judeo - españolas</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1953	Universidad de Granada Colección Filológica III	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, con la honda admiración de su casi paisano		
(Signatura)		

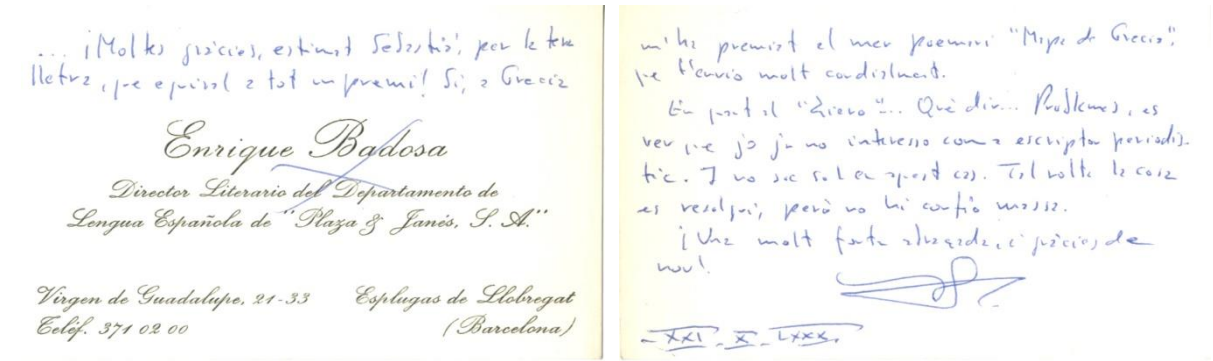
Autor		
ALVAR, Manuel		
Títol		
<i>Granada y el romancero</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1956	Colección Filológica de la Universidad de Granada	Granada
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó con la sincera amistad de (Signatura)		
		

Autor		
BADOSA, Enrique		
Títol		
<i>La libertad del escritor</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1968	Plaza & Janes, S.A., Editores	Barcelona
Edició		
Primera edició: febrer, 1968		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó, con una muy cordial bienvenida. Salve!		
(Signatura)		
V - LXVIII		
		

Autor		
BADOSA, Enrique		
Títol		
<i>En román paladino</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1979	Publicaciones La Isla de los Ratonos	Santander
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
Para Sebastian Juan Arbó, con un abrazo en román paladino. (Signatura) VII - LXXXI		
		

Autor		
BADOSA, Enrique		
Títol		
<i>Historias en Venecia</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1971	Plaça & Janés S.A. Editores	Barcelona
Edició		
Primera edició: octubre, 1971		
Dedicatòria		
Para Sebastià Juan Arbó, en homenaje y con amistad Salve!		
(Signatura)		
		

Autor		
BADOSA, Enrique		
Títol		
<i>Mapa de Grecia</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1979	Plaza & Janés S.A. Editores	Esplugues de Llobregat
Edició		
Primera edició: gener, 1979		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, amb una molt forta abraçada (Signatura)		
		

Documents adjunts
Tipus de document
Targeta amb missatge personal
Transcripció del missatge
<p>Moltes gràcies, estimat Sebastià, per la teva lletra, que equival a tot un premi! Sí, a Grecia m'ha premiat el meu poemari "Mapa de Grecia" que t'envio molt cordialment.</p> <p>En part al "Quiero" ... Què dir... Problemes, es veu que jo ja no interesso com a escriptor periodístic. I no soc sol en aquest cas. Tal volta la cosa es resolgui, però no hi confio massa.</p> <p>¡Una molt forta abraçada, i Gràcies de nou!</p>
(Signatura)
XXI - X - LXXX

... ¡Moltes gràcies, estimat Sebastià, per la teva lletra, que equival a tot un premi! Sí, a Grecia

Enrique Ballosa

Director Literario del Departamento de Lengua Española de "Plaza & Janés, S. A."

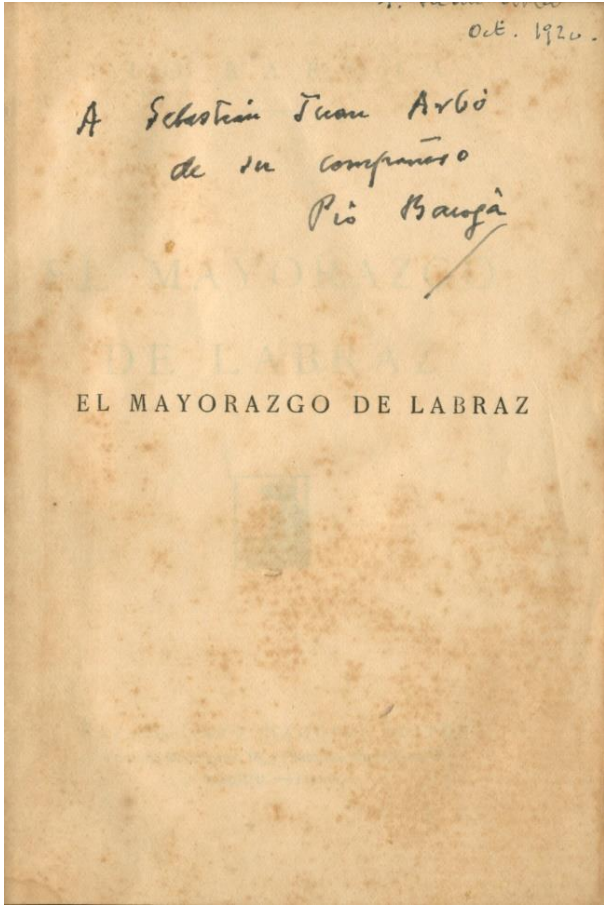
Virgen de Guadalupe, 21-33 Esplugas de Llobregat
Teléf. 371 02 00 (Barcelona)

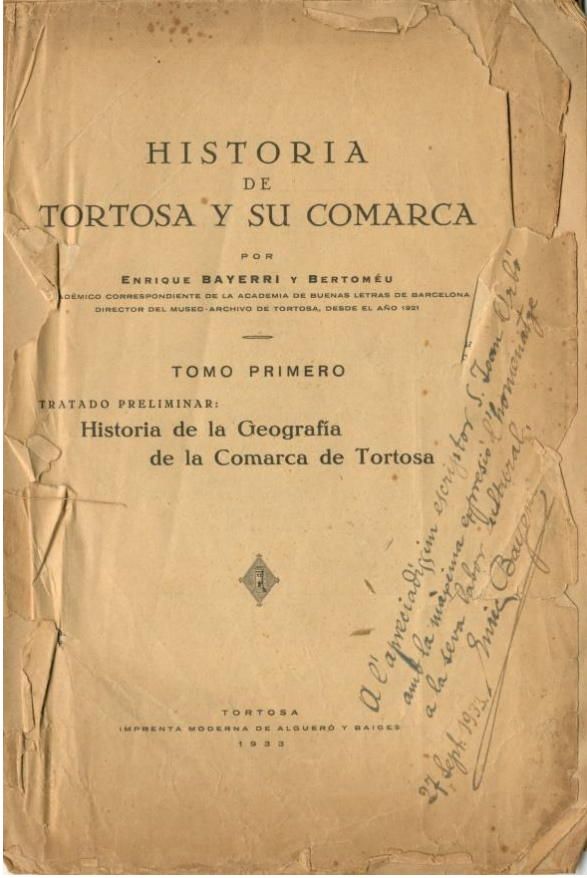
m'he premiat el meu poemari "Mapa de Grecia" que t'envio molt cordialment.

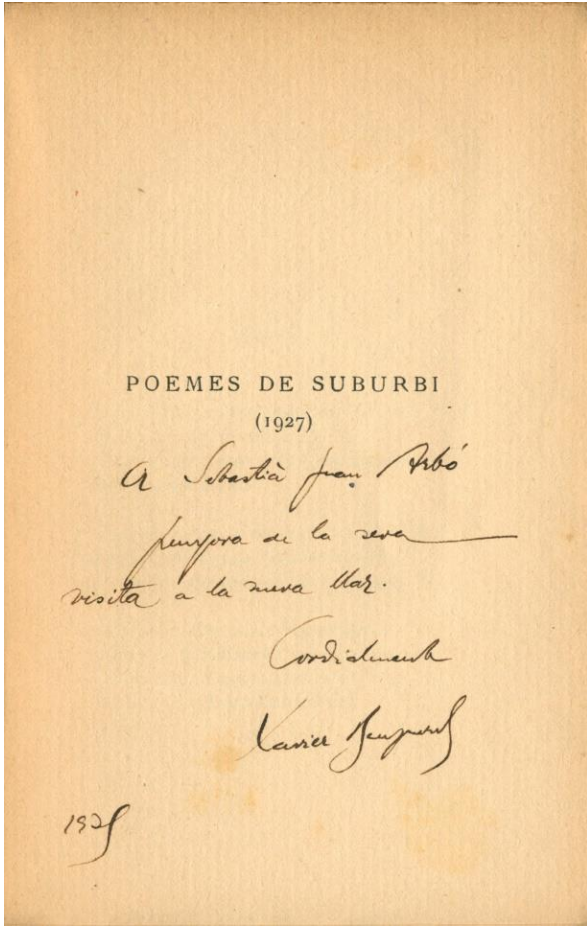
En part al "Quiero" ... Què dir... Problemes, es veu que jo ja no interesso com a escriptor periodístic. I no soc sol en aquest cas. Tal volta la cosa es resolgui, però no hi confio massa.

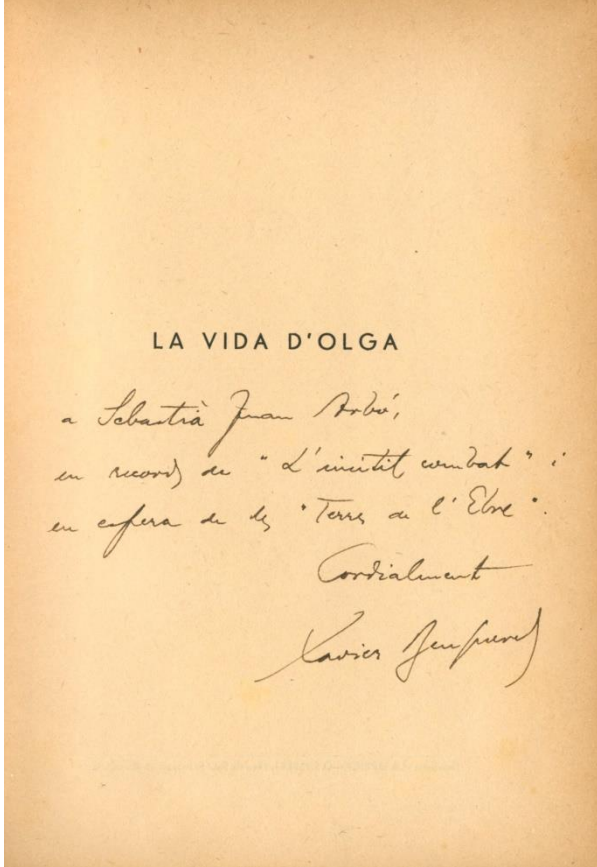
¡Una molt forta abraçada, i Gràcies de nou!

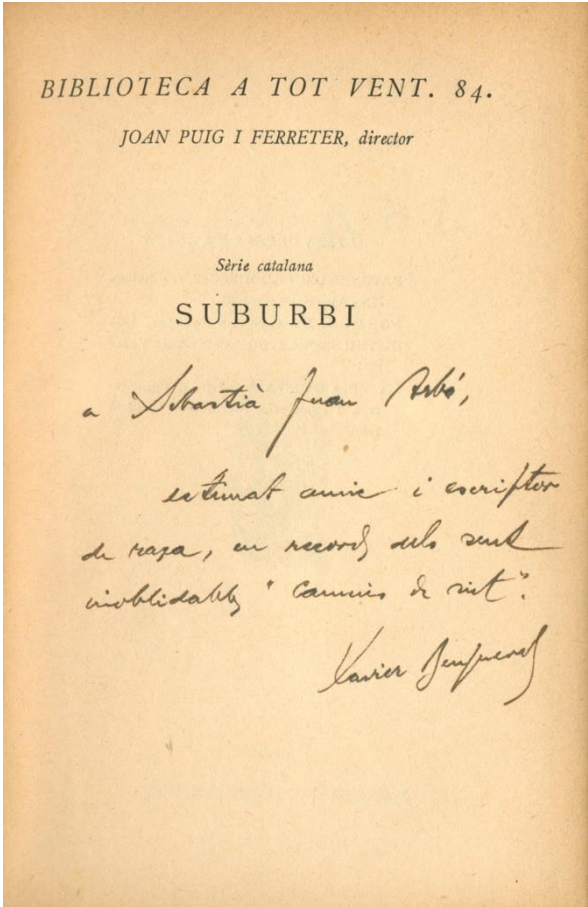
XXI - X - LXXX

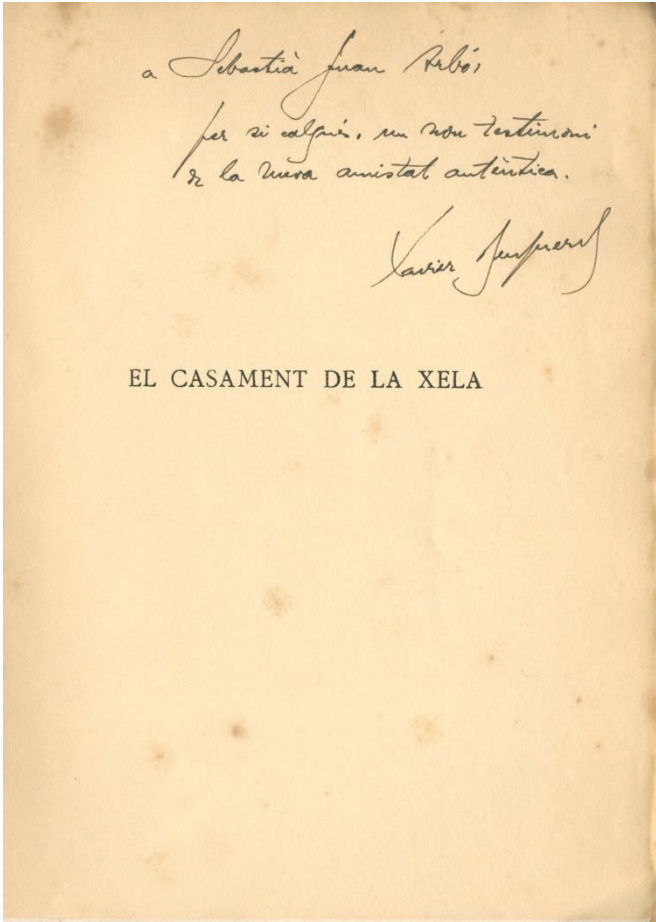
Autor		
BAROJA, Pío		
Títol		
<i>El mayorazgo de Labraz</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1919	Rafael Caro Raggio, Editor	Madrid
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó de su compañero (Signatura)		
		

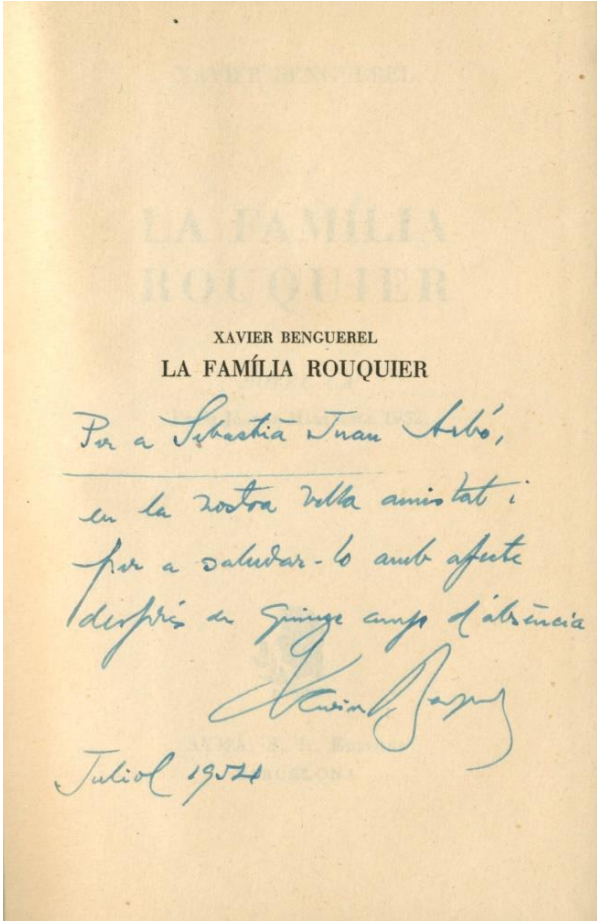
Autor		
BAYERRI BERTOMÉU, Enrique		
Títol		
<i>Historia de Tortosa y su comarca Tomo primero</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1933	Impremta moderna de Algueró y Baiges	Tortosa
Edició		
-		
Dedicatòria		
A l'apreciadíssim escriptor S. Joan Arbó, amb la màxima expressió d'homenatge a la seva labor cultural,		
(Signatura)		
27 Sept. 1933		
		

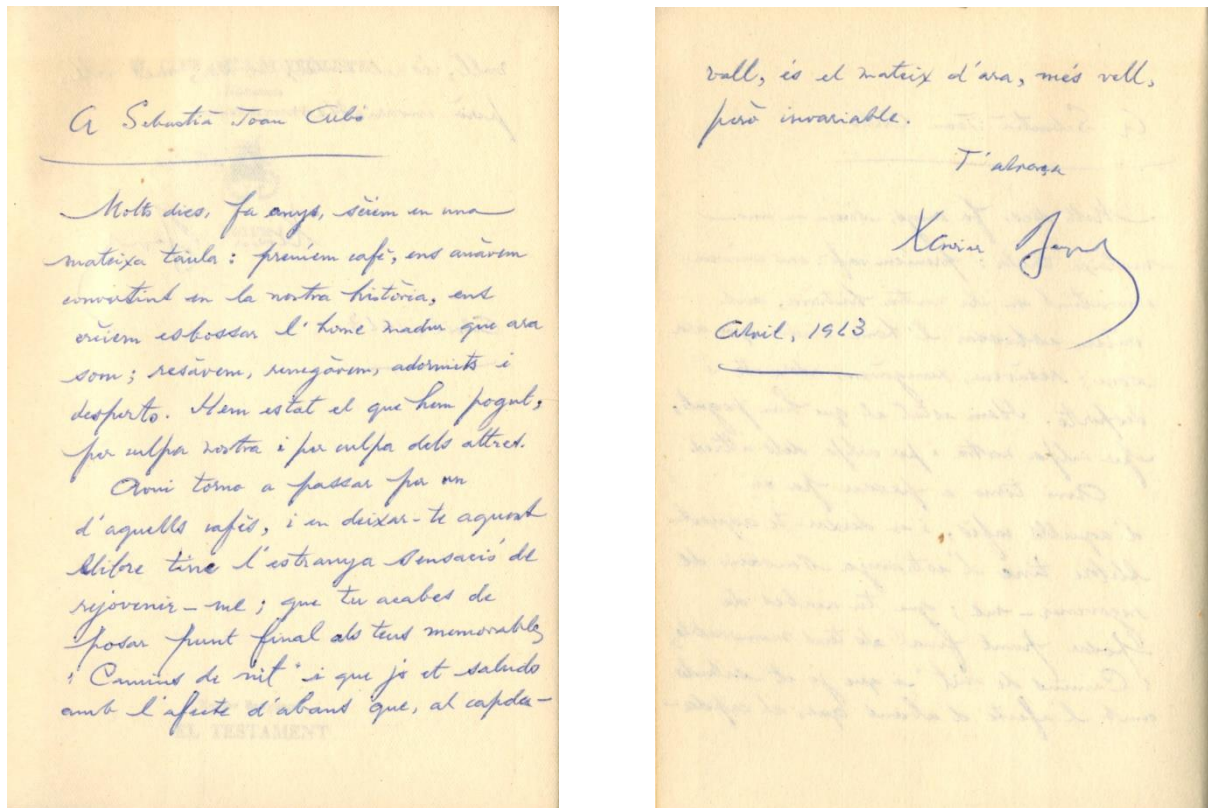
Autor		
BENGUEREL, Xavier		
Títol		
<i>Poemes de suburbi (1927)</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1934	Publicacions "La Revista"	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó penyora de la seva visita a la meua llar. Cordialment (Signatura) 1934		
		

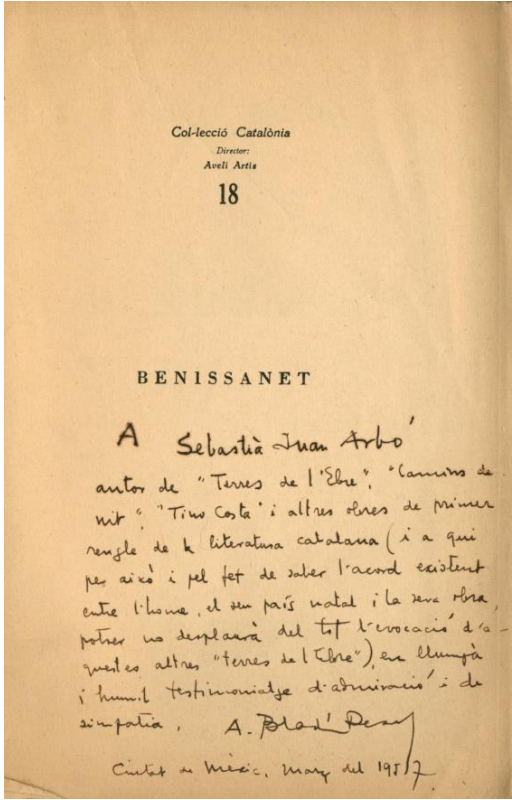
Autor		
BENGUEREL, Xavier		
Títol		
<i>La vida d'Olga</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1934	Impressions La Ibèrica	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, en record de "L'inútil combat" i en espera de les "Terres de l'Ebre". Cordialment (Signatura)		
		

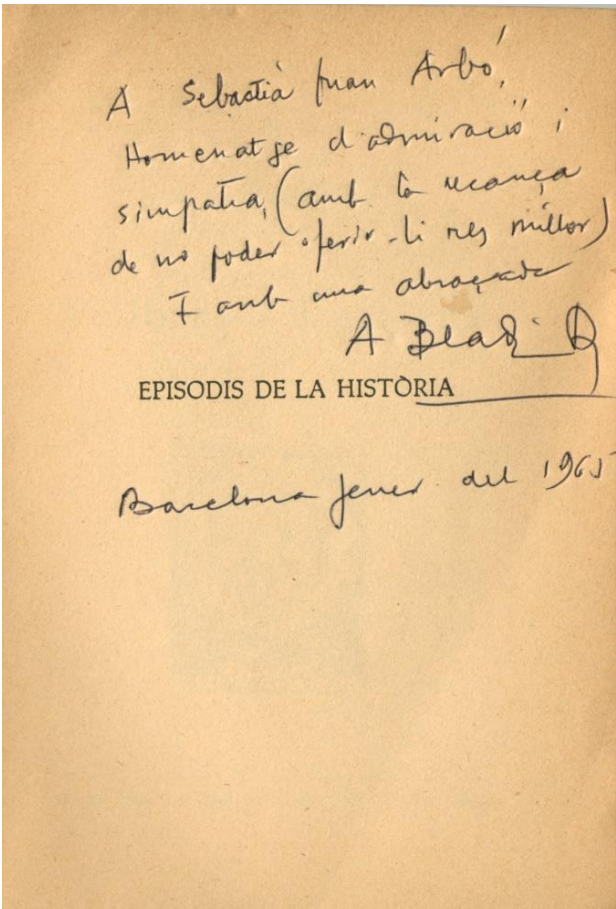
Autor		
BENGUEREL, Xavier		
Títol		
<i>Suburbi</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1936	Edicions Proa	Badalona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, estimat amic i escriptor de raça, en record dels seus inoblidables "Camins de nit". (Signatura)		
		

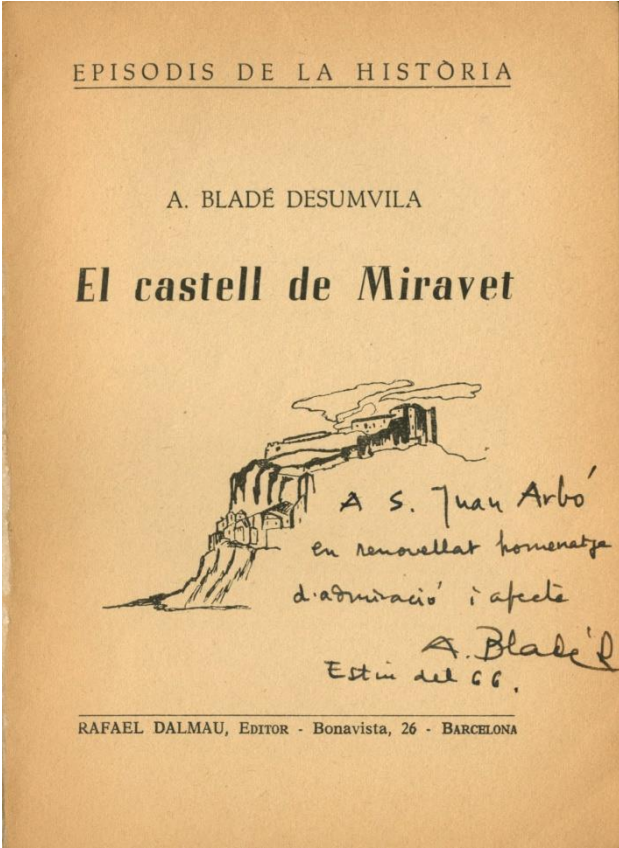
Autor		
BENGUEREL, Xavier		
Títol		
<i>El casament de la Xela</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1937	Generalitat de Catalunya Departament de Cultura	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, per si calgués, un bon testimoni de la meva amistat autèntica (Signatura)		
		

Autor		
BENQUEREL, Xavier		
Títol		
<i>La familia Rouquier</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1953	Ayma editors	Barcelona
Edició		
Primera edició: abril, 1953		
Dedicatòria		
Per a Sebastià Juan Arbó, en la nostra bella amistat i per a saludar-lo amb afecte després de quinze anys d'absència		
(Signatura)		
Juliol 1954		
		

Autor		
BENGUEREL, Xavier		
Títol		
<i>El testament</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1963	Club dels Novel·listes, Club Editor, S.L.	Barcelona
Edició		
Segona edició: abril, 1963		
Dedicatòria		
<p>A Sebastià Joan Arbó</p> <p>Molts dies fa anys sèiem en una mateixa taula: preniem cafè, ens anàvem convertint en la nostra història, ens creïem esbossar l'home madur que ara som; resàvem, marejàvem (menjàvem), adormits i desperts. Hem estat el que hem pogut, per culpa nostra i per culpa dels altres. Avui torno a passar per un d'aquells cafès, i en deixar-te aquest llibre tinc l'estranya sensació de rejuvenir-me; que tu acabes de posar un punt final als teus memorables "Camins de nit" i que jo et saludo amb l'afecte d'abans que, al capdavall, és el mateix d'ara, més vell, però invariable.</p> <p>T'abraça Xavier Benguerel Abril, 1963</p>		
		

Autor		
BLADÉ DESUMVILA, Artur		
Títol		
<i>Benissanet</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1953	Edicions Catalònia	Mèxic, D.F.
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
<p>A Sebastià Juan Arbó autor de "Terres de l'Ebre", "Camins de nit", "Tino Costa" i altres obres de primer rengle de la literatura catalana (i a qui per això i pel fet de saber l'acord existent contra l'home, el seu país natal i la seva obra, potser no desplaçarà del tot l'evocació d'aquestes altres "terres de l'Ebre"), en llunyà i humil testimoniatge d'admiració i de simpatia,</p> <p>(Signatura)</p> <p>Ciutat de Mèxic, març del 1957</p>		
		

Autor		
BLADÉ DESUMVILA, Artur		
Títol		
<i>Felibres i catalans</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1964	Rafael Dalmau, Editor	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, homenatge d'admiració i simpatia (amb la recança de no poder oferir-li res millor) i amb una abraçada		
(Signatura)		
Barcelona gener del 1965		
		

Autor		
BLADÉ DESUMVILA, Artur		
Títol		
<i>El castell de Miravet</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1966	Rafael Dalmau, Editor	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
A S. Juan Arbó en renovellat homenatge d'admiració i afecte (Signatura) Estiu del 66.		
		

Autor		
BLADÉ DESUMVILA, Artur		
Títol		
<i>Els treballadors i els dies d'un poble de l'Ebre català (versió corregida de Benissanet)</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1970	Pòrtic	Barcelona
Edició		
Segona edició		
Dedicatòria		
<p>A Sebastià Juan Arbó en testimoniatge d'admiració per la seva obra i en prova d'agraïment per l'article que dedicà, l'any 1963, a la primera edició de "Benissanet", un fragment del qual article trobarà en el pròleg d'aquesta segona edició -bé, amb un altre títol.- Sempre amb ganes de parlar-vos -i de llegir-vos,- molt cordialment</p> <p>(Signatura)</p> <p>Juny de 1970</p>		

OBSERVACIONS

Fragment del pròleg

“Aquest llibre fou publicat a Mèxic, l’any 1953, amb el títol de Benissanet...”

“Remarquem en fi que la lectura d’aquesta obra, deu anys després de la seva primera aparició, va desvetllar l’interès de l’il·lustre escriptor –fill també de les terres de l’Ebre– Sebastià J. Arbó, el qual escrivia, entre altres coses, en un article publicat a “La Vanguardia” (26-VI-63) això que traduïm:

“A. Bladé ens parla, sobretot, de la terra, i ens parla dels pagesos; és el seu gran amor, i ho fa en tant que el poeta i camperol; té un deix del vell Hesíode d’Els treballs i els dies; i tendreses del Virgili de Les Bucòliques. Els uns i les altres van néixer de la mateixa preocupació per la terra, del mateix amor per la terra, i per aquesta, a través del temps, trobem repetits els accents... Bladé ha escrit una evocació de, seu poble des de la distància dels anys i la llarga absència de la seva terra, que és una doble distància. Entre el munt de llibres grisos, mancats d’amenitat, que ha arribat com una veu fresca, amb un to clar i matinal; ha arribat amb olor de terra, amb olor de solc obert, i de fruits que maduren a la golfà; ha arribat per a nosaltres amb una remor de veus fraternals, de cançons oblidades, d’hàbituds perdudes per sempre... i com un missatge d’amor i de pau.”

pagesia, de les seves festes, dels seus esbarjos, dels seus vestits i de les seves cançons...»

L'article del plorat amic acaba així:

«L'amor d'Artur Bladé al seu poble i als seus convilatans ha dictat aquest llibre; l'enyor li ha donat el seu tremolor líric que fa d'aquest complet tractat de geografia humana una de les obres literàries més emotives que ha dictat la terra catalana a un dels seus fills.»

Remarquem en fi que la lectura d'aquesta obra, deu anys després de la seva primera aparició, va desvetllar l'interès de l'il·lustre escriptor —fill també de les terres de l'Ebre— Sebastià J. Arbó, el qual escrivia, entre altres coses, en un article publicat a «La Vanguardia» (26-VI-63) això que traduïm:

«A. Bladé ens parla, sobretot, de la terra, i ens parla dels pagesos; és el seu gran amor, i ho fa en tant que poeta i camperol; té un deix del vell Hesíode d'Els treballs i els dies; i tendreses del Virgili de Les Bucòliques. Els uns i les altres van néixer de la mateixa preocupació per la terra, del mateix amor per la terra, i per aquesta, a través del temps, trobem repetits els accents... Bladé ha escrit una evocació del seu poble des de la distància dels anys i en la llarga absència de la seva terra, que és una doble distància. Entre el munt de llibres grisos, mancats d'amenitat, que ens cauen constantment de les mans, aquest llibre ha arribat com una veu fresca, amb un to clar i matinal; ha arribat amb olor de terra, amb olor de solc obert, i de fruits que maduren a la golfà; ha arribat per a nosaltres amb una remor de veus

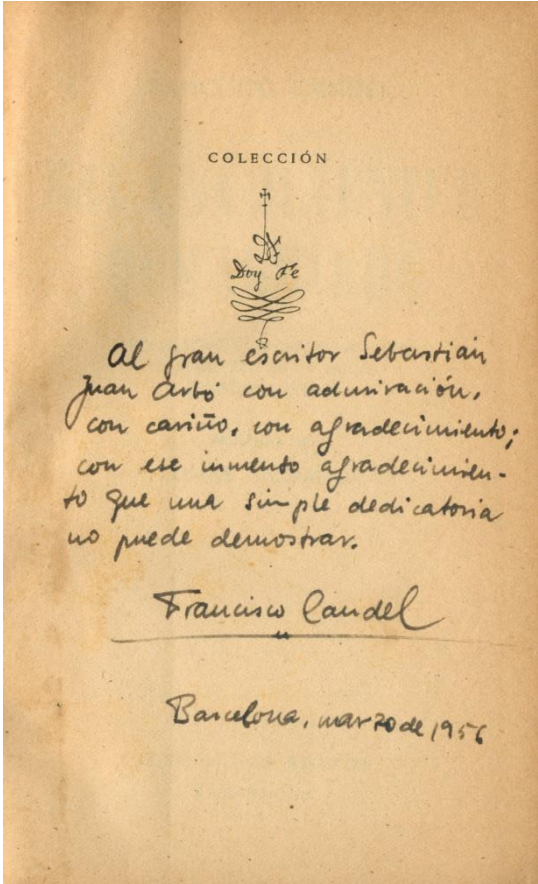
9

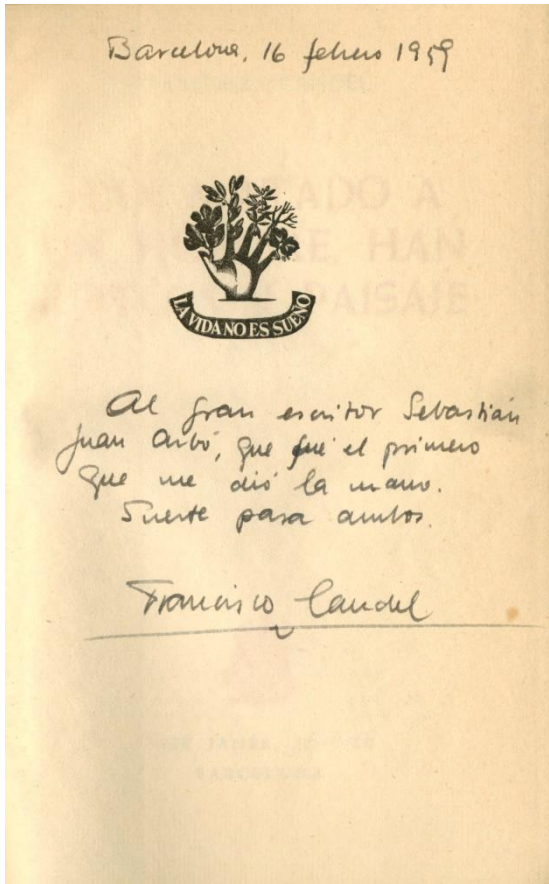
fraternals, de cançons oblidades, d'hàbituds perdudes per sempre... i com un missatge d'amor i de pau.»

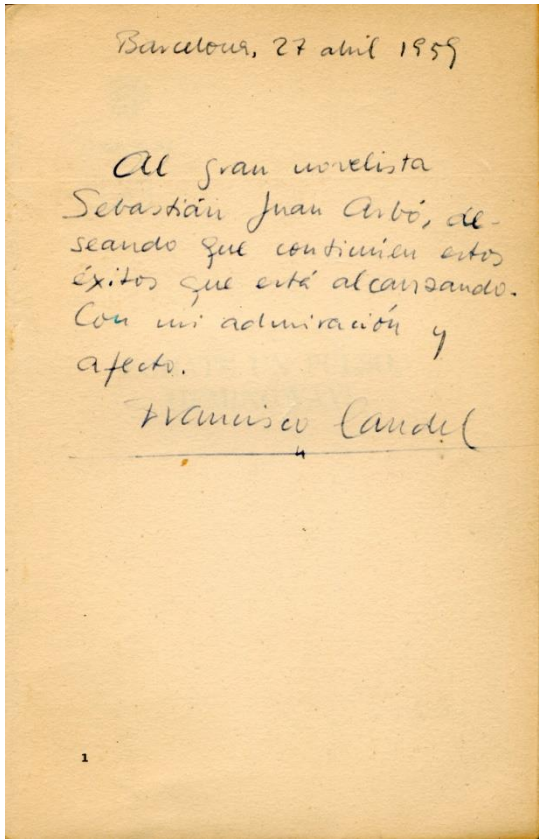
Per la nostra part hem d'assenyalar que el text d'aquesta segona edició només difereix de la primera (ultra la supressió de la «Nota preliminar») pel fet d'haver estat ampliada la notícia històrica del capítol II.

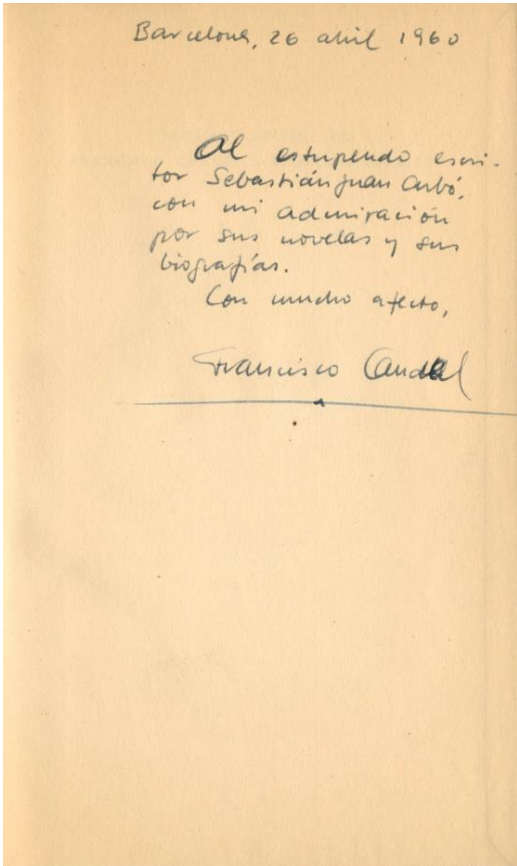
Ajegin encara —bé que posar a caldrà— que les descripcions d'algunes tasques agrícoles —amb les imatges que s'hi refereixen—, de certs costums i aspectes típics, etc., corresponien, quan aquesta obra fou escrita, a vivències de l'autor; i d'ací que figurin narrades en temps present. Però ningú no s'hi enganyarà. El temps no passa debades i ja tot —o gairebé tot— pertany a la història. Diguem, per no exagerar, a la petita història.

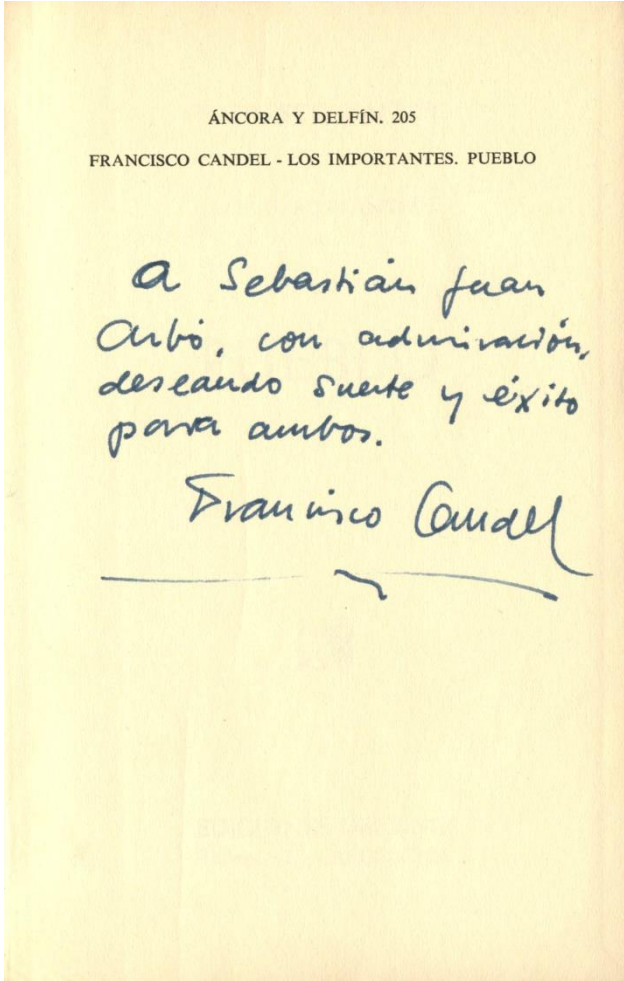
10

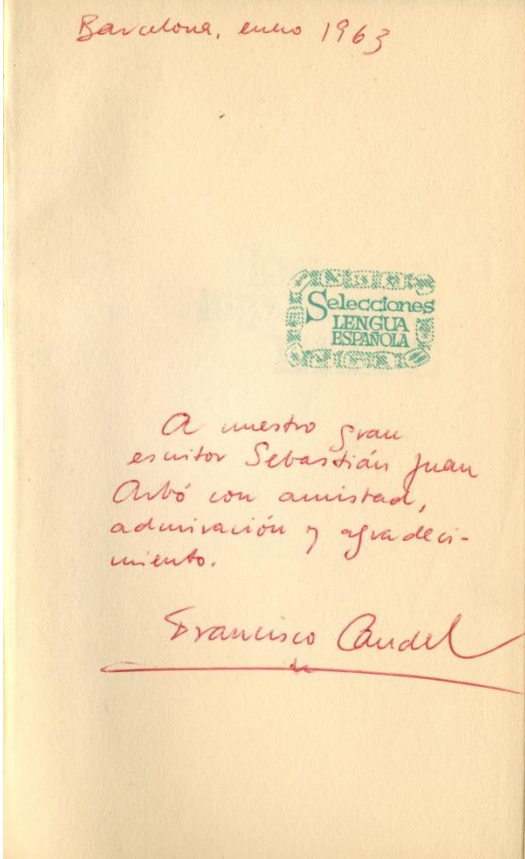
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>Hay una juventud que aguarda</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1956	José Janés, Editor	Barcelona
Edició		
Primera edició: març, 1956		
Dedicatòria		
Al gran escritor Sebastián Juan Arbó con admiración, con cariño, con agradecimiento; con ese inmenso agradecimiento que una simple dedicatoria no puede demostrar.		
(Signatura)		
Barcelona, marzo de 1956		
		

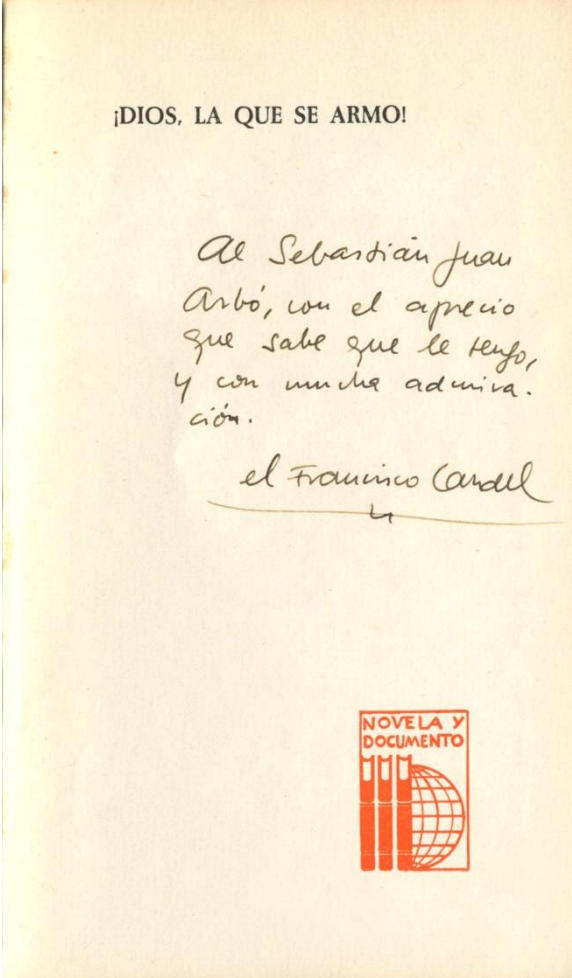
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>Han matado a un hombre, han roto un paisaje</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1959	José Janés, Editor	Barcelona
Edició		
Primera edició: gener, 1959		
Dedicatòria		
Barcelona, 16 febrero 1959		
Al gran escritor Sebastián Juan Arbó, que fué el primero que me dió la mano. Suerte para ambos.		
(Signatura)		
		

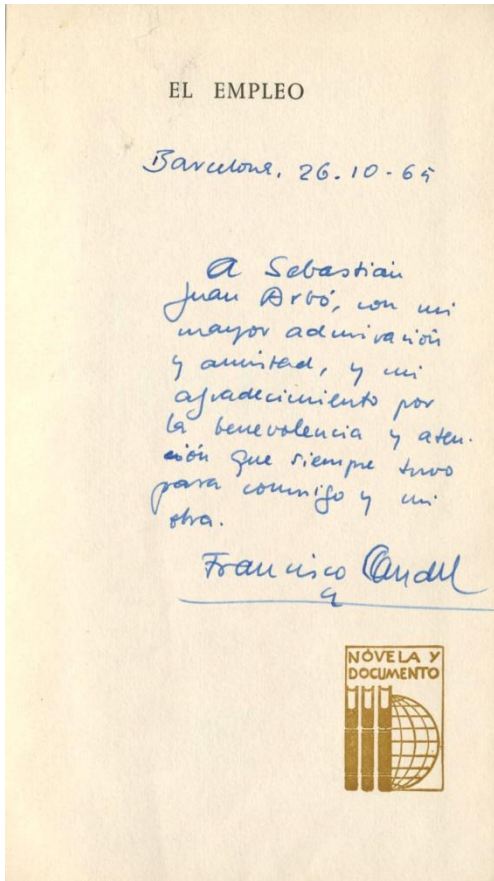
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>¡Échate un pulso, Hemingway!</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1959	Pareja y Borrás, Editores	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
Barcelona, 27 abril 1959		
Al gran novelista Sebastián Juan Arbó, deseando que continúen estos éxitos que está alcanzando- Con mi admiración y afecto.		
(Signatura)		
		

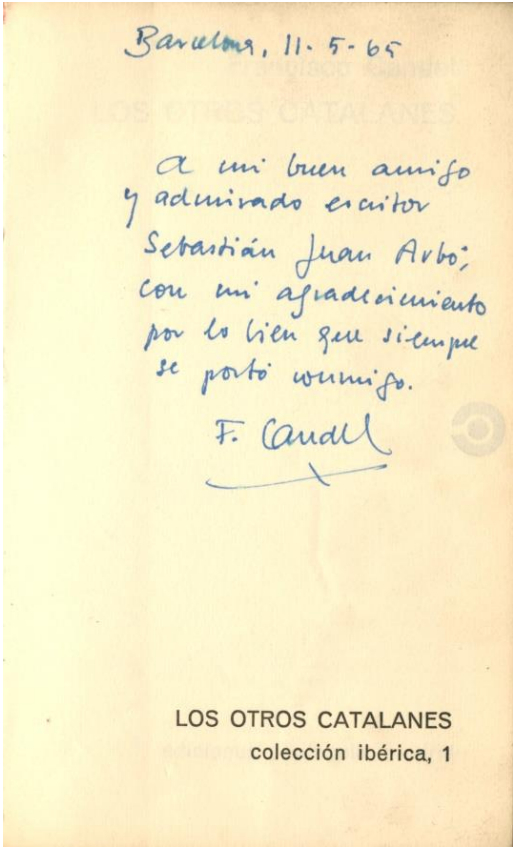
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>Temperamentales</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1960	Ediciones Destino, S.L.	Barcelona
Edició		
Primera edició: març, 1960		
Dedicatòria		
Barcelona, 26 d'abril 1960		
Al estupendo escritor Sebastián Juan Arbó, con mi admiración por sus novelas y sus biografías. Con mucho afecto		
(Signatura)		
		

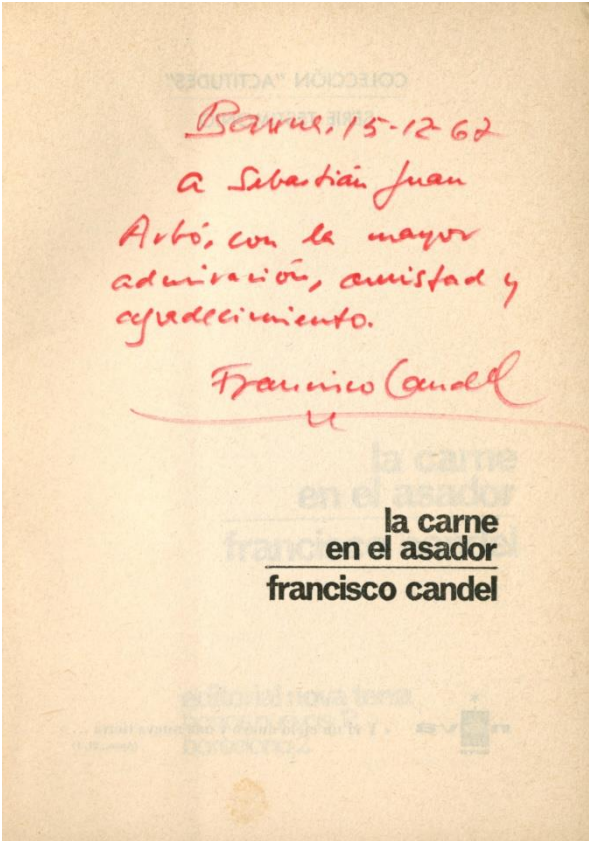
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>Pueblo</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1961	Ediciones Destino	Barcelona
Edició		
Primera edició: juliol, 1961		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, con admiración, deseando suerte y éxito para ambos.		
(Signatura)		
		

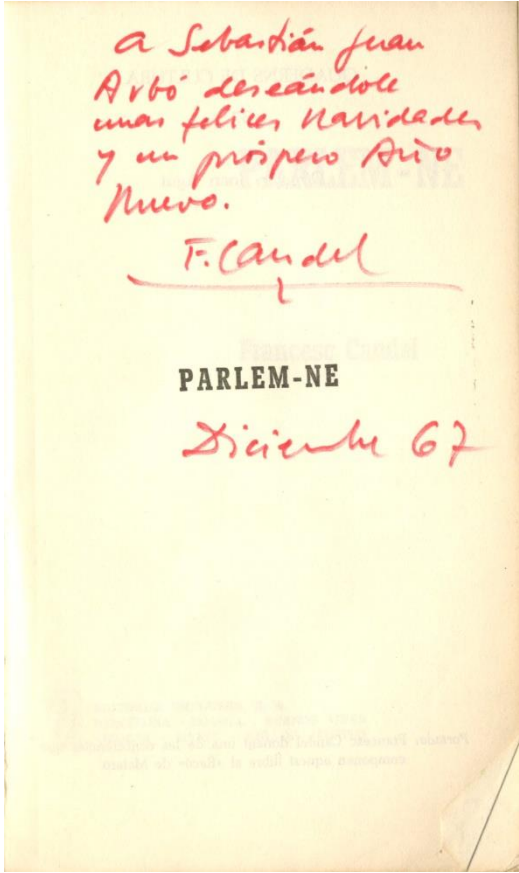
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>Los importantes: élite</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1962	Plaza & Janés, S.A. Editores	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1962		
Dedicatòria		
Barcelona, enero 1963		
A nuestro gran escritor Sebastián Juan Arbó con amistad, admiración y agradecimiento.		
(Signatura)		
		

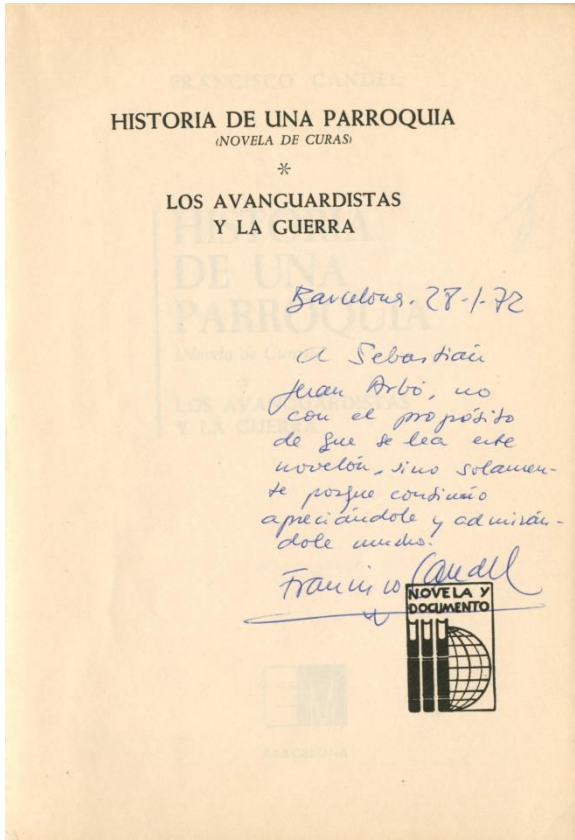
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>¡Dios, la que se armó!</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1964	Marte ediciones	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1964		
Dedicatòria		
Al Sebastián Juan Arbó, con el aprecio que sabe que le tengo, y con mucha admiración. El (Signatura)		
 <p>¡DIOS, LA QUE SE ARMO!</p> <p><i>Al Sebastián Juan Arbó, con el aprecio que sabe que le tengo, y con mucha admira- ción.</i></p> <p><i>el Francisco Candel</i></p> <p>NOVELA Y DOCUMENTO</p>		

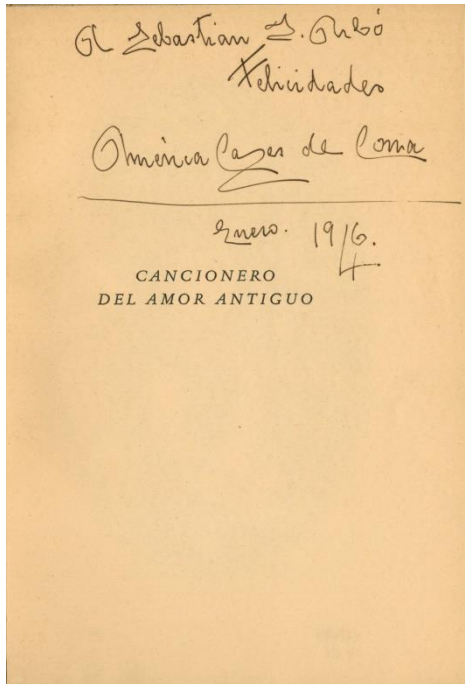
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>El empleo</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1965	Marte ediciones	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
Barcelona, 26-10-65		
A Sebastián Juan Arbó, con mi mayor admiración y amistad, y mi agradecimiento por la benevolencia y atención que siempre tuvo para conmigo y mi obra.		
(Signatura)		
		

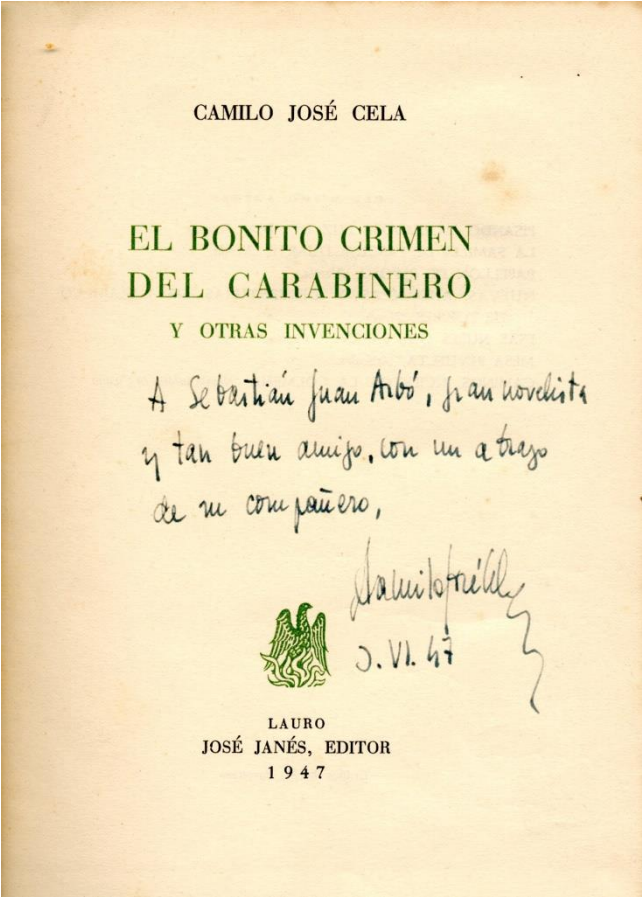
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>Los otros catalanes</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1965	Ediciones Península	Madrid
Edició		
Sisena edició: febrer, 1965		
Dedicatòria		
Barcelona, 11 - 5 - 65		
A mi buen amigo y admirado escritor Sebastián Juan Arbó, con mi agradecimiento por lo bien que siempre se porta conmigo.		
(Signatura)		
		

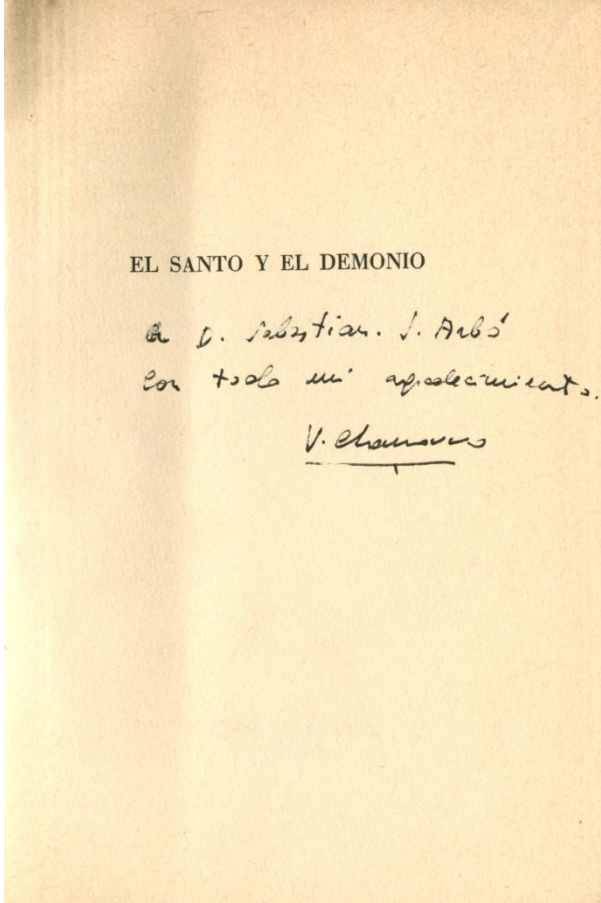
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>La carne en el asador</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1966	Editorial Nova Terra	Barcelona
Edició		
Primera edició: abril, 1966		
Dedicatòria		
Barcelona, 15-12-67		
A Sebastián Juan Arbó, con la mayor admiración, amistad y agradecimiento.		
(Signatura)		
		

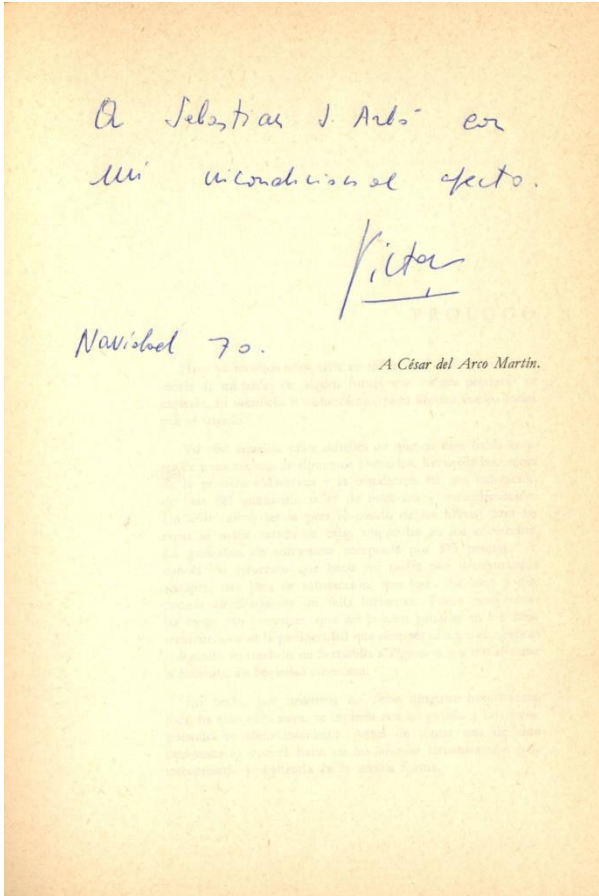
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>Parlem-ne</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1967	Editorial Bruguera	Barcelona
Edició		
Primera edició: octubre, 1967		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó deseándole unas felices Navidades y un próspero año nuevo. (Signatura) Diciembre 67		
		

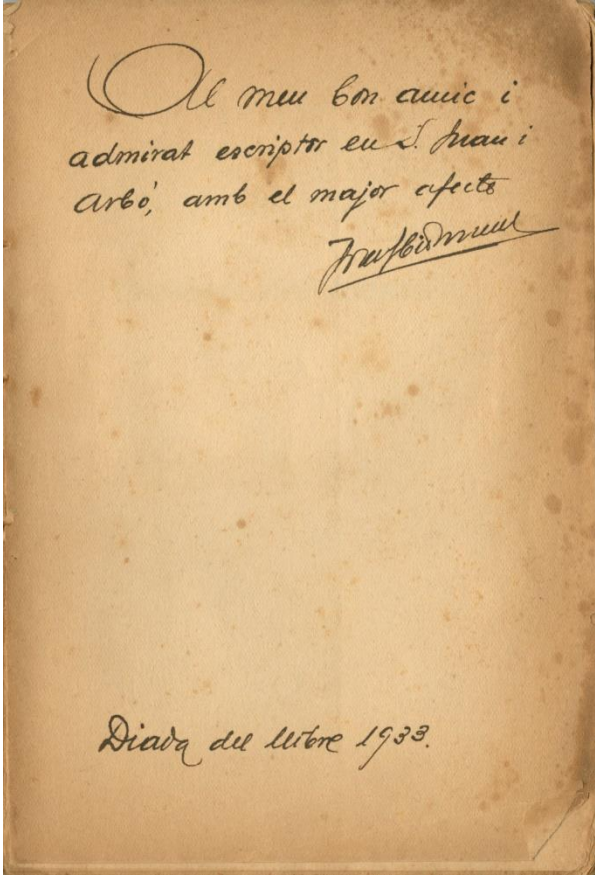
Autor		
CANDEL, Francisco		
Títol		
<i>Historia de una parroquia (Novela de curas) – Los avanguardistas y la guerra</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1971	Editorial EM	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
Barcelona, 28-1-72		
A Sebastián Juan Arbó, no con el propósito de que se lea este novelón, sino solamente porque continúo apeciándole y admirándole mucho		
(Signatura)		
		

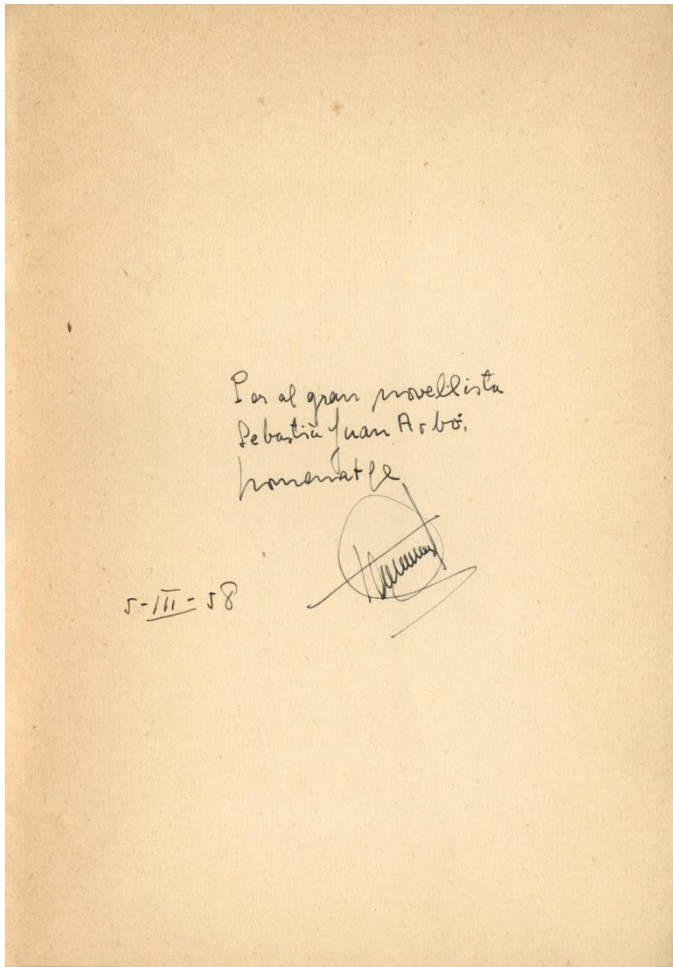
Autor		
Selección de GUTIÉRREZ GONZÁLEZ, Fernando Dedicat per CAZÉS, América		
Títol		
<i>Cancionero del amor antiguo</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1942	Ediciones Armiño	Barcelona
Edició		
<p>Este libro, cuarto de las ediciones ARMIÑO, se ha publicado bajo la dirección artística de H. Alsina Munné. El texto ha sido compuesto en los talleres Sadag, e impreso, junto con las ilustraciones, en los talleres Grafos, S.A. Quedó terminado el día 12 de diciembre de 1942. La edición consta de 650 ejemplares; 120 en papel de hilo Guarro, con la filigrana ARMIÑO, y 530 en papel "Suomi" numerados y distribuidos como sigue:</p> <p><i>Ejemplares en papel Guarro:</i> 35 ejemplares, 1 a 35, impresos a dos tintas, con una serie de colores de las ilustraciones, firmadas por el artista; una prueba de las distintas planchas de colores de que se compone cada ilustración, y una serie en negro. 35 ejemplares, 36 a 70, impresos a dos tintas, con una serie de colores de las ilustraciones y otra en negro, y 50 ejemplares, 71 a 120, impresos a dos tintas.</p> <p><i>Ejemplares en papel "Suomi":</i> 530, del 121 al 650, impresos a dos tintas; y 30 ejemplares destinados a los colaboradores.</p> <p>Ejemplar Núm. 229</p>		
Dedicatòria		
<p>A Sebastian J. Arbó Felicidades</p> <p>(Signatura)</p> <p>Enero 1946</p>		

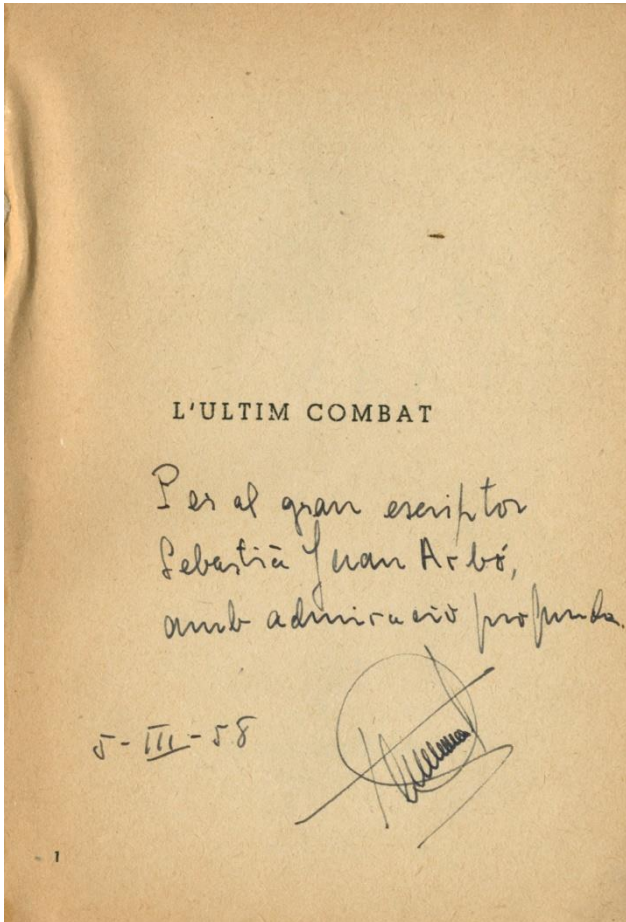
Autor		
JOSÉ CELA, Camilo		
Títol		
<i>El bonito crimen del carabinero y otras invenciones</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1947	José Janés, Editor	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, gran novelista y tan buen amigo, con un abrazo de su compañero, (Signatura) 5.VI.47		
		

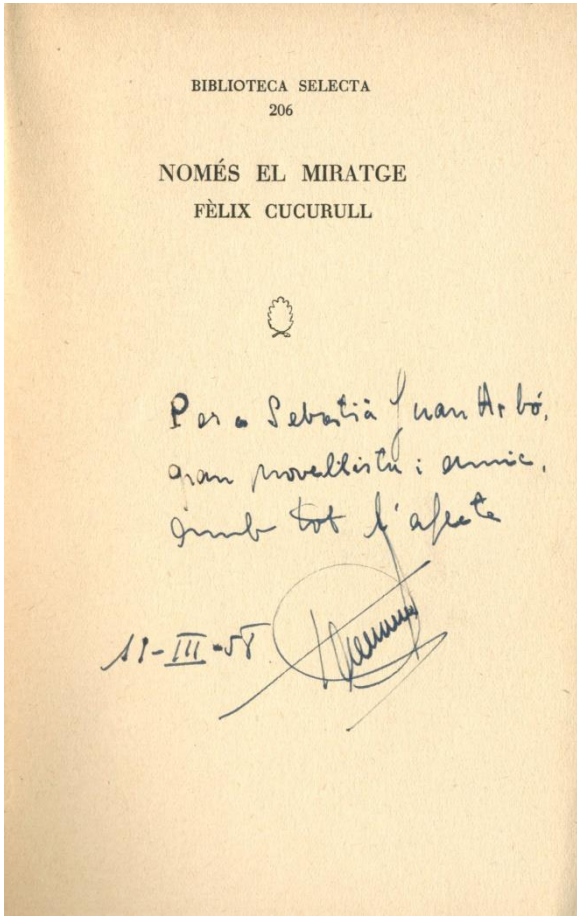
Autor		
CHAMORRO, Víctor		
Títol		
<i>El santo y el demonio</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1964	Editorial Planeta	Barcelona
Edició		
Primera edició: novembre, 1964		
Dedicatòria		
A D. Sebastián J. Arbó		
Con todo mi agradecimiento.		
(Signatura)		
		

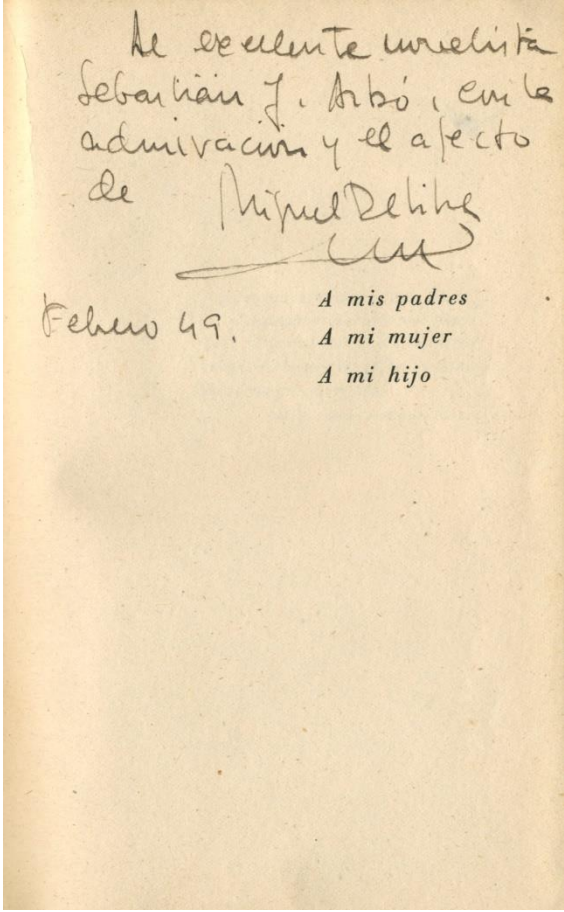
Autor		
CHAMORRO, Víctor		
Títol		
<i>Sin raíces</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1970	Editorial Sánchez Rodrigo, S.A.	Plasencia
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastian J. Arbó con mi incondicional afecto. (Signatura) Navidad 70.		
		

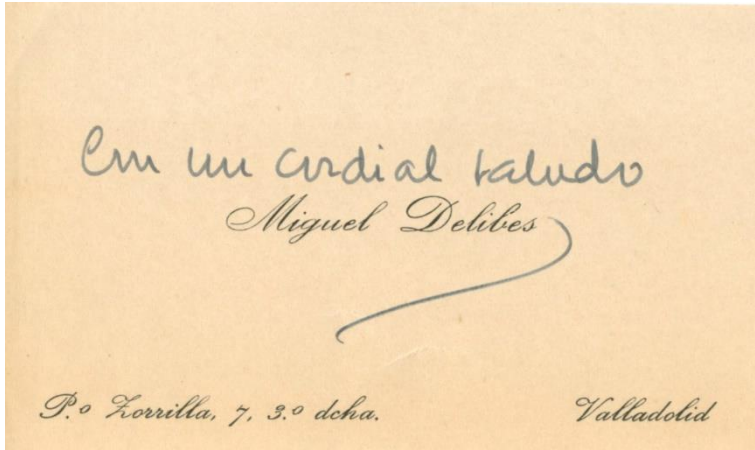
Autor		
CID MULET, Joan		
Títol		
<i>A l'ombra del Montsià</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1933	Impremta Nova Edicions "Vida tortosina"	Tortosa
Edició		
-		
Dedicatòria		
Al meu bon amic i admirat escriptor en S. Juan i Arbó, amb el major afecte (Signatura) Diada del llibre 1933		
		

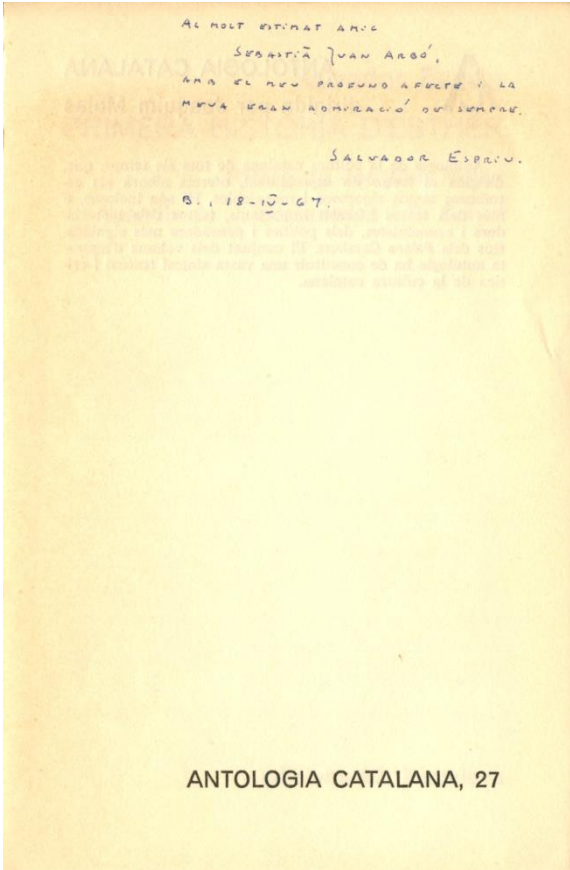
Autor		
CUCURULL, Fèlix		
Títol		
<i>Els altres mons</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1952	Torrel de Reus	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
Per al gran novel·lista Sebastià Juan Arbó, homenatge		
(Signatura)		
5-III-58		
		

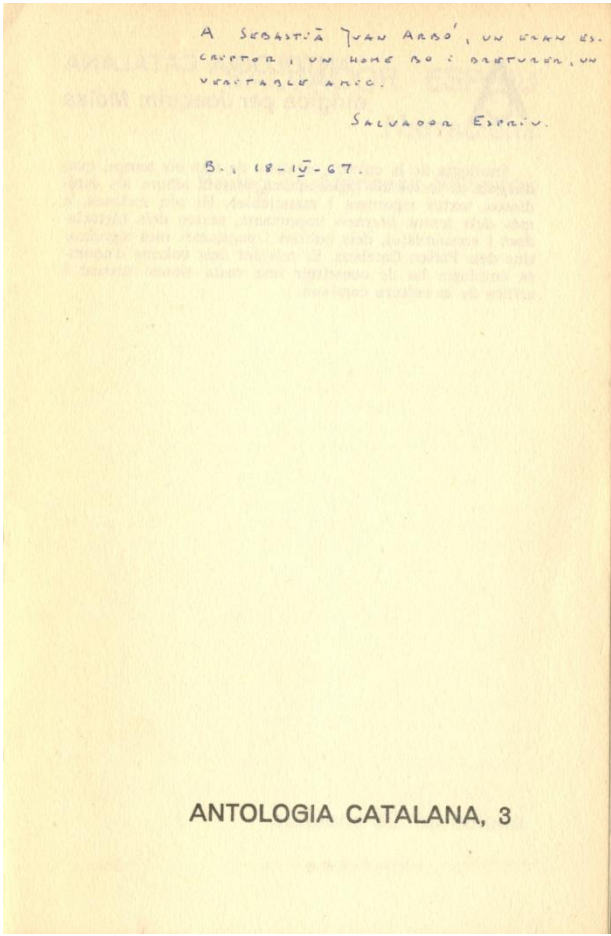
Autor		
CUCURULL, Fèlix		
Títol		
<i>L'últim combat</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1954	Gases, Editor	Barcelona
Edició		
Primera edició: agost, 1954		
Dedicatòria		
Per al gran escriptor Sebastià Juan Arbó, amb admiració profunda		
5-III-58		
(Signatura)		
		

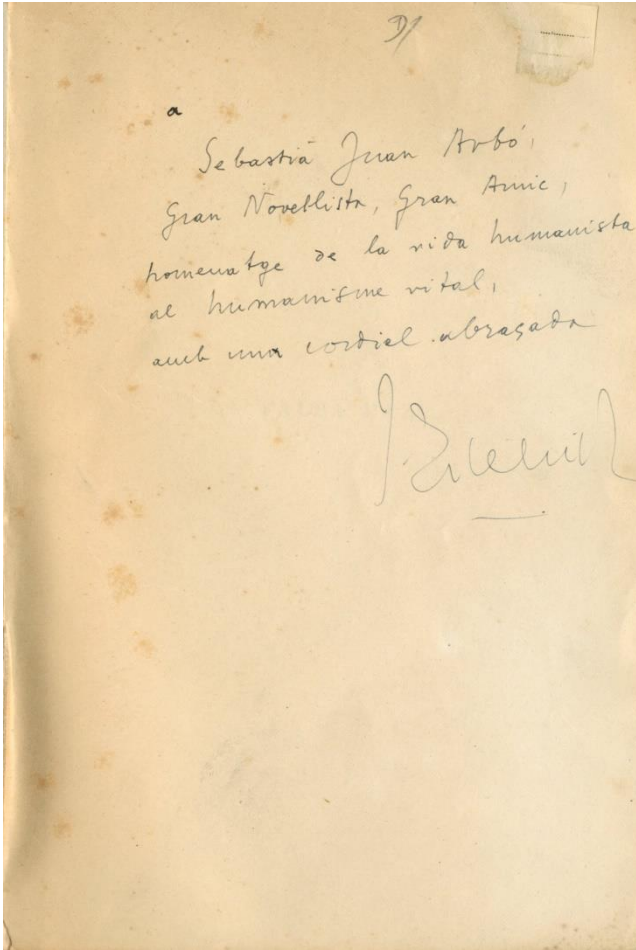
Autor		
CUCURULL, Fèlix		
Títol		
<i>Només el miratge</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1956	Editorial Selecta	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
Per a Sebastià Juan Arbó, gran novel·lista i amic, amb tot l'afecte		
(Signatura)		
18-III-58		
		

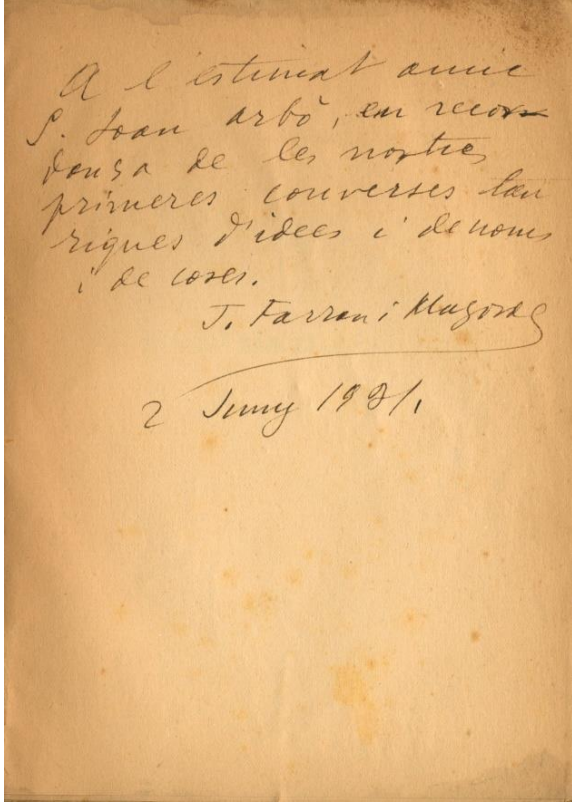
Autor		
DELIBES, Miguel		
Títol		
<i>La sombra del ciprés es alargada</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1948	Ediciones Destino	Barcelona
Edició		
Segona edició: agost, 1948		
Dedicatòria		
Al excelente novelista Sebastián J. Arbó, con la admiración y el afecto de (Signatura) Febrero 49.		
		

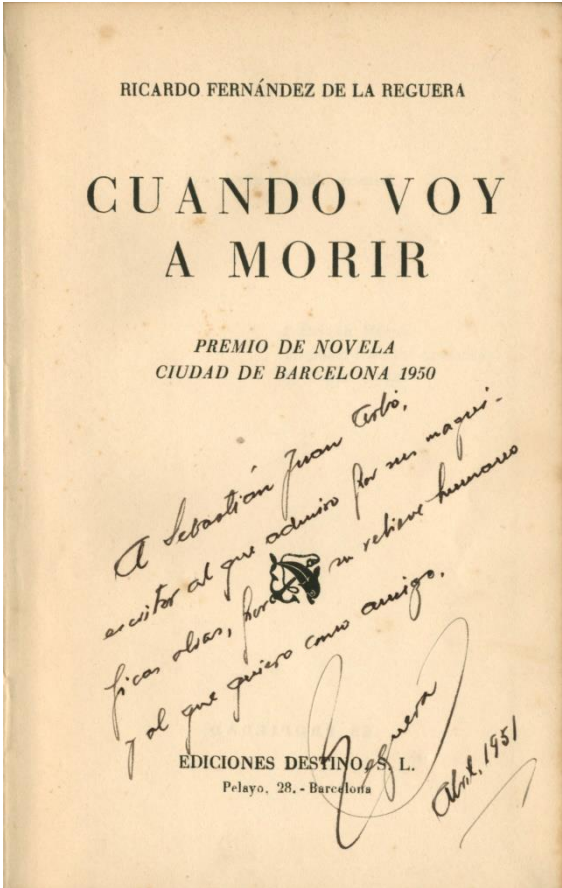
Autor		
DELIBES, Miguel		
Títol		
<i>La hoja roja</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1959	Ediciones Destino	Barcelona
Edició		
Primera edició: maig, 1959		
Documents adjunts		
Tipus document		
Targeta		
Transcripció missatge		
Con un cordial saludo (Signatura)		
		

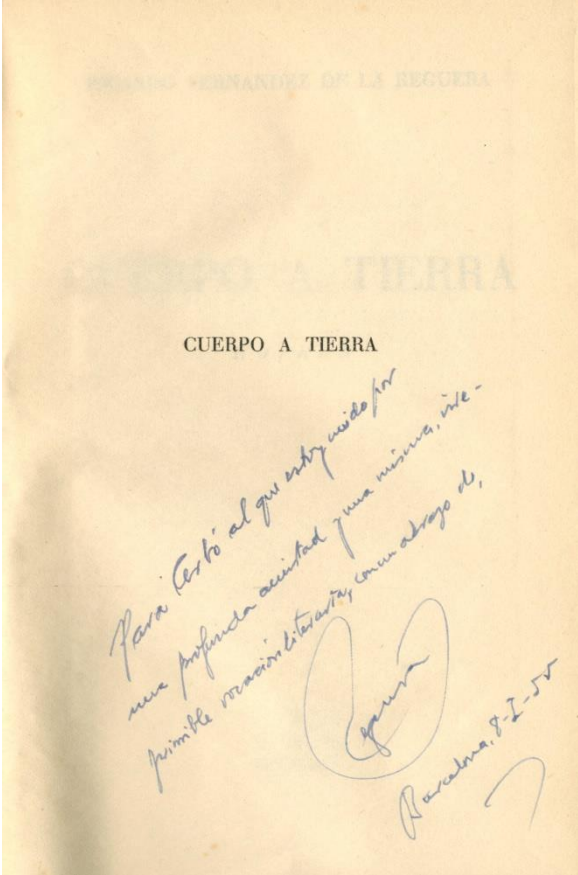
Autor		
ESPRIU, Salvador		
Títol		
<i>Primera història d'Esther</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1966	Edicions 62	Barcelona
Edició		
Segona edició: desembre, 1966		
Dedicatòria		
<p>Al molt estimat amic Sebastià Juan Arbó, amb el meu profund afecte i la meva gran admiració de sempre.</p> <p>(Signatura)</p> <p>B., 18-IV-67.</p>		
		

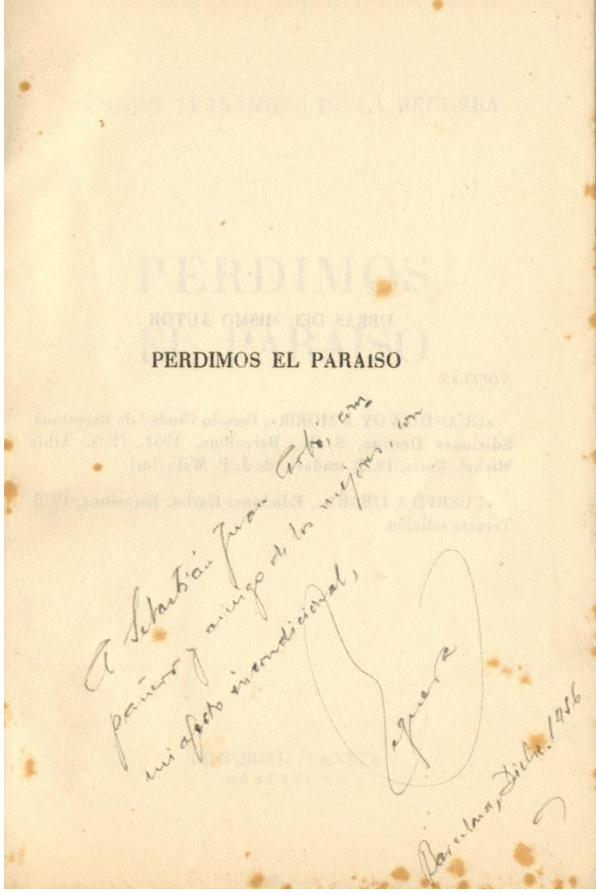
Autor		
ESPRIU, Salvador		
Títol		
<i>Narracions</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1966	Edicions 62	Barcelona
Edició		
Segona edició: setembre, 1966		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, un gran escriptor, un home bo i dreturer, un veritable amic.		
(Signatura)		
B., 18-IV-67		
		

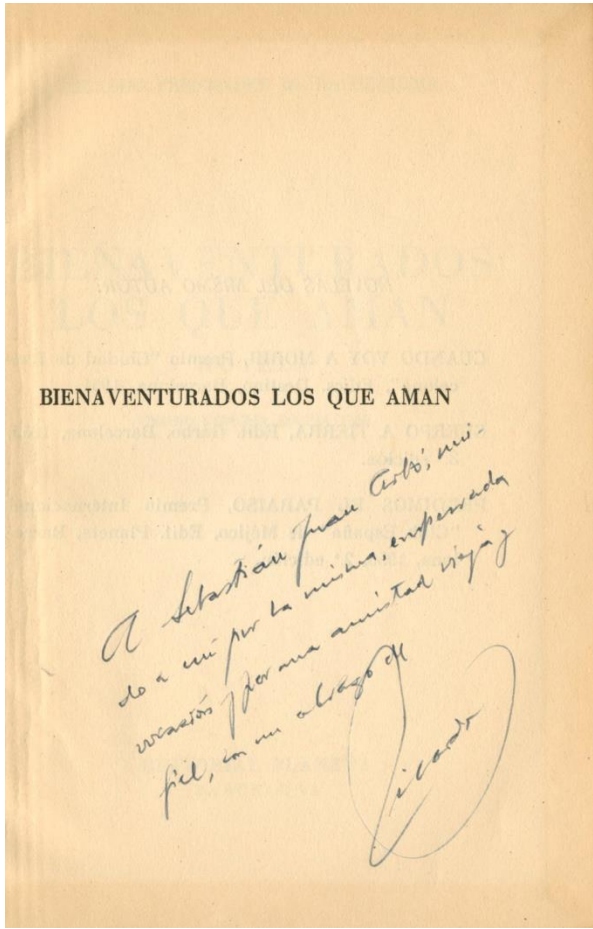
Autor		
ESTERLICH, Juan		
Títol		
<i>La falsa paz</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1949	Montaner y Simón, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: abril, 1949		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, Gran Novel·lista, Gran Amic, homenatge de la vida humanista al humanista vital, amb una cordial abraçada		
(Signatura)		
		

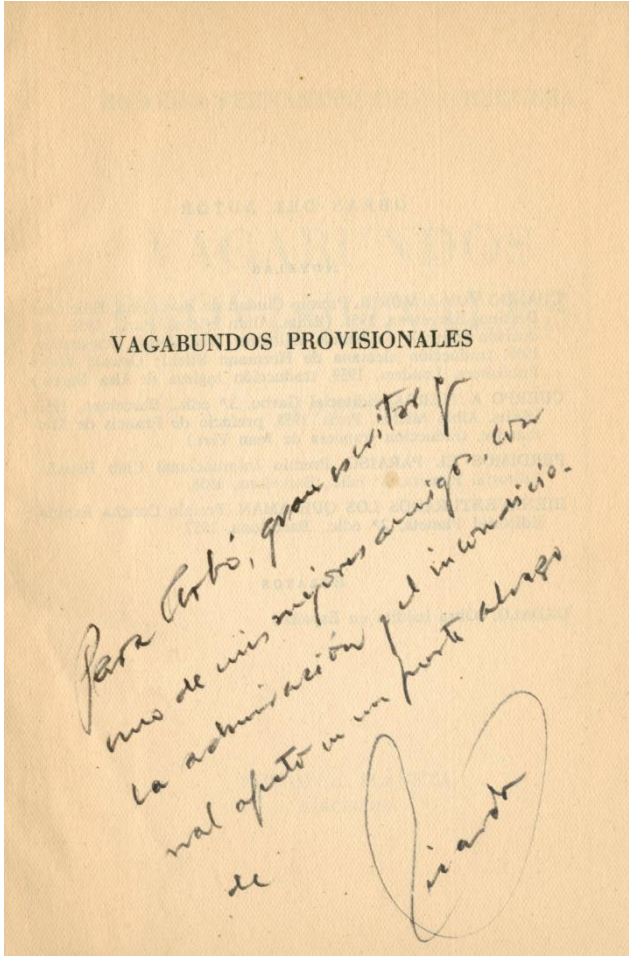
Autor		
Diversos autors (J. Serra Hunter, J. Farran Mayoral, Joaquim Xirau, Ramon Roquer i Vilarrasa, F. Mirabent i Vilaplana, Tomàs Carreras Artau, August Pi i Sunyer) Dedicat per FARRAN I MAYORAL, Josep		
Títol		
<i>Conferències filosòfiques</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1930	Ateneu Barcelonès	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A l'estimat amic S. Joan Arbó, en recordança de les nostres primeres converses tan riques d'idees i de noms i de coses. (Signatura) 2 juny 1931		
		

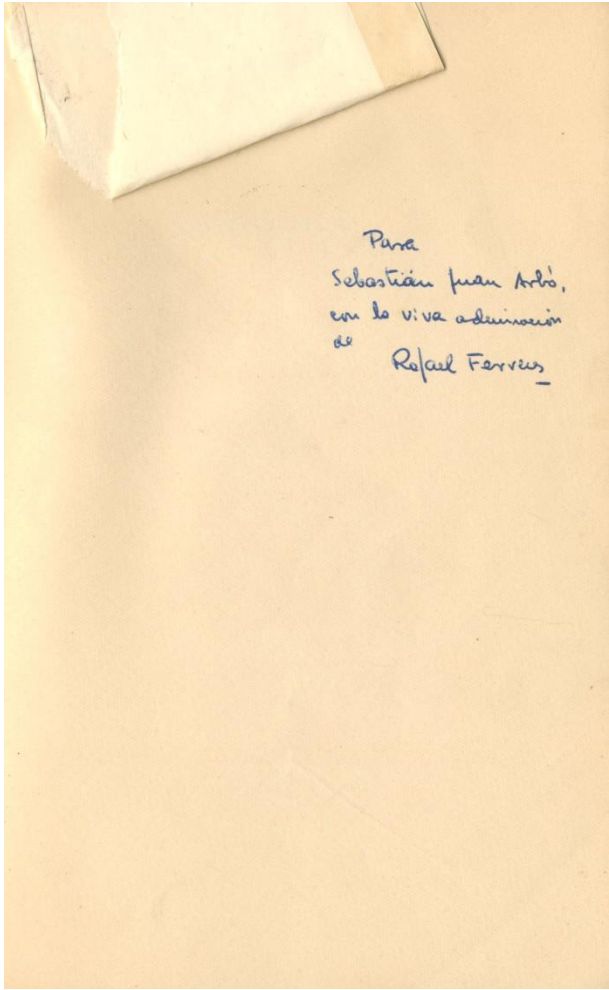
Autor		
FERNÁNDEZ DE LA REGUERA, Ricardo		
Títol		
<i>Cuando voy a morir</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1951	Ediciones Destino	Barcelona
Edició		
Primera edició: abril, 1951		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, escritor al que admiro por sus magníficas obras, por su relieve humano y al que quiero como un amigo.		
(Signatura)		
Abril 1951		
		

Autor		
FERNÁNDEZ DE LA REGUERA, Ricardo		
Títol		
<i>Cuerpo a tierra</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1954	Editorial Garbo	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1954		
Dedicatòria		
Para Arbó al que estoy unido por una profunda amistad y una misma, irreprimible vocación literaria, con un abrazo de,		
(Signatura)		
Barcelona, 8-I-55		
		

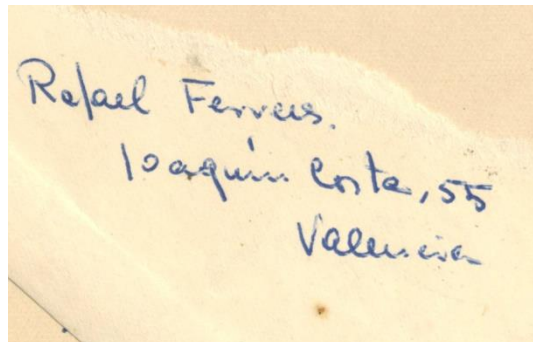
Autor		
FERNÁNDEZ DE LA REGUERA, Ricardo		
Títol		
<i>Perdimos el paraíso</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1955	Editorial Planeta	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1955		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, compañero y amigo de los mejores, con mi afecto incondicional, (Signatura) Barcelona, Dicbre. 1956		
		

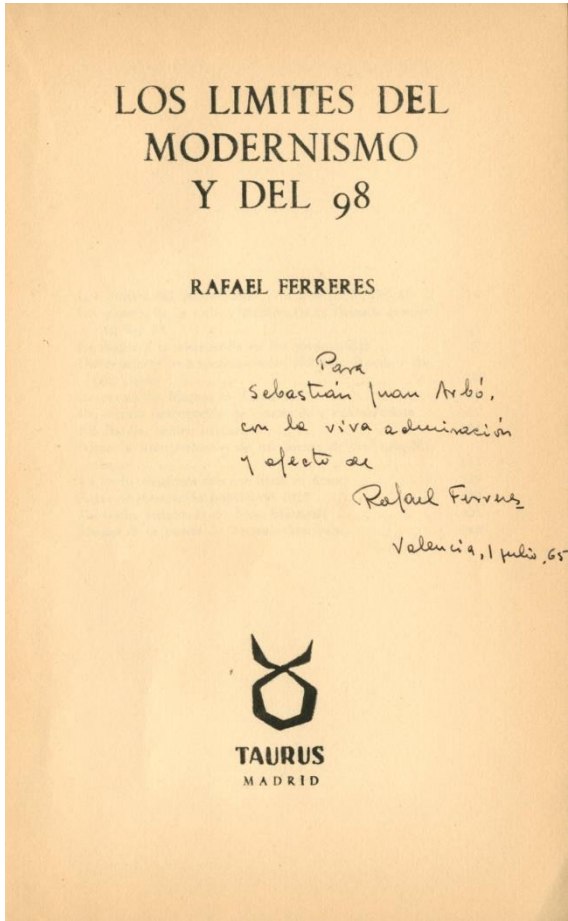
Autor		
FERNÁNDEZ DE LA REGUERA, Ricardo		
Títol		
<i>Bienaventurados los que aman</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1956	Editorial Planeta	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1956		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, unido a mi por la misma, empezada vocación y por una amistad vieja y fiel, con un abrazo de		
(Signatura)		
		

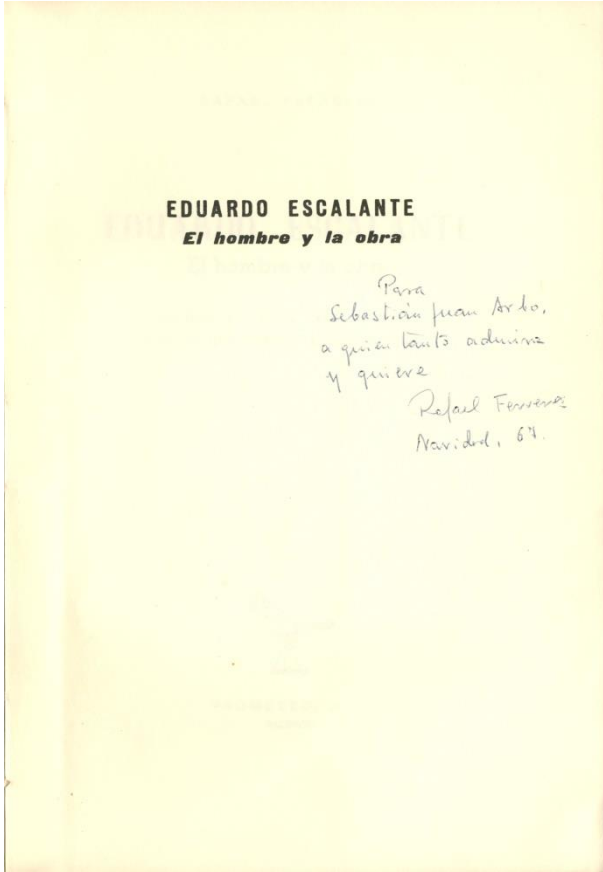
Autor		
FERNÁNDEZ DE LA REGUERA, Ricardo		
Títol		
<i>Vagabundos provisionales</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1959	Editorial Planeta	Barcelona
Edició		
Primera edició: juny, 1959		
Dedicatòria		
Para Arbó, gran escritor y uno de mis mejores amigos, con la admiración y el incondicional afecto con un fuerte abrazo de		
(Signatura)		
		

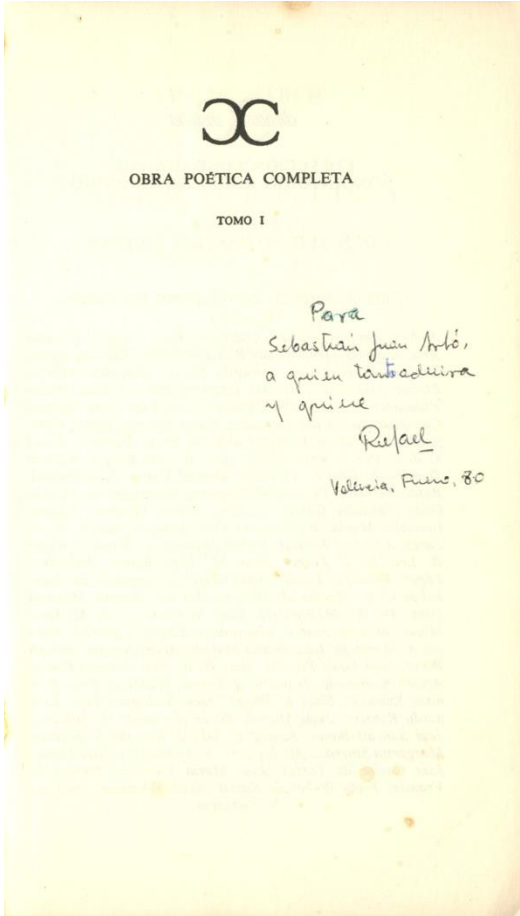
Autor		
FERRERES, Rafael		
Títol		
<i>Razón de amor</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1957	Imprenta Provincial de Valencia	Valencia
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó, con la viva admiración de (Signatura)		
		

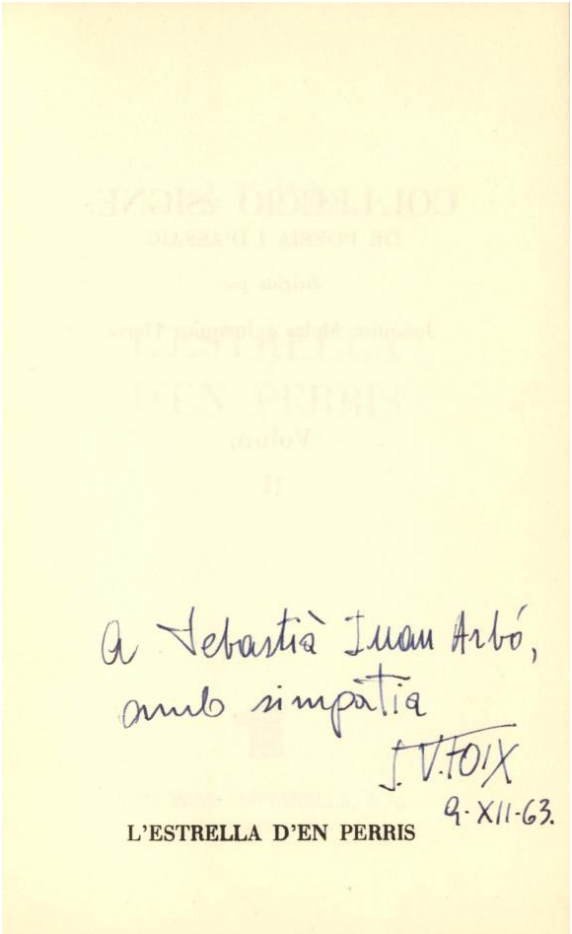
Documents adjunts
Tipus document
Paper estripat unit a la pàgina amb un clip
Transcripció missatge
Rafael Ferreres. Joaquín Costa, 55 Valencia

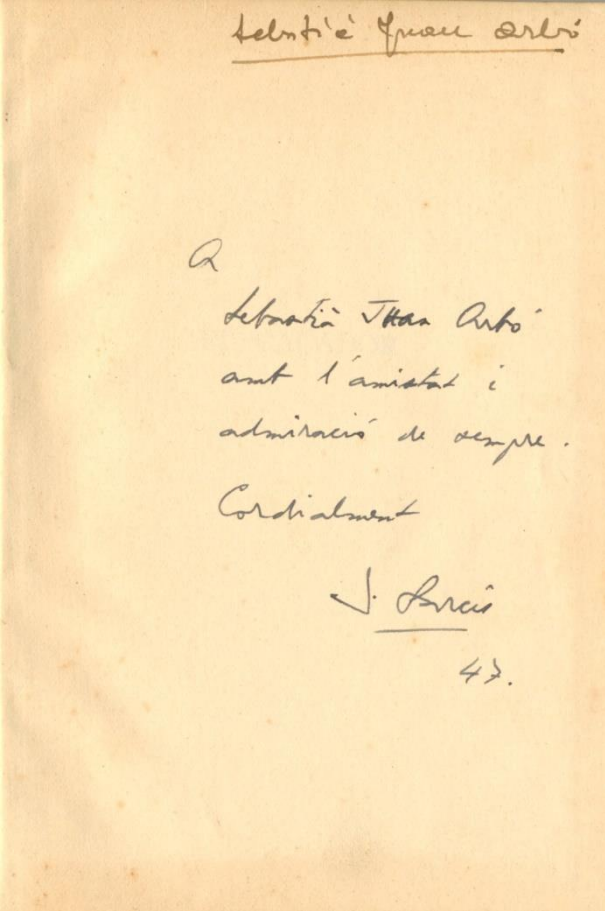

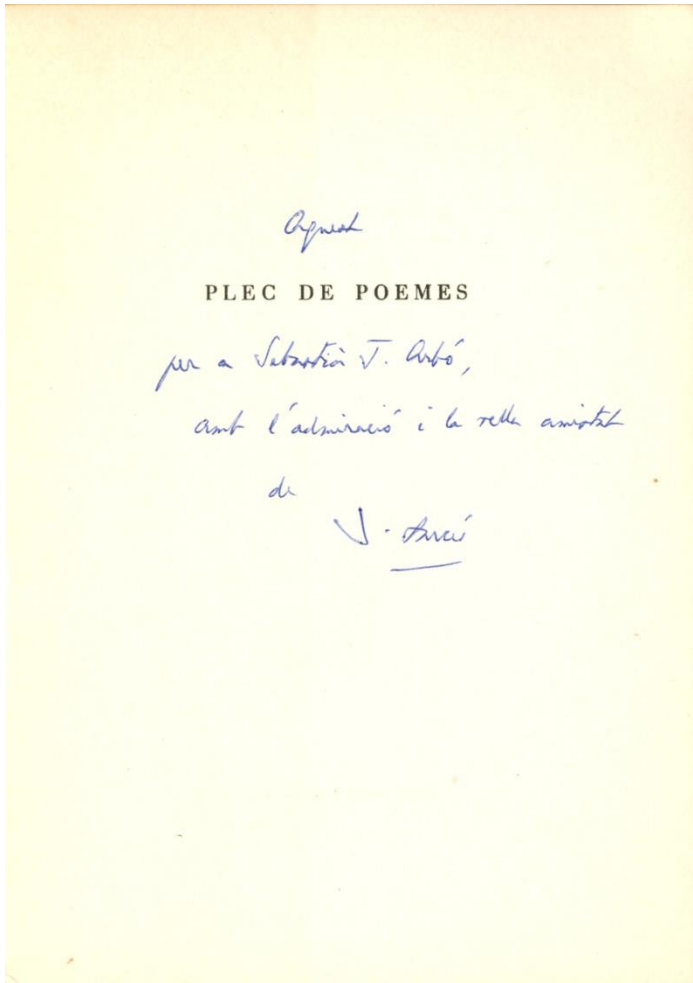
Autor		
FERRERES, Rafael		
Títol		
<i>Los límites del Modernismo y del 98</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1964	Taurus Ediciones S.A.	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó, con la viva admiración y afecto de		
(Signatura)		
Valencia, 1 de julio, 65		
		

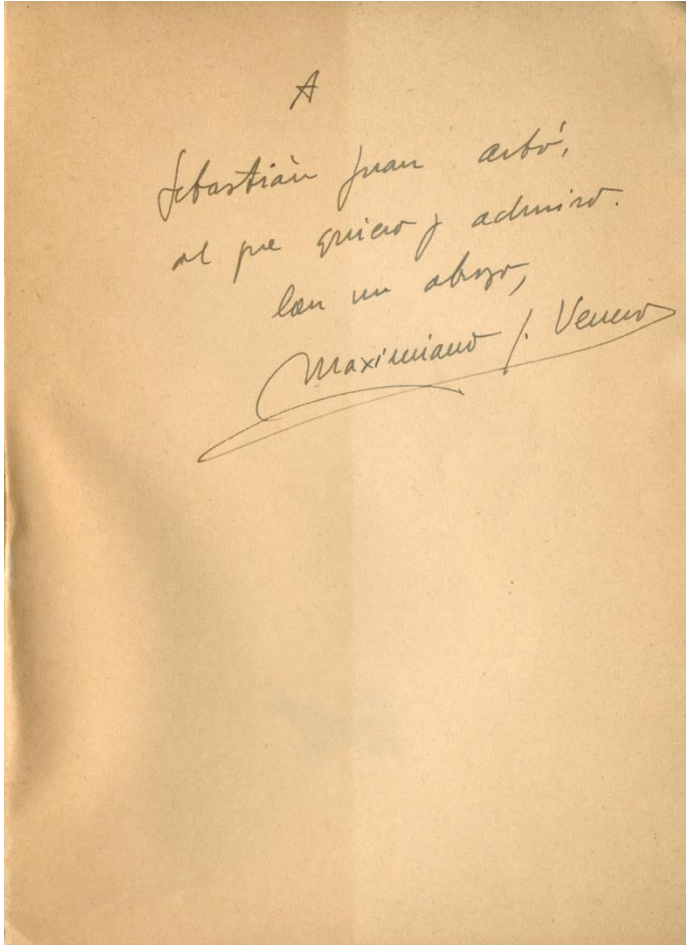
Autor		
FERRERES, Rafael		
Títol		
<i>Eduardo Escalante</i> <i>El hombre y la obra</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1969	Prometeo, S.L.	Valencia
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbo, a quien tanto admira y quiere		
(Signatura)		
Navidad, 67		
		

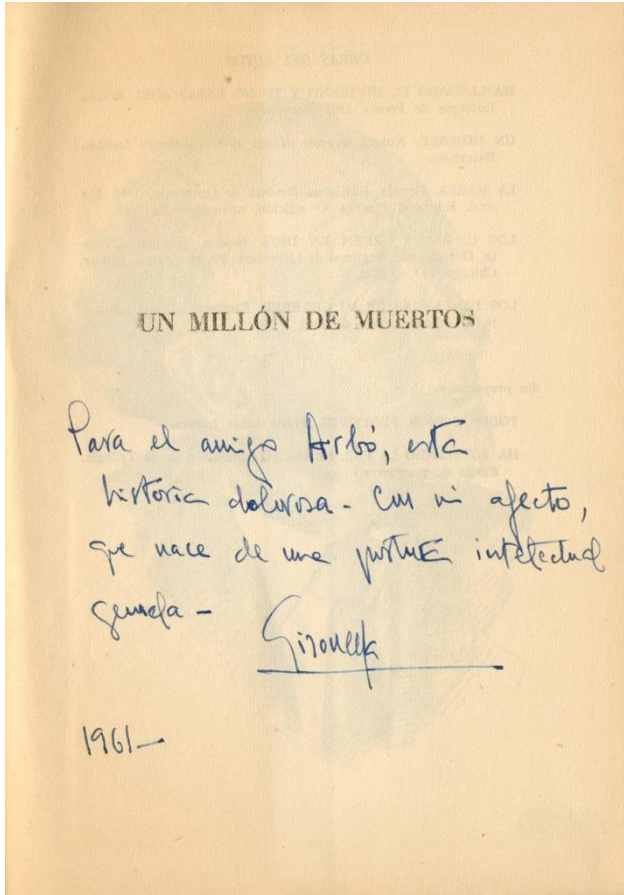
Autor		
MARCH, Ausiàs Dedicatòria de FERRERES, Rafael		
Títol		
<i>Obra poètica completa I</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1979	Editorial Castalia	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó, a quien tanto amira y quiere (Signatura) Valencia, Enero, 80		
		

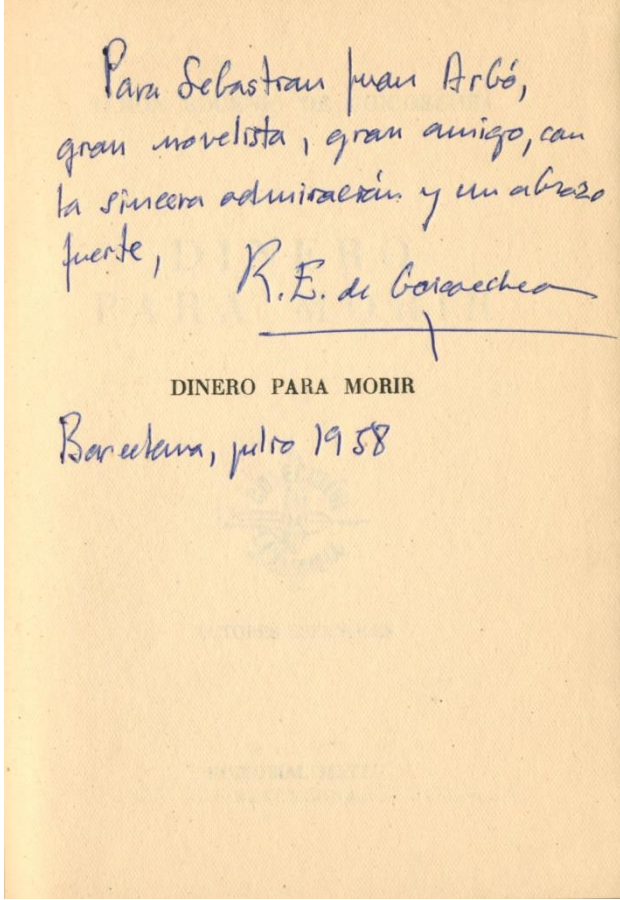
Autor		
FOIX I MAS, Josep Vicenç		
Títol		
<i>L'estrella d'en Perris</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1963	Editorial Fontanella, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: maig, 1963		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, Amb simpatia (Signatura) 9-XII-63.		
		

Autor		
GARCÉS, Tomás		
Títol		
<i>El caçador</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1947	Biblioteca Selecta - 11	Barcelona
Edició		
Primera edició: gener, 1947		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó amb l'amistat i admiració de sempre. Cordialment (Signatura)		
47.		

Autor		
GARCÉS, Tomàs		
Títol		
<i>Plec de poemes</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1971	Edicions Polígrafa, S.A.	Barcelona
Edició		
La tirada de la present edició és de 600 exemplars en paper Offset		
Dedicatòria		
Aquest Plec de poemes per a Sebastià J. Arbó, amb l'admiració i la vella amistat de (Signatura)		
		

Autor		
GARCÍA VENERO, Maximiliano		
Títol		
<i>Cataluña (síntesis de una región)</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1954	Editorial Nacional	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, al que quiero y admiro, con un abrazo, (Signatura)		
		

Autor		
GIRONELLA, José María		
Títol		
<i>Un millón de muertos</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1961	Editorial Planeta	Barcelona
Edició		
Segona edició: març, 1961		
Dedicatòria		
Para el amigo Arbó, esta historia dolorosa. Con mi afecto, que nace de una postura intelectual gemela-		
(Signatura)		
1961_		
		

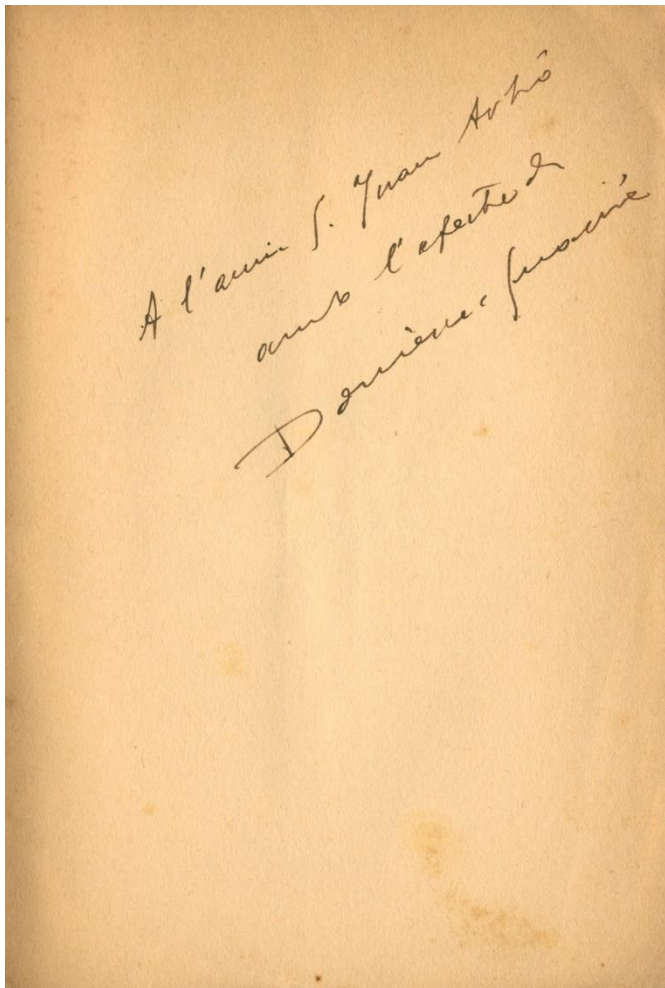
Autor		
DE GOICOECHEA, Ramón Eugenio		
Títol		
<i>Dinero para morir</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1958	Editorial Mateu	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastian Juan Arbó, gran novelista, gran amigo, con la sincera admiración y un abrazo fuerte, (Signatura) Julio 1958		
		

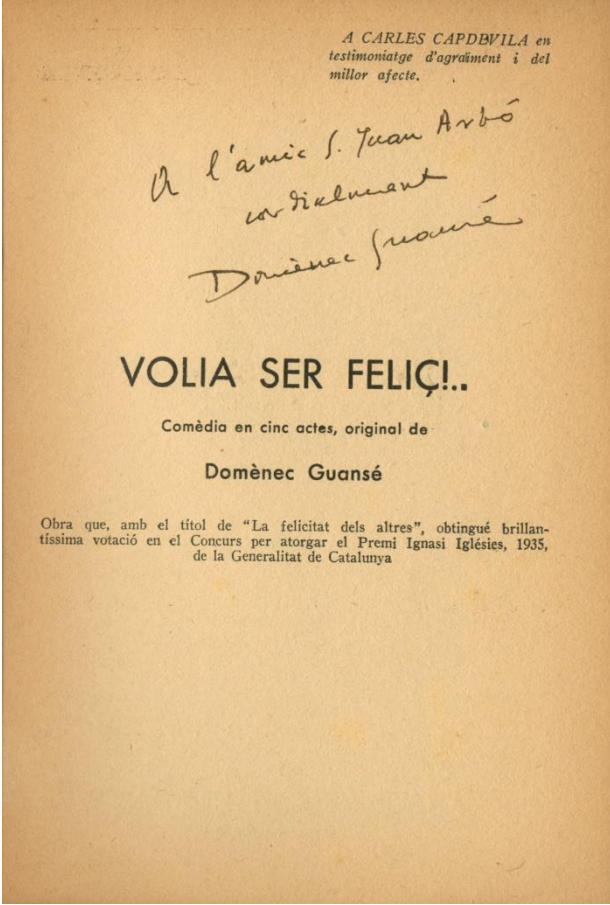
Autor		
DE GOICOECHEA, Ramón Eugenio		
Títol		
<i>El pan mojado</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1958	Pareja y Borrás Editores	Barcelona
Edició		
Primera edició: novembre, 1958		
Dedicatòria		
Para Sebastian Juan Arbó, con la vieja y sincera admiración y amistad y con un abrazo grande (Signatura) 23-XII-1958 Y Barcelona		

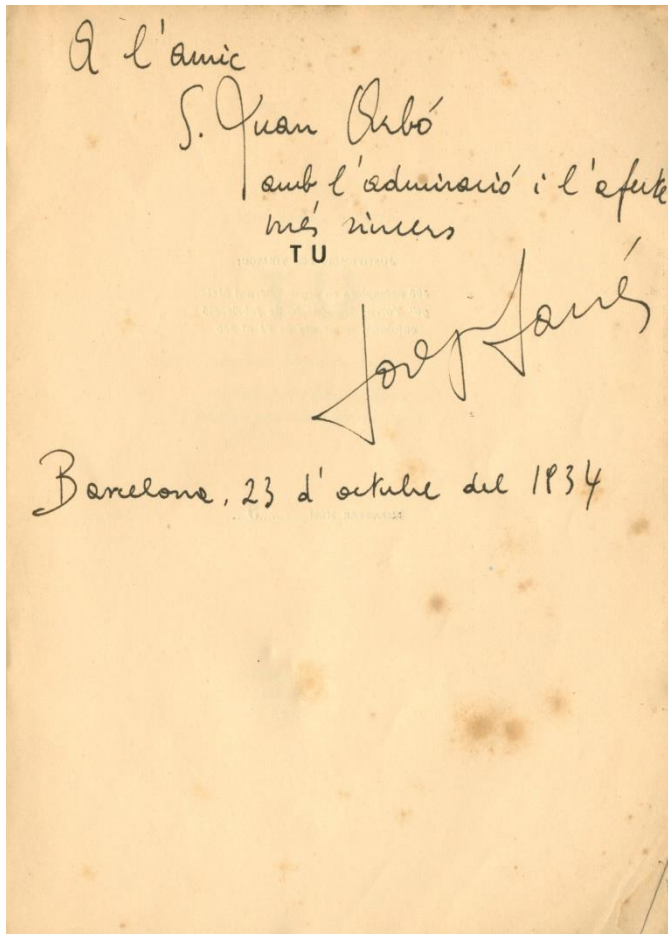

El Reloj de Sol

1 Para Sebastian Juan
Arbó, con la vieja y
sincera admiración y amistad y
con un abrazo grande
R. E. de Goicoechea

EL PAN MOJADO
23-XII-1958
y Barcelona

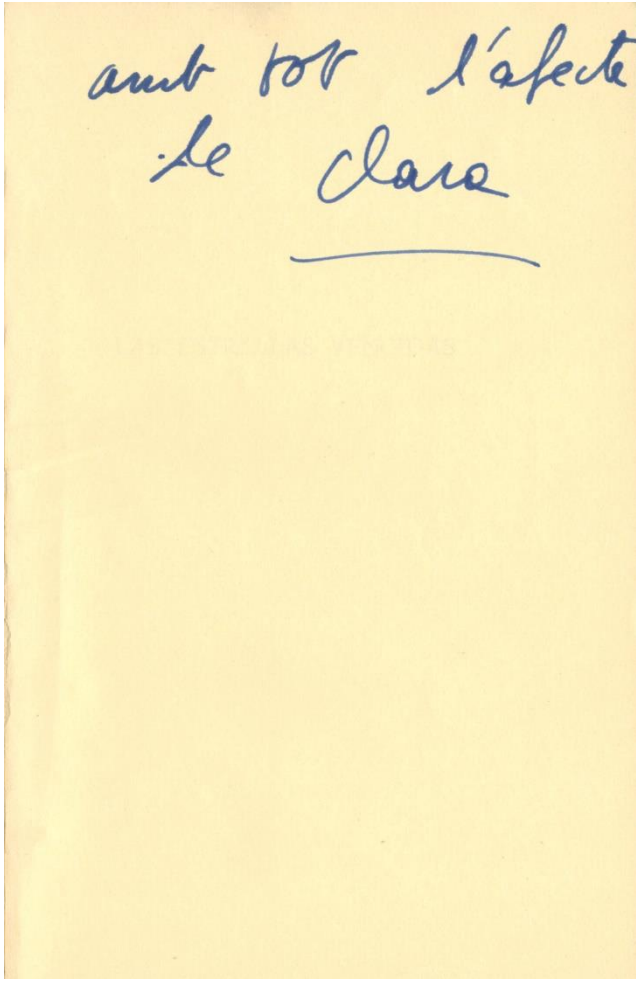
Autor		
GUANSÉ, Domènec		
Títol		
<i>Una nit</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1935	Llibreria Catalònia	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
A l'amic S. Juan Arbó amb l'afecte de (Signatura)		
		

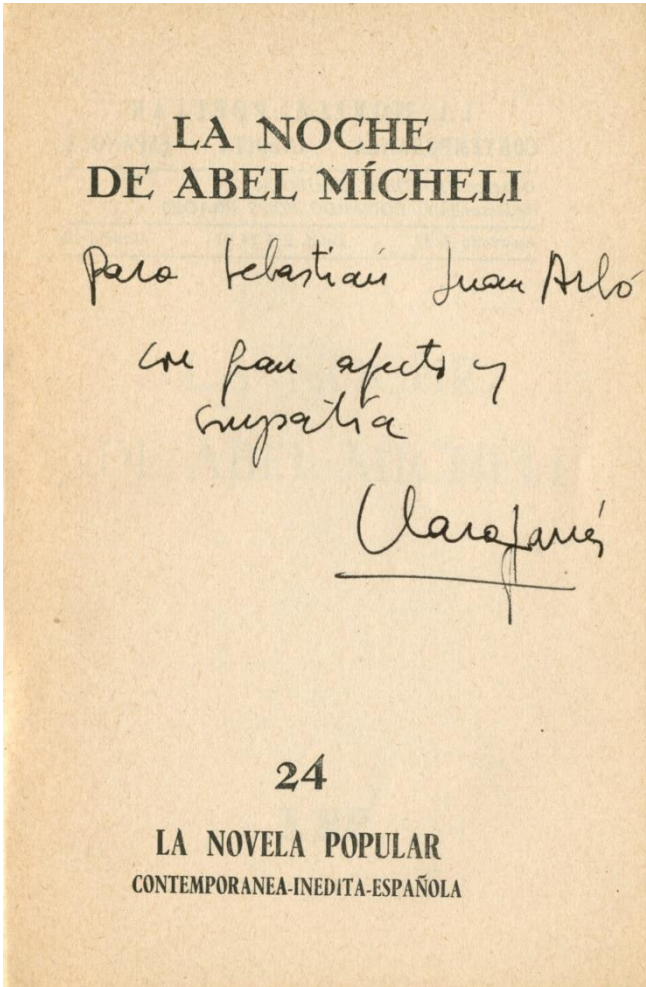
Autor		
GUANSÉ, Domènec		
Títol		
Volia ser feliç!..		
Any	Editorial	Ciutat
1936	El Nostre Teatre	Barcelona
Edició		
Publicació quinzenal d'obres escèniques i d'informació teatral		
Dedicatòria		
A l'amic S. Juan Arbó		
Cordialment		
(Signatura)		
		

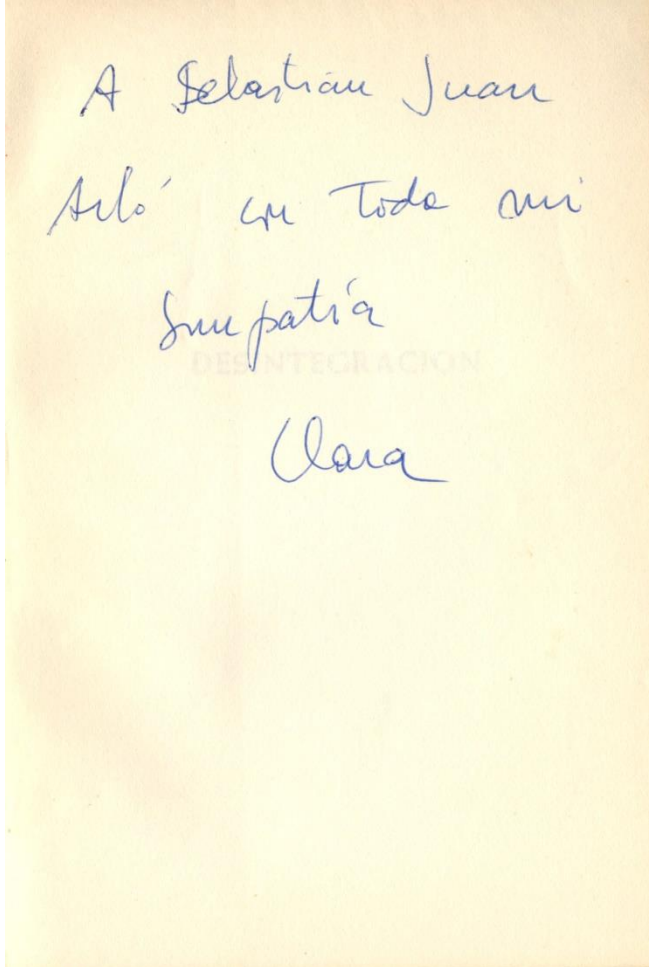
Autor		
JANÉS I OLIVÉ, Josep		
Títol		
<i>Tu. Poemes d'adolescència</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1934	Quaderns Literaris	Barcelona
Edició		
JUSTIFICACIÓ DEL TIRATGE: 300 exemplars en paper "Bernat Metge" Torras Domènech, de fabricació catalana, numerats de l'1 al 300 Exemplar núm. 9		
Dedicatòria		
<p>A l'amic S. Juan Arbó amb l'admiració i l'afecte més sincers (Signatura) Barcelona, 23 d'octubre del 1934</p> 		

Autor		
JANÉS I OLIVÉ, Josep		
Títol		
<i>Combat del somni</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1937	Edicions de la Rosa dels Vents	Barcelona
Edició		
Han estat tirats d'aquesta obra: 25 exemplars en paper de fil Guarro, numerats de l'1 al 25 i 250 en paper Offset, sense numerar		
Dedicatòria		
Per a l'amic S. Juan Arbó Homenatge d'afecte i d'admiració.		
(Signatura)		
26 abr. 1937		

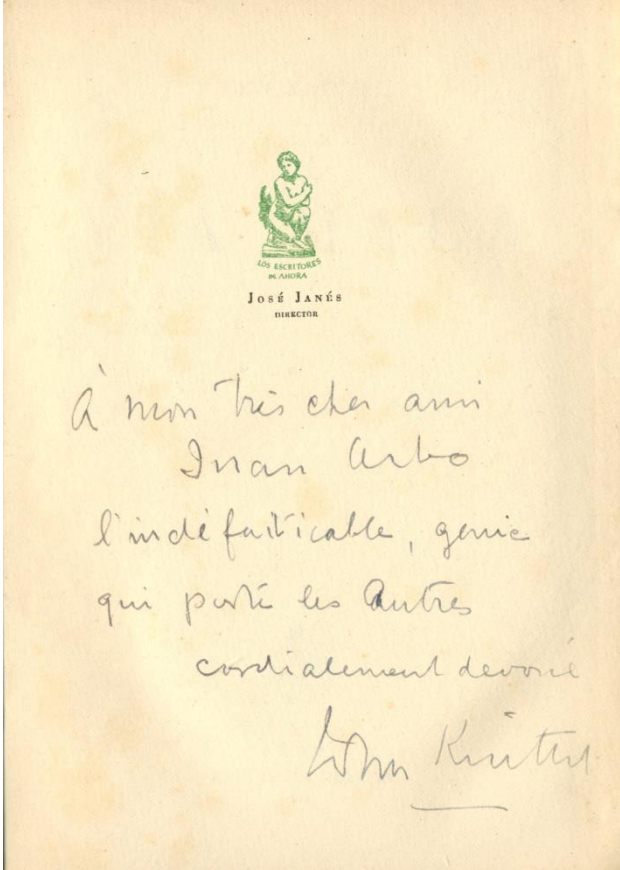
Autor		
JANÉS I OLIVÉ, Josep		
Títol		
<i>Combat del somni</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1938	Edicions de la Rosa dels Vents	Barcelona
Edició		
Tercera edició De la tercera edició d'aquesta obra n'han estat tirats 500 exemplars en paper de fil Guarro, numerats de l'1 al 500 i signats per l'autor Exemplar núm. 75		
Dedicatòria		
Per a l'amic S. Juan Arbó admirat i estimat. Cordialment, (Signatura) 10 gen. 1939		

Autor		
JANÉS, Clara		
Títol		
<i>Las estrellas vencidas</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1964	Ágora	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
Amb tot l'afecte de (Signatura)		
		

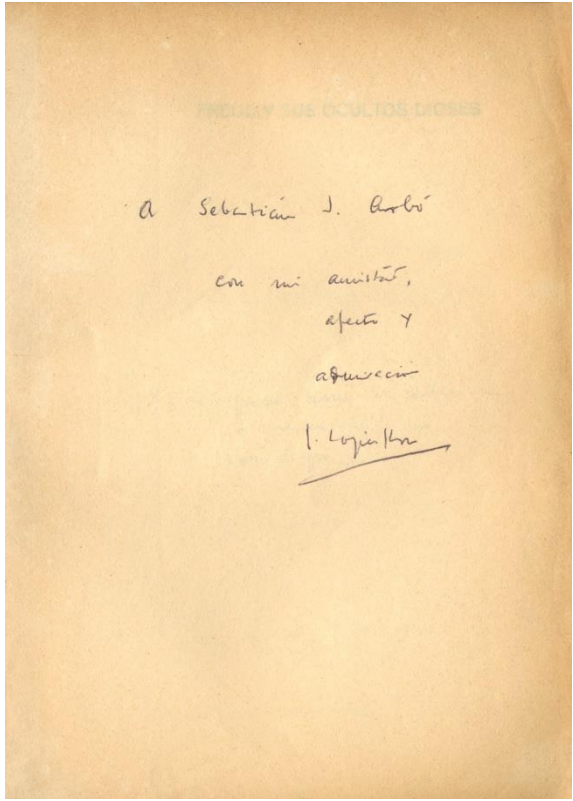
Autor		
JANÉS, Clara		
Títol		
<i>La noche de Abel Micheli</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1965	Alfaguara	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó, con gran afecto y simpatía		
(Signatura)		
		

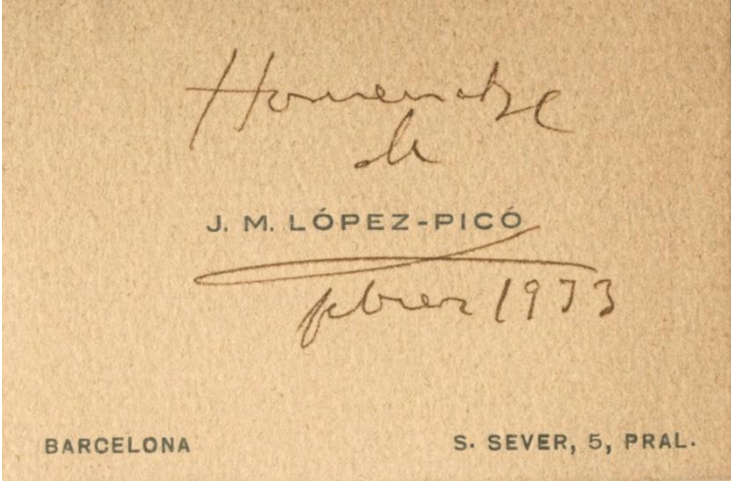
Autor		
JANÉS, Clara		
Títol		
<i>Desintegración</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1969	Editorial Eucar	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó con toda mi simpatía		
(Signatura)		
		

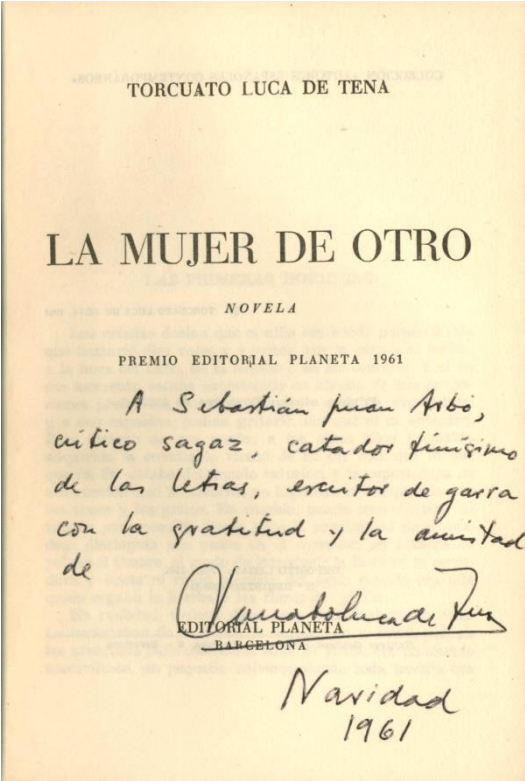
Autor		
JANÉS, Clara		
Títol		
<i>Límite humano</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1974	Editorial Oriens	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
A J. Sebastian Arbó, con la amistad, ya casi ancestral, de (Signatura)		

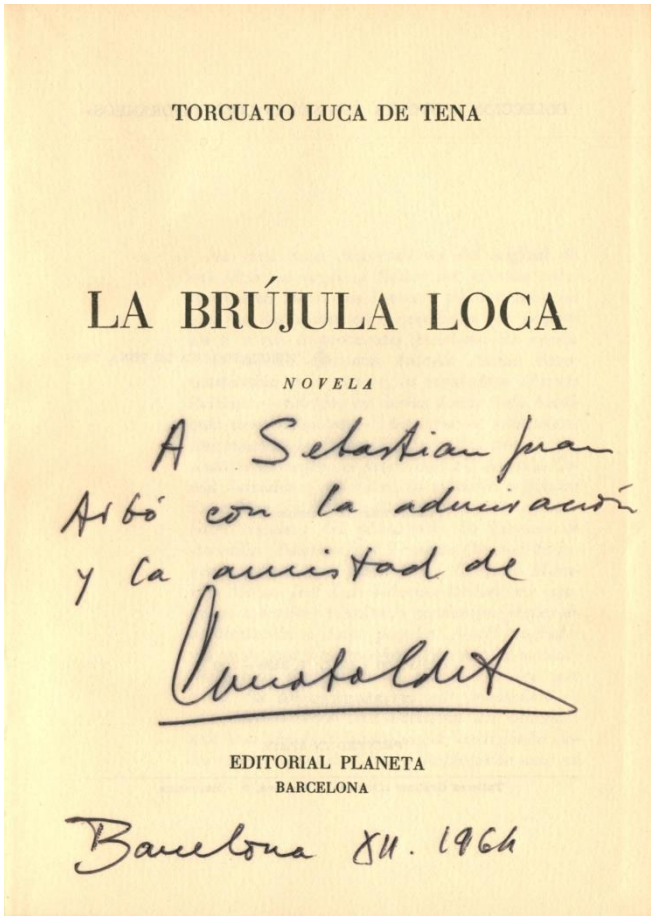
Autor		
KNITEL, John		
Títol		
<i>Vía mala</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1946	José Janés, Editor	-
Edició		
Primera edició: desembre, 1946		
Dedicatòria		
A mon très cher ami Juan Arbo l'infatigable, genie qui palit les autres		
Cordialement devoué		
(Signatura)		
		

Autor		
LLOR, Miquel		
Títol		
<i>L'Oreig al desert</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1934	Llibreria Catalònia	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A. S. Juan Arbó: amb aquella voluntat que ja saps de mi. (Signatura) Abril de 1934		

Autor		
LÓPEZ IBOR, Juan José		
Títol		
<i>Freud y sus ocultos dioses</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1975	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastián J. Arbó con mi amistad, afecto y admiración (Signatura)		
		
Documents adjunts		
Tipus document		
Observacions		
El llibre està deteriorat i amb la tapa parcialment desenganxada del llom. Conté anotacions a bolígraf en els marges amb la lletra de Sebastià Juan Arbó i subratllats.		

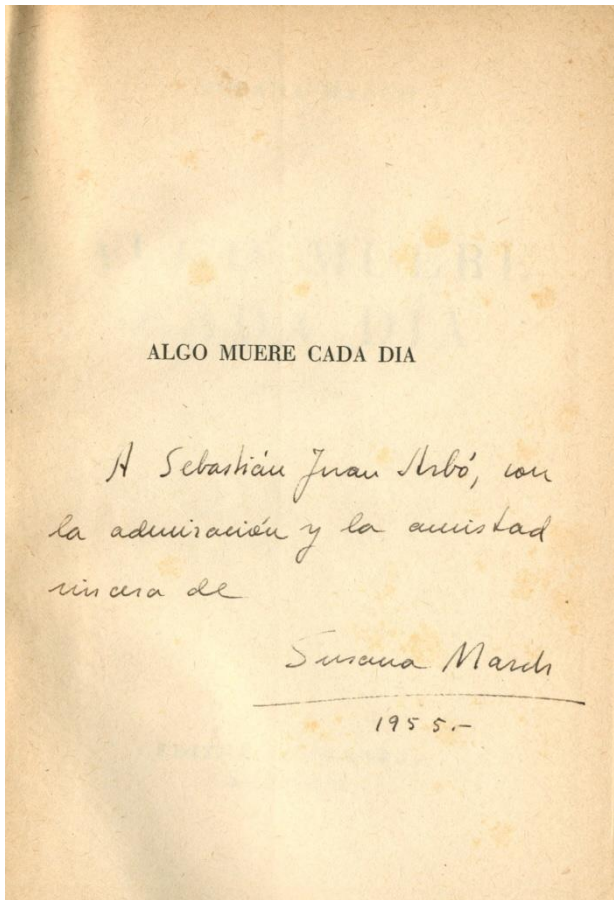
Autor		
LÓPEZ-PICÓ, Josep Maria		
Títol		
<i>Assonàncies i evasions</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1933	Editorial Altés	Barcelona
Edició		
JUSTIFICACIÓ DEL TIRATGE 100 exemplars sobre paper Vergé. 150 exemplars sobre paper fil, numerats. 3 exemplars sobre paper Japó, A, B, C. Exemplar N.º d'ofrena		
Documents adjunts		
Tipus document		
Targeta		
Transcripció missatge		
Homenatge de J.M. LÓPEZ-PICÓ (Signatura) FEBRER 1933		
		

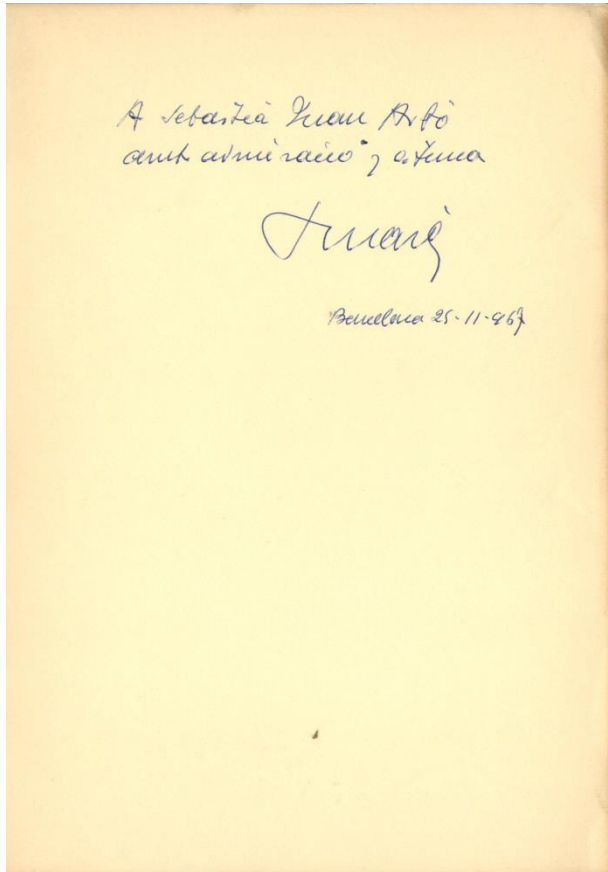
Autor		
LUCA DE TENA, Torcuato		
Títol		
<i>La mujer de otro</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1961	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1961		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, crítico sagaz, catador finísimo de las letras, escritor de garra. Con la gratitud y la amistad de		
(Signatura)		
Navidad 1961		
		
Documents adjunts		
Tipus document		
Full escrit per Arbó. Està ple de plecs i deteriorat pel temps però es pot llegir perfectament.		

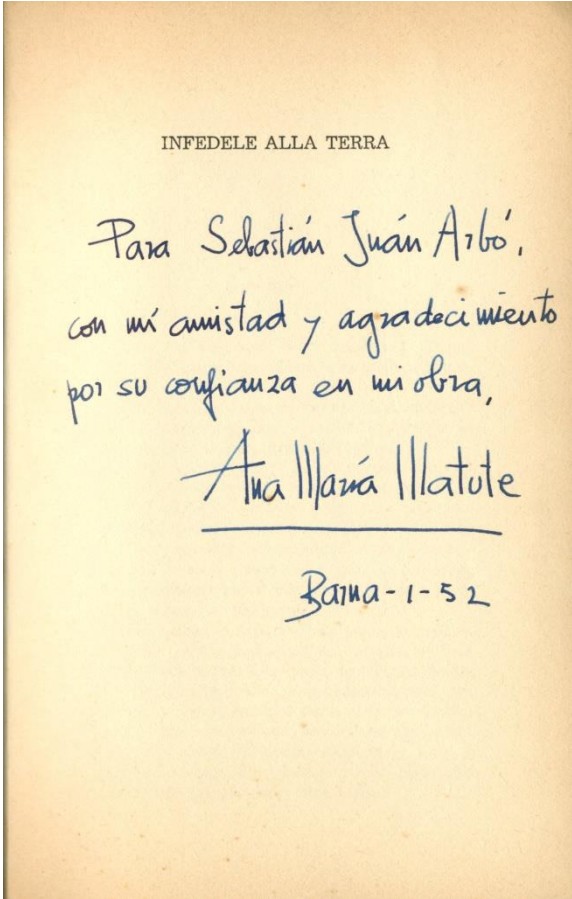
Autor		
LUCA DE TENA, Torcuato		
Títol		
La brújula loca		
Any	Editorial	Ciutat
1964	Editorial Planeta	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1964		
Dedicatòria		
A Sebastian Juan Arbó con la admiración y la amistad de (Signatura) Barcelona XII. 1964		
		

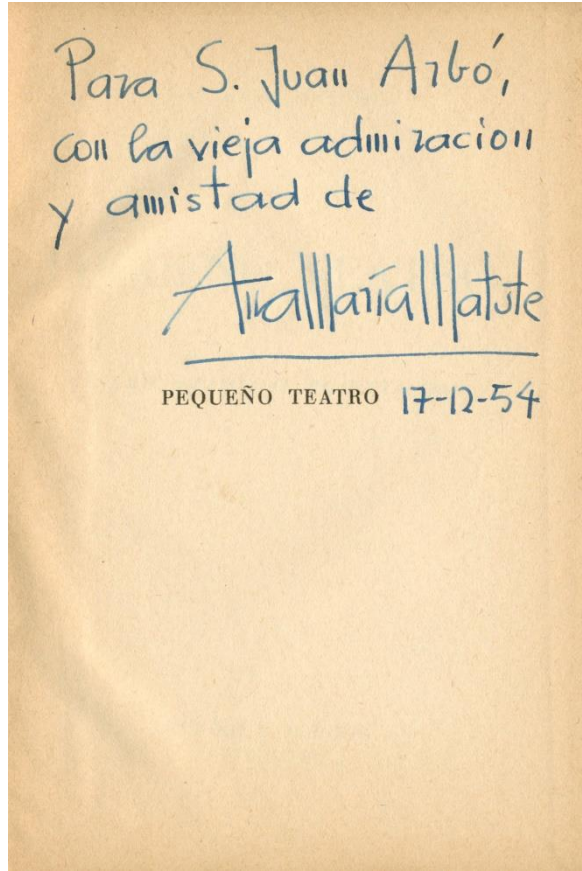
Autor		
MARCH, Susan		
Títol		
<i>Nina</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1949	Editorial Planeta	Barcelona
Edició		
Primera edició: octubre, 1949		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, gran novelista y excelente amigo, con el afecto de (Signatura) 1950.-		

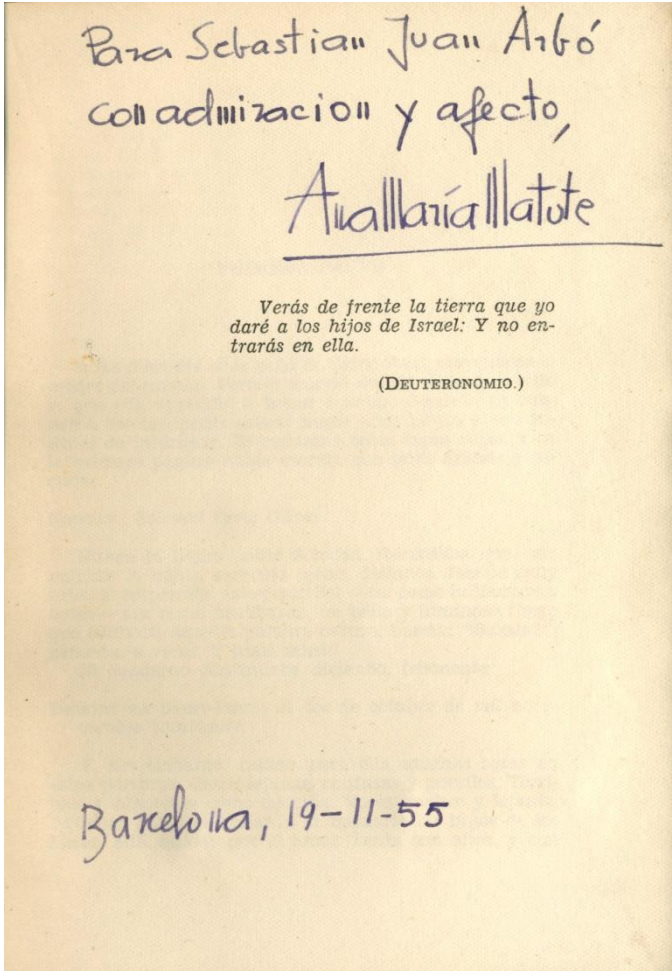
Autor		
MARCH, Susana		
Títol		
<i>La tristeza</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1953	Ediciones Rialp, S.A.	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, con la sincera y ya vieja amistad de (Signatura) 1953.-		

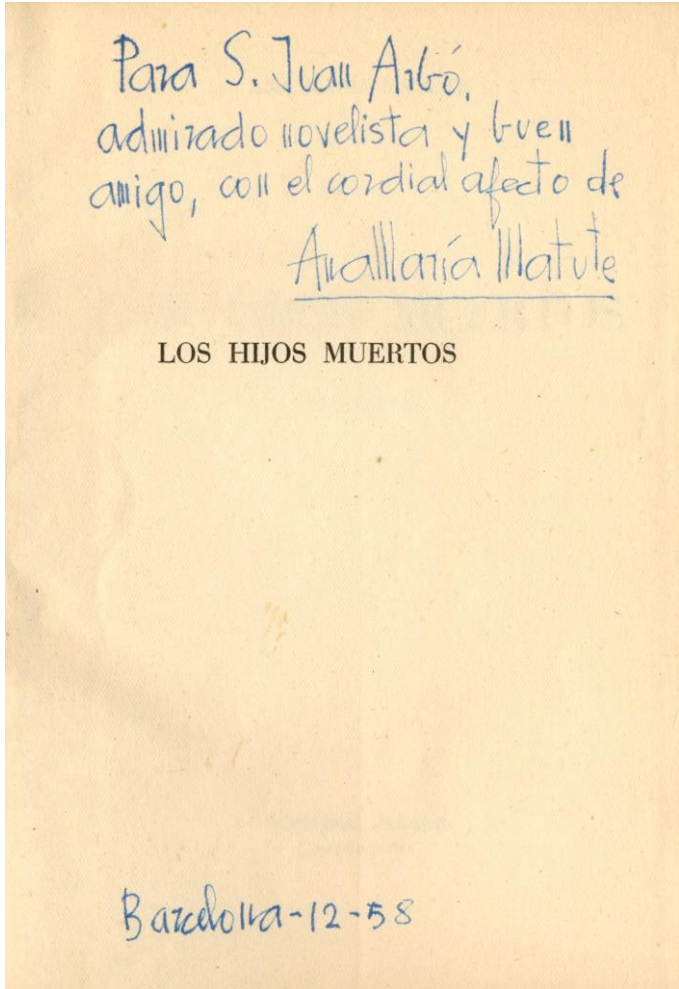
Autor		
MARCH, Susan		
Títol		
<i>Algo muere cada día</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1955	Editorial Planeta	Barcelona
Edició		
Primera edició: febrer, 1955		
Dedicatòria		
A Sebastián Juan Arbó, con la admiración y la amistad sincera de (Signatura) 1955.-		
		

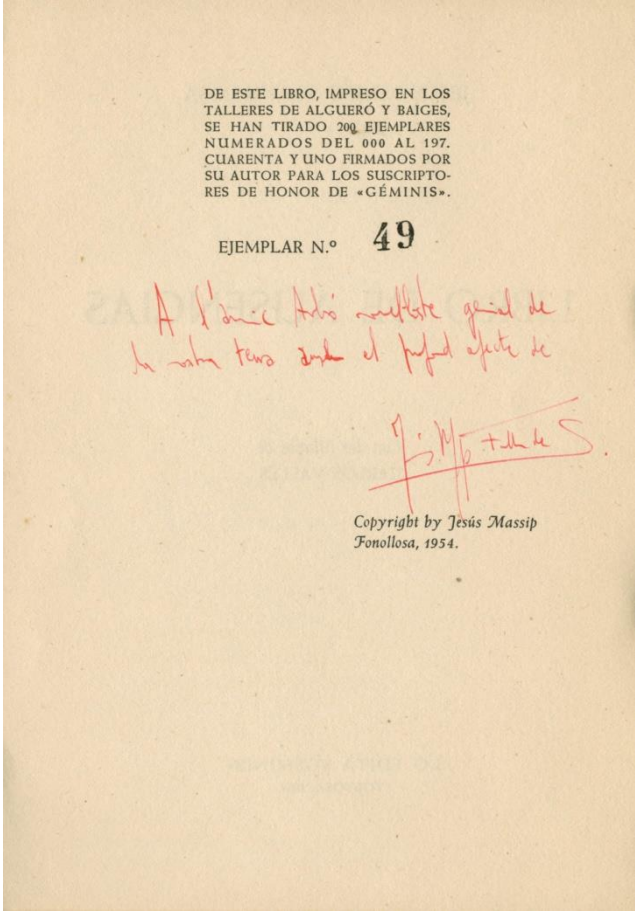
Autor		
MARÉS DEULOVOL, Federico		
Títol		
<i>La pequeña historia de mi museo</i> <i>Discurso del académico numerario Excmo. Sr D. Federico Marés Deulovol leído en el acto de recepción pública del día 24 de octubre de 1965 y contestación del Excmo. Sr. Marqués de Lozoya</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1965	Real Academia de Bellas Artes de San Fernando	Madrid
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó amb gran admiració i estima (Signatura) Barcelona 25-11-1967		
		

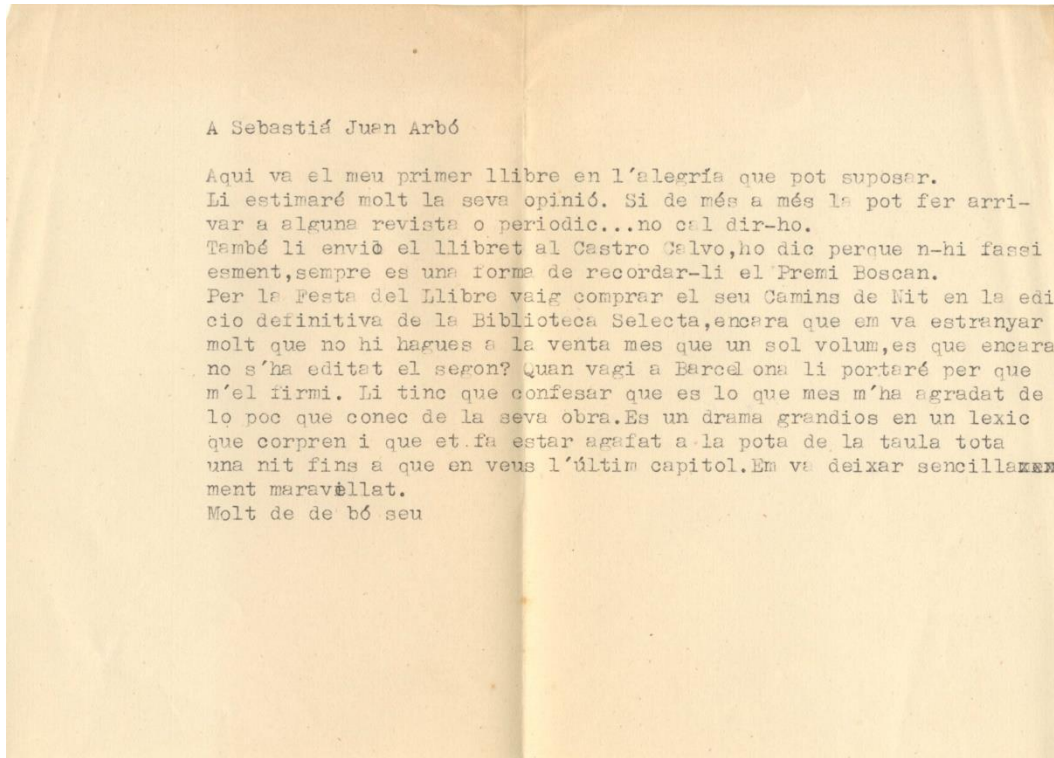
Autor		
MATUTE, Ana María		
Títol		
<i>Infidele alla terra</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1951	Aldo Martello Editore	Milan
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó, con mi amistad y agradecimiento por su confianza en mi obra, (Signatura) Barna-1-52		
		

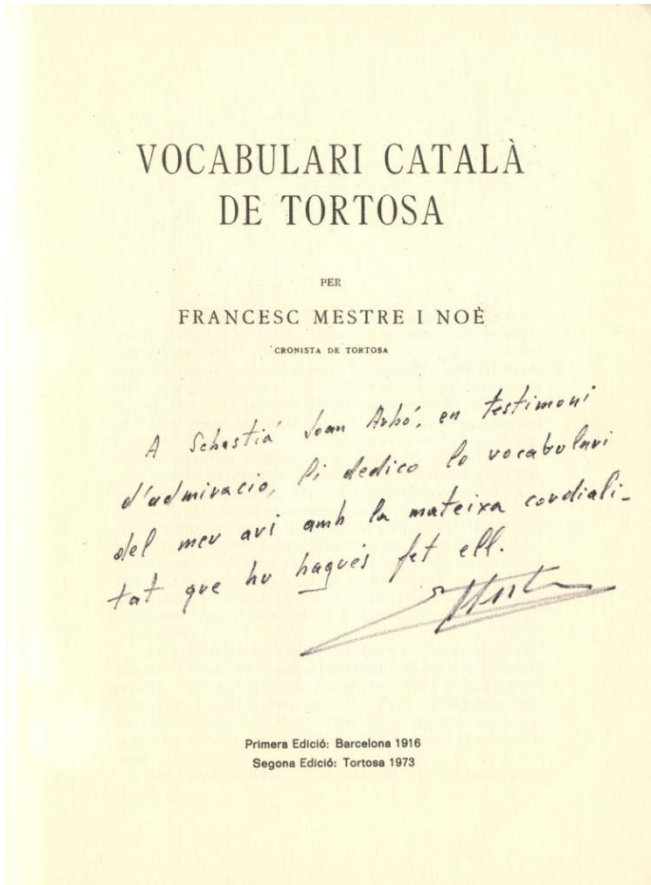
Autor		
MATUTE, Ana María		
Títol		
<i>Pequeño teatro</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1954	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: novembre, 1954		
Dedicatòria		
Para S. Juan Arbó, con la vieja admiración y amistad de (Signatura) 17-12-54		
		
Documents adjunts		
Tipus de document		
2 fulls escrits a mà amb lletra de Sebastià Juan Arbó, esgrogueïts.		

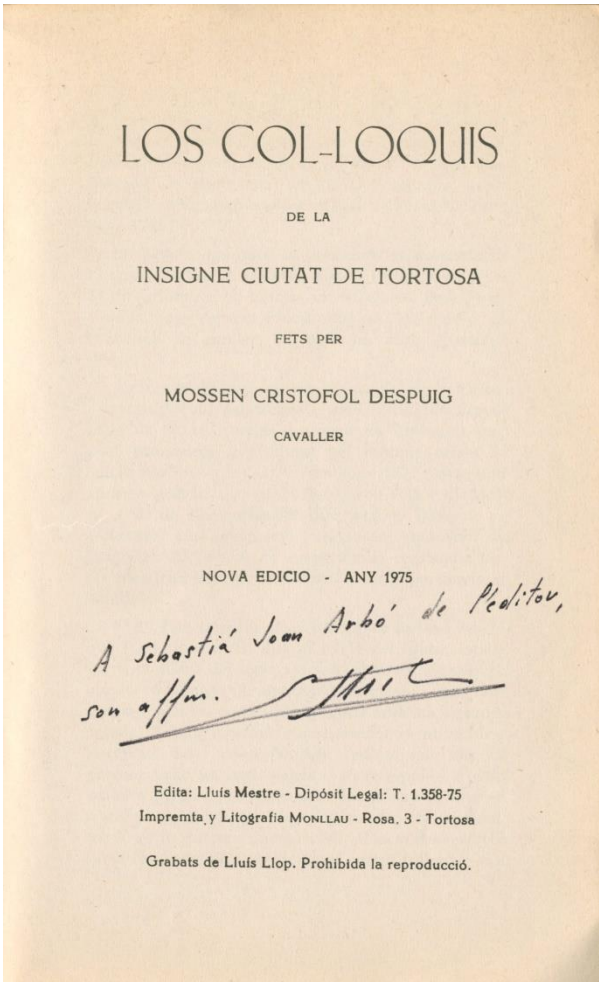
Autor		
MATUTE, Ana María		
Títol		
<i>En esta tierra</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1955	Editorial Éxito, S.A.	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
Para Sebastian Juan Arbó con admiración y afecto, (Signatura)		
		

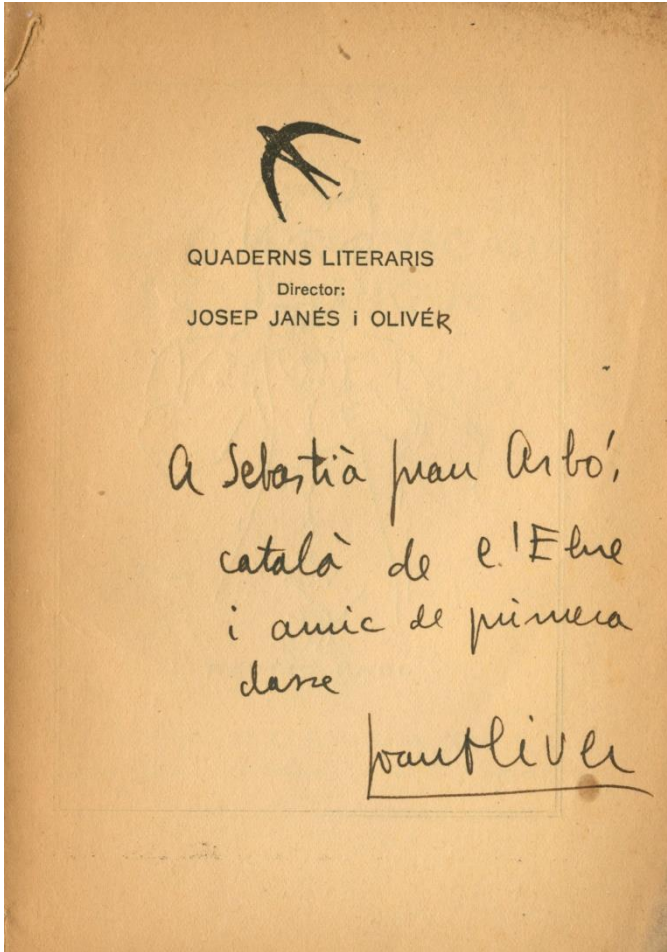
Autor		
MATUTE, Ana María		
Títol		
<i>Los hijos muertos</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1958	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: novembre, 1958		
Dedicatòria		
Para S. Juan Arbó, admirado novelista y buen amigo, con el cordial afecto		
(Signatura)		
Barcelona -12-58		
		

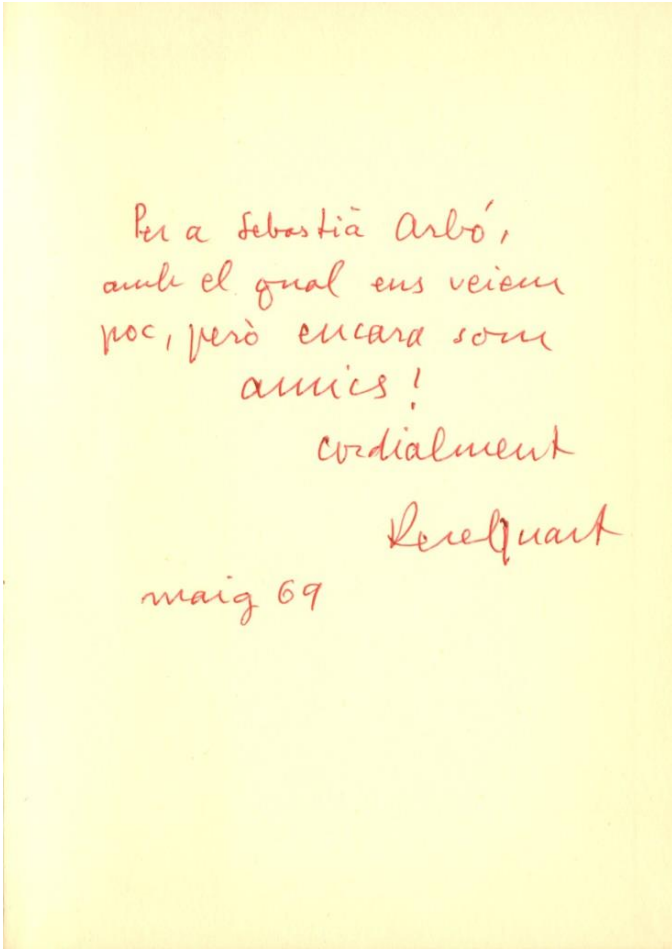
Autor		
MASIP FONOLLOSA, Jesús		
Títol		
<i>Libro de ausencias</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1954	Géminis	Tortosa
Edició		
De este libro impreso en los talleres de Algueró y Baiges, se han tirado 200 ejemplares numerados del 000 al 197. Cuarenta y uno firmados por su autor para los suscriptores de honor de "Géminis". Ejemplar N.º . 49		
Dedicatòria		
A l'amic Arbó novel·lista genial de la nostra terra amb el profund afecte de (Signatura)		
 <p>DE ESTE LIBRO, IMPRESO EN LOS TALLERES DE ALGUERÓ Y BAIGES, SE HAN TIRADO 200 EJEMPLARES NUMERADOS DEL 000 AL 197. CUARENTA Y UNO FIRMADOS POR SU AUTOR PARA LOS SUSCRIPTORES DE HONOR DE «GÉMINIS».</p> <p>EJEMPLAR N.º 49</p> <p><i>A l'amic Arbó novel·lista genial de la nostra terra amb el profund afecte de</i></p> <p><i>J. Masip Fonollosa</i></p> <p>Copyright by Jesús Masip Fonollosa, 1954.</p>		

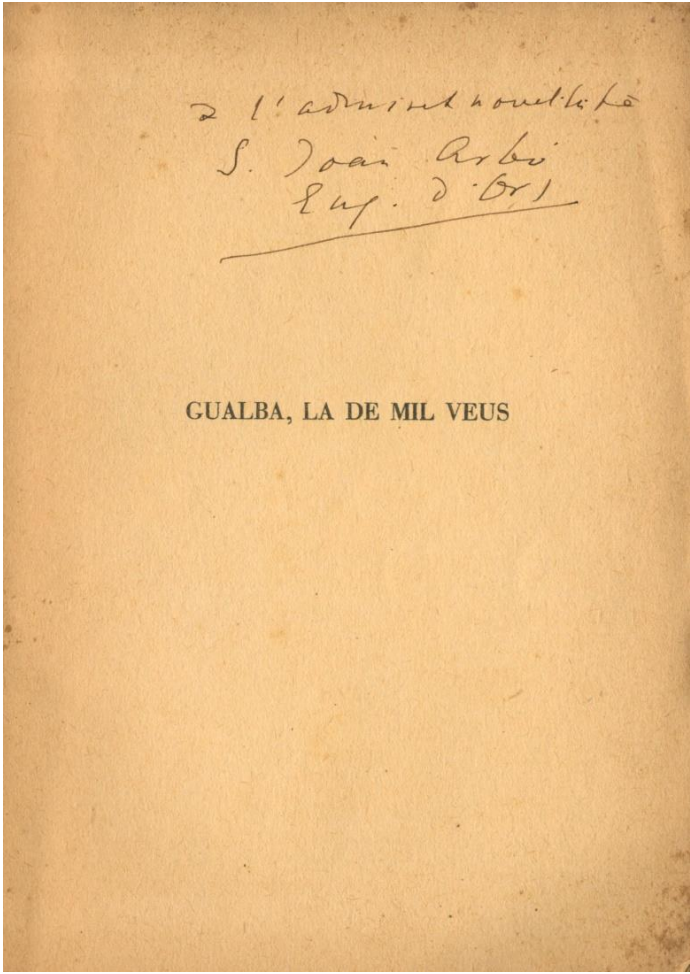
Documents adjunts
Tipus document
Carta
Transcripció missatge
<p>A Sebastià Juan Arbó</p> <p>Aquí va el meu primer llibre en l'alegria que pot suposar. Li estimaré molt la seva opinió. Si de més a més la pot fer arribar a alguna revista o periodíc... no cal dir-ho.</p> <p>També li envio el llibret al Castro Calvo, ho dic perquè n-hi fassi esment, sempre es una forma de recordar-li el Premi Boscan.</p> <p>Per la Festa del Llibre vaig comprar el seu Camins de Nit en la edició definitiva a la Biblioteca Selecta, encara que em va estranyar molt que no hi hagués a la venda més que un sol volum, es que encara no s'ha editat el segon? Quan vagi a Barcelona li portaré per que m'el firmi. Li tinc que confesar que es lo que mes m'ha agradat de lo poc que conec de la seva obra. Es un drama grandios en un lexic que corpren i que et fa estar agafat a la pota de la taula tota una nit fins a que en veus l'últim capitol. Em va deixar senzilament meravellat.</p> <p>Molt de de bó seu</p>

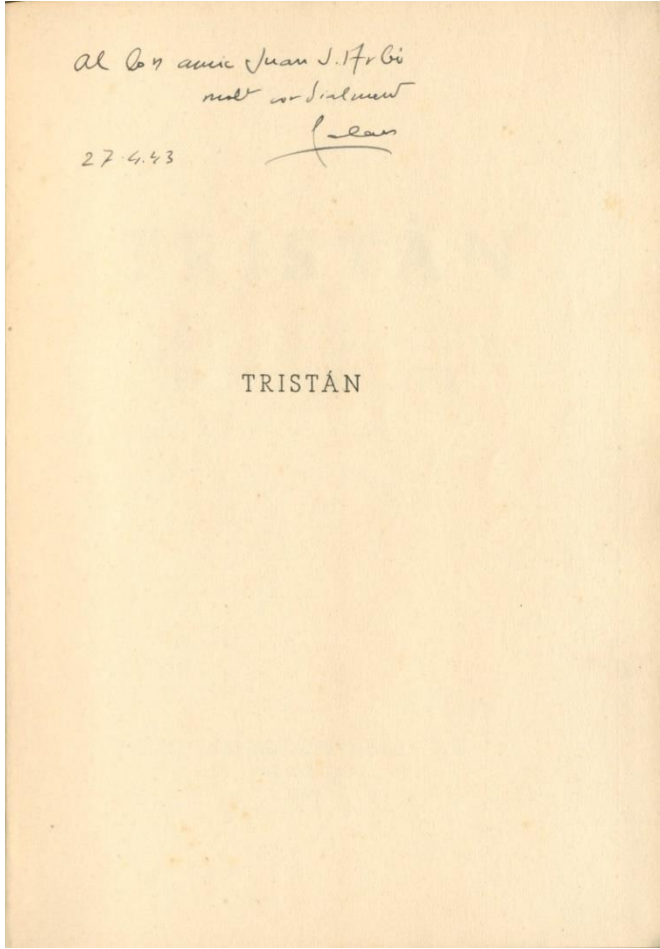
Autor		
MESTRE I NOË, Francesc Dedicat per MESTRE, Lluís		
Títol		
<i>Vocabulari català de Tortosa</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1973	Edita: Lluís Mestre	Tortosa
Edició		
Segona edició		
Dedicatòria		
<p>A Sebastià Joan Arbó, en testimoni d'admiració, li dedico lo vocabulari del meu avi amb la mateixa cordialitat que ho hagués fet ell.</p> <p>(Signatura)</p>		
		
Observacions		
Apareixen escrites de la lletra de Juan Arbó anotacions i correccions amb bolígraf dintre del llibre.		

Autor		
DESPUIG, Cristòfol Dedicat per MESTRE, Lluís		
Títol		
<i>Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1975	Edita: Lluís Mestre	Tortosa
Edició		
-		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó de l'editor, son affm. (Signatura)		
		

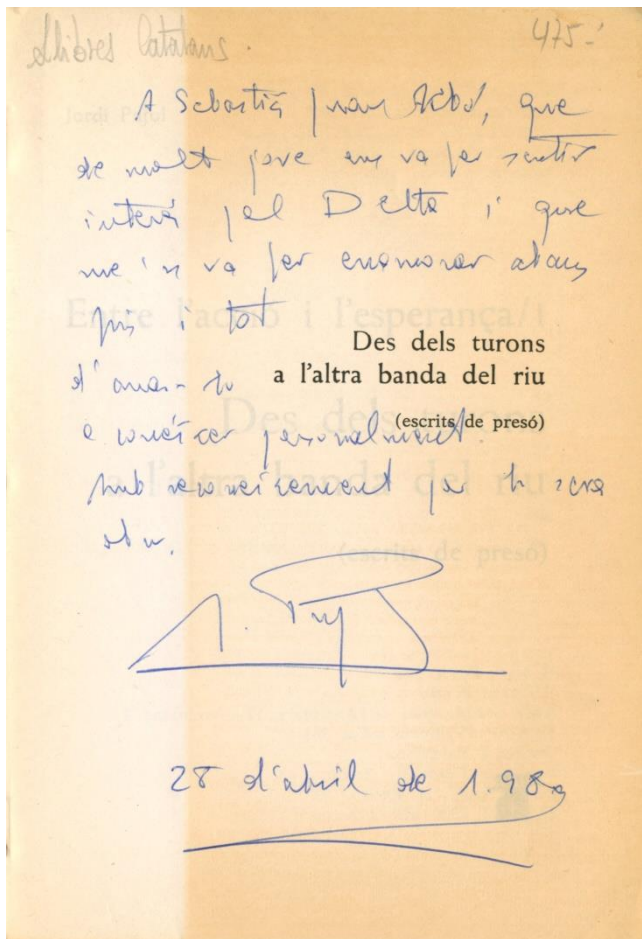
Autor		
OLIVER, Joan		
Títol		
<i>Allò que tal vegada s'esdevingué</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1936	Edicions de la Rosa dels Vents	Barcelona
Edició		
Edició núm. 138 dels "Quaderns Literaris" Novembre de 1936		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, català de l'Ebre i amic de primera classe (Signatura)		
		

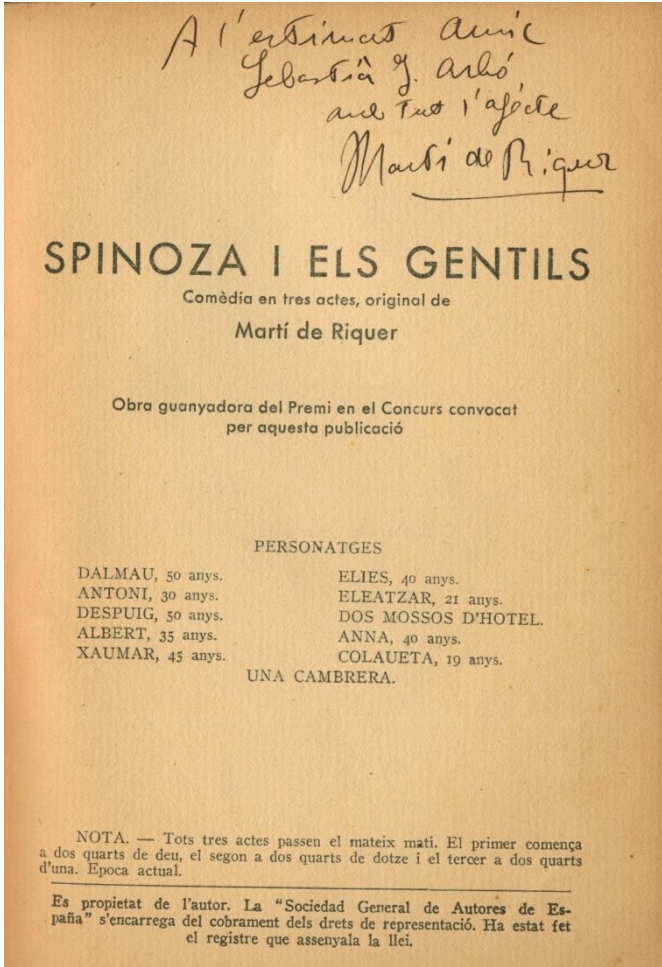
Autor		
OLIVER, Joan		
Títol		
<i>Bestari</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1969	Edicions Proa	Barcelona
Edició		
Quarta edició		
Dedicatòria		
Per a Sebastià Arbó amb el qual ens veiem poc, però encara som amics!		
Cordialment		
(Signatura)		
Maig 69		
		

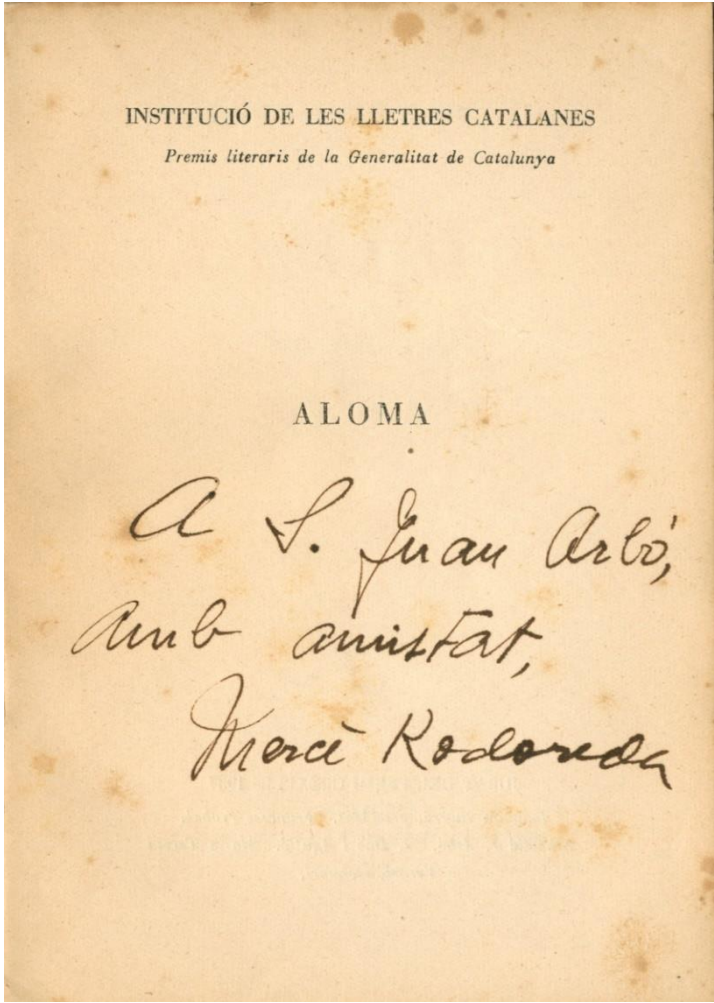
Autor		
D'ORS, Eugeni		
Títol		
<i>Gualba, la de mil veus</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1935	Llibreria Catalonia	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
A l'admirat novel·lista S. Joan Arbó		
(Signatura)		
		

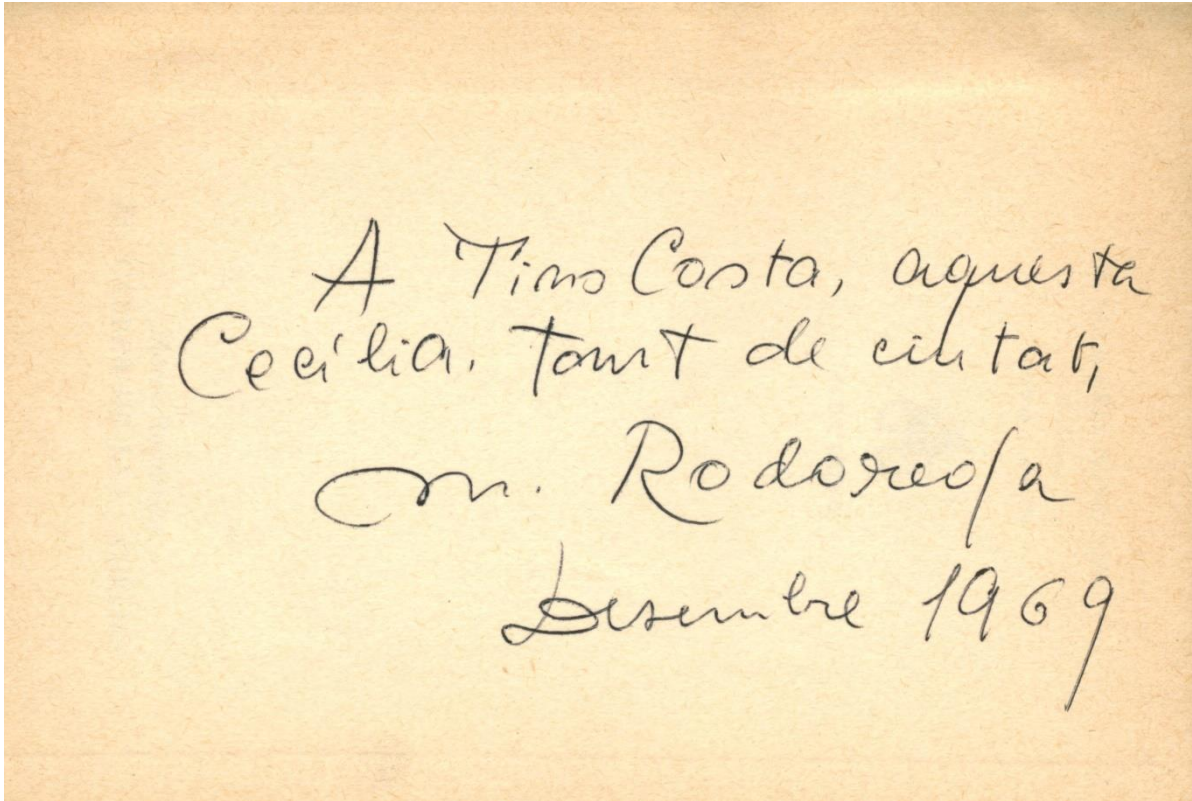
Autor		
PALAU, José		
Títol		
<i>Tristán</i> <i>Un amor de Ricardo Wagner</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1943	Ediciones Mediterráneas, S.L.	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
Al bon amic Juan S. Arbó molt cordialment		
(Signatura)		
27·4·43		

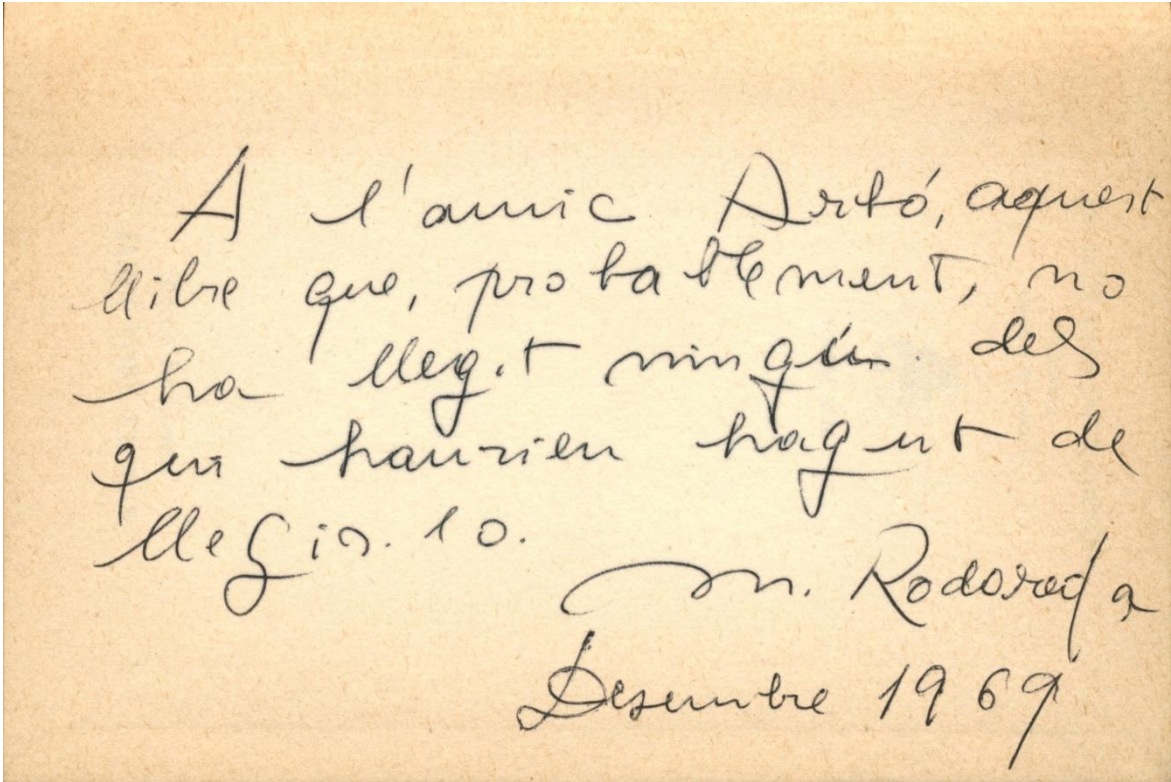
Autor		
PUIG I FERRETER, Joan		
Títol		
<i>Vida interior d'un escriptor</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1931	Publicacions "Arnau de Vilanova"	Barcelona
Edició		
Segona edició		
Dedicatòria		
A S. Juan Arbó, afectuosament i amb l'enhorabona per la seva admirable obra "Notes d'un exiliat"		
(Signatura)		
1931		
<p>A S. Juan Arbó, afectuosament i amb l'enhorabona per la seva admirable obra "Notes d'un exiliat" Joan Puig i Ferrater 1931</p> <p>VIDA INTERIOR D'UN ESCRIPTOR</p>		

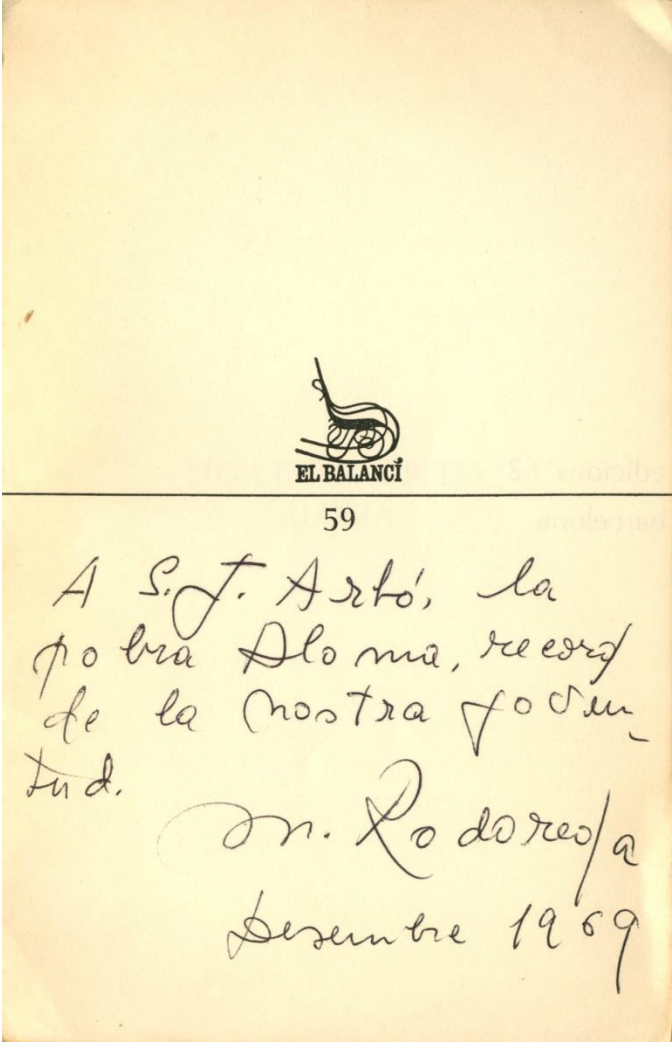
Autor		
PUJOL, Jordi		
Títol		
<i>Des dels turons a l'altra banda del riu (escrits de presó)</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1978	Editorial Pòrtic	Barcelona
Edició		
Segona edició: desembre, 1978		
Dedicatòria		
<p>A Sebastià Juan Arbó, que de molt jove em va fer sentir interès pel Delta i que me'n va fer enamorar abans fins i tot d'anar-lo a conèixer personalment. Amb reconeixement per la seva obra.</p> <p>(Signatura)</p> <p>28 d'abril de 1980</p>		
		

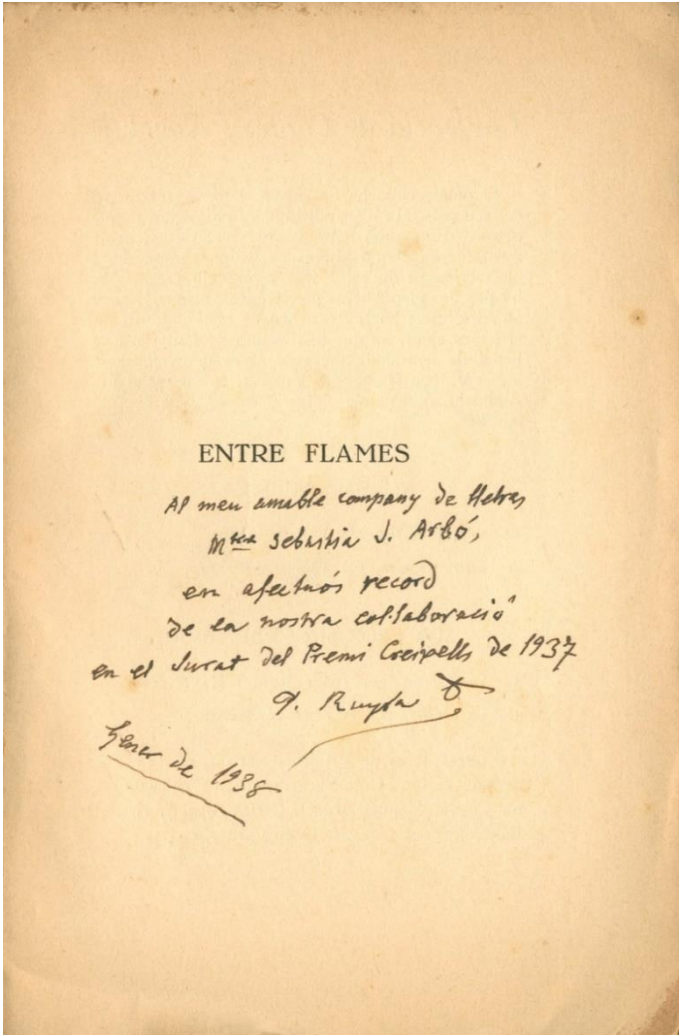
Autor		
DE RIQUER, Martí		
Títol		
<i>Spinoza i els gentils</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1935	El nostre teatre	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A l'estimat Sebastià Juan Arbó, amb tot l'afecte		
(Signatura)		
		

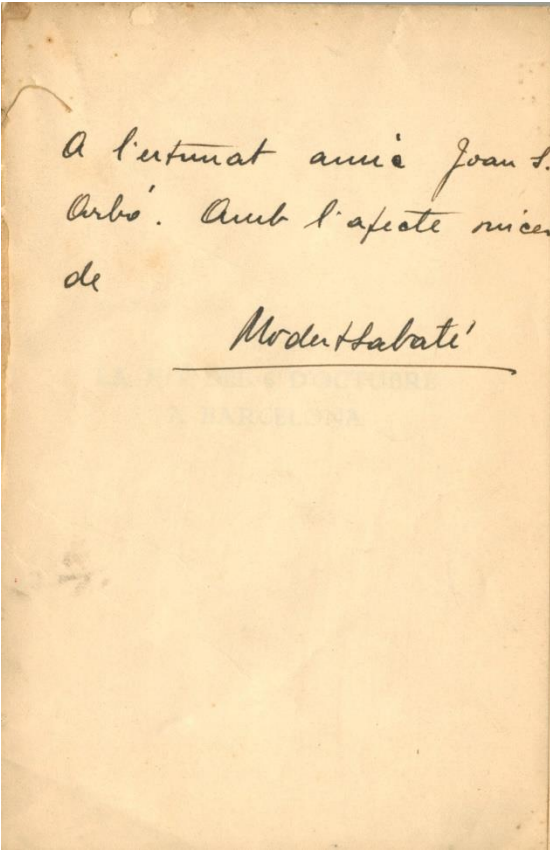
Autor		
RODOREDA, Mercè		
Títol		
<i>Aloma</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1938	Institució de Lletres Catalanes	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A S. Juan Arbó, amb amistat (Signatura)		
 <p>INSTITUCIÓ DE LES LLETRES CATALANES <i>Premis literaris de la Generalitat de Catalunya</i></p> <p>ALOMA</p> <p><i>A S. Juan Arbó, amb amistat, Mercè Rodoreda</i></p>		

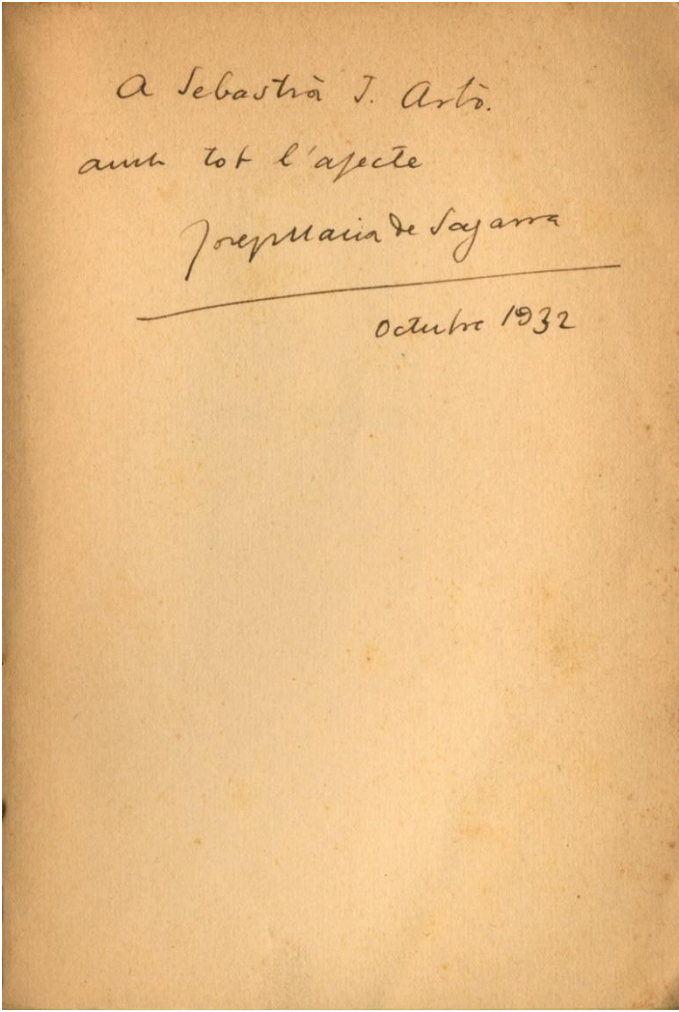
Autor		
RODOREDA, Mercè		
Títol		
<i>El carrer de les camèlies</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1966	Club Editor	Barcelona
Edició		
Primera edició: maig, 1966		
Dedicatòria		
A Tino Costa, aquesta Cecília tant de ciutat (Signatura) Desembre 1969		
		

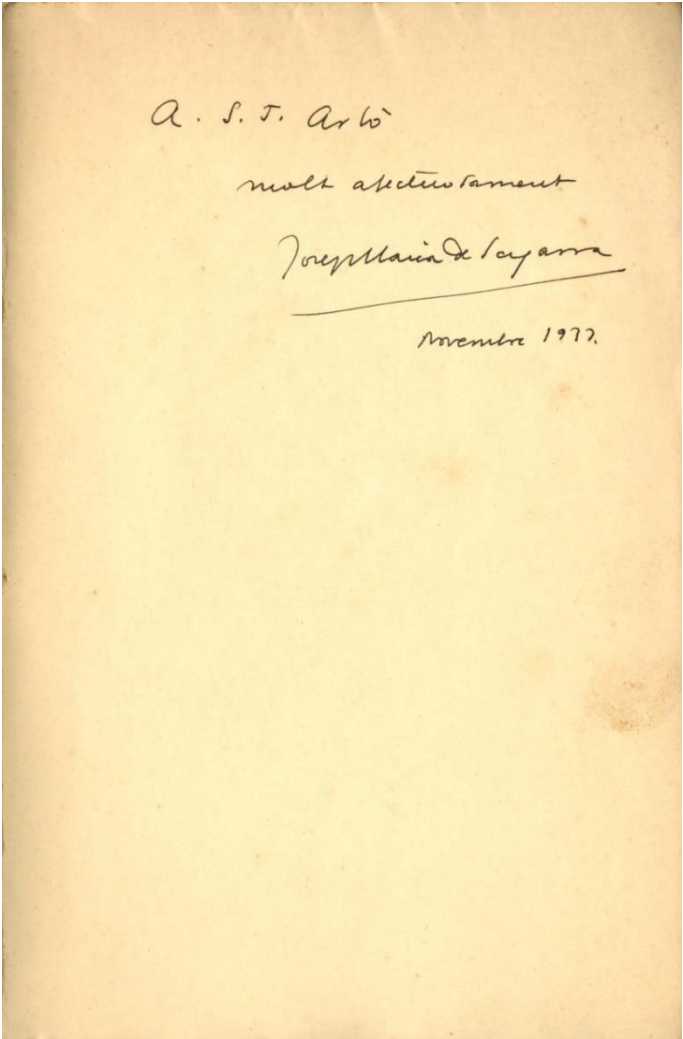
Autor		
RODOREDA, Mercè		
Títol		
<i>Jardí vora el mar</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1967	Club Editor	Barcelona
Edició		
Primera edició: juny 1967		
Dedicatòria		
A l'amic Arbó, aquest llibre que, probablement, no ha llegit ningú dels qui haurien hagut de llegir-lo.		
(Signatura)		
Desembre 1969		
		

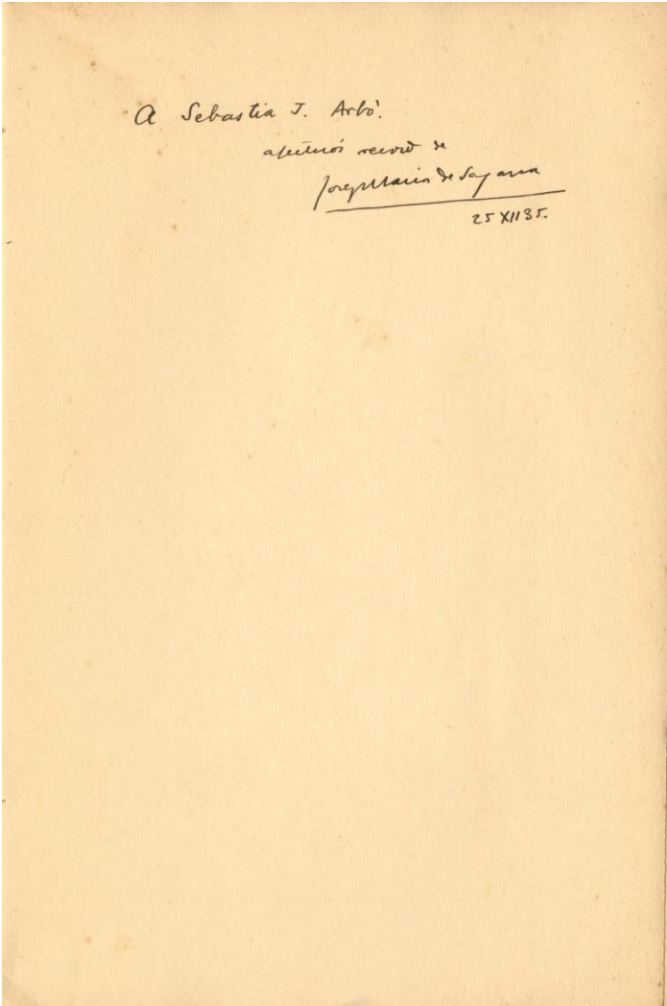
Autor		
RODOREDA, Mercè		
Títol		
Aloma		
Any	Editorial	Ciutat
1969	Edicions 62	Barcelona
Edició		
Segona edició: juny, 1969		
Dedicatòria		
<p>A S. J. Arbó, la pobra Aloma, record de la nostra joventut</p> <p>(Signatura)</p> <p>Desembre 1969</p>		
		

Autor		
RUYRA, Joaquim		
Títol		
<i>Entre flames</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1928	Edicions de la Nova Revista	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
<p>Al meu amable company de lletres, Mestre Sebastià J. Arbó, en afectuós record de la nostra col·laboració en el Jurat del Premi Creixells de 1937</p> <p>(Signatura)</p> <p>Febrer de 1938</p>		
		

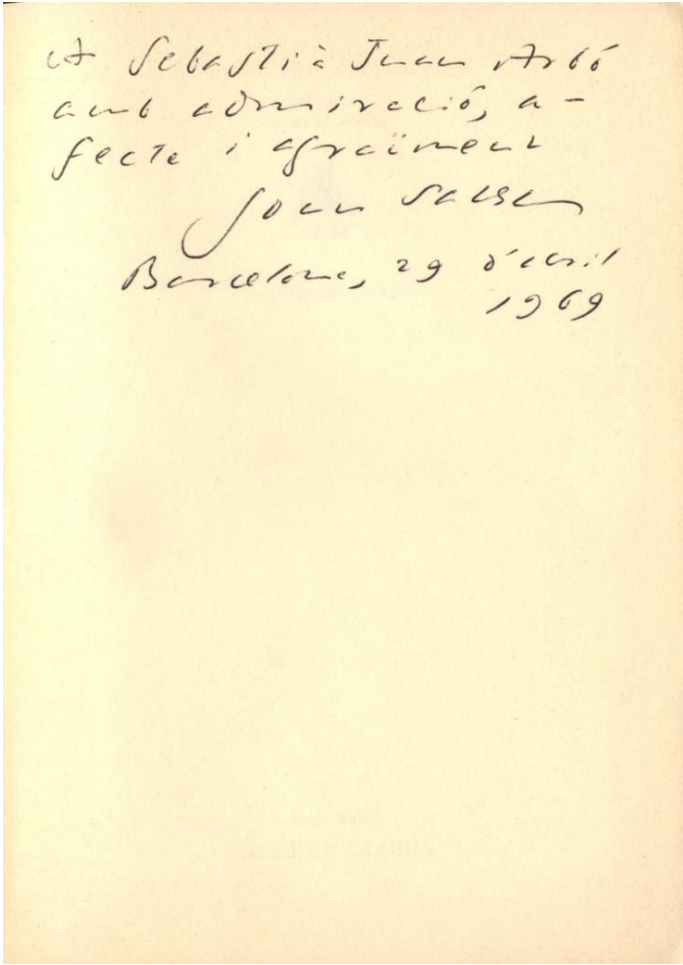
Autor		
COSTA I DEU, Joan SABATÉ, Modest		
Títol		
<i>La nit del 6 d'octubre a Barcelona</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1935	-	Barcelona
Edició		
-		
Dedicatòria		
A l'estimat amic Joan S. Arbó. Amb l'afecte sincer de (Signatura)		
		
Observacions		
La signatura de la dedicatòria és de Modest Sabaté		

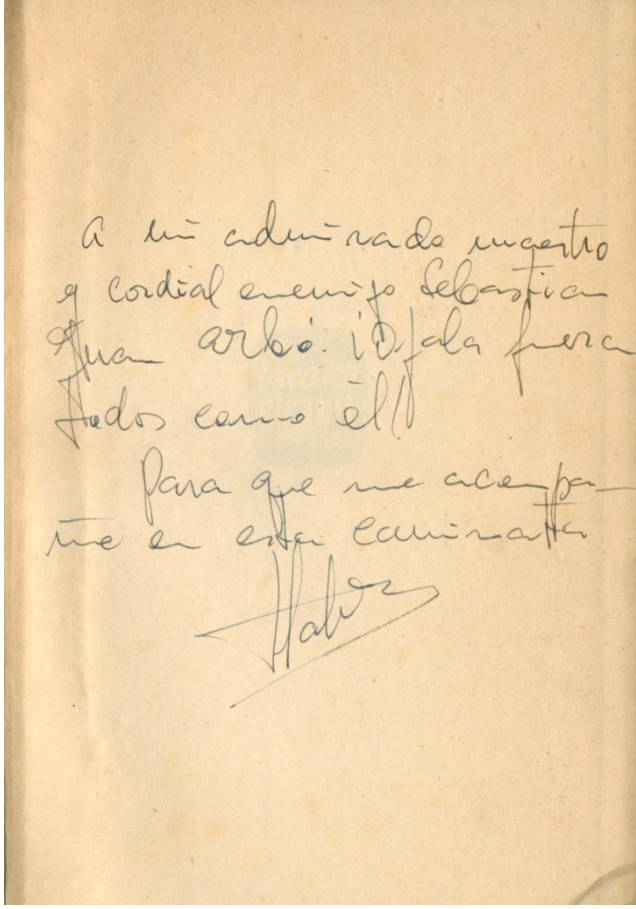
Autor		
DE SAGARRA, Josep Maria		
Títol		
<i>Vida privada</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1932	Llibreria Catalònia	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastià J. Arbó. Amb tot l'afecte (Signatura) Octubre 1932		
		

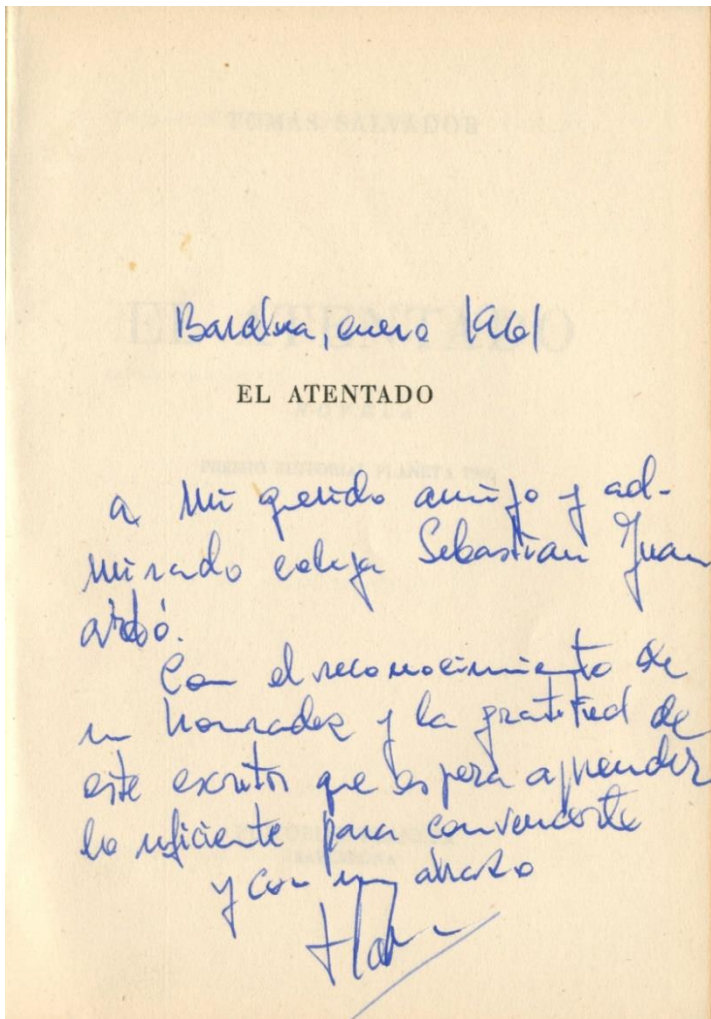
Autor		
DE SAGARRA, Josep Maria		
Títol		
<i>La rosa de cristall</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1933	Llibreria Catalònia	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A S.J. Arbó		
Molt afectuosament		
(Signatura)		
Novembre 1933.		
		

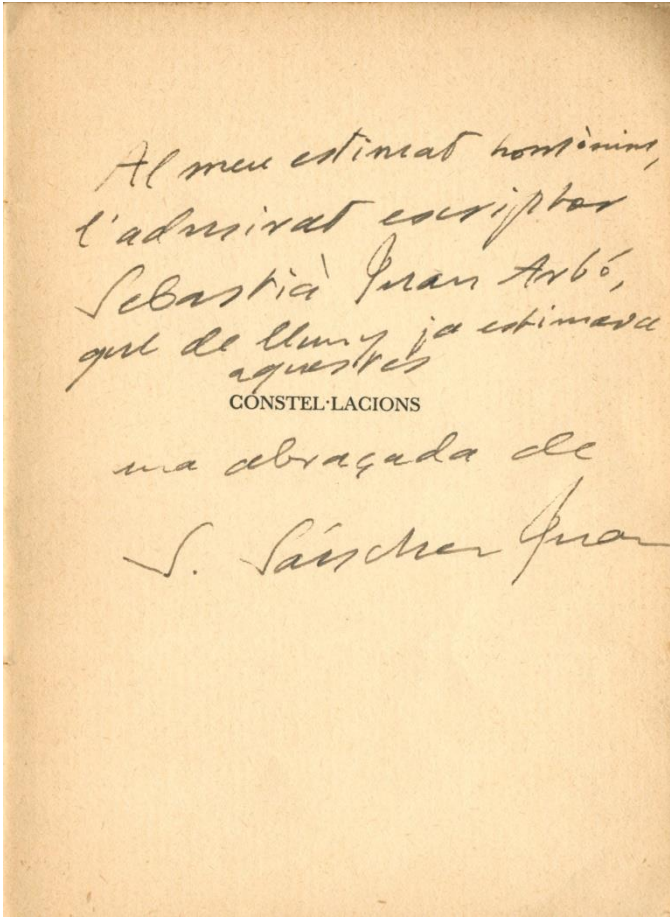
Autor		
DE SAGARRA, Josep Maria		
Títol		
<i>Àncores i estrelles</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1936	Llibreria Catalònia	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastià J. Arbó. Afectuós record de (Signatura) 25 XII 35.		
		

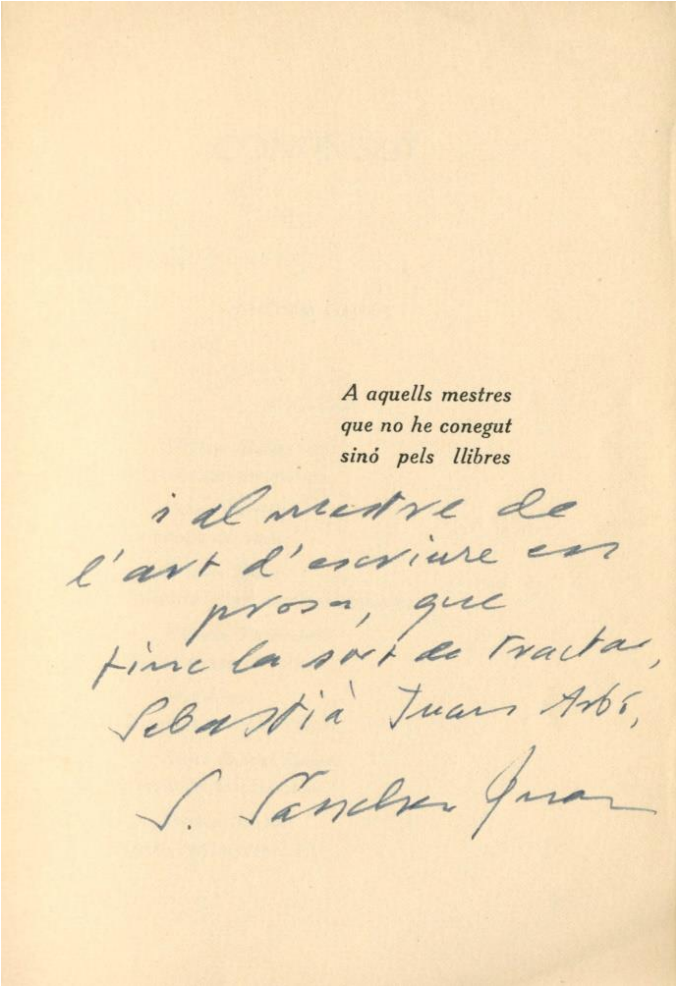
Autor		
SALES, Joan		
Títol		
Gloire incertaine		
Any	Editorial	Ciutat
1962	Editions Gallimard	Mayrenne
Edició		
Il a été tiré de cet ouvrage trente et un exemplaires sur vélin pur fil Lafuma-Navarre numérotés de 1 à 31.		
Dedicatòria		
<p>A Sebastià Juan Arbó, autor de tantes novel·les que no moriran,</p> <p>(Signatura)</p> <p>Barcelona, 21 de març 1968</p>		

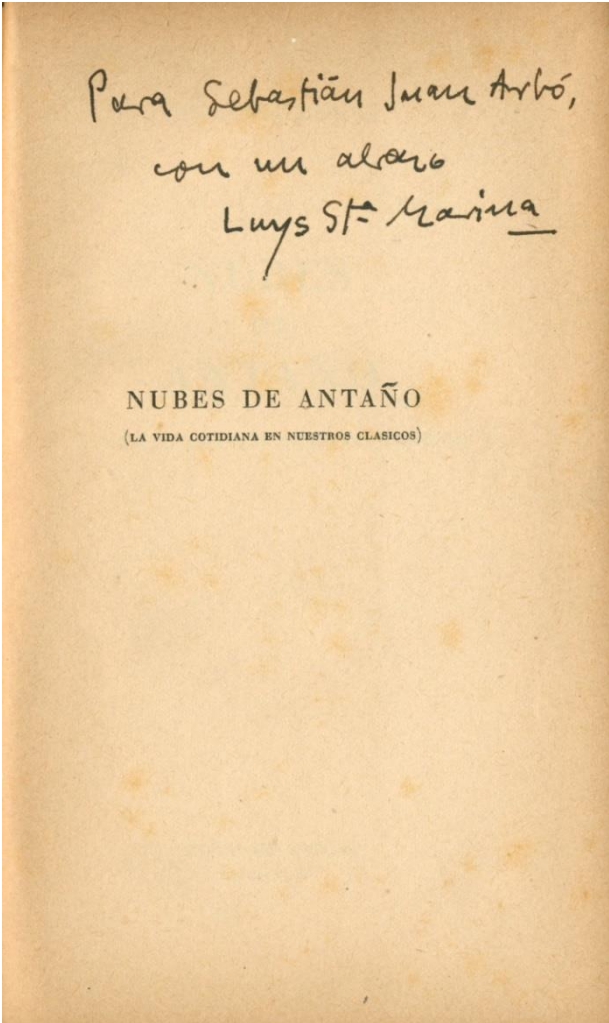
Autor		
SALES, Joan		
Títol		
<i>Incerta glòria</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1969	Club Editor	Barcelona
Edició		
Segona edició (íntegra): febrer 1969		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó amb admiració, afecte i agraïment		
(Signatura)		
Barcelona, 29 d'abril 1969		
		

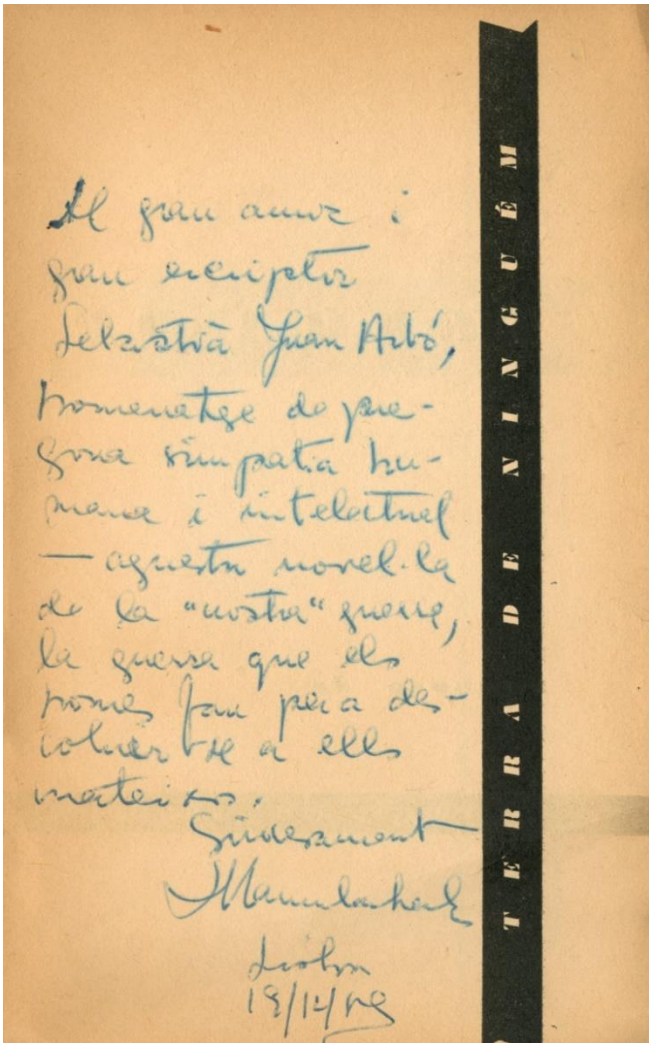
Autor		
SALVADOR, Tomás		
Títol		
<i>Cuerda de presos</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1955	Luis de Caralt, Editor	Barcelona
Edició		
Tercera edició: març, 1955		
Dedicatòria		
A mi admirado maestro y cordial enemigo Sebastian Juan Arbó i ojalá fueran todos como él. Para que me acompañe a esta caminata		
(Signatura)		
		

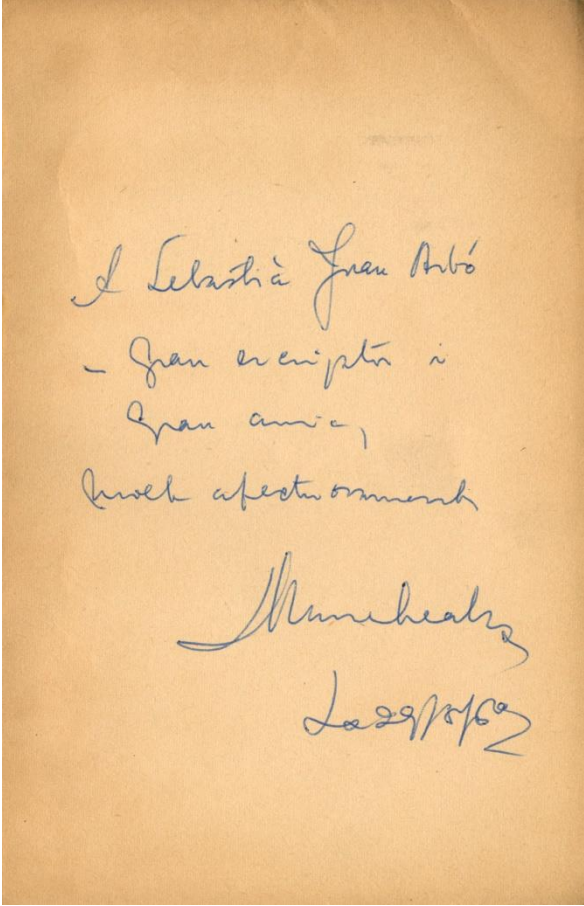
Autor		
SALVADOR, Tomás		
Títol		
<i>El atentado</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1960	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: desembre, 1960		
Dedicatòria		
<p>Barcelona, enero 1961</p> <p>A mi querido amigo y admirado colega Sebastián Juan Arbó. Con el reconocimiento de su honradez y la gratitud de este escritor que espera aprender lo suficiente para convencerte y con un abrazo</p> <p>(Signatura)</p>		
		

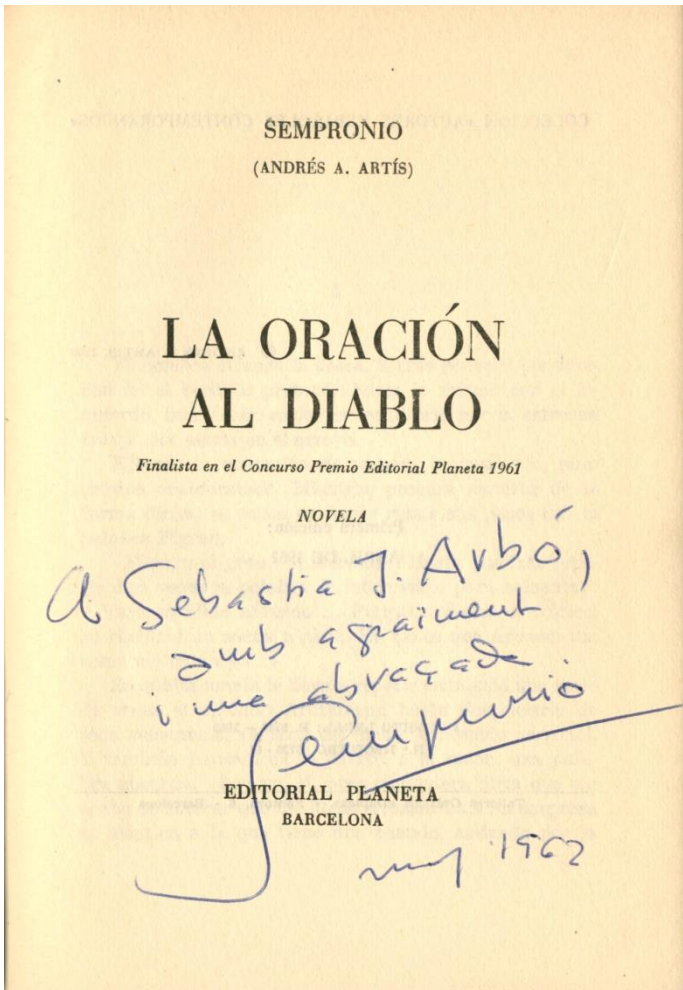
Autor		
SÁNCHEZ JUAN, Sebastià		
Títol		
<i>Constel·lacions</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1927	Llibreria Verdaguer	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
Al meu estima homònim, l'admirat escriptor Sebastià Juan Arbó, que de lluny ja estimava aquestes <i>CONSTEL·LACIONS</i> Una abraçada de		
(Signatura)		

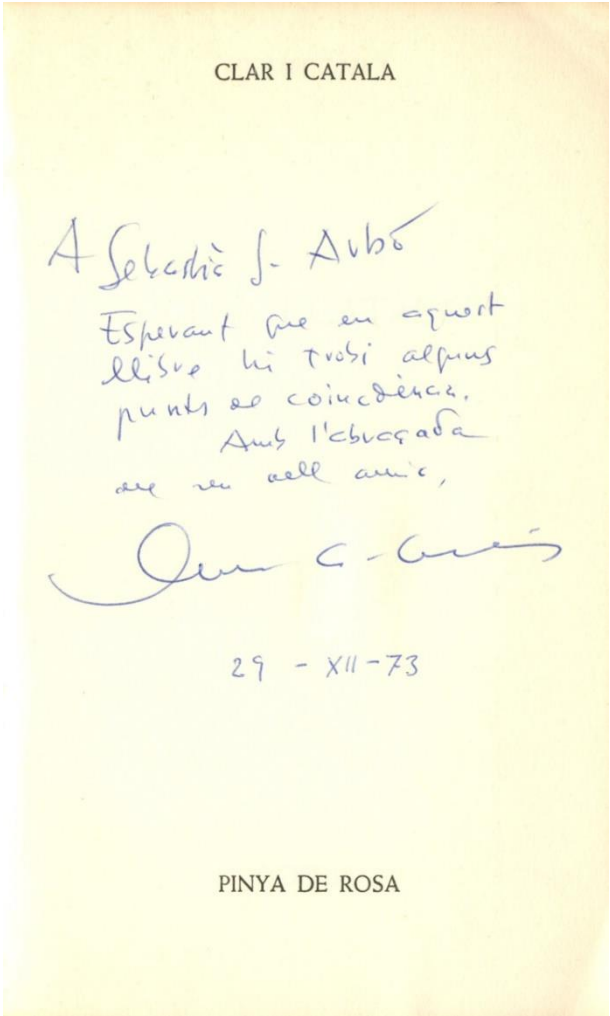
Autor		
SÀNCHEZ JUAN, Sebastià		
Títol		
<i>Miralls</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1955	Josep Porter, Editor	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
<p><i>A aquells mestres que no he conegut sinó pels llibres</i></p> <p>i al mestre de l'art d'escriure en prosa, que tinc la sort de tractar, Sebastià Juan Arbó,</p> <p>(Signatura)</p>		
		

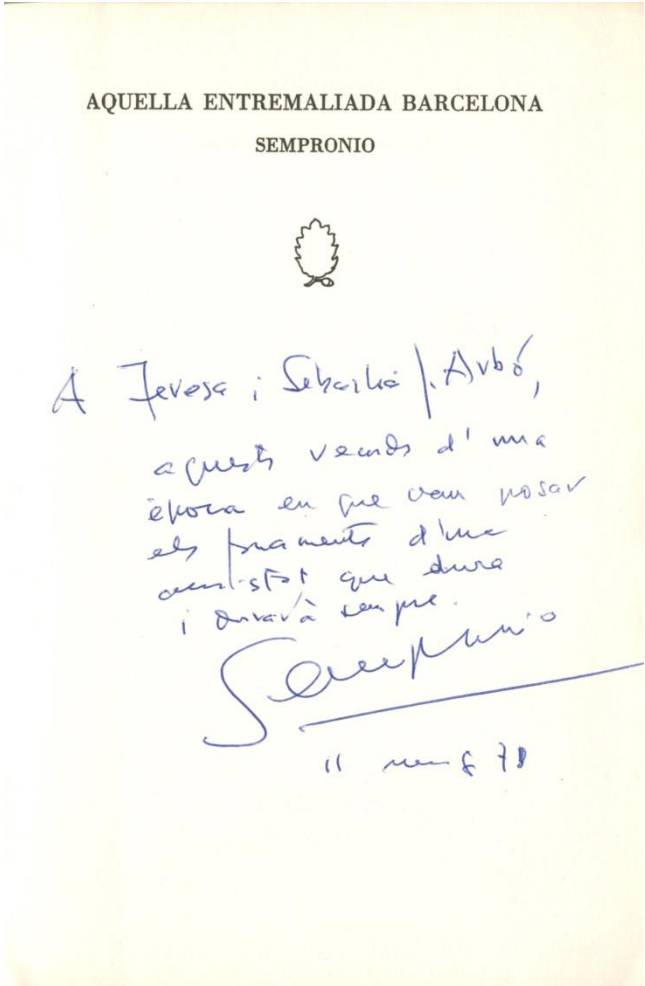
Autor		
SANTA MARINA, Luys		
Títol		
<i>Nubes de antaño</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1944	Ediciones Ánfora	Barcelona
Edició		
Primera edició: abril, 1944		
Dedicatòria		
Para Sebastián Juan Arbó, con un abrazo (Signatura)		
		

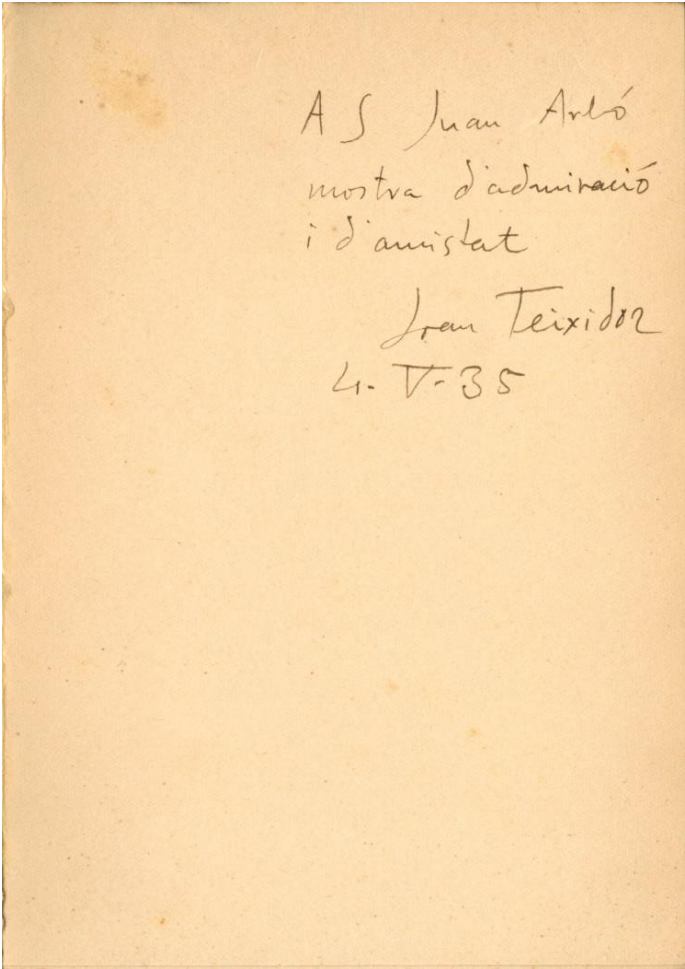
Autor		
DE SEABRA, Manuel		
Títol		
<i>Terra de ninguém</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1959	Clube Bibliográfico Editex	Lisboa
Edició		
-		
Dedicatòria		
<p>Al gran amic i gran escriptor Sebastià Juan Arbó, homenatge de pregona simpatia humana i intel·lectual -aquesta novel·la de la "nostra" guerra, la guerra que els homes fan per a descolocar-se a ells mateixos,</p> <p>Sincerament</p> <p>(Signatura)</p> <p>Lisboa</p> <p>19/4/59</p>		
		

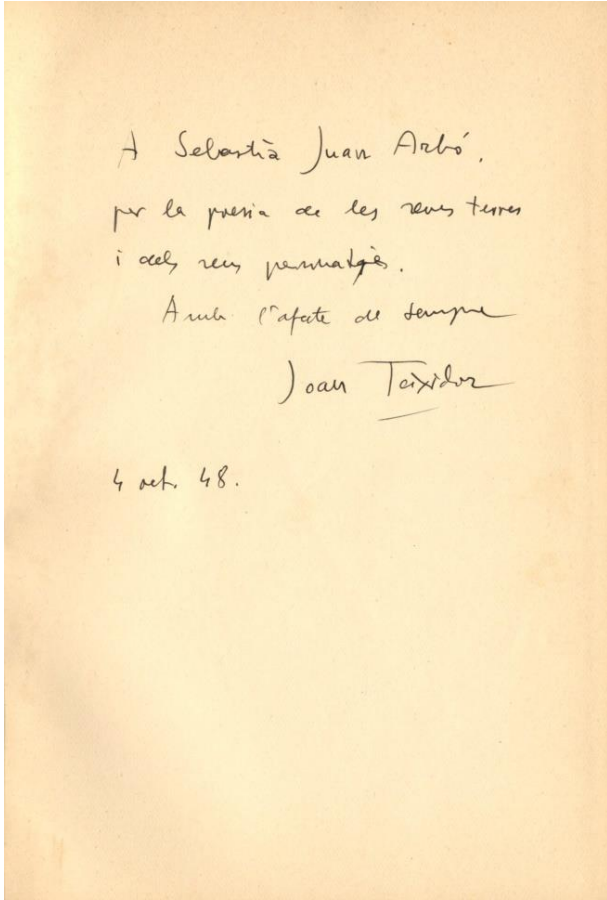
Autor		
DE SEABRA, Manuel		
Títol		
<i>O retrato esboçado</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1960	Edició a càrrec de l'autor	Lisboa
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó –gran escriptor i gran amic, molt afectuosament (Signatura)		
		

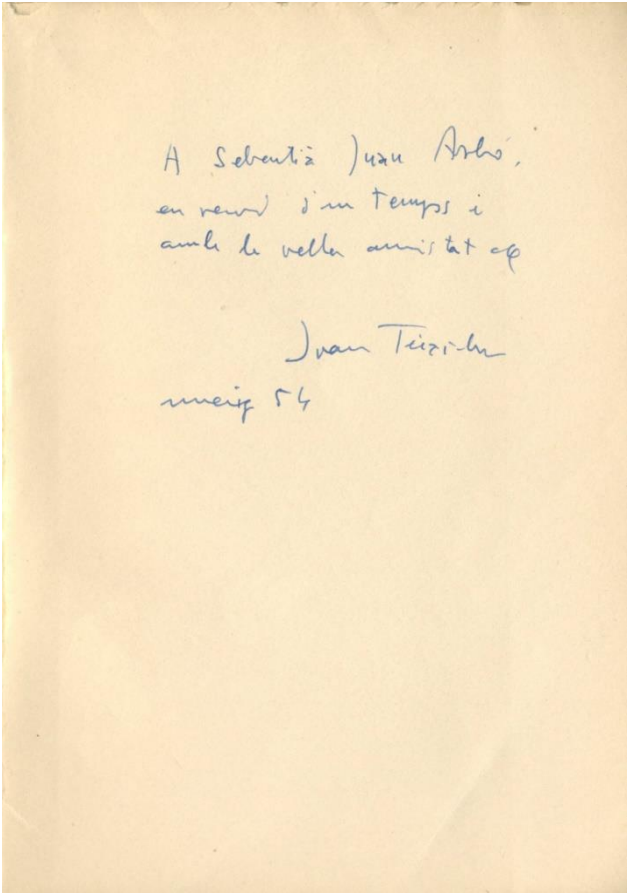
Autor		
ARTÍS I TOMÀS, Andreu-Avel·lí		
Títol		
<i>La oración al diablo</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1962	Editorial Planeta, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició: abril, 1962		
Dedicatòria		
A Sebastià J. Arbó, amb agraïment i una abraçada		
(Signatura)		
Maig 1962		
		

Autor		
ARTÍS I TOMÀS, Andreu-Avel·lí		
Títol		
<i>Clar i català.</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1972	Dopesa	Barcelona
Edició		
Primera edició: novembre, 1972		
Dedicatòria		
<p>A Sebastià J. Arbó Esperant que en aquest llibre hi trobi alguns punts de coincidència. Amb l'abraçada del seu vell amic,</p> <p>(Signatura)</p> <p>29-XII-73</p>		
		

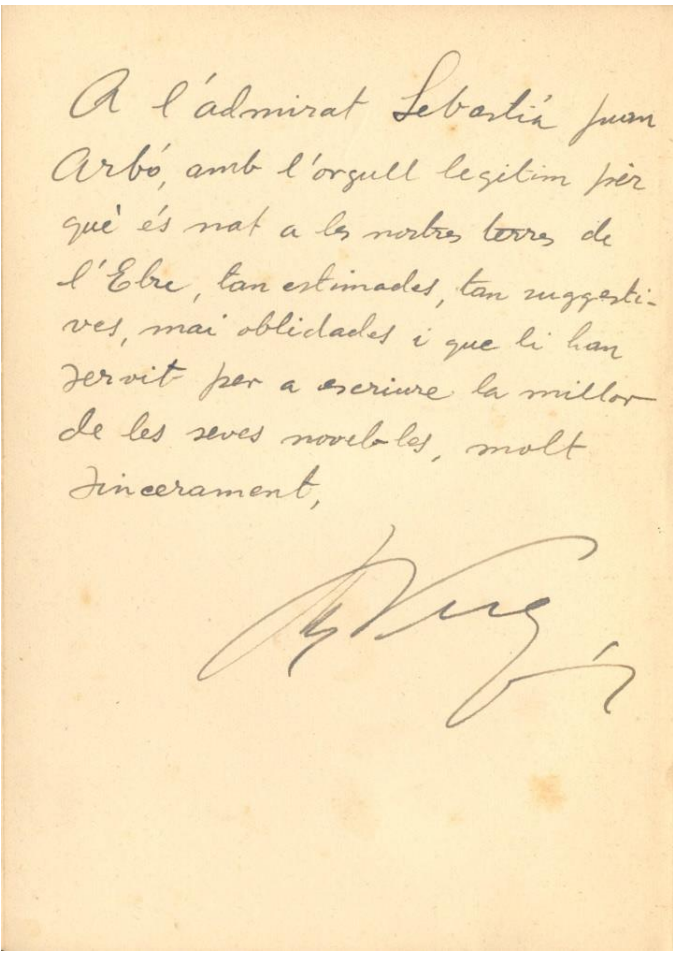
Autor		
ARTÍS I TOMÀS, Andreu-Avel·lí		
Títol		
<i>Aquella entremaliada Barcelona</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1978	Editorial Selecta, S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
<p>A Teresa i Sebastià J. Arbó, aquests records d'una época en que vam posar els fonaments d'una amistat que dura i durarà sempre.</p> <p>(Signatura)</p> <p>11 mayo 78</p>		
		

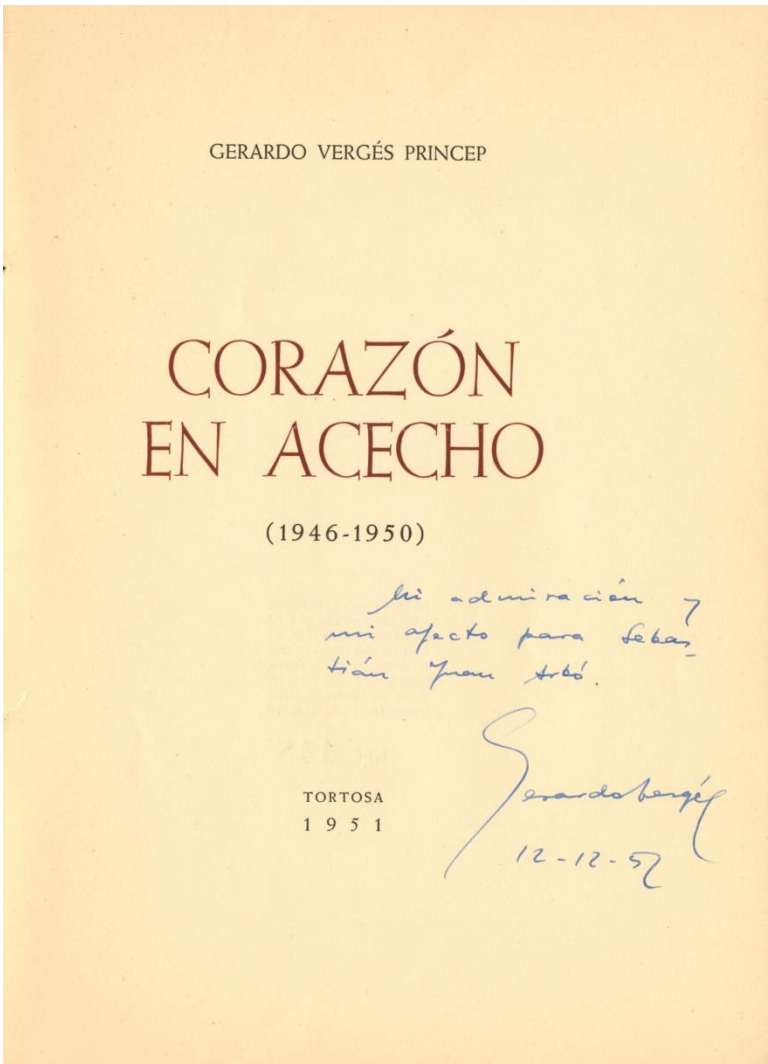
Autor		
TEIXIDOR, Joan		
Títol		
<i>Joc Partit</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1935	Nagsa	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A S. Juan Arbó mostra d'admiració i d'amistat (Signatura) 4-V-35		
		

Autor		
TEIXIDOR, Joan		
Títol		
<i>Camí dels dies</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1948	Editorial Àncora	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, per la poesia de les seves terres i dels seus personatges. Amb l'afecte de sempre		
(Signatura)		
4 oct. 48.		
		

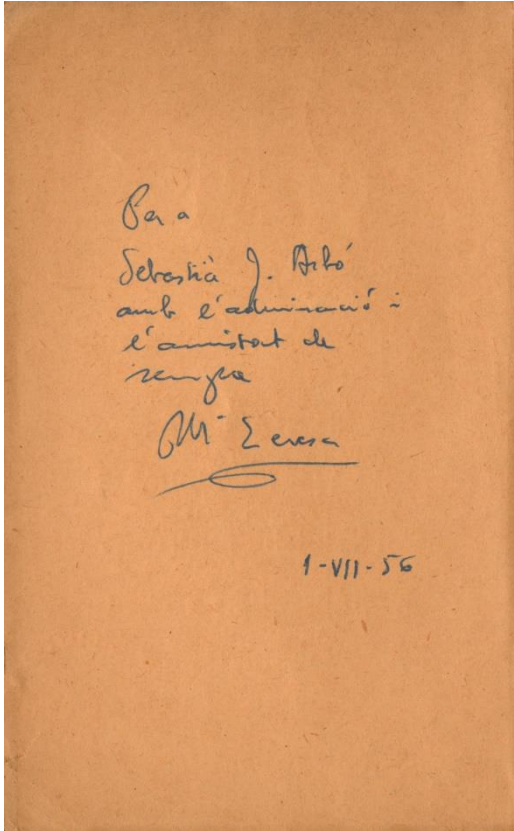
Autor		
TEIXIDOR, Joan		
Títol		
<i>El príncep</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1954	Óssa menor	Barcelona
Edició		
La primera edició d'aquest llibre de poemes de Joan Teixidor <i>El príncep</i> amb pròleg de Salvador Espriu consta de 25 exemplars estampats sobre paper de fil, numerats, 1 a 25. L'edició corrent ha estat tirada a 360 exemplars, sense numerar.		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó, en record d'un temps i amb la vella amistat de		
(Signatura)		
Maig 54		
		

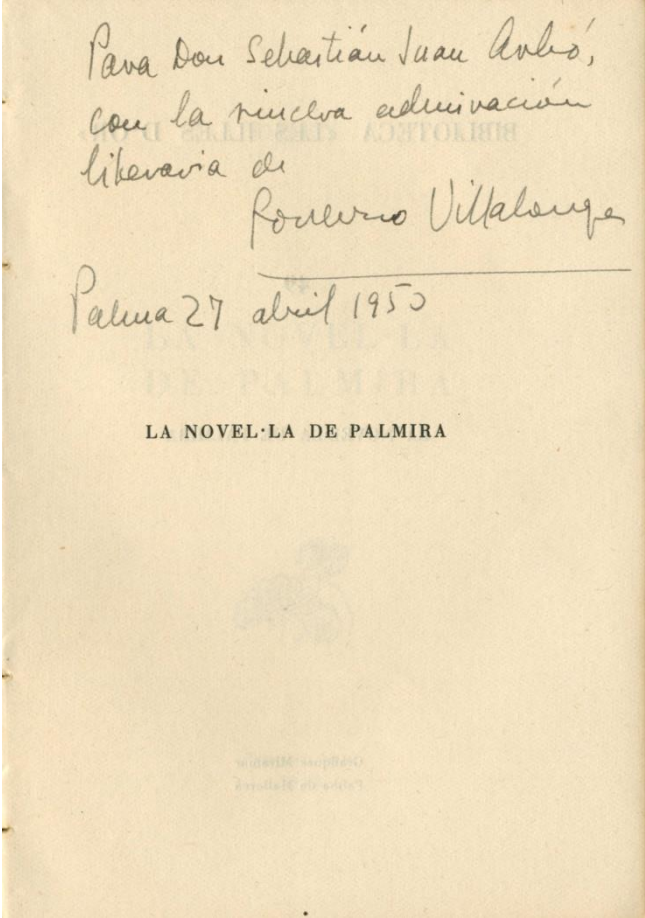
Autor		
TEIXIDOR, Joan		
Títol		
<i>Entre les lletres i les arts</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1965	Joaquim Horta, Editor	Barcelona
Edició		
JUSTIFICACIÓ DE TIRATGE		
L'edició d'aquest recull de comentaris crítics de Joan Teixidor, "Entre les Lletres i les Arts", consta de 500 exemplars impresos sobre paper offset, 50 sobre fil Guarro, numerats de 1 a L i signats per l'autor, i 5 designats de A a E, fora de venda.		
Dedicatòria		
A Sebastià Juan Arbó amb una forta abraçada		
(Signatura)		
Abril 57		

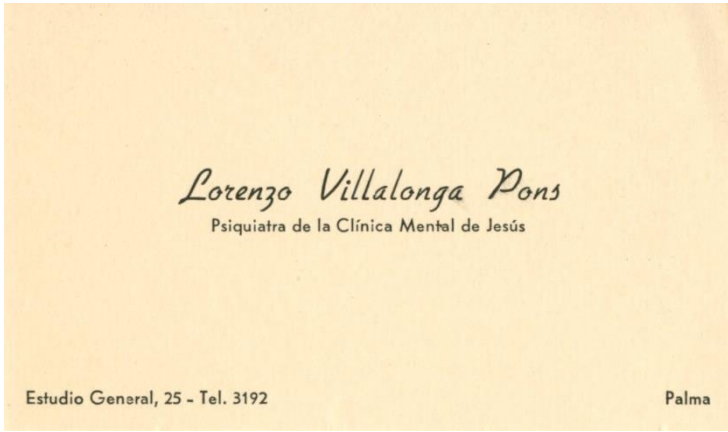
Autor		
VERGÉS, José María		
Títol		
<i>Caminos del alma</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1950	Edició a càrrec de l'autor	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
<p>A l'admirat Sebastià Juan Arbó, amb l'orgull legítim per què és nat a les nostres terres de l'Ebre, tan estimades, tan suggestives, mai oblidades i que li han servit per a escriure la millor de les seves novel·les, molt sincerament,</p> <p>(Signatura)</p>		
		

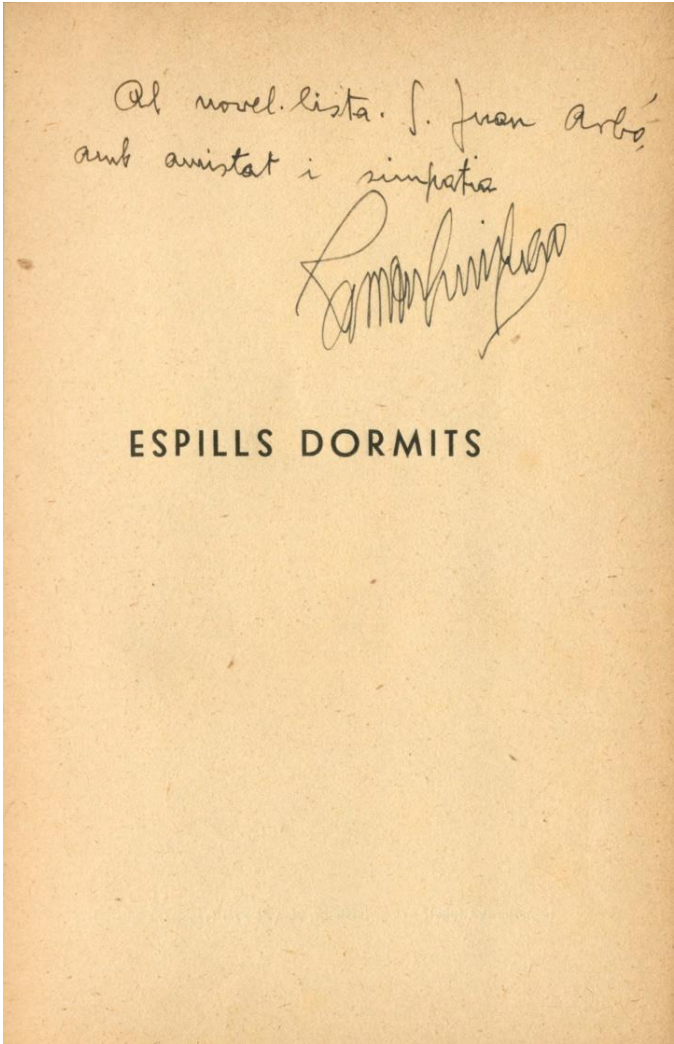
Autor		
VERGÉS PRÍncep, Gerardo		
Títol		
<i>Corazón en acecho</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1951	Edició a càrrec de l'autor	Tortosa
Edició		
De este libro de Gerardo Vergés, con dibujos de Guillermo Fresquet, se han tirado 12 ejemplares en papel hilo "GVARRO", numerados del I al XII, y 150 en papel Offset, numerados del 1 al 150 N° 148		
Dedicatòria		
<p>Mi admiración y mi afecto para Sebastián Juan Arbó</p> <p>(Signatura)</p> <p>12-12-51</p>		
		

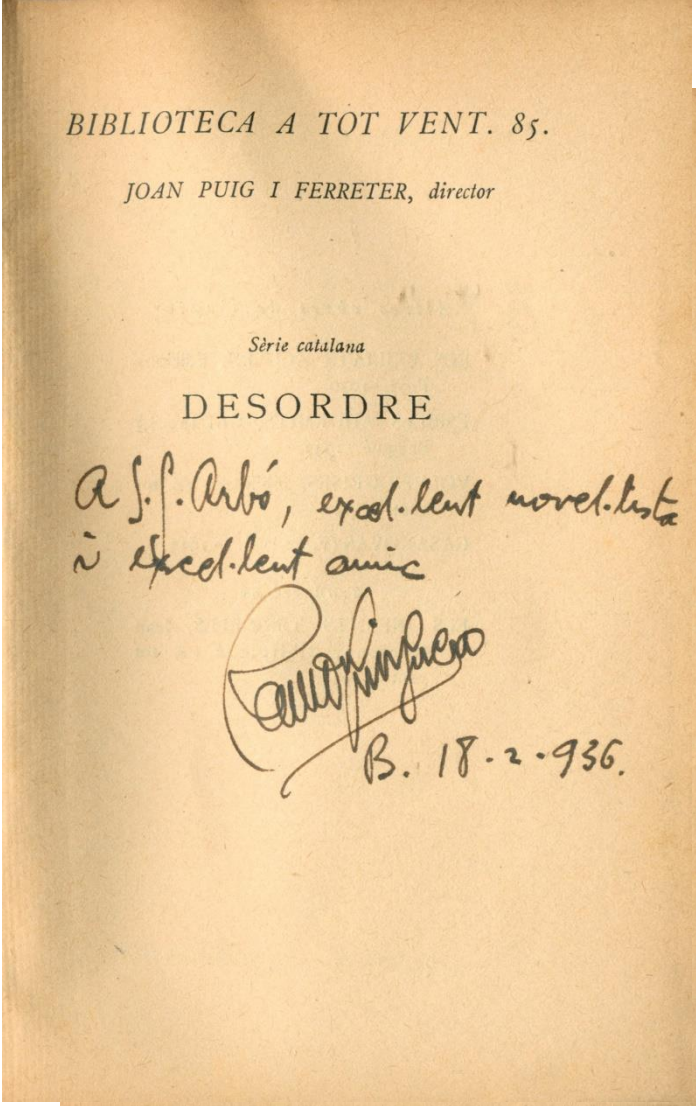
Documents adjunts
Tipus de document
Targeta
Transcripció del missatge
Sr Arbó Mi distinguido amigo. Siento no haber podido verle. Mañana me voy a Tortosa. Prometo hacerle una visita a mi regreso. Suyo affmo. Amigo <u>GERARDO VERGÉS PRÍNCEP</u>

Autor		
VERNET, Maria Teresa (Dedicatòria d'aquesta autora) TESIS, Rafael GRAU, Roser JORDÀ, Lluís FALCÓN, Màrius		
Títol		
Nit d'argent Un viatge a cuba Cementiri de muntanya El rapte de la rosa El mirall		
Any	Editorial	Ciutat
1956	Editorial Arimany S.A.	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
Per a Sebastià J. Arbó amb l'admiració i l'amistat de sempre (Signatura) 1-VII-56		
		

Autor		
VILLALONGA, Llorenç		
Títol		
<i>La novel·la de Palmira</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1952	Editorial Moll	Palma de Mallorca
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
Para Don Sebastián Juan Arbó, con la sincera admiración literaria de (Signatura) Palma 27 abril 1953		
		

Documents adjunts
Tipus document
Targeta
Transcripció missatge

Autor		
XURIGUERA, Ramon		
Títol		
<i>Espills dormits</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1932	Col·lecció Balagué	Barcelona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
Al novel·lista S. Juan Arbó, amb amistat i simpatia (Signatura)		
		

Autor		
XURIGUERA, Ramon		
Títol		
<i>Desordre</i>		
Any	Editorial	Ciutat
1936	Edicions Proa	Badalona
Edició		
Primera edició		
Dedicatòria		
A S. J. Arbó, excel·lent novel·lista i excel·lent amic (Signatura) B. 18-2-1936		
		

14. ANNEX 2

Aquest annex recull la transcripció escrita parcial de l'epistolari de Sebastià Juan Arbó que es conserva repartit entre l'Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita, en el seu gruix, i l'Arxiu Comarcal del Montsià, en menor proporció. La tria de remitents obeeix el criteri de selecció descrit prèviament a l'apartat "Metodologia de recerca". L'ordre en què aquests apareixen és alfabètic, segons el seu cognom; cadascun forma un apartat independent. L'ordre dels documents de cada apartat és cronològic; aquells en què no hi consti la data se situen al final de l'apartat.

La transcripció dels documents és literal; les possibles errades tipogràfiques, ortogràfiques o de qualsevol altre tipus que puguin contenir apareixen a consciència, amb la voluntat de mantenir la fidelitat amb el text original i preservar-lo d'interpretacions subjectives o correccions que puguin malmetre'l; per identificar aquestes errades, s'empra l'adverbi llatí "sic" (així) entre claudàtors. Els documents poden anar encapçalats d'una breu descripció orientativa en català, per bé que algunes cartes estan escrites en castellà. Per facilitar-ne la lectura s'ometen, en alguns casos, entrades o encapçalaments que no aporten significat.

IGNASI AGUSTÍ

Carta mecanoscrita 1

Barcelona, 12 de Mayo de 1939.

Año de la Victoria

Mi distinguido compañero:

En el amplio anhelo de Servicio y sacrificio que nos hemos impuesto, enfrentados con la idea y con el destino gloriosos de nuestra Patria, una de las cosas más esenciales, quizá, era la de poder concertar y resumir en una publicación, toda ella impregnada de espíritu entusiasta y de vigorosa superación las ambiciones mejores y las más aquilatadas necesidades intelectuales y morales del momento.

Nos hallamos con el noble y feliz precedente de unas hojas periodísticas aparecidas a los cuatro vientos, dramáticos y sagrados, de los tiempos difíciles, durante los cuales aparecieron aquel centenar de números que constituyen la primera serie de "DESTINO", repartidos, aproximadamente, la mitad entre los suscriptores (en su mayoría refugiados en la España Nacional procedentes de la región catalana) y la otra mitad gratuitamente en los frentes de batalla, a los voluntarios soldados catalanes encuadrados en las milicias y el Ejército de Franco.

Vamos, ahora, a continuar y ampliar aquel portavoz de nuestros mejores fervores y de nuestras más escogidas inquietudes.

La reaparición de "DESTINO", en este tiempo, ya consolidada la Victoria, no significa la aparición de un semanario de orden comercial sino la de un gran propulsor en esta unidad cristalizada; y sobre todo la de un intermediario de lo que Cataluña, en este sentido nuevo y antiguo, tiene por decir -obstruida hasta hoy la voz entre la voragine [sic] de clamores- dentro de la unidad del destino español y para su afianzamiento.

La colaboración a "DESTINO", será pues, una colaboración celosamente escogida; las páginas de "DESTINO" no se nutrirán con el aluvión del pensamiento e ideologías personales sino que aspiran a ser llevadas a cabo por una minoría decidida y entusiasta.

Hemos pensado en el nombre de Vd. para formar parte de esta minoría intelectual y pasional que deba llevar a cabo la tarea que nos proponemos desarrollar con una especie de juramentación de fe. Y le agradeceríamos en este sentido una contestación urgente acompañada del primero de sus trabajos. La Administración de "DESTINO" cuidará de que los trabajos sean retribuidos en una escala adecuada a la ambición política que informará el semanario. En esquila aparte nos permitimos darle cuenta de la compensación de orden económico a que se adecuará el trabajo que Vd. nos remita.

Aprovechamos este motivo de fraternal y alta sollicitación para ofrecerle el testimonio de nuestra consideración y afecto y les saludamos brazo en alto, para la Unidad, la Grandeza y la Libertad de la Patria.

! [sic] ARRIBA ESPAÑA !

(Signatura)

Firma: Ignacio Agustí

-Director-

La compensación de orden económico a que nos referimos en la carta que acompaña, es de Ptas.- 100,- por artículo.

Por motivos de compaginación y de estricta ordenación ordenación [sic] tipográfica, nos permitiríamos rogarle encarecidamente que sus trabajos girasen siempre alrededor de 2.000 a 2.500 palabras.

Le agradeceríamos también muchísimo que se sirviera enviarnos, siempre que le fuera cómodo y posible, junto con el texto, algunos documentos –fotografías, dibujos, retratos, reproducciones de obras de arte,– que pudieran servir para su ilustración o que nos indicara por lo menos, el libro, revista o archivo que nos lo pudieran proporcionar. Todo el material gráfico que nos remitiera le sería abonado, como es natural, en cuenta aparte.

Carta mecanoscrita 2

Barcelona, 24-4-1941.

Ateneo Barcelonés

Querido amigo:

Tengo el gusto de invitarte encarecidamente a la sesión que, para mayor realce de la “Fiesta del Libro” y como clausura de la misma, se celebrará, organizada por “Destino”, el próximo día 29 a las seis de la tarde en los locales de la “Casa del libro” de esta ciudad, Rda. San Pedro, 3.

Nos ha movido la organización de la citada sesión el buen éxito que obtuvo con igual ocasión la organizada por nosotros y en idénticas circunstancias, el pasado año. Así pues aspiramos a que el contacto que en la misma se estableció entre autores y lectores, sea este año repetido y hasta ampliado; y a establecer con ella, en años sucesivos, nuestra aportación tradicional para el buen éxito del Libro Español.

En líneas generales, esta sesión consistirá en la reunión, en los altos de la citada casa, de los escritores de más relieve con residencia o de paso actualmente en nuestra ciudad.

Será instalado al propio tiempo por la Emisora de Radio Nacional en Barcelona un micrófono para que dicha sesión pueda ser radiada al público; el cual podrá solicitar de los autores la firma de las obras respectivas que se hallen en aquel momento a la venta.

Así, pues, más que el usual y protocolario acto de la venta de libros por los propios autores en las librerías, nuestra invitación es concretamente para que tu [sic] puedas compartir en tal día con los demás escritores un rato de charla y compañía, aprovechando la reunión establecida para un discreto contacto con el público y para la celebración de una emisión radiofónica seg lo más arriba apuntado.

Esperando el placer de contarte entre nosotros en dicha ocasión, me es grato repetirme affmo. Amigo,

(Signatura)

Rda. San Pedro, 7.-

Carta manuscrita 1

Sitges 20. IV. XLV

Estimat Tiano,

Moltes gràcies pel "Cervantes" que m'acaba de donar l'amic Goicoechea. Es una edició extraordinària. El començaré a llegir aquest vespre mateix. Tot seguit te'n faré una gran cosa -gran per l'extensió- a Destino. Et desitjo i auguro l'èxit que mereixes i no dubtis que el tindràs.

Quan baixi a Barcelona i si no tinc imprevistos, desitjo veure't i passaré pel Regat per veure si hi ets. Compto passar per Barcelona el pròxim 23, dia del Llibre. Probablement ens veure'm [sic]. I si no [sic], la tarda del dia de la firma a de la firma a Casa del Libro, dissabte següent.

Amb la meva enhorabona reb [sic] el cordial afecte del teu amic

(Signatura)

Carta manuscrita 2

21 septembre [sic] 59.

Estimat Tiano

Pensava poder anar San Carles abans d'aquest viatge a Bilbao, que es [sic] el tercer que faig aquest estiu. Pero [sic] la molta feina que vaig tenir a Barcelona m'ho va impedir. Les coses van marxant be [sic] pero [sic] m'han lligat molt al despatx, de manera que encara es [sic] l'hora que he de passar un dia sencer a Sitges excepte els diumenges.

Si hi ha temps de que abans de fi de mes pugui anar-hi ho faria. Pero [sic] em temo que tu ja deus estar acabant les teves vacances. El que faríem en aquest cas es [sic] –si tu tens temps– anar a San Carlos sols, un parell o tres de dies del mes d'Octubre [sic].

Estic treballant per lligar totalment l'impremta a Argos, cosa que permetria llançar les edicions a un ritme molt més rapid [sic]. Per això he tingut tanta feina.

El plan [sic] per al teu llibre segueix essent el mateix. O sigui, que pugui sortir per la festa del llibre.

¿Com te [sic] trobes? ¿T'han provat bé les vacances? Lara està impacient per que [sic] comencem a llegir i jo per la meva banda començaré a fer-ho demà passat, al arribar [sic] a Barcelona.

Molts records a tots els teus. Digue'm [sic] fins a quan [sic] seràs a San Carlos.

Una forta abraçada

(Sigantura)

Telegrama 1

–+ RECIBIDO TU CARTA AYER DOMINGO SENTIMOS NO PODER IR SAN CARLOS AHORA

ABRAZOS –+ IGNACIO

Targeta de felicitació nadalenca 1

Ignacio Agustí

Catalina Ballester de Agustí

Les desean felices navidades y un prospero año nuevo

Barcelona Diciembre MCMLXI

Targeta de felicitació nadalenca 2

Felices Navidades y Próspero Año Nuevo

Ignacio Agustí

Catalina Ballester de Agustí

Barcelona – Diciembre 1962

Carta mecanoscrita 2

Barcelona, 23 febrero 1963

Querido amigo:

Razones totalmente imprevistas me obligan a trasladarme a Madrid justamente esta noche, por indicación del Director General de Prensa. Ello me impide totalmente participar en las deliberaciones y votaciones del Premio "ARIZA" que se concede esta noche. Te ruego que me excuses y manifiestes a los organizadores mi pesadumbre por este contratiempo. Y al propio tiempo te suplico me sustituyas en las votaciones y asumas el voto que me corresponde, puesto que me consta a través de las conversaciones que he mantenido contigo durante estos días mi punto de vista sobre las obras coincide totalmente con el tuyo.

Recibe con mi gratitud un cordial apretón de manos,

(Signatura)

Ignacio Agustí

Targeta de felicitació nadalenca sense data 1

Feliz Navidad y venturoso Año Nuevo

Una abraçada

(Signatura)

Ignacio Agustí Peypoch

Catalina Ballester de Agustí e hijos

CONCHA ALÓS

Targeta manuscrita 1

Barcelona 17 de setiembre 1964

Estimado amigo: No sé cómo pedirle disculpas. Créame que me costó mucho mentirle. Pero me había prometido a *mí* misma que nadie tenía que saber que me presentaba al "Planeta". Le pido mil perdones. Recibe mi afectuosa admiración.

(Signatura)

Targeta de felicitació nadalenca 1

Sr Arbó: Con mi más ferviente enhorabuena por el "M. De Unamuno" que tan merecidamente le ha sido otorgado, reciba mis felicitaciones para Vd. Y los suyos en estas fechas tan señaladas.

Respetuosamente

(Signatura)

1964

Targeta manuscrita sense data 1

Me alegré mucho ese nuevo triunfo de su nueva obra. Tengo muchas ganas de charlar con V. [sic] Afectuosamente

(Signatura)

Nota manuscrita sense data 1

Sr Arbó:

Me hubiese gustado charlar un ratito con V. Otro día será. Tengo su libro "Tino Costa" para que me lo dedique. Me ha entusiasmado.

Cordialmente.

(Signatura)

MANUEL ALVAR**Carta manuscrita 1**

15. IV. 58

Querido amigo:

Mil gracias por tu carta. Usaré los datos que, tan amablemente, me confías.

El libro hace tiempo que debería estar acabado, pero siempre se queda a falta de algo. Creo que ahora le doy el achuchón definitivo. Me lo han pedido para la Edit. Guadarrama y quisiera dejarlo listo antes del verano. Creo que estoy metido en un atolladero del que difícil salir sin salpicaduras. ¿Qué hacer? Lo único que me conforta es que digo las cosas como las veo. Y ya es un buen consuelo. Porque ver los resultados que se ven, las críticas que se hacen y los monumentos que se levantan es algo que hace llorar. A veces pienso que debo ser muy injusto, que la razón está de la masa avarienta, que los premios son merecidos, la literatura nuestra óptima y demás tópicos archisabidos. Pero no. Mi testarudez no se conforma. Y no puede cerrar los ojos a tanto novelista que no se molesta en abrir una gramática o en manejar un diccionario. Y digo esto porque es lo elemental... ¡Pienso ahora en las obras acabadas! En fin no puedo jurar que Delibes, Gironella, Ana Mª Matute o La mujer nueva haya aportado nada a nuestro arte. Lo siento. Pero voy a ser la única voz disidente. (La única no, porque en ¡Oviedo! Publican un "Pliego Crítico" que no suele andar con remilgos).

En cuanto a tus obras -ya ves como acepto tu ofrecimiento- te voy a decir cuáles tengo:

Cervantes, Caminos de noche, y Tierra del Ebro en la edición Janés

Tino Costa en la Destino

Martín de Caretas en Plaza

Mª Molinari en la 1ª edic. (la he prestado).

Sobre las piedras grises en Destino

Creo que esto es todo.

¿El Martín de Caretas está situado en torno a Zaragoza (¿Casetas?) o es mera figuración mía?

La primera cosa tuya que leí fue el Tino y me impresionó mucho. Después el Cervantes (lo regalé días más tarde a un catedrático de lit^a que, cumpliendo con su deber, no sabía quién era su protagonista). Sin embargo, mi primer contacto contigo tuvo bastante gracia. Sería el año 39, 40, 41. Iba al Instituto y recuerdo que en una librería de Zaragoza -paseo adelante bajo los porches- estaban tus Caminos de noche. Era una edición

-Miracle, ¿es posible?-, la recuerdo con unas sobrecubiertas azul plomo y arriba un grabado negro. Yo creía que era un tratado de ascética. Porque -sí, estoy seguro- la cabecera rezaba. S. Juan Arbó. Y claro, para mí, 4º, 5º de bachillerato, eras San Juan Arbó.

Otra vez, mi honda gratitud.

Un abrazo de tu amigo,

(Signatura)

Carta manuscrita 2

Granada. 19.V.58.

Querido amigo:

¿Por qué has sido tan generoso? Me abruma la esplendidez del envío. ¿Cómo puedo corresponderte? Gracias y mil gracias por el hermosísimo conjunto. Yo -pobres monedillas- me permito mandarte tres cosuchas mías: las otras, las de lingüística, no son recomendables. Acéptalas -no como pago- en su parvedad como amistosísimo tributo. Disculpa que haya tardado en agradecerte el envío. Estaba en Madrid cuando llegó y aún hube de retrasar la vuelta: me mordió el perro de Menéndez Pidal y estuve cinco días preocupado con mi mano derecha. Ahora, creo, que todo pasó.

¿No puedo servirte en algo? ¡Cuánto me alegraría poder corresponder a tu largueza!

Otra vez mi honda gratitud.

Tuyo,

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 1

Mi querido amigo.

Gracias de todo corazón por La Masia. Elena -mi mujer- ha ido a buscar el paquete a correos [sic] y ¡cómo pensar que traería esa joya! Hay cola en casa para leerte. Desde aquel día en que, casi estudiantes, descubrimos aquella novela increíble que es "Tino Costa".

La devolución desde Goya es una estupidez catedral. Reclamé y las cosas están en orden. Allí viven dos hijos míos. Nosotros estamos en la Residencia de (algo).

Espero otras cosas tuyas. Te prometo enviarte las mías que sean potables y mantenerte mi fiel devoción.

Gracias por este regalo que llega en días en los que parecen novelistas todas las flores de la primavera.

Un gran abrazo de tu

(Signatura)

ANDREU-AVEL·LÍ ARTÍS TOMÀS (SEMPRONIO)**Carta mecanoscrita 1**

23 Abril 63

Estimat Arbó:

Moltes gràcies pel Baroja, que m'ha fet gran il·lusió i que no esperaré llegir, ni molt menys!, a la vora del foc, vell i xaruc, sinó en plena i actual juvenesa...

Tinc idea de que el diari madrileny que va publicar el molt elogiós comentari era "Pueblo". Les dates havien d'ésser 11, 12, 13 o 14 de març, doncs el vaig llegir trobant-me a Madrid.

Altra cosa, "Telex" farà un suplement semanal [sic] de literatura catalana, en el qual voldria publicar, dels primers, un conte, narració, capítol de novel·la (que pugui anar isolat) a quelcom equivalent teu. El tens? Pots preparar-lo?

Una abraçada.

(Signatura)

Carta mecanoscrita 2

1 setembre 1966

Estimat Arbó:

Moltes gràcies per la teva carta. Aprecio que l'hagis fet tan llarga, doncs a tu et passa el que a mi: els professionals estem tan tips d'escriure, que no hi ha manera de que ens dediquem a la correspondència privada.

Et felicito que hagis passat a millor vida (econòmicament, s'entén) i em faig càrrec que et preocupi la remuneració pels teus contes, que naturalment m'interessen molt. Jo crec que tractant-se de tu, convenceríem a l'administració per que et pagués 2.500. Va?

Dius que em vindràs a veure? Quan? Per què no m'envies ja directament una narració del Delta?

He parlat de tu a Sentís. A l'Ignasi, no l'he vist. Viu retirat.

Records a l'esposa. I una abraçada!

(Signatura)

Carta mecanoscrita 3

Barcelona, 5 d'octubre del 1966

Sr. Joan Sebastià Arbó [sic]

Estimat amic:

Magnífica la narració del Delta! Ara bé, fes el favor de telefonar-me per a parlar de la forma de publicació.

Una abraçada,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 4

Barcelona, 28 de juliol de 1967

San Carlos de la Ràpita

Estimat Arbó:

M'ha fet molt content la teva carta. Si no ens veiem, almenys que ens escriguem de tant en tant. Quan vaig publicar el "Senyor Vargués" és que m'agradava. D'altra manera te l'hauria tornat.

Diré a l'administració que et giri els diners a Sant Carles, com demanes.

Us agraiem a la teva dona i a tu el vostre interès i no defugim de venir-vos a veure.

Una abraçada,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 5

Barcelona, 27 d'octubre de 1967

Estimat Arbó

Naturalment que pot interessar-nos el capítol de la teva novel·la. Tanmateix convé veure'l, per si pot anar realment isolat. Envia'l.

Una abraçada,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 6

Barcelona, primer d'any 1968.

Estimat Arbó:

Moltes gràcies pel bon paper que m'atribueixes en el teu article sobre la ciutat nadalenca. Jo també he pensat més d'una vegada en aquella troballa nostra a la plaça de la Universitat. Fidel a la veritat, però, t'he de dir també que fou un moment excepcional, puix molts altres Nadals he recorregut els carrers il·luminats i no he pogut reviure l'escena aquella que tu refereixes ara amb tant de "garbo". I és que aquella hora i aquella nit, per davant del "Aguila", passava la comitiva dels Reis. Des de l'"Aguila" deixaren caure una pluja de globus, i aquests, la comitiva dels Reis, les façanes il·luminades, la gent, tot plegat va compondre una estampa que, de trobar-se allí un bon fotògraf d'aquests que "fan" color, hauria obtingut un inigualable i entusiasmador cartell anunciador de les festes d'hivern barcelonines.

Però, repeteixo que fou excepcional, que tu i jo tinguérem molta sort. Aquests darrers anys, més d'una vegada he passejat de nit pels carrers adornats i la repetició anual dels llums, llur migradesa, la falta de novetat i de fantasia en la decoració, m'ha encomanat una certa tristesa enlloc d'alegrar-me.

Sóc home que no envia "christmas". Celebro que el teu magnífic article (magnífic per ésser teu, no perquè hi surti jo) em doni ocasió de felicitar-te les festes, a tu i als teus, i desitjar-vos un bon any 68.

Una abraçada!

(Signatura)

Carta mecanoscrita 7

1 setembre 1973

Estimat Arbó:

Moltes gràcies pels vostres records. No cal dir com us desitgem el millor dels estius, que ha estat bastant dur. Ara la cosa canvia.

No em moc tan com sembla i com els meus escrits semblen afirmar. Passa que no tinc vida privada, i no em queda altre remei que contar tot allò que faig.

Ara per ara, no ens hem mogut de Barcelona. Jo he començat les vacances al diari, però la TV em reté a la ciutat. Posat a no fer vacances, no he interromput la col·laboració a "Destino". Morirem "con las botes puestas", com diuen els novel·listes de l'Oest. Sóc un ruc, i el mal és que ho sé.

Per la teva dona i per a tu, la meva i jo una gran abraçada.

(Signatura)

Carta mecanoscrita 8

20 juny 74

Estimat Arbó:

Solució d'un petit enigma literari? El "primer qui va prendre per missatger lo llamp" de l'Oda de Verdaguer podria ser el poeta Joaquim Maria Bertrina, de Reus, mort als trenta anys (1880), que era un autodidacta enormement preocupat per la ciència. Una reflexió seva, que consta en una selecció que li va fer, una vegada mort, el seu íntim amic Joan Sardà [sic], diu: "No comprendo por qué se ha sacado tan poco provecho de las corrientes teúrgicas, es indudable que el micrófono funciona bien, utilizándolo sin necesidad de pilas, y hasta creo que propagándose la electricidad en ondas concéntricas podrían suprimirse por completo los conductores metálicos. Lo he ensayado en pequeña escala, con resultados relativamente satisfactorios. La alterabilidad eléctrica del azufre y de su similar el selenio me parece que darían excelentes resultados, si se tratase de utilizarla en las comunicaciones aéreas."

Els primers experiments reeixits de Marconi són de l'any 90 i pico. Bartrina seria realment un precursor, un profeta. La única cosa que no lliga és "el fill de tes entranyes" referit a Barcelona- Bartrina era de Reus... Encara que va viure i va morir (i és de preveure que allí feus els experiments) al carrer dels Tallers.

Vale?, com se sol dir ara.

Una abraçada!

(Signatura)

Carta manuscrita 1

1r juliol 77

Estimat Arbó:

El suposo enterat de l'amnistia pels funcionaris de la Generalitat i que hi ha temps per a presentar instància fins el dia 7 de setembre.

Com va l'estiu? Aquest estiu una mica boig...

Una abraçada per a la teva dona i per a tu. I la meva dona i meva, una abraçada.

(Signatura)

Carta mecanoscrita 9

22 agost 1977

Estimat Arbó:

Moltes gràcies per l'extensa carta enviada amb segell d'urgència. Encara que aquesta s'ha espatllat per culpa meva, doncs l'he trobada avui, en tornar d'una etapa a Sitges. On, per cert, amb en Ricard Salvat hem parlat de tu, en dir-me ell que la meva persona havia estat evocada (suposo que bé) en una conversa que havíeu tingut aquí, a Sant Carles...

Havia de suposar, és clar, que estaves "al tanto" en l'assumpte de l'amnistia als funcionaris de la Generalitat. Ha ocorregut quelcom imprevist per mi durant tots aquests anys darrers: que en llegir l'Ordre de Governació, vaig pensar, de cop i volta, que jo m'hi podria creure també inclòs com a funcionari que vaig ésser del Parlament. Vaig cercar (i trobar) els antecedents, el nomenament al Butlletí Oficial de la Generalitat i altres coses i vaig cuitar a fer i a lliurar la instància. Ja veurem què passarà. Espero que ho resolguin favorablement i que em readmetin i em jubilin... si no se'ls acut restablir la Generalitat amb totes les seves institucions abans de la readmissió meva i m'he de presentar a treballar al Diari de Sessions del Parlament de Catalunya del qual era redactor en cap. Ja seria el "colmo" de les coses imprevistes. Però, els dies actuals estan tan plens de coses imprevistes, que res em pot sorprendre.

Celebro que la Teresa s'hagi recuperat i us desitjo el millor dels estius, que meteorològicament és un estiu pèssim, encara que a mi no em preocupa gaire, al revés, casi ho celebro, puix que faig unes vacances del tot trencades, entre Barcelona i Sitges. A aquesta darrera, a primers de juliol, hi vaig celebrar una exposició de pintures, amb molts temes locals. Ara en volia fer una altra a Reus, però he desistit, malgrat tenir la data compromesa. Seria, potser, professionalitzar-me massa, sense tenir-ne necessitat. Crec que s'imposa un compàs d'espera i de meditació, pensant en una altra exposició a Barcelona la primavera vinent. I m'agradaria que aquesta exposició coincidís amb la publicació d'un llibre, que fa temps tinc pensat i gairebé preparat, sobre artistes i coses d'artistes. Podria titular-se quelcom com "Artistes, amics" o per l'estil. Però, era qüestió d'escriure'l durant aquestes vacances, i ja començo a dubtar-ne, doncs els dies passen, i coquetejo entre la pintura i la literatura... En fi, ja veurem.

El que dius de "La Vanguardia" no em sorprèn. És allò de la casa dels misteris. Ara, l'empresa Godó es vol desprendre del "Tele/exprés", tips de perdre diners i de tenir problemes amb la Redacció. Ha estat amb tractes amb l'empresa de "Interviu", aquest setmanari polític-eròtic que s'ho menja tot. Crec que tira set cents mil exemplars, xifra rècord a tot Espanya. Però, també es diu que els tractes van fracassar i que ara han sortit altres candidats a la compra. I que si ningú el vol, l'empresa el tancarà (el diari) indemnitzant naturalment els empleats. Tot això em troba a mi, naturalment, tot pensant en la meva possible jubilació, no per falta de ganes de treballar ni d'energies, sinó més aviat per cansanci [sic] moral, un cansanci [sic] que tenim dret a tenir tots els que fa seixanta o setanta anys que ens arrosseguem per aquest caòtic país. Caòtic i fèrtil en quant

a [sic] l'esplèndida collita de ximplers. Penso que és el país del món que més en compta per metre quadrat. I molts, molts, són amics nostres.

Crec que a "La Vanguardia" ara hi té vara alta, com a sotsdirector, l'Ibañez Escofet. Per què no li poses una carta personal? Em consta que t'admira i que li ets simpàtic. Probablement el director es veu ofegat per la política i per les preocupacions pròpies del seu càrrec, que està pel damunt de la programació de col·laboracions, excepte aquelles que són forçades o bé indispensables per la política del periòdic.

Celebro que m'haguéssiu vist a la tele. Fou una intervenció esporàdica (i gratuïta) a requeriment d'un dels seus presentadors en nòmina. Jo fa temps que no hi faig res, des que van traslladar els estudis a Esplugues i per un no res hi havia de perdre un grapat d'hores. Després, no anant personalment motoritzat, anar a Esplugues era per a mi un problema. La gent de la Televisió és molt simpàtica, molt bromista, molt agradable, molt jove, però molt poc seriosa en quant a [sic] programa i horaris de treball. Com el país sencer, de dalt a baix. Si l'austeritat i el treball ens ha de redreçar econòmicament, veig molt negre el futur d'Espanya.

Bé, ignoro si perllongareu molt les vacances. Probablement, durant tot el setembre, no?, romandreu a Sant Carles. Celebro que personalment et trobis fort com un roure, disposat a fer honor a la Medalla de l'Esport que tan merescudament ostentes. Imposada per l'actual ambaixador a Moscou... Qui ho havia de dir!

Però, celebraré (i la meva dona, amb mi) encara més que la Teresa tregui un saludable profit d'aquesta estiuença estada a Sant Carles. I jo demano a Déu (encara que els teòlegs radicals diguin que és mort) ànim, fortalesa i optimisme per a seguir amb les meves juvenívoles il·lusions i per a readaptar-me a la democràcia. Com si fos en Sentís.

Una abraçada ben forta, a la dona i a tu. Cordialment,

(Signatura)

Carta manuscrita 2

24 agost 77

Arbó:

Convent de religioses carmelites descalces, sota l'advocació de la Puríssima Concepció de Ntra. Senyora i Santa Teresa de Jesús. Poc sembla recordat que el nom popular del Convent era aquest darrer, Sta. Teresa. Segur. Hi havia l'església del convent, amb porta al carrer dit de la Mare de Déu, desaparegut en obrir la Plaza de de la Villa de Madrid.

Espero que hagi trobat la meva llarga carta d'ahir, contestant a la teva, que vaig trobar-me retornat de Sitges. A la dona i a tu, una abraçada.

(Signatura)

Carta mecanoscrita 10

4 agost 78.

Estimat Arbó:

Què feu? Com us prova l'estiu? Estiu que, fet i fet, resulta climatològicament molt benigne. Malgrat que faig vacances aquest mes d'agost, per ara no m'he mogut de Barcelona. Ens agafa una espècie de mandra i a mi, particularment, de desgana. La veritat, jo ja no sé com m'agradaria passar l'estiu. No pas descansar, doncs per ara, gràcies a Déu i que duri, no estic cansat, físicament cansat, s'entén. Fastiguejat per l'ambient i per la situació, tant com vulguis. L'estiu augmenta la brutícia que domina tot Barcelona, la gent mal vestida i bruta, el carrer ple de barraques de gelats i de cacauets, tot agafa un aire sinistre, de descomposició, els gamberros imperen... Què tindrà que veure tot això amb al democràcia? I el mal consisteix en que si busqués, per les vacances, un refugi al camp, una residència paradisiàca, "huis del mundanal ruido", m'hi fotria de fàstic, no hi aguantaria més de vint-i-quatre hores... Tinc una tendència a la frivolitat, estic adulterat pel treball, imagino les vacances ideals com un moviment continu.

En fi, consolem-nos. Consolem-nos llegint l'estupend article que has publicat sobre l'amistat, i alegrem-nos, m'alegro de que te l'hagi suggerit el meu modest llibre. Modest, naturalment, de dimensions. Pel que fa al contingut, segurament superior a molts llibres dels quals parlen tant i tant els savis. Els savis catalanescs. En fi, repeteixo, però ara no és qüestió de fer-me l'autoelogi [sic], sinó d'agrair als amics que com tu practiquen la generositat pel boc gros. Gràcies, una vegada més, estimat Arbó.

Pel que fa a la situació, d'un temps ençà no he llegit res tan just com l'article de Porcel que t'acompanyo! Qui ho havia de dir! Tu ja saps que, políticament, a en Porcel no el tinc per cap autoritat. És un esnob i pretén fer creure que és un anarquista. Anarquista elitista, de quota. Però el dia que va escriure aquest article estava realment inspirat. Segurament el llegiràs amb gust, i jo crec que és l'Evangeli. La raó, a un moro, com s'acostumava a dir abans, quan la gent acudia a les dites populars, i no com ara, que parla la televisió. Vale!

La vida periodística molt morta. No passa res de nou i si passa, ja res impressiona a ningú. N'hem vist tantes i en veurem tantes, que estem ja curats d'espants! I a mi em falta l'humor per a comentar-la. L'única ventatja [sic] de les meves vacances és que descanso un temps de l'obsessió de buscar diàriament un tema, quan no n'he de buscar dos o tres...

A la dona i a tu, una bona abraçada de part nostra! Que segueixi el bon estiu que us desitgem.

(Signatura)

Carta mecanoscrita 11

11 setembre 1978

Estimat Arbó:

El mateix dia en que vaig rebre la teva carta vaig passar per la Catalònia a firmar el llibre per a la senyora Caire. Espero que en això seran eficients i que li hauran enviat.

Pel que fa a la difusió del meu llibre, no em faig cap il·lusió. Tiren la segona edició, satisfacció ben petita tenint en compte que l'edició inicial només era de tres mil... Però, 3.000 llibres costen de vendre en aquest país. "Aquella entremaliada Barcelona" ha estat un mer caprici, una mica de vanitat i prou. Em surt bastant més a compte despatxar la meva prosa a talls, en forma d'articles periodístics, de col·laboracions radiofòniques, etc. Dóna molt més. Però, un llibre, un llibret, com és el cas present, resulta una petita satisfacció, i dóna peu a que alguns amics parlin de tu amb elogi i simpatia. No cal dir com has batut el rècord, i em sorprèn la paciència de la Direcció de "La Vanguardia" d'acceptar-te quatre articles sobre el tema... Si, és veritat que t'han servit per evocar els teus amics, per a recordar els temps perduts. Però, també han constituït un reclam per la meua obra. Doncs, moltes, moltíssimes gràcies!

M'ha encantat conèixer el teu règim de vida a Sant Carles, puntualitzat tan a la menuda. No dic que t'envejo, doncs probablement a mi no em provaria. Jo, francament, no sé ja que [sic] vull. Finalment he aprofitat les vacances per a pintar, per assajar un tipus de pintura tècnicament més ambiciosa que allò que feia. Oli damunt de tela, com els pintors "de veres" (Miró exceptuat). No estic descontent dels meus intents. Allò que passa és que aquest tipus de pintura, que exigeix espai físic, l'enrenou de materials, que té tendència a embrutar-ho tot (compresa la meua persona), és incompatible amb la meua normal feina d'escriptor. És a dir, que em veig ja arraconant els trastos i esperant unes noves vacances. Així i tot, miraré de compaginar les dues coses. Ja veurem. Sempre havia dit que, en jubilar-me, tornaria a la pintura, el meu amor d'adolescència. El mal (o el bé) és que no em jubilo i que se m'han despertat les ganes de pintar. Posant que el dia en que [...] perdi l'humor i la curiositat per a seguir mantenint-me "a la page" de la vida, de l'actualitat, tampoc estaré en condicions d'agafar els pinzells...

L'actualitat... Hom la segueix ni tan sols sigui per a exercir la ironia. No sé si has llegit que sota el règim municipal de Joan de Sagarra Delegat de Cultura han concedir el Premi de Literatura Ciutat de Barcelona (500.000 peles) a Joan Brossa. Naturalment, la decisió està dintre de l'ordre de les coses, pertany a la normalitat, que des de fa un temps és l'anormalitat [sic]. Entenc que ens hem d'acostumar a viure ja per sempre més dins aquest desori. "Barullo mental progresivo", com va definir-me ja fa prop de quaranta anys el dibuixant i humorista Emili Ferrer. Va ser profeta.

Repeteixo, Arbó, gràcies de tot. Amb una bona abraçada per a l'esposa i per a tu, m'acomiado.

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 1

Estimat Arbó:

Ara, em demanen urgentment per la TV en sumari per un parell d'entrevistes sobre el Baix Ebre. T'agrairia que em suggerissis quelcom, i encara millor que tu, personalment, hi prenguessis part, com havíem projectat temps enrere.

Pots donar-me alguna idea? Telefona'm aquesta nit o bé demà matí a primera hora, al 2476926

No em recordo de res del que vaig preveure l'altra vegada, i aquesta gent em reclamen el sumari per a demà al matí...

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 2

Estimat Arbó:

Si et queixessis a "LV" respecte a les retribucions de les col·laboracions, et demano que no facis cap referència a mi. Podria perjudicar-me, ja saps com són... Digues, en tot cas, que te n'has enterat per alguns col·laboradors indeterminats, etc.

No fotem!

(Signatura)

Carta mecanoscrita sense data 1

Estimat Arbó:

Casualment, avui, així que ens hem deixat, he llegit en el metro aquest article de "La Monde/Dimanche". Si tens la paciència de llegir-lo i no creus que et recomano bajanades, veuràs quanta de ciència i quanta de pedanteria els "investigadors" del moment es prenen per arribar a conclusions respecte al llenguatge, a la història i a la novel·la, que per a nosaltres han estat evidents des del dia que vam néixer. No ha estat necessari que aprofundíssim en l'estructuralisme i altres teories de moda per a seguir, tu en les teves obres, jo en la meva curiositat de lector, allò que aquest filòsof "de la métaphore et du recit" declara ser el bon camí. Així, va el món! Una abraçada, aquesta vegada per escrit.

(Signatura)

M'he permès subratllar-te la part més interessant.

Carta mecanoscrita sense data 2

Obres de Tom Wolfe, traduïdes al castellà:

“El coqueteo aerodinámico rocanrol color caramelo de ron” (Editorial Tusquets).

“El nuevo periodismo” (Anagrama)

“La izquierda exquisita y Maumauando al parachoques” (Anagrama)

“La banda de la casa de la bomba y otras crónicas de la era pop” (Anagrama).

“La palabra pintada” (Anagrama)

“Gaseosa de ácido eléctrico”. (Azanca).

“Los años del desmadre. Crónicas de los 70” (Anagrama).

No conec, vull dir que no he llegit, les dues últimes. Les altres no sé on les tinc, com sempre passa amb els meus llibres. Alguna d'elles, les vaig deixar i, com sol passar, no me les han tornades.

Per a “debutar” en la lectura de Wolfe, jo et recomanaria “La izquierda exquisita”, apart “La palabra pintada”, que a mi va interessar-me especialment per les meves relacions amb la pintura. De tota manera, totes són obres de molt fàcil lectura, i en general curtes. L'antillauna [sic], diríem-

Una abraçada!

(Signatura)

En el metro, també!, quan ens hem deixat, he llegit en el “País” aquest article de Maurice Duverger. Un francès ha escrit, veuràs, allò que no s'ha atrevit a escriure cap periodista espanyol. Em refereixo concretament a les dues últimes columnes de l'article. La demagògia, a casa nostra, especialment entre els periodistes i no cal dir els polítics, fa estralla. Ara ha sonat l'hora de dir mal dels “golpistes” i tothom procura no desafinar en el coro. Vale!

(Signatura)

XAVIER BENGUEREL**Carta mecanoscrita 1**

Stgo. 20 gener 1962

Estimat amic:

Ni a Santiago ni a Valparaiso [sic] no he trobat el llibre d'en Baroja "Ayer y Hoy" que em demanaves en la teva carta. L'Editorial ERCILLA que el va publicar, fa anys que ha desaparegut. Un llibreter em diu que el text íntegre d'aquest llibre es troba en les "Obras completas" publicades no sé per quina editorial de Madrid, i que només en alguna llibreria de vell podria trobar-ne un exemplar i, encara, tenint sort-

Suposo que a la Llibreria Nacional de Santiago n'hi deu haver un exemplar. El podria consultar si em diguessis exactament què és allò que t'interessa saber.

En tot cas decideix-te aviat, tinc ganes de tornar a casa i espero poder-ho fer abans de finals de febrer.

Ja saps que pots manar al teu vell amic

(Signatura)

Carta mecanoscrita 2

Barcelona, 30 juliol 1963

Estimat Sebastià:

Avui fa tres setmanes que "La Vanguardia" va publicar aquell desgraciat article d'un tal M.G. contra el Club dels Novel·listes. En fa disset o divuit que, gràcies a la teva intervenció, vam fer arribar la nostra resposta al director d'aquest diari. Vaig rebre la carta que el Sr. Herrera et va escriure el dia 15 i que tu em vas retransmetre l'endemà. Fins ara la nostra rèplica no ha aparegut. Ignorem, és clar, si el "breve período de descanso" del Sr. Herrera ha arribat o no a felicitat i si tal com diu en la seva carta "acto seguido me ocuparé de este asunto". Ocupar-se'n, ¿com? Perquè, per a ocupar-se'n només hi ha un camí: publicar o no publicar la nostra carta. Sembla que, també desgraciadament, ha triat aquest darrer. Fa tristesa pensar que tenint, com tenim, tanta raó, el Sr. Herrera, tal com tu mateix escrius, no "ens doni una satisfacció, com és de llei". De llei ho és, ni cal dir-ho, però actualment, ¿algú sap què és una llei?

També esperem el teu article, i la teva novel·la. Ara que ja has complert amb els de PROA, espero que estimulat per la brisa marina i l'aire salabros de Sant Carles, acabaràs per enllestir o arrodonir definitivament al teva obra –que fa tant temps que "és" la nostra.

Desitjo de tot cor que la teva dona es trobi en franca i incessant millora, i que tu et mantinguis tan jove i tan robust com la darrera vegada que ens vam veure.

Una abraçada del teu vell amic

(Signatura)

Carta manuscrita 1

Estimat Sebastià:

No t'havia felicitat abans perquè no tenia la teva nova adreça. Ara ho faig i corresponc a la teva abraçada amb la meva i amb el meu franc desig que tot l'any 1966 sigui per a tu i als teus, un any que s'acosti tan com sigui possible a la felicitat a la qual tots aspirem.

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 1

Estimat Sebastià

Veig molts papers sobre la taula. ¿Són els del Club? Temo que no. ¡Que és lluny el mes d'octubre! En Joan Sales es migra d'esperar. Jo, també. ¡Què hi farem! Paciència. ¿Per què no em telefones?

Una abraçada

(Signatura)

ARTUR BLADÉ DESUMVILA**Carta manuscrita 1**

Benissanet, 29 de juny de 1963

St. Carles de la Ràpita

Benvolgut conterrani:

M'apresso a donar-vos les gràcies per l'article que heu tingut la bondat de dedicar al meu llibre "Benissanet", publicat a "La Vanguardia" (amb e títol equivocacat, suposo, i no per culpa vostra), article que m'ha enviat l'amic Rafael Tasis. Agraixo també els vostres elogis i podeu creure que no oblidaré mai la vostra gentilesa de la qual ha en tenia una prova per unes ratlles que vau escriure, ja fa anys, a l'amic Parès, sobre el propi llibre, i que també guardo. Aleshores jo encara residia a Mèxic on figurava en el nombre dels vostres admiradors (entre ells els germans Jardí, de Tortosa). Allí vaig llegir "Martín de Caretas" i "Tino Costa". (Aquesta darrera van enviar-me-la uns parents d'Amposta pels quals sé que passeu l'estiu a St. Carles a on us escric a tot risc, i on potser algun dia tindrè el goig de fer-vos una visita per tal de fer la vostra coneixença personal- I ja no cal dir que si, en alguna ocasió, passeu per Benissanet –o voleu venir expressament-, trobareu casa oberta.)

Entre els nostres amics comuns, penso que deu figurar en Bòria a qui fa més de 20 anys que no he vist i a qui tinc ganes de retrobar.

Vulgueu rebre, estimat i admirat escriptor, aquest primer testimoniatge i agraïment del vostre humil company que us saluda de la manera més cordial.

(Signatura)

Carta manuscrita 2

Benissanet, 19 de setembre de 1964

Barcelona

Benvolgut i admirat amic:

Fins fa cosa de 15 dies no vaig perdre l'esperança de poder fer una escapada a Sr. Carles –on estava segur de trobar-vos- amb la intenció de parlar una bona estona. Sempre ho diem i mai ho realitzem. I ara, com que ja us suposo novament a Barcelona, em cal escriure-us per tal de formular-vos un prec. Potser ja sabeu que "Serra d'Or" prepara un número especial dedicat a les comarques meridionals de la nostra terra i, particularment, a Tortosa. A mi m'han encarregat d'escriure alguna cosa sobre l'expansió de la cultura

catalana –abans de la guerra- per aquelles terres. Conec –relativament- la qüestió pel que fa al Priorat, la Ribera i Baix-Ebre, però no pas quant al Montsià. Per això i perquè vós sou la figura literària més representativa de la Catalunya Nova –i una de les de més relleu en l'àmbit català i peninsular– us agrairia en gran manera de respondre al qüestionari adjunt pel qual us fareu càrrec de la meva intenció i, ja no caldrà dir-ho, bona voluntat. No es tracta d'una entrevista sinó de recollir informació. En gràcia d'això, espero que em perdoneu la molèstia. En tot cas, compteu sempre amb la meua lleial amistat.

Us estreny la mà, vostre

(Signatura)

Adreça i casa vostra a Benissanet: C. d'Espanya, 11

P.S. Acabo de llegir el vostre article sobre l'odi. És ben cert tot el que dieu. I encara hauríeu pogut parlar d'un odi "específic" i freqüent en els pobles petits; l'odi fill de l'enveja, aquest flagell càrnic, potser universal, però més típicament mediterrani. I aquest sí que no contemporitza ni minva potser perquè gairebé sempre és inconscient o bé inconfessable. Vostre

(Signatura)

Carta manuscrita 3

Benissanet, 5 d'octubre del 1964

Barcelona

Estimat amic: No estaria bé que havent estat vós tan atent a correspondre la meua carta i a contestar el qüestionari, jo tardés ara a donar-vos les gràcies. Haveu estat, realment, molt amable i podeu creure que us ho agraeixo sincerament.

He entès perfectament la vostra lletra, tret, potser d'un nom propi: el del redactor de "La Veu del Montsià" "Francesc Capuig (?), –però no cal que us molesteu per a precisar-ho ja que puc prescindir d'aquest nom, com hauré d'ometre altres dades– per ara i tant. Sobre algunes de les quals vos, justament, ja formuleu reserves i interrogatives. En realitat les que més m'interessaven són les relatives a la vostra vida i a les vostres obres. Aprofitaré les que pugui o les que permeti l'extensió del treball, ja que això darrer no depèn de la meua voluntat. Ja sabeu també que no sempre apareix tot allò que un escriu i que els qui "tallen el bacallà", en els periòdics, tallen com volen- De tota manera confio que, de moment o a llarga, cap dada de les que heu tingut a bé de facilitar-me no serà perduda.

Coneixia la personalitat de D. Francesc Mestre i Noé, així com la dels seus amics tortosins –i *tortosinistes*– que van començar a escriure –més o menys bé. En la nostra llengua a principis del segle. N'havia parlat amb Cid Mulet i els germans Jardí. N'he trobat referències –sobretot bibliogràfiques- a la "Història de Tortosa" de Bayerri. Tot plegat crec que em permetrà de complimentar l'encàrrec dels de "Serra d'Or". No sé, però, quan

sortirà el nº dedicat a Tortosa i al Baix Ebre, però tinc la impressió que no serà abans de cap d'any.

Crec que hauré d'anar aviat a Barcelona. Si tinc temps, passaré pel cafè on soleu treballar cada matí, encara que només sia per saludar-vos. Ho dic així perquè sabent com esteu sempre carregat de feina (i per això agraeixo encara més la vostra gentilesa), no us distrauré sinó el temps de fumar una cigarreta. Deixarem la xerrada llarga –si tot va bé i teniu salut- per a l'estiu vinent a Sant Carles.

La meua dona correspon als vostres records. Gràcies per tot i una bona abraçada del vostre amic

(Signatura)

FRANCESC CANDEL**Carta mecanoscrita 1**

Barcelona, 26 de novembre de 1968

Apreciado y recordado amigo:

Tengo mucha alegría al recibir su carta de usted, Por el mucho tiempo que hace que no le veo.

Respecto a lo que me dice de la entrevista de Lara, he optado por escribirle a "ABC" de Madrid, pue no he podido hacerme con el ejemplar del día 21 en el que aparece la entrevista de usted.

Con su cambio de domicilio le perdí la pista, pues habituado a verle en el "Oro del Rin", no me preocupé nunca de pedírsela su dirección. Luego he buscado su número de teléfono en el listín y no lo he sabido encontrar. Como que sabía que en lugar del "Oro del Rin" escribía en el "Salón Rosa", alguna vez me he pasado por allí, pero nunca he coincidido con usted. No hace mucho estuve en Tortosa, con unos amigos, y luego comimos en San Carlos y hablamos de usted, y yo me acordaba de aquella vez que me llevó usted en su coche a su casa de ahí, y luego comimos también en San Carlos, con su hermano. Fue un día muy bonito.

Como que para usted escribir cartas será una lata y un engorro, puede telefonearme e indicarme a qué horas y días está en el "Salón de Rosa", y yo pasaría a verle, o donde usted me dijera. Mi número de teléfono es el 2245006 y yo, habitualmente, estoy todo el día en casa.

Saludos a su familia.

Reciba un abrazo de su admirador y amigo,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 2

Barcelona, 20 octubre 1983

Querido amigo Arbó:

Como veo que mi libro enviado a su dirección barcelonesa le llegó igual a San Carlos, insisto en dirigirme a la misma dirección, por si ya estuviera de regreso de su veraneo o estancia en su tierra, y si no, porque supongo le remitirán la carta allí.

Me dice en una de sus cartas que ya no escribe en los cafés. Yo, y en tiempos, pasé alguna vez por la Granja o Bar que había o hay frente a la Telefónica, pues me dijeron que paraba usted allí, pero no lo encontré. Yo iba sabiendo de usted gracias, sobre todo, a José Moya, de Plaza-Janés. También Joan Llarch, que se ve le encontraba a veces, me hablaba bien [sic] de usted y con simpatía. Y el oro día tropecé con Ricardo Fernández de la Reguera y le mencionamos.

El escrito que hice en "El Periódico" hablando de usted era muy poca cosa para lo que usted se merece, lo que ocurre es que los periódicos, hoy, no quieren que te inmescuyas mucho en lo que no es digamos de tu incumbencia, ya que para escribir de libros o escritores tienen su crítico literario o las páginas especiales dedicadas a ello, aunque nunca hablen sobre lo que tú crees que deben hablar. O sea, que te vienen a decir que practicas algo así como el intrusismo. Si no, ya me hubiera gustado haber escrito más veces de usted. Igualmente, hoy, el espacio periodístico que te dan, es mísero. Se acabaron los tiempos de los artículos de tres y cuatro folios. Hoy te dicen que les escribas cincuenta líneas a sesenta pulsaciones por línea y procura no pasarte. Parece que ahora se paga más por escribir menos.

Debería de haber escrito más de usted, como usted lo hizo, en tiempos, de mí, y bien, y a gran espacio, aparte de haberme escrito en mis primeros tiempos alentándome, y haberle influido luego a Janés sobre mí. Esto son cosas que no se olvidan y, a veces, he sentido algo así como remordimiento, como de pensar que yo, todo esto, no se lo he agradecido nunca bastante.

Sus memorias son tristes y desoladoras, de una gran verdad y crudeza sobre esta gloria efímera del escribir y sobre esta vida dura del escritor. Supongo que ha vuelto usted a molestar a mucha gente con ellas. Pienso, ahora, en Baltasar Porcel, en Goicoechea, en algún otro...

Me gustaría verle o visitarle cuando ya esté usted en Barcelona. Yo acudiría donde usted me dijese.

Saludos a su esposa.

Le admira y le quiere,

(Signatura)

Nota manuscrita sense data 1

Muchas gracias por el libro y la cordial y estupenda dedicatoria. No me podía esperar. Ya pasará la semana que viene.

(Signatura)

AMÉRICA CAZÉS

Tarjeta manuscrita 1

Barcelona 2 - Octubre 1945

Sr. Dn. Sebastián Juan Arbó

En mi equipaje veraniego vuelve "La Vida de Cervantes", que leí con atención, lejos del mundo, bajo la bóveda catedralicia de los viejos árboles de mi jardín. Presa aún en su sortilegio, fresca la iluminada emoción, quiero darle las gracias por esos ratos inmortales.

Dentro de pocos días tendré el gusto de invitarlo a visitar mi biblioteca.

En espera del alto honor de contarle entre los grandes artistas que me honran con su amistad, le ofrezco el testimonio de admiración y aprecio.

(Signatura)

Targeta manuscrita 2

Mi distinguido amigo Arbó: ¿Quiere Vd venir a casa el proximo Jueves a las cuatro? Si no me dice lo contrario lo aguardaré ese día y si prefiere otro lo cambiaremos.

Con afectuosa amistad

(Signatura)

Barcelona 19 - Octubre 1945

CAMILO JOSÉ CELA

Carta manuscrita 1

Madrid – 11. XII.49.

Querido Arbó,

He estado más de un mes enfermo, con un tifus que me trajo por el camino de la amargura, y de ahí mi silencio. Me dice Max Venero que tienes algo para mí. ¿Quieres hacérmelo llegar a esta t/c Ríos Rosas, 54?

Gracias anticipadas y un abrazo de tu buen amigo y compañero,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 1

Palma de Mallorca, 14 de junio de 1965

Mi querido amigo,

Ignoro lo que pueda pasarle al editor Lara conmigo; la verdad es que tampoco me preocupa porque suelo andar demasiado ocupado para poner detenerme en esas consideraciones.

Acepto gustoso el ofrecimiento que me haces y espero tu biografía de Baroja. Gracias anticipadas.

El otro día di tu nombre a los de Life para un artículo sobre Cervantes que me encargaron y que no tengo tiempo de hacer. Si lo aceptan, creo que te darán 1000 dólares.

Un abrazo de tu amigo.

(Signatura)

Carta mecanoscrita 2

Palma de Mallorca, 29 de octubre de 1980

Querido Sebastián,

Estuve de viaje y ése es el motivo de que tus cartas hayan quedado hasta hoy sin respuesta. Tu situación creo que es clara y no me parece que se nieguen a resolver la

situación; en todo caso, te aseguro que tengo bastante menos influencia de la que supones, ya que al Rey no puede molestársele con estas cuestiones y a Aldolfo Suárez no lo he visto más que una vez en mi vida.

Deseando que puedas llevar todo a un buen fin, te abraza tu compañero y buen amigo,

(Signatura)

Telegrama sense data 1

ESPERAMOS IMPACIENTES TEXTO OFRECIDO SALUDOS – CELA –

VÍCTOR CHAMORRO

Carta manuscrita 1

Hervás 27-IV-66

Querido amigo:

Ayer me enviaron desde Barcelona un artículo de usted publicado en la Vanguardia con fecha de 16 de este mes.

Lo leí con gran emoción y le quiero manifestar mi agradecimiento. Yo he quedado muy contento. Si me hubiere quedado otro no pero habiéndome ganado usted sí.

Reciba usted un abrazo de su amigo

(Signatura)

Carta mecanoscrita 1

Hervás 28-2-64.

Distinguido amigo:

He leído en A.B.C., con alegría, la crítica sobre su nuevo libro "Pío Baroja y su tiempo". Deseo enviarle mi felicitación por este nuevo triunfo.

Afectuosamente.

(Signatura)

Carta manuscrita 2

23-III-64

Distinguido amigo:

Voy a solicitar una pensión literaria de la fundación March y me han dicho que sería muy conveniente que acompañase a la solicitud una especie de informe, sobre mis posibles méritos literarios, de un autor conocido. He pensado en Vd. y su no tiene inconveniente en ayudarme le rogaría que me lo enviase lo antes posible ya que el plazo para las solicitudes se cierra el 31 de este mes.

Trabajo en la obra y pronto estará pasada a limpio y tendré mucho gusto en que sea el primero en leerla y en darme su parecer.

Reciba Vd. un afectuoso saludo.

(Signatura)

Carta manuscrita 3

27-IV-64

Distinguido amigo:

Hace un par de días le envié una copia de mi novela "El adúltero y Dios".

Debo aclararle algunos puntos: la novela se ha escrito deprisa y corriendo en dos meses escasos- aprovechando la permanencia en este pueblo de un señor que me contó su vida. Ahora estoy trabajando sobre la copia, añadiendo y quitando, para volverla a copiar tan pronto la haya leído usted y me dé su impresión.

Los defectos que yo le veo -entre otros. Son los siguientes: las partes deben dividirse en capítulos o simplemente separar unos trozos de otros con tres puntos en el centro del folio. Mucho de la última parte -todo lo relacionado con la fábrica, por ejemplo, puede meterse en parles anteriores. Quizás no deba filosofar tanto Montes Librina. Debe ambientarse más en la obra, hablar más del pueblo en donde Montes vive.

La copia que le he enviado va incluso con faltas que le repito que se lo he mandado para que le dé sólo una idea y para que me diga si le parece bien que sobre la primera parte se trabaje más y más hasta quedar una cosa aceptable. Trabajo muchas horas al día y, ahora, al tiempo que retoco y corrijo la obra, termino la "carcoma" para ver si puedo presentar dos novelas al próximo Planeta.

Reciba usted un cordial saludo.

(Signatura)

Carta manuscrita 4

4-V-64

Distinguido amigo: Contesto a su carta del 2 del corriente. No pretendí con mi carta del 27 de Abril entretenerle demasiado; seguramente no supe explicarle como convenía.

Su carta me ha convencido. Yo le rogaría no leyese mi novela hasta que esté definitivamente realizada ya que seguiré trabajando en ella y dándole vueltas hasta quedar verdaderamente satisfecho.

Con mi anterior carta sólo pretendía que me diese usted una opinión que, dada su experiencia, me habría sido útil. Pero me doy cuenta de que no he sido suficientemente discreto y lo que yo pretendía era darle el trabajo tontamente ya que la novela era solamente una base de la novela.

Por ello vuelvo a rogarle demora la lectura hasta que esté perfectamente elaborada para que no tenga idea inexacta de lo que definitivamente será. Reconozco que he tenido demasiada prisa y por ello deseo no tome en cuenta mi carta del 27 pasado ni el envío de mi novela a nadie aún.

Le pido disculpas por tanta molesta y agradezco sus consejos.

Atentamente su S.S.

(Signatura)

Carta manuscrita 5

31-VII-64

Mi querido amigo:

He recibido su carta con una gran alegría. No es que espere nada porque como Vd. dice ya voy teniendo un poco de experiencia con respeto a los premios literarios pero el hecho de que Vd. me aliente y guste de lo que escribo es suficiente para sentirse contento y un estímulo para seguir y seguir. Por ello vuelvo a repetirle que su carta la he agradecido íntimamente y que siempre recordaré su ayuda en estos mis primeros pasos de escritor.

He mandado la novela al Planeta. La que Vd. ha leído la trabajé un par de meses más y la rehíce. Esencialmente no ha cambiado gran cosa pero sí he pulido la forma, he imprimido algunos folios, la he agrandado un poco. Las meditaciones, que tiene Montes Librina en la última parte las he ido intercalando durante el relato quedando reducida la citada parte a meditaciones de tipo espiritual. Creo que la novela forma así mucho con relación a lo que Vd. leyó y por ello le rogaría que si le sobrase un poquito de tiempo le echase un vistazo por encima a ver si Vd. aprecia el cambien pues yo no soy el más indicado para apreciar los errores de mi propia obra.

De Lara no tengo noticias. Hace casi tres meses le envié "El Santo y el Demonio" y me dijo que estaría en prensa rápidamente pero estoy sin saber qué pasa.

Con respecto a las faltas y demás le diré que estoy aprendiendo a escribir a máquina y que dentro de poco escribiré yo mismo mis trabajos. Creo que "El adúltero y Dios" que he enviado al Planeta va bastante bien.

No le molesto a Vd. más. Reitero mi agradecimiento y quedo a su disposición un afectuoso saludo.

Carta manuscrita 6

Granada 24-X-64

Mi querido amigo:

El motivo de mi carta es únicamente el agradecimiento. Por lo que usted hizo por mí y que en el pasado Planeta también lo hizo y ello me llena de orgullo y de agradecimiento. Me gustaría poder corresponderle pero yo no puedo ayudarle a usted en nada.

Este año también tenía muchas más esperanzas que el pasado. Luego todo se vino abajo. Pero tendré que seguir luchando.

Con fecha de hoy escribo a Lara. No me ha dicho qué piensa hacer con mi segunda novela. Tampoco sé en qué fechas saldrá la primera.

Yo estoy ahora en Granada y trabajo en mi primera novela autobiográfica que comenzó a los dieciocho años. Tardaré todavía bastante tiempo en concluirla.

He leído la segunda parte de "Martín Caretas"; todo muy simpático, muy agradable de leer.

Bueno, le voy diciendo adiós. Siempre agradecido se despide de usted muy atentamente.

(Signatura)

Carta manuscrita 7

Hervás 7-II-66

Mi querido amigo:

Le agradezco mucho su felicitación y le envío a usted un abrazo.

(Signatura)

Telegrama 1

SINCERA ENHORABUENA HABER QUEDADO [sic] FINALISTA CON USTED –
VICTOR CHAMORRO

Felicitació nadalenca manuscrita 1

En estos días y siempre le desea mucha felicidad su agradecido amigo.

(Signatura)

Navidad 1970

Felicitació nadalenca manuscrita sense data 1

La deseo a usted unas felices fiestas navideñas

(Signatura)

Felicitació nadalenca manuscrita sense data 1

Le deseo, de todo corazón, unas felices fiestas de Navidad.

MIGUEL DELIBES**Targeta postal manuscrita 1**

Valladolid 8 enero 49

Distinguido Sr.; [sic] solo para testimoniarle mi cordial felicitación por el Premio Nadal, al obtenido en tan competida lid. Le agradecería me enviase sus señas para remitirle un ejemplar de mi novela premiada el año pasado. Esta tarjeta la envío un poco a ciegas, esperando llegue a la diana.

Reciba un saludo afectuoso de

(Signatura)

Carta manuscrita 1

Valladolid 23 Marzo

Querido amigo; hace días recibí su "Cervantes", que estoy leyendo con el mayor interés. Tanto como el libro en sí, le agradezco la atención de haberse acordado de mí. La densidad del volumen y el poco tiempo de que dispongo para lecturas me obligan a demorar el comentario que próximamente tendré el gusto de hacer para "El Norte de Castilla". Ya le enviaré recortes.

¿Qué hay por esa Barcelona? Siempre estoy con idea de ir y nunca acabo de decidirme. Son muchas cosas las que me incitan allí y cuando más me dejan otras me impiden.

Ya sabe dónde estoy a su disposición. Le repito mi agradecimiento. Salude a todos amigos de aquí y usted reciba un cordial abrazo de su buen amigo (junto con mi entusiasta enhorabuena)

(Signatura)

Carta manuscrita 2

Valladolid 28 abril 52

Querido Arbó: como le anuncié, dediqué en el número de ayer de El Norte de Castilla para hacer glosa a su estupendo "Cervantes": No tiene, como usted advertirá, mi articulillo, pretensión crítica alguna, sino, simplemente, dejar constancia de mi admiración por su obra y, concretamente, por esta biografía.

Ya sabe que estoy siempre a su disposición. Salude a todos sus amigos compadres de "Destino" y usted reciba un abrazo de su buen amigo

(Signatura)

Carta mecanoscrita 1

V-8-XIII-1957

Mi querido amigo:

Muy agradecido a tu carta en la que me anunciabas la visita del señor Darnell que, naturalmente, pasó ya por aquí con el que en principio he llegado a un acuerdo para editar algunas cosas.

Aprovecho esta ocasión para desearte un feliz año 1958.

Te abraza cordialmente tu amigo

(Signatura)

Targeta postal manuscrita 2

7 abril 68

Querido Arbó:

Mil gracias por tu recuerdo de dedicarme tu biografía de Baroja. Te dedicaremos una nota a la 2ª edición del libro –gran libro en todos los aspectos– a su aparición.

Un abrazo cordial

(Signatura)

Targeta manuscrita 1

Te agradezco de corazón tus amables palabras de conduelo. Te abraza

(Signatura)

7-XII-74

EUGENI D'ORS**Carta mecanoscrita 1**

Madrid 19-5-45

Muy distinguido cofrade:

Acabo de recibir su magnífico "Cervantes". El empeño en algunos rezagados trabajos me obliga hoy a aplazar su lectura; no mucho, pues los días de verano ya están cerca. Seducido, sin embargo, por tal cual belleza captada al hojear, he catado ya alguna página de su prosa togada y noble. Esta me parece un buen camino. Que sirva, en su oportuno lugar, a alguna inédita luz de pensamiento, y ya estará.

En cualquier caso, un mérito de aquella está en que, ahora, a pesar de su aplicación al asunto, haya permanecido impermeable al contagio de la estilización cervantina, que ha perdido a tantos catalanes, puestos a escribir en castellano. ¡Cuánto siento que no haya leído usted, a este propósito, las notas sobre el estilo de Cervantes, incluidas en mi "Valle de Josafat"! Lo que, tal vez sí, le habrá alcanzado es el "Epos de los Destinos" y sus indicaciones sobre el secreto de la biografía.

Inevitablemente, la curiosidad del obsequiado por tan generoso presente se ha lanzado sobre las ilustraciones fotográficas del libro. Permitirá al llegar aquí, a un maniático de la bella edición la observación de que es lástima que la caja de estas ilustraciones sobrepase la del texto que corre a su lado, según siendo muy usual todavía actualmente, pero que da sin remedio a los libros cierto aire de catálogo comercial. También creo, refiriéndome ahora al tema de tales ilustraciones que la riqueza del contenido del texto hubiera merecido más: para aplicada al vivir de Cervantes, y aunque sea al de Don Quijote hay aquí demasiada abundancia de tinajas y de molinos. Lepanto o la Cueva de Montesinos han de perecer pálidos, en parangón con el subrayamiento [sic] documental de los lugares de la Mancha.

Los príncipes, a despecho de la visión del Eclesiastés, no deben andar como siervos sobre la tierra. Y menos aire servil tendrá, para un texto noble, la desnudez pobre que el lujo ostentoso.

Quedamos pues, emplazados para lecturas y conocimientos ulteriores. Hoy, tanto como agradezco su dedicatoria, le felicito por su publicación.

(Signatura)

Targeta postal manuscrita sense data1

Gracias, por LA LUZ ESCONDIDA. Me acompañará en alguno de mis inmediatos viajes. Ya sabe cuánto su producción me interesa; tal vez he caído bajo sus ojos como referencia a su prólogo al ----

Mi felicitación y el S.R.

(Signatura)

SALVADOR ESPRIU**Targeta manuscrita 1**

Us felicito per la publicació de la vostra novel·la "Tino Costa", que encara no he llegit, però de la qual no dubto que és un llibre magistral. Com tots els vostres. Rebeu una abraçada del vostre afm.

30-IV-1947

Carta manuscrita 1

Barcelona, 20-VIII-49

Estimat amic: Heus aquí, "estergit" en tinta, tal com us ho vaig prometre, el meu més absolut i entusiasta aplaudiment per les vostres últimes obres, i sobretot pel "Tino Costa", una de les novel·les d'una empenta més autènticament poemàtica que jo mai hagi llegit. A una edició que he tingut del "Télémaque" (à Paris, chez Jacques Estienne, rue Saint-Jacques, à la Veste 17929), hi ha un "Discours de la poésie épique", que potser recordareu, el qual jo actualitzaria de bon grat, si no fos una llauna per a la premsa moderna, en honor de la vostra extraordinària prosa. Com que la xafogor em fa quasi impossible l'adequat maneig de la ploma, acabaré aquesta carta, que no cal contestar, amb les paraules finals de l'esmentat discurs: "L'éloge de l'Auteur est celui de sa Nation."

Una abraçada del vostre afm. amic i admirador

(Signatura)

Targeta manuscrita 3

Acabo de llegir el vostre "Verdaguer" i crec que és un dels llibres més importants dintre la vostra gran carrera de llibres importants. Com a lector, us ho agraeixo molt. Com a modest col·lega vostre, rebeu la meva admiració i el meu més sincer aplaudiment.- Sempre vostre afm.

27-X-52

Targeta manuscrita 4

Estimat amic: Moltes gràcies per la vostra amistosa carta i per la vostra cordial preocupació. Però la vida és, com tots sabem, una cosa molt estranya, i us prego de voler

creure que faig el que puc Altrament, és possible que l'existència dels petits escriptors tingui també una certa utilitat.= El vostre "Verdaguer" és comparable als llibres d'un Zweig o d'un Ludwig, per exemple, dintre d'una manera del tot personal. Potser és la primera biografia en català que permet d'establir un paral·lelisme amb les de fora, sense necessitat de recórrer al pes forçat de l'exaltació patriòtica i sense por de tornar-te vermell.

És clar que hi ha també els llibres d'en Pla.=Rebeu una abraçada del vostre agraït afm.

4-XI-52

Targeta manuscrita 5

Estimat amic: Com que suposo que l'article del Sr. Permanyer, que és també un bon amic meu, us haurà fet passar una mala estona, us escric per dir-vos que ho lamento i que no m'hi he divertit gens a costelles vostres. Amb l'amistat de sempre, rebeu una abraçada del vostre afm.

25-XI-52

Targeta manuscrita 6

Molt estimat amic: Veig el vostre gran èxit a França, tan merescut, i que és la vostra novel·la "Tino Costa" es preparen traduccions a l'alemany i a l'holandès. Me n'alegro moltíssim i sé que a vós us consta la meva amistat per vós i la meva admiració de sempre per la vostra obra. Per cert que encara no conec, per la meva vergonya, "María Molinari": això ha fet que no us hagi parlat d'ella fins avui, contrariant el meu costum. Però us ho quedo a deure. Una abraçada del vostre afm.

13-X-54

Carta manuscrita 2

Barcelona, 4 d'abril de 1967

Estimat amic Arbó,

Us escric només que pel gust de comunicar-me amb vós i d'expressar-vos, una vegada més, la meva admiració i el meu afecte de sempre.

Llegeixo els vostres articles a "La Vanguardia", amb el punt de vista dels quals acostumo a estar en absolut d'acord. El darrer m'ha commogut particularment, i m'ha semblat que la meva simpatia us podria potser acompanyar una mica. Perdoneu, si cal, la

gosadia del meu gest. Us desitjo totes les bones coses que us mereixeu. I us prego de no molestar-vos a contestar-me.

Disposeu sempre del vostre afm.

(Signatura)

Targeta manuscrita 7

Preneu-me la bona voluntat, amb una cordial abraçada.

18-IV-67

Carta manuscrita 3

Barcelona, 6 de maig de 1967

Estimat Arbó,

Gràcies per la vostra amable carta del dia quatre. Sí, la meva lletra és petita i, sovint, de difícil lectura. Em sap greu que us hagi engavanyat, però ja no la puc modificar: dispenseu-me.

He estat una llarga temporada força malalt –una tuberculosi de ronyó, ara ja deixada enrere-, i això ha retardat la sortida a la “62” de la meva obra completa, la qual potser es començarà a publicar l’any vinent. Si voleu que us digui, però, la veritat, m’avergonyeix això de “Clàssics catalans del segle XX” aplicat a mi i, altrament, el format de la col·lecció no m’agrada massa. El cer és que no m’il·lusiona gaire de veure’m editat d’aquesta manera, però penso que és una forma de deixar definitivament establerts els meus vells textos i, per tant, d’alliberar-me’n per sempre més. Quan els volums (sembla que, en principi, seran dos) vagin sortint, ja us els faré arribar.

Em complau i m’afalaga molt –tanmateix amb un sentiment barrejat de por- que em vulgueu rellegir aquest estiu , però sentiria que aquesta feina us entrebanqués altres lectures més interessant. Per sort, tot el que he escrit és curt. No cal dir que m’encantaria que em dediquéssiu un comentari, mentre us vingui de gust i sense cap moment us representi una incomoditat ni una pèrdua de temps. D’avançada, moltes gràcies.

I res més per avui. Rebeu una forta abraçada del vostre invariable afm.

(Signatura)

Targeta manuscrita 8

Estimat Arbó

Us dec un exemplar de la meva O.C., ho recordo perfectament. Si no el teniu, és perquè "Edicions 62", per una pila de raons, encara no me n'han donat cap: espero que el tindrè pel setembre. Me'n vaig de vacances. Us desitjo un bon estiu. Sempre vostre afm.

2-VII-68

Carta manuscrita 4

Barcelona, 19 de setembre de 1968

Estimat Arbó,

No he oblidat en absolut d'enviar-vos el meu llibre. Si no el teniu, és perquè els editors encara no m'han servit cap exemplar, jo em vaig disgustar molt i es va parar el llançament de la resta, per introduir-hi les esmenes que calien. D'aquest segon conjunt m'han de trametre els exemplars que com a autor em pertocuen, però l'estiu ho ha entrebancat i el cert és que, com us deia, encara no n'he vist cap. Espero que tot s'endegarà aviat, entre finals d'aquest mes i la primera quinzena del vinent. De seguida que la cosa rutlli, us faré arribar el vostre.

Moltes gràcies per la vostra carta i per tot el que m'hi dieu. Una cordial abraçada del vostre afm.

(Signatura)

Carta manuscrita 5

Barcelona, 28 d'octubre de 1968

Estimat Arbó,

Gràcies per la vostra amable carta. És cert que els de la "62" han millorat amb el format nou, la col·lecció, però l'actual tampoc no és una edició que m'agradi massa.

Llegiré amb molt d'interès el vostre llibre, una vegada l'hagi rebut, i us en parlaré. Entretant us saluda cordialment el vostre agraït afm.

(Signatura)

Targeta manuscrita 9

Llegeixo amb molt de gust i profit, estimat Arbó, els vostres articles tan profundament honestos i humans a "La Vanguardia". M'agraden d'una manera particular aquests que dediqueu ara al terrible problema dels joves. Us en felicito i us en dono les gràcies. Una abraçada del vostre afm.

20-I-69

Carta manuscrita 6

Barcelona, 23 d'agost de 1969

Estimat amic,

Us agraeixo molt el vostre esment, tan amable, al vostre article de "La Vanguardia" d'ahir. Lamento de debò que la meua lletra resulti tan incòmoda de llegir i d'entendre.

He estat molt content de saber notícies –i excel·lents– de l'Ignasi Agustí, del qual feia temps, potser anys, que no sabia cap informació. Jo també me l'estimo molt i admiro profundament la seva obra. Les diferències de criteri –o bé punts de vista– no han canviat gens ni mica el meu afecte, els meus sentiments d'una amistat vella i gairebé fraternal, ni han alterat la meua valoració ni la meua segura creença de sempre en el seu extraordinari talent literari.

Si el veieu, feu-me el favor de saludar-lo de part meua.- Una cordial abraçada vostre agraït afm.

(Signatura)

Targeta manuscrita 10

Molt estimat amic Arbó,

Peremptòriament, moltes i moltes gràcies per l'exemplar tan amablement dedicat i del vostre impressionant "Baroja", que per la meua vergonya encara no coneixia. Estigueu segur que llegiré "de debò" el vostre llibre i que us en parlaré. Entretant, rebeu la cordial salutació del vostre admirador i invariable afm.

7-V-69

Carta manuscrita 7

Barcelona, 28 d'abril de 1970

Molt estimat i admirat amic,

Amb data vint del corrent, "A.E.D.O.S." m'envià, per encàrrec vostre, un exemplar de la segona edició del vostre extraordinari "Verdaguer". Moltes gràcies pel valuós obsequi i per la cordial dedicatòria del llibre. Moltes gràcies, encara més, per l'honor que em dispenseu en reproduir la meva carta -la qual havia oblidat del tot- al pròleg d'aquesta segona edició: no s'ho mereixia.- He rellegit de seguida la vostra obra: l'he acabada avui. Us en penso parlar llargament tan aviat com pugui. Ara només us vull dir que els seus magistrals darrers capítols m'han trasbalsat tant, que he esclatat en un terrible plor. No sé si me n'he d'avergonyir, però és l'estricta veritat, com també ho és que això no em sol passar sovint -tal vegada per la meva sort-, perquè no he estat mai un home de llàgrimes fàcils, amb una esponja al clatell, com se sol dir... Fins aviat, amb una forta abraçada,

(Signatura)

Carta manuscrita 8

Barcelona, 22 de juny de 1970

Molt estimat i admirat amic,

Us agraeixo profundament la vostra felicitació i les amables i venerables paraules que l'acompanyen.- Ignorava en absolut la existència del tal premi. Es veu que, en aquest estrany món, es pot treure la rifa sense tenir-ne ni bitllet.

Us desitjo un bon estiu.- Una abraçada del vostre afm,

(Signatura)

Carta manuscrita 9

Barcelona, tres de juny de 1972.

Estimat amic Arbó,

Veig que, contra les vostres tan amistoses i preocupades temences, l'Agustí ha enllestit i publicat "Guerra Civil", el darrer volum de "La ceniza fue árbol". Me n'alegro tant com vós.- Sempre cordialment vostre afm.

(Signatura)

Carta manuscrita 10

Barcelona, primer de maig de mil nou-cents setanta-quatre

Estimat amic Arbó:

Com que estic cert que heu sentit moltíssim, com jo mateix l'he sentit, la mort de l'Ignasi Agustí, us escric per expressar-vos el meu condol i, alhora, per provar de consolar-vos així, una mica, en la nostra compartida aflicció.- He escrit ja a la viuda i a la família, però en realitat no els conec de res. Vós sou, doncs, per a mi –i em sembla que no m'equivoco gens–, el qui estava més pròxim a l'Ignasi.

Que va ser, era i serà un magnífic escriptor, i encara més. Em penso que és tan evident, que fóra inútil i fins i tot estúpid d'assenyalar-ho. Ens importa més a tots dos, m'imagino, de recordar ara, en primeríssim lloc, la seva lúcida, generosa, profunda i autèntica bondat que descansi en pau, com sens dubte ho mereixia.

En uns quants mesos, no gaires, que, amb motiu d'aquest seu llibre de memòries que ha deixat inèdit però, per sort, enllestit del tot, pel que tinc entès, varem parlar i ens varem escriure, amb la cordialitat de sempre. Això m'acompanya i em conforta en la meva pena. Perquè ell no va ser mai un home mesquí, i jo, per la meva banda, tots els innombrables esculls i paranys perversos, que vos senyaleu tan bé, amb tanta valentia, d'aquest nostre món felicíssim.

I no us destorbo més. No cal que us molesteu a contestar-me, que prou feina teniu –i prou maldecaps. Rebeu, amb una abraçada, la vella i molt sincera amistat del vostre afm.

(Signatura)

Passeig de Gràcia, 118, pral., 1^a.- Barcelona – 8.

Targeta manuscrita sense data 1

Amb el meu agraïment i el meu desig d'unes bones festes.

JOSEP JANÉS I OLIVÉ

Carta mecanoscrita 1

Barcelona, 27 agost, 1946

Amic Arbó:

T'escric aquestes ratlles per dir-te que, d'acord amb les teves indicacions, et faig el gir de les mil pessetes. Veig que ets molt bon minyó i treballes molt. Del que em dius de pujar un dia, podria se que ho fes, tenint en compte que encara seguiràs les vacances tot el setembre.

Sento no poder dir-te res de la casa francesa amb qui has firmat el contracte. El nom m'és familiar, però mai no he tingut tractes amb aquesta "Société".

T'abraça cordialment,

(Singatura)

P.S.- Acabades d'escriure aquestes ratlles em decideixo a venir a veure't el proper dissabte, de manera que et portaré jo mateix les pessetes. Vindré a menjar llagostins amb en Mompou i unes quantes senyores.

MIQUEL LLOR

Carta manuscrita 1

Barcelona 2 de gener 1965

Estimat Sebastià J. Arbó. Vaig arribar tan amunt com va ser possible. Et felicito pel darrer premi, que prou mereixes com els altres i pel fet que hagin estat tan generosament reconeguts els teus mèrits. La trajectòria que has seguit en el camp de les lletres no podia ser més brillant del que ha estat.

Telefona'm al 2224211 qualsevol dia de la una a les dues i quedarem per veure'ns tal com tantes vegades ens hem proposat. Ens fem vells i és entre nosaltres que encara hi ha la poca o molta amistat disponible i amabilitat. Amb els altres em és més difícil de partir-nos el pa i la sal per esforços que hi dediquem.

Que tu i els teus afectes tingueu un bon any i molt més, en bona salut com per a mi voldria.

Fins quan vulguis afmt.

(Signatura)

JUAN JOSÉ LÓPEZ-IBOR

Carta manuscrita 1

A D. Sebastián Juan Arbó

Mi querido amigo: mis padres, junto con la familia de mi hermano vinieron a Valladolid, donde yo estaba, cuando se torció bastante la guerra en zona de San Carlos. Regresaron todos a Valencia donde yo era catedrático entonces. Mi madre no regreso a Valencia porque murió en Valladolid. Mi padre sí y luego vino a Madrid donde yo había adquirido la catedra de Psiquiatría en la Universidad. Falleció aquí hace cinco años. Tanto a mi padre como a mi madre los trasladamos a nuestro pueblo de nacimiento Sollana que *está* a unos 20 km de Valencia.

Le agradezco el recuerdo que V. le dedica que me ha emocionado. Puede figurarme su vida de sacrificio en el aspecto económico, que cuando, soltero, llego a Sollana, cobraba del Estado como maestro 825 ptas. al año. Le *pasó* de todo, y aunque años más tarde aumentaron el sueldo a los maestros siempre fue escaso como Vd. En casa y pese a ello era muy querido. Organizó su sindicato de trabajadores del campo y que lo ayudaba muy eficazmente.

Después el vendaval de la guerra y la pos después.

Con mi admiración por su obra y mi gratitud por el recuerdo. Muchas gracias por sus líneas. Espero verle en algún viaje.

(Signatura)

Carta mecanoscrita 1

Madrid, 2 Octubre 1978

Mi querido amigo:

Me siento en deuda contigo siempre y tu excelente artículo de hoy refina este sentimiento.

Te adjunto uno de mis libros por si no lo tienes y te envío con este motivo, un fuerte abrazo,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 2

Madrid, 15 Septiembre 1.979

Mi querido amigo:

Muchas gracias por el envío de su libro, que leeré con todo interés, como todo lo suyo.

Un saludo muy afectuoso,

(Signatura)

TORCUATO LUCA DE TENA**Carta mecanoscrita 1**

Madrid, 28 de Noviembre de 1960

Mi querido amigo:

Solo a mi regreso a Madrid, pues he estado varios días ausente, me encuentro con tu carta del 11 de noviembre. Perdona, pues, mi tardanza en escribirte. Me satisface mucho su contenido y nada me alegraría tanto como tenerte de asiduo colaborador.

Desde luego, me interesan, sobre todo, los temas literarios; temas con contenido crítico, aunque no críticas propiamente dichas de libros, ya que tengo hoy día cubierta esta responsabilidad con tres firmas: José María Souvirón, que me hacía hasta ahora libros extranjeros; Leopoldo Panero, que me hacía literatura española y José Luis Vázquez Dodero que abarcaba los libros de contenido político, filosófico, religioso o sociológico.

Aparte de los temas que libremente tú escojas, te sugiero dos que pueden servirte además de orientación para entender mi criterio respecto a lo que yo creo que debe ser tu trabajo.

Un tema: Modos y tendencias de la novelística española contemporánea.

Otro tema (éste con fecha fija, pues debería publicarse en el número inmediatamente posterior al acontecimiento): el Premio Nadal y su ganador.

Otro tema que respondiera a esta pregunta: ¿Son beneficiosos los premios literarios en el mercado intelectual español?

Yo creo que las posibilidades y la variedad de los temas son infinitas siempre dentro del mismo campo. Extensión, entre cuatro y siete folios, a tu elección. Periodicidad, quincenal. Remuneración, 750 pesetas.

La sinceridad y la franqueza al abordar los temas expuestos son, aparte tu calidad de escritor, las cualidades que más me atraen pensando en tu futura colaboración.

Espero, pues, tus originales y entre tanto recibe un cordial saludo de tu afmo. amigo y compañero,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 2

Madrid, 22 Febrero 1961

Mi querido amigo:

Recibí tu carta del 15 de febrero, que te agradezco. En efecto, estaba inquieto por tu tardanza en contestarme. Comprendo perfectamente la conveniencia de no mezclar distintas obligaciones de carácter literario cuando se tiene una entre manos sin concluir. Sé muy bien lo que es esto. Yo llevo cerca de tres años encerrado en una cárcel de papel sin publicar un solo artículo, intentando dar el último toque, que nunca acaba de ser el último, a la novela que tengo entre manos.

Tendré una gran satisfacción en contarte entre los colaboradores de BLANCO Y NEGRO.

Un cordial abrazo de tu siempre afmo. amigo,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 3

Madrid, 21 diciembre 1964.

Mi querido amigo:

Mi felicitación más sincera, antes que nada, por la obtención del Premio Nacional de Literatura. Me he alegrado mucho al conocerlo y lo considero justísimo.

Al regresar a Madrid me encuentro con tu carta del día 15, y no sabes cómo te agradezco tu felicitación por la defensa de los intereses que son comunes a toda nuestra clase profesional. No dejes de remitirme tu artículo apenas aparezca en La Vanguardia. Hoy he recibido una carta muy juiciosa de un editor de categoría, José Ortega Spottorno, de la Revista de Occidente. Creo que empieza a abrirse el camino para una negociación entre iguales. Un abrazo muy cordial de tu afectísimo,

(Signatura)

Carta manuscrita 1

Mi querido amigo

¡Mi enhorabuena más cordial por ese Premio Nacional de Literatura! Un afectuoso saludo

(Signatura)

Navidad. 1964.

Carta mecanoscrita 4

Madrid, 16 de noviembre de 1965

Mi querido amigo:

Todo está resuelto. Espero estés satisfecho de la rapidez en contestar a tu carta y de resolver tus deseos. Antonio Carrera, Secretario General de Prensa Española, te remitirá en pocos días un contrato para que lo firmes, caso de estar de acuerdo. La remuneración asignada a la corresponsalía en Londres es el equivalente en libras de 800 dólares. Aunque nos reservamos el derecho de "colocar" tus crónicas en otros periódicos, te anticipo que no ejerceré este derecho, pues no soy partidario de la duplicidad de crónicas en diversos medios de publicación. Si alguno subsiste es por acuerdos anteriores de la Dirección y que serán revisador apenas caduquen.

Estoy seguro de que triunfarás. Es una corresponsalía llena de sugerencias y de posibilidades, ya que los temas políticos no tienen por qué cubrir más de un 60 o 70 por ciento del total de las crónicas. Me interesa cierta rapidez. Comprendo que no podrías organizar tu nueva vida en pocos días... pero sí desearía, en cambio, que fuera en pocas semanas.

Un cordial abrazo de tu afectísimo,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 5

Madrid, 25 de noviembre de 1965

Mi querido amigo:

Desde luego es norma establecida que nuestros corresponsales no puedan publicar artículos en ningún otro periódico en el tiempo que estén a nuestro servicio. Si algunas excepciones hay de crónicas cedidas a otros periódicos son debidas a compromisos adquiridos con anterioridad a mi paso por la Dirección de ABC. No obstante, teniendo en cuenta que tu paso por nuestra corresponsalía está limitado a un plazo de dos años y que deberás volver después a tus antiguas actividades en Barcelona, doy traslado de esta carta a Carrera para que autorice en el contrato la citada excepción de "La Vanguardia", pero limitada por supuesto, y en ello insisto con el máximo interés, en que los artículos no pasen de uno mensual y que no traten de ningún tema relacionado con Inglaterra.

Acabo de leer tu espléndida traducción de Oscar Wilde, "El retrato de Dorian Grey".
¡Enhorabuena!

Un abrazo muy cordial de tu afectísimo,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 6

Madrid, 6 de diciembre de 1965

Mi querido amigo:

En efecto, me das un disgusto sobre todo por obligarme a rehacer todos mis planes. Pero confieso que las circunstancias mandan y desde luego no voy a obligarte a cumplir un contrato firmado, pero no consumado. Devuelve, por favor, a Carrera, para que lo anule. Espero que la enfermedad de su tu mujer no sea grave y se reponga rápidamente.

Un cordial abrazo de tu afectísimo,

(Signatura)

Telegrama 1

PUEDES IR PREPARANDO MALETAS PARA LONDRES PUNTO ESCRIBO PUNTO ABRAZOS LUCA DE TENA –

Carta mecanoscrita 7

Madrid, 7 de Diciembre de 1965,

Querido Sebastián:

Perdona por no haberte acusado, antes de hoy, recibo de tu libro "Relatos del Delta", que leeré con el mayor interés que me merecen todas tus cosas. Tenía papeles atrasados y no he tenido conocimiento de su envío hasta hoy.

Un abrazo muy cordial de tu affmo.,

(Signatura)

Felicitació manuscrita 2

¡Feliz Navidad!

¡Feliz 1966!

(Signatura)

Carta mecanoscrita 8

Madrid, 14 de Octubre de 1971.

Mi querido amigo:

Recibo tu carta del 2 de Octubre, que te agradezco mucho y que he leído, no sé cómo decirte, un poco perplejo. Jamás me preocupó que se hubiera divulgado el seudónimo con que presenté mi obra al premio Ateneo de Sevilla; jamás me entretuve en averiguar por dónde se hubiera podido filtrar esta indiscreción, que de otro lado no considero demasiado grave, y nunca pude relacionarte, ni de lejos, con el hecho. Puedes tener, por tanto, la seguridad de que el quejoso comentario que me atribuyen no tiene ni pies ni cabeza. Es mas [sic], es ahora al recibir tu carta cuando tengo la primera noticia de este asunto.

Me encanta la idea de que vuelvas a colaborar en ABC, siempre que sean artículos originales; distintos por tanto a los que hagas para otros periódicos. Ya sabes que el Jefe de Colaboraciones es Miguel Pérez Ferrero, que tiene todo un departamento para ocuparse de todo cuanto con las colaboraciones se relaciona.

Un abrazo muy cordial de tu afectísimo amigo,

(Signatura)

Carta mecanoscrita 9

Madrid, 23 de febrero de 1972.

Mi querido amigo:

Con fecha de hoy he curado instrucciones al correspondiente departamento de esta Casa a fin de que tus artículos de colaboración se remuneren, de ahora en adelante, a 1.000 pesetas. Evidentemente la cifra anterior había quedado anticuada.

Un abrazo muy cordial de tu afectísimo,

(Signatura)

Telegrama 2

MUY AGRADECIDO A TU CORDIALISIMA FELICITACION TORCUATO LUCA DE TENA

Carta mecanoscrita 10

Madrid, 13 de febrero de 1973.

Mi querido amigo:

No sabes cuánto te agradezco el envío de los tres ejemplares de "Martín de Caretas en la ciudad" que has tenido la gentileza de remitirme dedicados por mediación de "Espasa Calpe". Estoy deseando de poder enfrascarme en su lectura.

Reiterándote mi gratitud, recibe un fuerte abrazo de

(Signatura)

Carta mecanoscrita 11

Madrid, 22 de Octubre de 1973.

Mi querido amigo:

Perdona el retraso con que contesto tu simpática carta del 29 de Septiembre así como el envío que has hecho a mi hijo con motivo de su reciente matrimonio. Como él está muy atrasado en las contestaciones de gratitud debido a su viaje de novios, me apresuro a ponerte yo estas líneas para darte las gracias en su nombre.

Un abrazo muy cordial de tu afectísimo,

(Signatura)

Targeta de felicitació manuscrita sense data 1

Muchas felicidades

Torcuato Luca de Tena y Brunet

Director de ABC

Carta mecanoscrita Sebastià Juan Arbó – Torcuato Luca de Tena

Barcelona, 21 de Octubre de 1971

Mi querido amigo:

Recibí tu carta del 14 del corriente, que leí con satisfacción; se me quitó un peso de encima, peso con que venía cargado por el asunto del premio y de tu supuesto enfado.

No sabes cómo me ha alegrado saber que no había nada, y que todo se debía –así lo creo- a malicia o diversión de algún compañero, a una de esas diversiones a que algunos son aficionados.

No fue uno, sino dos, los que me lo dijeron; yo recordé entonces que en entrevista por televisión, a raíz del premio, aludiste a la cuestión; lo relacioné con lo que me habían dicho y creí que la alusión iba para mí y que estabas, en efecto, disgustado conmigo.

Celebro que no sea así, te lo repito, y que no quede en este aspecto, la menor sombra de malentendido o de recelo, entre los dos.

Por lo que toca a mi colaboración en ABC veo muy bien por donde vas, cuando me hablas de “artículos originales” y también te agradezco la franqueza; sobre este punto he de darte la razón; no obstante, un día que nos veamos ¿llegará algún día? Yo casi lo dudo; te explicaré lo sucedido, de palabra –siempre va mejor- espero convencerte de que no hubo intención por mi parte, y se debió a un error, error que, por desgracia, se repitió; no lo hago aquí por miedo a alargar demasiado mi carta. Puedes, no obstante, estar seguro, primero, de que, como te digo, no hubo intención, luego, que procuraré que no se repita, tanto por vosotros como por mí.

Hoy mismo he mandado un artículo a Pérez Ferrero, de acuerdo con tus indicaciones; el artículo trata del Premio Planeta de este año; creo que tiene interés. Me gustaría, no obstante, que le dieras una ojeada, si puedes hacerlo; no pretendo, en manera alguna, que me des una opinión. Estarías apañado –ahora lo veo bien- si hubieras de sostener correspondencia sobre todos los artículos, pero sí que lo vieras, si pudieras dedicarle un momento; yo creo, repito, que es oportuno, que tiene interés, y que no puede ofender a nadie, aunque esto, a la verdad, no me importa demasiado mientras obre yo con sinceridad.

Tal vez haga otro, hablando del resto de las obras seleccionadas; cuando menos de aquellas que, a mi juicio, lo merezcan; lo haría hablando estrictamente de las obras, y sin meterme en filosofías. Ya veré lo que resuelvo; dependerá, en todo caso, de cómo caiga el primero en los medios que podríamos llamar “oficiales” y como vaya para ABC.

Luego mandaré a Pérez Ferrero el primer artículo; quisiera, sería mi deseo, que esta vuelta a ABC, se señalara con algunos artículos de calidad, dentro, desde luego, de mis posibilidades, que a veces los hago.

Cuando menos, lo procuraré. Un artículo, un libro –y tú lo sabes muy bien- no es una máquina, un mueble, una casa, que se fabrican bajo plano, con la regla, el compás y la

plomada, y ocurre muchas veces que cuando uno tiene más interés en quedar bien, es cuando más falla.

Espero que esta vez no fallará, pero, eso sí, te lo aseguro, serán originales; espero que a la alegría que me ha procurado tu carta, se unirá la de haber correspondido a tu gusto, de la mejor manera, y haberte, y haberme, justificado.

Lo principal, para mí, te lo repito, es que entre nosotros, sea como sea y pase lo que pase, todo ha quedado claro.

Te envía un fuerte abrazo

(Signatura)

JOAN OLIVER**Carta mecanoscrita 1**

Estimat Arbó:

Que l'estiueig us sigui propici. Amén.

Com que no sé si tardaràs gaire a tornar a la "cova", t'envio una nota de pagament que correspon com pots veure a 170 de la traducció del Miquel Àngel dels meus pecats. En González Porto se'n va anar ahir. Li vaig assegurar que acabaria la trad. Per tot aquest mes. Ara només em falten unes 70 pàgines. T'agrairé que em posis el "conforme" a la present nota: estic a la misèria i ja he demanat un anticip. Els 170 estan llestos i corregits i te'ls deixo damunt la teva taula. Cal que firmis, si et plau, l'original i el duplicat i t'envio una altra còpia de la nota perquè la guardis i sàpigues en qualsevol moment el que has firmat. Entesos?

Aquí hi ha hagut alguns canvis. En Porto ha anunciat grans empreses per a l'any que ve. En Rodríguez ha cessat com a director de la secció de "producción". I en S.S. ha quedat amb plens poders i sota el control només d'en Puig. Ens ha dit que calia volcarse, rendir al máximo, etc. Per tal d'inaugurar el nou règim, avui s'ha passat tres hores i mitja del matí xerrant amb dues "víctimes". Etc. Si et sembla bé, pots enviar-me la nota firmada a casa meva (i teva) Via Augusta, 61-2º, quan més aviat millor.

Molt agraït i que totes o gairebé totes les gallines et ponguin!

Teu

(Signatura) 16 agost 1960

Pots firmar allà on diu "conforme"

Carta manuscrita 1

8 agost 61

Estimat Arbó: Encara que de tot cor et desitgi un bon estiueig, no vull deixar d' "emprenyar-te" fent-te memòria de la historieta picaresca que em tens promesa. No te n'oblidis, pels déus! Et serà fàcil de de conjumar-la i et representarà unes pessetes que et trobaràs en arribar de l'estiueig (sempre la vil moneda!). Que et diverteixis molt en terra i en mar!

Teu

(Signatura)

Una mala notícia: en Sagarra s'està morint. Déu l'ajudi!

JOAN SALES**Carta mecanoscrita 1**

BARCELONA 21 març 1958

Estimat amic:

He telefonat al 31-01-52, sense obtenir contesta. Us diré per carta el que us hauria dit per telèfon.

En vista del vostre parer tan favorable a la novel·la EL SILENCI I LA POR, de Fèlix Cucurull, vaig demanar autorització a aquest per donar-la a llegir als lectors de l'editorial (lectors profans, de qui ens valem per sondejar el futur públic). El parer de dos lectors – home i dona- ha resultat molt poc favorable a la novel·la en el sentit que no la troben interessant de llegir.

Davant d'aquest resultat poc favorable, he consultat altra vegada l'autor sobre si s'avindria a posar la novel·la a les vostres mans (ja l'he informat del vostre vot en el JOANOT MARTORELL, tan favorable a aquest llibre), a fi i efecte que en feu una lectura atenta i a fons i li assenyaleu els canvis que, a parer vostre, caldria introduir-hi per fer-la més llegívola de cara al públic profà.

Fèlix Cucurull em contesta amb la carta que us adjunto, plena de cordialitat i de bon desig d'arribar a una solució.

Com que estic convençut que ens voldreu ajudar –tant a en Fèlix Cucurull com al CLUB DELS NOVEL·LISTES-, us envio l [sic] còpia de la novel·la en la seguretat que ens fareu a tots plegats aquest favor. Es tractaria d'assenyalar quins passatges, a parer vostre, s'haurien de suprimir, o canviar, o afegir, o reordenar, etc., tot amb vistes a fer-la més llegívola.

De passada em permeto insistir en la demanda que el CLUB dels novel·listes us va fer, ja fa temps, i jo vaig repetir de paraula, d'una novel·la vostra per a la nostra col·lecció. No ens deixeu a l'estacada! El nostre pla, com ja us vaig dir, és fer la doble edició, és a dir, l'edició catalana seguida, a uns mesos de distància (per no perjudicar la catalana) de la castellana.

Amb tot l'afecte del vostre

(Signatura)

Carta mecanoscrita 2

2 juny 1966

Sr. Sebastià Juan Arbó

Vaig trobar la teva del 26 maig a ARIEL (sempre que m'hagis d'escriure, fes-ho a l'adreça del membret [sic] d'aquesta, que és a casa meva i a més és el Club dels Novel·listes, ja que ARIEL actualment s'ha traslladat a Esplugues de Llobregat, o sigui a la quinta forca). Molt content de tot el que m'hi dius. Em sembla molt bé el temps que et prens per enllestir L'ESPERA. La qüestió és que l'escriguis de gust.

Jo havia anat diverses vegades a l'Or del Rhin sense tenir sort de trobar-t'hi. Suposo que és el cambrer qui t'ho va dir, i que aquest ha estat el motiu de la teva carta. Però jo no venia solament a fer de "cabo de vara" (paper que no m'agrada gens) o sigui a preguntar com tenies la novel·la, sinó amb ganes de saber si la Dany, o sigui la dona d'en Bernard Lesfargues, t'havia vingut a veure durant la Setmana Santa a San Carles, ja que no en sé res. Fes-me'n cinc cèntims.

D'ençà que ha deixat de ser soci nostre es pot dir que no hem vist més a en Benguerel. Però em va telefonar fa uns dies per dir-me que se n'anava a Santiago de Xile amb els seus dos nois per passar-hi una temporada cuidant-se del seu negoci. Feliç ell que té un negoci que no és de llibres.

La meva dona t'envia records i jo una bona abraçada

(Signatura)

Felicitació manuscrita 1

Bon any nou!

Recorda't del Club dels Novel·listes (ja has vist com han dat la moma St. Jordi de 40 mil duros a la Rodoreda)

Abraçades

(Signatura)

JOAN TEIXIDOR

Targeta 1

¡Bones festes!

Joan Teixidor

Pilar de Ventós

JOSEP VERGÉS MATAS**Carta manuscrita 1**

18/9/56

Estimat Arbó:

Un editor alemany s'interessa per la teva Maria Molinari en vistes a una possible traducció. Demano que se li enviï un exemplar i jo no en tinc cap. Espero que m'en [sic] facis arribar un tot seguit.

No hi ha res més de nou després de la meva darrera carta. ¿Quan tornes a Barcelona?

Una abraçada

(Signatura)

Carta manuscrita 2

Barcelona 24 d'agost 61

Estimat amic:

Perdona que hagi trigat uns dies a contestar-te però en Teixidor ha estat fora unes setmanes, en Néstor també i a més les vacances del personal han deixat la casa desesparada. Tinc a sobre una muntanya de papers i de coses que s'haurien de fer i no es fan. Fa tristesa haver de dir sempre el mateix i no poder contestar quan vols una carta a un amic.

Et torno els articles que em demanes però voldria que consideressis que només els envio per que els arreglis i me'ls tornis a donar. Jo vull publicar-los aquesta tardor a Destino i crec que no haurà estat equivocat esperar una mica. Hi compto molt i ho dic sincerament que em sabia greu no publicar-los.

Fa molt temps que no t'he vist. Sembla que era ahir que vam venir amb en Sosa a menjar llagostins. ¡Quantes coses han passat des d'aleshores! Del pobre Sosa em penso que no s'en [sic] recorda ningú i els que haurien de fer-ho son els que en parlen més malament.

Un dia d'aquests es morirà en Sagarra. Serà una necrològica de gran estel però és ara precisament que m'adono que no el podia veure ningú. Ja no dic estimar perquè això era impossible. ¡Que difícil és viure perquè et recordin com a en Rafel ---- o en Jaume Vicens! Estic una mica trist, ja ho veus. Una abraçada

(Signatura)

Carta manuscrita 3

Barcelona 4 d'agost 65

Estimat Arbó: He tingut una llarga malaltia i estat més de dos mesos al llit amb un dolor insuportable d'un nervi inflammat de la columna vertebral. Ara fa uns dies que seria als despatx però encara no estic bé del tot i em canso molt. El metge diu que fins a finals de setembre no estaré curat del tot.

He hagut de treballar a casa tot aquest temps i menar des d'allí les coses com podia. Jo que no havia deixat mai d'anar al despatx ni un sol dia. Recordo que en alguna festa tu venies a veure si em trobaves. El temps passa de pressa i ens va mossegant les energies. Fa segles que no t'he vist i ni tan sols deus haver sabut que he estat malalt. Abans encara ens venies a veure de tant en tant però ara ni això. De que [sic] diables pots estar enfadat? Aquestes setmanes passades a casa, tan llargues, mirava cada dia les muntanyetes de Collserola que tantes vegades havíem anat a caminar fa anys. Aquell gos tan bonic que ens acompanyava. Es va morir fa poc i el vaig enterrar al jardí al peu d'un llimoner. Després de quinze anys aquesta casa meva ja està plena de records. Adeu [sic], expressions a la teva dona i una forta abraçada.

(Signatura)

Carta manuscrita 4

31/11/66

Estimat Sebastià:

Al retorn de Madrid em trobo amb la teva carta. Vols per favor i una vegada per totes deixar de preocupar-te? L'afecte que et tinc és indestructible i per altra banda no ha passat res que pogués fer-te suposar que jo he canviat. El que passa que el temps vola –i ara que som grans encara més–, i la vida que portem fa impossible tot contacte personal. Però jo penso en tu molt sovint i mai podré dir ni pensar mal contra tu.

Lo [sic] dels articles s'ha retrassat [sic], que és el que passa sempre que hi ha una sèrie però tinc assegurar-te que estan programats per a publicar-se durant les quatre setmanes de desembre. Mira si és així que el de Nadal ja està compaginat. Son 4 articles molt bons i espero que una vegada publicats en facis d'altre.

La revista catalana està als llims per ara. Hi ha molta gent interessada en que no surti, gent que té ara vara alta i que s'aprofita de l'ocasió. Qui ho havia de dir que el català també seria un vehicle de propaganda d'aquesta gent que menen el matxo!

Vingui'm a veure un dia d'aquests. Una forta abraçada.

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 1

Estimat Sebastià:

He rebut la teva i et contesto de seguida. Una persona que es preocupa d'aquestes coses és que té afecte als amics i pateix perquè l'amistat quedi sens dubte. El país està ple de gent que només disfruta [sic] anant d'un lloc a un altre contant i inventant coses dels demés. Però dona la casualitat que jo no veig a ningú i penjo com sempre de senyes i reaccions literàries. En canvi, el que més m'agrada és estar sol, llegir o anar a passeig per les muntanyes. Jo no sé qui és aquesta animeta que l'ha vingut amb aquestes històries però en tal cas no és ni amic teu ni meu. Potser m'hauries de donar el nom i jo li posaria unes ratlles.

En general, m'he lamentat, en públic i en privat i això ho faig des de que sóc editor, de la misèria de la nostra professió, que amb prou feines permet malviure als editors i llibrers i de cap manera al sacrificat autor que difícilment podria viure amb el rendiment dels llibres. I això penso dir-ho sempre perquè és la veritat i no té –al contrari– cap sentit pejoratiu. Suposar que jo em dedico a parlar del que tu guanyes i explicar-ho amb satisfacció és una vilesa gratuïta. Tu ets un home bo, generós i de vegades una mica infantil. Ésser amic teu és per a mi un privilegi i t'he donat proves de que et considero un dels millors amics. Ara, a les portes de la vellesa, no canviaré els meus afectes ni la meua manera de ser. Pots estar tranquil.

No podré venir, per desgràcia. Ja no condueixo per carretera i la meua dona és, com tothom ara, una esclava de la casa. Potser un altre any... Em tal cas m'agradarà venir i tenir una llarga xerrada de tot.

Una forta abraçada.

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 2

Estimat Sebastià:

Avui marxo a Londres a buscar al meu noi i estaré fora vuit o deu dies i abans d'anar-me'n et poso aquestes ratlles per contestar a la teva carta.

He fet enviar els llibres a la llibreria Dasso y també t'he fet enviar mil pessetes a compte de les teves liquidacions. En realitat no hi arribaves però no té importància. Un dia o l'altra la venda s'animarà si és que no hem de plegar tots.

M'hauria agradat veure't i animar-te una mica. Jo sé que estàs lògicament preocupat encara que no en parlis –per aquesta estúpida disfunció que prohibeix que el teu nom i el d'altres surti en els diaris. Es un acte vil, digne d'un règim d'hipòcrites i cínic. Tots estarem al vostre costat si calgués fer un esforç comú per aixecar aquesta interdicció fantasma, perquè de fet ningú oficialment dona la cara. Però crec que no caldrà fer res per

ara. Ja veuràs com d'aquí unes setmanes tot s'arregla sol sense que puguis saber mai qui ha donat l'ordre. Tracten al país com si fos una classe de pàrvuls.

Adeu [sic], no se pas si ens podrem moure gaire aquest estiu doncs la meva dona té encara el ronyó delicat i no es mou gens. Molts records a la teva muller i tu reb [sic] la forta abraçada del teu amic affm.

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 3

Estimat amic:

T'envio les mil pessetes que em demanes. Ja passarem comptes. Ara el que convé és que et posis bo ben aviat.

Hi ha més de 160 novel·les del premi d'aquest any. Quan acabis les que tens te'n faré portar més.

Una abraçada del teu affm.

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 4

Estimat Arbó:

Inesperadament, l'Ignasi, la setmana passada va canviar de manera de pensar i decidí vendre les seves accions i apartar-se definitivament de Destino. Per primera vegada la cosa anava en serio i en quaranta-vuit hores va quedar realitzada l'operació i firmat el conveni de tal manera que ahir dilluns va despedir-se de Destino.

Ja sé que aquesta notícia et sabrà greu, no per mi sinó per ell, però donat que ell no podia comprar aquesta ha estat la solució més convenient. Les coses, gràcies a la seva família i als Laras i companyia havien arribat a un punt sense sortida i penso que la quantitat que ha rebut és literalment fabulosa i li permet viure de renta el restant de la seva vida només que tingui una mica de seny. ¿Però el tindrà? Aquesta és la pregunta que tu et fas i per això et sap greu.

No el veig veure però li he fet dir que li estic reconegut i ell també correspongui amb bones paraules. No puc pas amagar que personalment no li he volgut mai cap mal i he procurat ara també, no fer-n'hi. Això no vol dir que cregui que la separació era inevitable i que mai més tornaria a col·laborar amb ell. Una cosa és el cas i l'altra el cap.

Quedo ara amb un gep a l'esquena considerable i mai havia degut tants diners. El redreçament del setmanari costarà més del que jo em pensava doncs havia arribat ja molt

avall. Em penso que li quedaven pocs mesos de vida. Ara he de treballar com un negre i refer una cosa que ha costat tants anys de pujar. ¡Quin afer més estúpid i insensat el nostre! No crec que es pugui torbar dues persones més idiotes que l'Agustí i jo. Encara ell, ha sortit cobert d'or...

Sosa diu cada dia que *tenemos que ir a comer los langostinos* però jo no puc venir perquè he d'estar-me a totes hores aquí i després em penso que el dinar encara serà millor l'any que ve quan no tinguem el record del que ha passat tan a sobre.

¿Quan vens? M'agradarà molt veure't. Jo vaig pagar aquella lletra de mil pessetes.

T'he posat en la convocatòria del Nadal. Ara això encara que ell no hi sigui ja no representa prendre partit (ni negoci).

Una forta abraçada.

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 5

Estimat Arbó:

No vindrem pas a veure't a San Carles com havíem projectat. No tinc gaire humor per aguantar vint-i-quatre hores la xerrameca de'n [sic] Sosa i a més, en les circumstàncies actuals no he de moure'm gaire lluny de Barcelona.

L'Ignasi ha estat internat en una clínica, la del doctor Fuster, per la seva família i serà sotmès a un llarg tractament mental. Va tenir una crisi molt forta o setge fa quinze dies i els seus germans es van veure obligats a intervenir. Nosaltres vam passar uns moments difícils doncs els darrers dies venia a Destino dirigint la publicació d'uns articles que cas d'haver-se publicat haurien enfonsat la revista. Quan l'havia convençut de que no es podia publicar m'en [sic] feia un altre de pitjor.

¡Quanta raó tenies al dir-me que tingués paciència i que la família intervindria! De totes maneres tant la seva dona com els germans son una gent molt estranya i han deixat lamentablement passar mig any sense fer res. A mi em va dir l'especialista que l'Ignasi estava molt greu i que seria difícil que es tornés a recuperar-

Ara guardem un mig secret però no del tot doncs també convé que se sàpiga per justificar records de les coses passades.

Tinc moltes ganes de veure't per parlar de tot llargament. M'hauria fet molta il·lusió venir a veure't. Un altre any serà. Una abraçada del teu affm.

(Signatura)

Carta manuscrita sense data 6

Observacions: La carta està estripada parcialment; això fa que part del missatge reproduït a continuació s'hagi perdut. Els fragments que no es poden transcriure s'indicaran amb quatre guionets. Entre claudàtors s'indiquen aquelles lletres o paraules que per context s'interpreta que falten.

Estimat Sebastià:

Em va saber molt greu que t'hagués passat precisament a tu aquest accident tan estúpid. Tots en tenim de coses en els cotxes i jo que ja hi estic acostumat no hi hauria donat gaire importància però coneixent-te a tu m'imagino que hauràs fet d'això una pàgina de Dostoievsky i t'haurà amargat l'estiu. De bona gana hauria canviat els papers. Volia escriure't però no sabia ben bé com fer-ho i per altra banda estava ----'t on he passat prop de tres setmanes ---- vaig trobar-me molt malament a ---- i per curar-me el metge va donar-me unes injeccions amb tan bona sort que una d'elles va enquistar-se. Total, febre, malestar, radioteràpia i al final van haver d'obrir-me l'anca. Ja és la tercera vegada en la meua vida que em passa aquesta animalada i pots ben creure que és pesat. Ara començo a anar al despatx però estic molt cansat.

Potser les meves penes alleugeriran les teves. La teva pobra dona deu estar ben molesta amb la fractura del braç. Bona dosis de resignació i tota la meua simpatia.

He vist matusserament a Sosa. Aquest príncep oriental quan et passo quelcom fa el distret d'una manera perfecta. És la característica de la gent massa golafre de din[ers] que no vol sentir parlar de desgràcies. ---- dona-li caça, peses i un bon tiberi. ¡[Quin] mon [sic] de pillos!

Quan tornes? M'agradarà molt veu[re't]. Molts records a la teva dona i una forta abraçada.

[(Signatura)]

MARIA TERESA VERNET I REIAL**Carta manuscrita 1**

Barna [sic] -28-II-44

Estimat amic:

Estic veient que us he de causar una molèstia darrera l'altra.

Estic acabant el "Cymbeline" i he cercat debades el Coriolà de la Prometeo per a començar la correcció. Per tant, si no us és massa extorsió, potser m'haurieu de deixar el vostre. Llàstima que per una obra s'hagi de malmetre tot un volum!

De més a més, voldria anar demà o dimecres al vespre a veure el Sr. Paricio i donar-li el Rey Lear i demanar-li el Coriolà en anglès. Si el veieu avui o demà, us faria res de dir-li-ho i preguntar-li si li vindria bé?

Perdoneu que us escrigui, però avui tinc malalts i no puc esperar a veure-us.

Suposo que la vostra muller segueix bé de salut.

Demaneu-vos perdó per tanta "mareja", us saluda afmt, la vostra agraïda amiga

(Signatura)

Carta manuscrita 2

Ciutat, 10-V-44

Estimat amic:

Em diuen que no us veuen per l'Ateneu i suposen que heu estat a Amposta. Espero que no haureu estat malalt, i que tant vós com la vostra muller esteu bé de salut.

He acabat ja el Juli César, el Conte d'hivern i la Fera, i em penso que el Sr. Paricio em cercarà el Somni per a enllestir amb això els tres volums que teníem projectats. Dos d'ells estan ja a punt. Us agrairia que em contestéssiu aviat quines inicials puc fer gravar a un raset i cullereta que vull oferir-vos pel naixement del vostre hereu o pubilla. Com que ja tinc l'objecte triat, us prego que em doneu aquest detall, el més aviat possible.

Amb afectuoses salutacions per a la vostra muller, us estreny la mà

(Signatura)

Carta manuscrita 3

Ciutat, 21-XII-44

Estimat amic:

Ací us retorno el vostre llibre i moltes gràcies.

Un dia que aneu a casa el Sr. Paricio, voldríeu deixar-hi el vostre exemplar de "La Tempestad" per tal que comencin a copiar-la a màquina? Enllestiré aviat les dues coses que tinc i llavors podria continuar tot seguit la feina.

Amb els més sincers desitjos de prosperitat en l'any vinent, us saluda la vostra
affma.,

(Signatura)

Targeta de felicitació nadalenca 1

Bones festes!

M.ª Teresa Vernet i Real

1965

Targeta de felicitació nadalenca 2

Bones festes!

Cordialment,

M.ª Teresa Vernet i Real

Nadal 67